MANUEL PUIG

CEL MAI FRUMOS TANGO

UNIVERS

Coperta de *Dan Nedelcu*

Manuel Puig
Boquitas pintadas
by 1976 Nueva Narrativa Hispánica
Seix Barral

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sunt rerervate Editurii UNIVERS

MANUEL PUIG

CEL MAI FRUMOS TANGO

În româneşte de
LUCIA URICARU
şi VASILE IGNA
Cuvânt înainte de
VASILE IGNA

Editura UNIVERS
Bucureşti— 1981

O CARTE

A DESTINELOR RATATE

Scrisori, tăieturi din ziare, rapoarte de poliţie, file de agendă, scenarii radiofonice, rapoarte medicale, conversaţii telefonice, inventarii de obiecte, simple şi impasibile enumerări de fapte şi gesturi şi o *voce* a autorului neutră, ce nu pare a fi interesată decât de a aduna la un loc piesele unui posibil dosar de existenţe, aceasta este, în câteva cuvinte, materia din care se alcătuieşte romanul *Cel mai frumos tango* al argentinianului Manuel Puig. Modalitatea ce ar fi putut, probabil, stârni entuziasmul unui Camil Petrescu, nu este nouă, numai că în cazul de faţă acest *colaj* regizat cu siguranţă şi dezinvoltură de autor, nu dă deloc acea senzaţie de artificialitate aproape mecanică întâlnită în cazul altor cărţi. Dimpotrivă, creând impresia că „pătrunde prin efracţie” în viaţa personajelor sale (după expresia unui comentator francez al romanului), scriitorul se abandonează unei plăceri aproape sadice de a descoperi, pas cu pas, resorturile gesturilor, gândurilor şi acţiunilor lor, lăsând concluziile pe seama cititorului căruia îi acordă un deplin credit. Rezultatul este o carte în aceeaşi măsură facilă şi complexă, o carte cu o compoziţie rafinată ce s-a bucurat de un mare succes în Argentina şi a fost tradusă imediat după apariţie, în mai multe limbi.

Autorul ei, Manuel Puig, s-a născut în 1932 în General Villegas, provincia Buenos Aires. După studii la universitatea din capitala Argentinei, urmează, ca bursier, cursurile de regie ale lui Cesare Zavattini de la Centrul Experimental din Roma, lucrând apoi ca regizor secund la mai multe filme. După o şedere de trei ani la New York, în

1965 se întoarce în Argentina şi publică cele trei cărţi care l-au făcut imediat cunoscut: *Trădarea Ritei Hayworth* (1968). *Cel mai frumos tango* (1970) şi *Afacerea Buenos Aires* (1973).

Romanul de faţă, întâia operă a lui Puig ce se publică în româneşte, rememorează, printre altele, viaţa exemplară a Nélidei Fernández, Regină a Primăverii 1936, în orăşelul de provincie Coronel Vallejos (a se remarca apropierea fonetică de numele oraşului natal al scriitorului) şi până în 1968 când ea moare de cancer. Rememorarea este provocată de ştirea morţii lui Juan Carlos Etchepare, fostul ei logodnic, un insignifiant Don Juan provincial, seducătorul nu mai puţin neînsemnatelor şi visătoarelor domnişoare de condiţie şi morală îndoielnică din Coronel Vallejos. Între cele două date liminare (1936 şi 1968) într-o mare diversitate de procedee narative se înfăţişează cititorului o mulţime de destine, se afirmă caractere, se realizează portrete. Dar, mai presus de toate, se configurează atmosfera orăşelului de provincie mic-burghez, cu viaţa lui stătută şi monotonă, unde nu se petrec evenimente, ci se derulează existenţe. În Coronel Vallejos oamenii trăiesc mai mult în imaginaţie, îşi orânduiesc viaţa după nişte aspiraţii mărunte, dorm, beau, fac dragoste, joacă zaruri, se lasă prinşi şi purtaţi de mica bârfă cotidiană. Cotidianul însuşi e strivitor, personajele nu-şi pot depăşi condiţia, timpul trece peste ele fără să lase urme vizibile. Este o somnolenţă generală, o apatie în care nu contează decât aparenţa şi cu toate acestea, aproape paradoxal, sub această linişte de sfârşit de lume se petrec drame, se visează, se fac planuri de viitor. E o continuă amăgire, o speranţă mereu neîmplinită, o aspiraţie ce pare a-şi pierde la un moment dat punctul de pornire. Dramele, ca întotdeauna, se nasc din neconcordanţa dintre realitatea pe care o impune condiţia socială şi spirituală a personajelor şi aspiraţiile lor, mai

mult, dintre ceea ce visează şi doresc şi ceea ce se întâmplă efectiv, se realizează. Există, astfel, o mare ruptură între timpul biografic şi timpul, să-l numim social, al romanului. Timpul social, în momentul când se scriu, de exemplu, scrisorile Nélidei Fernández este mult îmbogăţit, în timp ce biografiile şi, implicit, aspiraţiile personajelor au rămas în stadiile de început, nedepăşind o perioadă considerată, din optica prezentului, deci al timpului social, fericită. Printr-o răsturnare îngenioasă a planurilor temporale romanul devine, în acest fel, o *„afirmare estetică a cotidianului*" (Ortega y Gasset).

Romanul lui Manuel Puig are puţine personaje. Extracţia lor este modestă, modeste fiindu-le şi aspiraţiile şi faptele prin care încearcă să le atingă. Juan Carlos Etchepare, personajul în funcţie de care se definesc toate celelalte, este un neînsemnat funcţionar de bancă, bolnav irecuperabil de tuberculoză, bărbat frumos şi desfrânat, trezind şi întreţinând printr-un subtil joc al aparenţelor pasiunile tuturor personajelor feminine ale cărţii. În jurul lui se ţes intrigi, se acumulează regrete, se nasc gelozii, se rotesc şi se destramă existenţe. Nélida Fernández, logodnica abandonată a lui Juan Carlos este ambalatoare la cel mai mare magazin din oraş, eşuată în căsnicie la Buenos Aires alături de un soţ pe care nu-l iubeşte. Mabel Sáenz, fostă colegă de clasă şi prietenă a Nélidei, este învăţătoare, urmărind cu tenacitate căsătoria cu un soţ bogat. Francisco Páez, Pancho, prietenul lui Juan Carlos, tovarăşul său de pahar şi însoţitor, până la un anumit punct al escapadelor erotice nocturne ale acestuia, ajunge să intre în poliţie după ce întreaga copilărie şi adolescenţă robotise din greu ca zidar. În sfârşit, Rabadilla, Raba, se află pe treapta cea mai de jos a scării sociale, fiind servitoare, spălătoreasă de vase în casa familiilor mai înstărite din oraş.

Toate aceste personaje sunt prinse în monotonia zilelor

ce se scurg egale, stereotipe, în micul orăşel din apropierea capitalei, încercând cu disperare de a face ceva din propria lor viaţă, iremediabili visători, hrănindu-se cu iluzia vieţii „adevărate” pe care le-o inoculează, asemenea unui drog, revistele ilustrate, filmele, stelele de cinematograf. Orbitoarea lume a mass-mediei îi fascinează pe toţi, fie că le creează complexe, fie că le trezeşte ambiţii. Există în toate aceste pasaje din roman un puternic subtext polemic, un protest împotriva alienării prin aşa-numita cultură de tip popular, a diversiunii pe care aceasta o introduce în viaţa unor oameni incapabili, din diverse motive, de a-şi depăşi propria condiţie. De aici suferinţa născută din decepţia continuă în faţa vieţii, teama permanentă că ar putea muri înainte de a-şi înfăptui visele şi senzaţia extrem de acută a cititorului că se află în faţa unei lumi frustrate, prin mecanisme străine adevăratei sale esenţe, de resorturile care să-i permită regenerarea. Lucru care face din acest, până la un punct, tipic roman sentimental popular o carte profund realistă.

La ce aspiră, visează, tânjesc personajele lui Puig? E curios cum tocmai personajul principal, Juan Carlos Etchepare, cel în jurul căruia se ţese întreg păienjenişul faptelor relatate în scrisori, nu are niciun fel de aspiraţii. El trăieşte doar, trăieşte cu disperare *prezentul*, la modul tipic al condamnatului la moarte conştient de apropiatul său sfârşit, dorinţele lui sunt reduse la ordinul fiziologicului pur, erosul îi conduce şi orânduieşte întreaga viaţă. Toate femeile, inclusiv mama şi sora sa Celina, îl iau ca model de frumuseţe fizică, toate şi-l doresc ca amant, majoritatea îi cedează. Atunci când nu o fac, trăiesc, peste ani, regretul neîmplinirii, cum se întâmplă cu Nélida. În fond, Juan Carlos este singurul care trăieşte în realitate, întrucât îşi cunoaşte condiţia şi se conformează imperativelor ei. Toate celelalte personaje duc o existenţă dublă, prima fiind cea a realităţii cotidiene (a situaţiei

sociale, a slujbei), de obicei cenuşie, anostă, rudimentară, cea de-a doua o supra-realitate, o existenţă în închipuire, generată tot de prima şi având, firesc, altitudinea ei. Imaginaţia devine astfel un teritoriu real, evadarea din mediu şi din condiţia socială pe care acesta o generează fiind o aspiraţie a tuturor personajelor. Nélida, în momentul real al naraţiunii, femeie căsătorită, cu doi copii, cu bărbat care câştigă onorabil şi cu locuinţă în capitală, nu este împăcată cu soarta ei, visând la vechea sa mare iubire, singura care crede că ar fi putut-o face fericită. Scriind scrisori mamei lui Juan Carlos, ea retrăieşte, la modul foarte real nişte timpuri revolute, când era tânără, frumoasă, fusese aleasă Regina Primăverii etc. Retrăind acele timpuri, ea nu tânjeşte, de fapt, după un bărbat (el este, în momentul în care scrie, oricum mort) ci după acele vremuri, sau, mai exact, îşi aminteşte de *acel* bărbat numai în măsura în care el întruchipează *acele* timpuri. Incapabilă de a opune trecutului un prezent mai luminos, ea se abandonează existenţei în închipuire, sustrăgându-se contingentului printr-o continuă visare şi nicidecum prin acţiune. Nélida Fernández este prin acestea o Emma Bovary argentiniană, dar bovarismul său este *à rebours*, amestec straniu de melodramă şi tragedie.

Mabel, de condiţie socială puţin mai evoluată, are alte aspiraţii. Şi ea este o bovarică, dar bovarismul ei are implicaţii ce ţin atât de condiţia ei intelectuală cât şi de cea generată de neobişnuita ei apetenţă erotică. „Coruptă” într-un alt mod de intruziunea mass-mediei, ea afişează o morgă de fată de familie, onorabilă şi respectuoasă, dar visează, de pildă, să-i vadă intrând pe uşă pe actorii de cinema Robert Taylor sau Tyrone Power, purtând un buchet de trandafiri roşii în mână şi… dorinţe voluptoase în ochi. Subordonându-şi întreaga viaţă erosului, ea este mult mai lucidă, sfârşind prin a-şi pune graţiile în slujba parvenirii sociale. La un nivel rudimentar, Mabel are

intuiţia salvării prin… propriile forţe.

Rabadilla, la rândul ei, o viaţă întreagă servitoare, are vise mai terestre: îşi doreşte un bărbat şi o casă, chiar o singură cameră, dar care să aibă şi o cămară în care să păstreze sticle, borcane, alimente. Vis generat de o situaţie foarte concretă: locuia, la familia unde era angajată, într-o încăpere ce ţinea loc şi de cămară … Fugind de condiţia umilitoare prezentă, ea nu cere mult,. ci exact atât cât crede că ar putea-o face fericită. De aceea, atunci când îşi vede fericirea ameninţată, prin intervenţia unei alte femei în viaţa iubitului ei, poliţistul Pancho, nu ezită să acţioneze, nu însă, cum s-ar crede, asupra atentatoarei, ci asupra celui ce rămânând în viaţă, ar fi putut-o face fericită. „Bovarismul" ei, ceţos şi pedestru, duce inevitabil la crimă. Omorându-l pe Pancho, ea îşi ucide, de fapt, propriul vis şi îşi îndepărtează iremediabil şansa salvării.

Mobiluri asemănătoare conduc şi existenţa lui Pancho. El aspiră, mai întâi, să intre în poliţie, apoi să se culce cu învăţătoarea Mabel şi, în sfârşit – culme a ascensiunii în plan social – să se plimbe cu aceasta în văzul lumii pe străzile centrale ale orăşelului. Dorinţele lui cer o confirmare socială imediată, el fiind printre puţinii la care aspiraţia se transformă în dorinţă de parvenire. Destinul lui tragic (moare înjunghiat de cea pe care o sedusese şi o părăsise) pare a confirma ideea autorului conform căreia din această lume închisă nu se poate evada decât prin moarte. Idee întărită în ultimul fascicul al cărţii prin descrierea inscripţiilor convenţionale de pe pietrele tombale ale personajelor principale, punct final al unor existenţe de împrumut.

Este interesant de urmărit, de altfel, cum sfârşesc aceste personaje, ce destin le hărăzeşte autorul dincolo de întreaga ţesătură a faptelor, gesturilor, gândurilor şi măruntelor lor vise. Juan Carlos, cum aflăm de la bun început, moare după o agonie prelungită (prilej pentru

autor de a urmări cu neascunsă plăcere avatarurile unei boli tipic… foiletoneşti: tuberculoza), plină de elucubraţii sentimentale, ducând cu el în mormânt regretul unei *joie de vivre* nesatisfăcută. În moarte prematură sfârşeşte şi Pancho, singurul căruia destinul părea a-i fi favorabil şi care făcuse efectiv paşi spre emancipare din limitele unei condiţii sociale înjositoare. Nélida Fernández moare de cancer, însă la bătrâneţe, după ce revolta împotriva nefericirii în căsnicie bănuim a i se fi atenuat, cedând puţin câte puţin în faţa grijilor zilnice pe care le genera o familie numeroasă şi o stare materială precară. În conformism sfârşesc atât Mabel cât şi Rabadilla, una căsătorindu-se cu un bărbat pe care nu-l iubeşte şi nutrind gândul de a-l părăsi de îndată ce împrejurările vor permite, cealaltă, apăsată de povara unei crime nemărturisite, trăind în concubinaj cu vecinul şi sperând într-un viitor mai bun pentru fiul ei. O lume depersonalizată, ce se dezvăluie mult mai adevărată după moarte decât în viaţă.

Cartea lui Manuel Puig utilizează în mod original formula romanului-foileton. Ea este, cum se va vedea, mai mult decât atât, chiar dacă există suficiente argumente de natură formală care să susţină acest lucru: esenţa foiletonescă a personajelor, exacerbarea pateticului, iubirea neîmplinită ce conduce la moarte, capcanele întinse cititorului etc. „Mica junglă” a orăşelului de provincie, cu mediocritatea ei acaparatoare, cu singurătăţile şi violenţele ei mai mult sau mai puţin mascate este demontată puţin câte puţin printr-o acumulare succesivă de fapte, imagini, gesturi şi stereotipii caracteristice. Cele şaisprezece fascicule ale romanului, purtând fiecare câte un moto alcătuit din versurile unor tangouri celebre, constituie tot atâtea puncte de reper în descifrarea biografiilor personajelor. Ochiul sceptic şi puţin amuzant al autorului trece deasupra acestei lumi de vanităţi şi meschinării, cuvintele

tangourilor sau bolerourilor la modă punctează sarcastic comentariul subtextual, banalizând sau aruncând în ridicol dramele eroilor. Timpul însuşi, părăsind matca obişnuită, pare a curge în ritm de tango: lent, alunecos, fără convulsii, trăgând după el, dintr-o binevoitoare obişnuinţă, aceste marionete pe care viaţa le însufleţeşte şi le umanizează pe măsură ce înaintează spre final. Marea reuşită a lui Puig constă tocmai în această extraordinară imperturbabilă unitate a tonului, în descrierea impersonală, aparent neutră a pieselor ce se depun, unele după altele, la un dosar cu o sentinţă mereu amânată.

În dezbaterea „cazurilor" sale autorul nu are nici pasiunea, nici şiretenia avocatului, ci calmul rece şi implacabil al procurorului, căci el nu apără, ci acuză. Scrisori, însemnări de agendă, albume de fotografii, tăieturi din ziare, povestirea unui film, convorbiri telefonice, reproducerea unui scenariu de teatru radiofonic, rugăciuni, prezicerile unei ghicitoare în cărţi, texte de tangouri sunt, în aceeaşi măsură, procedee care mărturisesc refuzul unei naraţiuni tradiţionale, dar şi „probe" de netăgăduit depuse la dosarul acestor existenţe ce se întretaie la fiecare pas. Căci personajele lui Puig sunt într-o perpetuă confruntare, vieţile lor nu există separat ci se află într-o strânsă relaţie, astfel încât, la un moment dat, avem impresia că nu există decât o singură biografie, un singur personaj ce poartă pentru fiecare nouă ipostază un nume nou.

O lectură mai puţin atentă ar putea deconcerta, într-atât este de mare varietatea mijloacelor utilizate de scriitor, în spatele lor se ascunde însă o compoziţie aproape perfectă, marea abilitate a lui Puig constând tocmai în stăpânirea totală a firelor acţiunii, în ştiinţa de a întreţine, prin schimbarea continuă a registrului, un adevărat suspens al intrigii şi a menţine tot timpul treaz interesul cititorului. Alăturarea diverselor modalităţi mai are şi o altă raţiune,

tot de ordin compoziţional: pe lângă faptul că alungă monotonia, autorul creează prin ele adevărate breşe în ţesătura foarte deasă a naraţiunii, adăugând elemente noi la faptele pe care cititorul le cunoaşte la un moment dat, fie din mărturisirile directe ale personajelor (în scrisori, conversaţii etc.), fie din ceea ce se ştie deja prin intermediul unuia sau altuia dintre ele. Oamenii din Coronel Vallejos par a şti totul unii despre alţii, toţi pândesc pasul greşit al celuilalt, într-un fel de obstinaţie generală de a-şi dovedi reciproc că trăiesc, că participă, că sunt prezenţi în miezul „evenimentului”. Fiecare personaj devine, astfel, rând pe rând, martor şi inculpat, mărturisirile lor completându-se reciproc, cu ingeniozitate şi detaşare. Detaşare ce trebuie neapărat subliniată, chiar dacă, din când în când, apele liniştite ale cărţii sunt tulburate de câte o adiere de cinism, ori, dimpotrivă, de tandreţe. Prin ea Puig îşi salvează romanul de la cel puţin două pericole: cel al sentimentalismului şi cel al caricaturii. Ţinând dreaptă cumpăna, el reuşeşte nu numai o foarte subtilă parodie a disperării de tip romantic, ci şi o carte de un realism adânc, tulburător. Căci este cu totul remarcabilă arta cu care scriitorul ştie să convertească, aproape pe nesimţite, clişeele unui autentic *roman roz* într-o poveste ce cuprinde în sine toate caracteristicile definitorii ale *romanului negru.* Este, într-o altă ordine de idei, şi o dovadă a nenumăratelor posibilităţi pe care le deschide în faţa prozatorului contemporan reevaluarea cu talent ale vechilor şi compromiselor formule de naraţiune.

Carte a unor destine ratate, a unei umanităţi corupte de o „cultură” de împrumut, interpusă dramatic între existenţa banală, fără orizont şi încercarea de a evada din ea prin mimarea surogatului de viaţă propus de filme, seriale radiofonice, magazine ilustre, o lume substituind realitatea prin refrenele patetice ale unor tangouri la modă, *Cel mai frumos tango* beneficiază de un stil pe

măsura lumii pe care o descrie. Limbajul personajelor este rudimentar, plin de formule gata făcute, de ticuri şi stereotipii, abundând în greşeli de exprimare şi de ortografie. Revelatorii sunt în acest sens scrisorile pe care le schimbă personajele. Ele caracterizează perfect psihologiile, dau indicii exacte asupra stării lor culturale şi, paradoxal, printr-o subtilă ştiinţă a omisiunilor şi a aluziilor, lasă să se înţeleagă mult mai multe decât spun cu adevărat. Remarcabile tururi de virtuozitate în direcţia utilizării acelui limbaj aluziv le reprezintă pasajele ce reproduc scenele ghicitului în cărţi şi cea a spovedaniei în faţa preotului, adevărate decupaje esenţiale dintr-un scenariu mult mai vast, trădând pe autorul familiarizat cu servituţile cinematografului. Ele pun la încercare perspicacitatea cititorului şi, contrar aparenţelor, procură reale satisfacţii la lectură. Rând pe rând, tern sau sentimental-patetic, detaşat ironic sau sec profesional (juridic, medical, administrativ etc.), agramat sau parodic, urmând cu fidelitate meandrele capricioase ale memoriei personajelor, stilul cărţii lui Puig ridică multe dificultăţi traducătorului, tentat permanent să corecteze şi să înfrumuseţeze, ceea ce ar fi distrus, fără îndoială, farmecul şi originalitatea cărţii.

Punând în lumină o altă faţă a literaturii hispano-americane, prin intermediul unuia dintre cei mai tineri şi talentaţi reprezentanţi ai ei, romanul argentinianului Manuel Puig este o mărturie despre o lume pradă dezordinii şi disoluţiei, cartea unei mari şi adevărate sensibilităţi.

VASILE IGNA

I

GURIŢE VOPSITE
CU ROŞU APRINS

FASCICULUL I

Tangoul poartă umbrele pe ring
De tinereţea mea aminte îmi aduce
Hai să dansăm căci visul e nătâng
Cât încă rochia de mătase mai străluce
(Din tangoul *Voceata* de H. Manzi)

NOTĂ APĂRUTĂ ÎN NUMĂRUL PE APRILIE 1947 AL REVISTEI LUNARE *ORAŞUL NOSTRU,* PUBLICATĂ ÎN LOCALITATEA CORONEL VALLEJOS, PROVINCIA BUENOS AIRES

„REGRETABILĂ ÎNCETARE DIN VIAŢĂ. Dispariţia Domnului Juan Carlos Etchepare, petrecută la 18 aprilie anul curent, la timpuria vârstă de 29 de ani, după o boală îndelungată, a produs în această localitate, al cărei iubit fiu era săvârşitul din viaţă, un sentiment general de mâhnită surpriză, cu toate că mulţi dintre apropiaţii săi cunoşteau grava maladie de care suferea.

Cu acest deces dispare dintre noi un om care, prin calităţile de excepţie ale spiritului şi caracterului, s-a impus ca o valoare deosebită, posesorul unei sume de însuşiri şi daruri – caracterul său plăcut – care îi distinge şi diferenţiază pe cei ce înmănunchează acest belşug de calităţi, atrăgând admiraţia apropiaţilor şi a străinilor.

Rămăşiţele pământeşti ale lui Juan Carlos Etchepare au fost înhumate în cimitirul local, loc până la care au fost însoţite de un numeros şi îndurerat cortegiu.”

Buenos Aires, 12 mai 1947

Stimată Doña Leonor,
Am aflat de trista veste din revista *Oraşul nostru* şi după

multe ezitări îndrăznesc să vă transmit cele mai sincere condoleanţe în legătură cu moartea fiului dumneavoastră.

Eu sunt Nélida Fernández de Massa, mi se spunea Nené, vă mai amintiţi de mine? De mai mulţi ani trăiesc la Buenos Aires, puţin după ce m-am căsătorit am venit aici cu soţul meu, dar vestea aceasta atât de tristă m-a făcut să mă hotărăsc să vă scriu câteva rânduri, deşi înainte de căsătoria mea, dumneavoastră şi fiica dumneavoastră Celina nu m-aţi mai salutat. Cu toate acestea, el a continuat să mă salute, sărăcuţul Juan Carlos, odihnească-se în pace! Ultima dată când l-am văzut era cam cu nouă ani în urmă.

Doamnă, nu ştiu dacă dumneavoastră îmi mai păstraţi pică, eu oricum vă doresc ca domnul să vă ajute, căci trebuie să fie foarte greu să vă resemnaţi după o asemenea pierdere, aceea a unui fiu deja bărbat.

În ciuda celor patru sute şaptezeci şi cinci de kilometri care despart Buenos Aires de Coronel Vallejos, în aceste momente sunt alături de dumneavoastră. Deşi nu mă aveţi la inimă, lăsaţi-mă să mă rog împreună cu dumneavoastră.

Nélida Fernández de Massa

Sub lumina noului tub fluorescent din bucătărie, după ce a astupat sticluţa de cerneală, îşi priveşte mâinile şi, observând că degetele cu care a ţinut tocul sunt pătate, se îndreaptă spre chiuveta de spălat vasele. Cu o piatră îşi scoate petele de cerneală şi se şterge cu o cârpă. Ia plicul, umezeşte marginea lipicioasă cu salivă şi priveşte timp de câteva secunde romburile multicolore ale muşamalei care acoperă masa.

*

Buenos Aires. 24 mai 1947

Scumpă Doña Leonor,

Cât de bucuroasă am fost primind scrisoarea dumneavoastră de răspuns! Adevărul e că nu mă aşteptam s-o primesc, credeam că nu mă veţi ierta niciodată. Văd însă că fiica dumneavoastră Celina continuă să mă dispreţuiască şi, după cum mi-aţi cerut, vă voi scrie la căsuţa poştală, aşa nu veţi avea discuţii cu ea. Ştiţi la ce m-am gândit când am văzut plicul dumneavoastră? M-am gândit că înăuntru e scrisoarea mea nedeschisă.

Doamnă… sunt atât de tristă, n-ar trebui să v-o spun tocmai dumneavoastră, în loc să caut să vă consolez. Dar nu ştiu cum să vă explic, nu pot să vorbesc cu nimeni despre Juan Carlos, şi toată ziua stau şi mă gândesc cum un bărbat atât de tânăr şi de bun a avut nenorocul să contracteze boala asta. Noaptea mă trezesc de multe ori şi, fără să vreau încep să mă gândesc la Juan Carlos.

Eu ştiam că era bolnav, că se dusese din nou la munte, în Córdoba pentru a se îngriji, dar nu ştiu de ce… Nu-mi inspira milă, sau poate nu-mi venea să cred că era atât de aproape de moarte. Acum nu fac altceva decât să mă gândesc că nu se ducea niciodată la biserică, s-a spovedit înainte de-a muri? Doamne dă să fie aşa, putem fi liniştiţi noi care am rămas în viaţă, nu credeţi? Eu nu m-am mai rugat de mult, de trei ani, când copilaşul meu mai mic a fost tare bolnav, dar acum am încercat din nou să mă rog. De asemenea mă îndoiesc că ar fi ajuns să facă ceea ce ar fi dorit. Dumneavoastră aţi aflat vreodată? Să dea domnul să nu fie aşa! Vedeţi, doamnă, şi asta îmi vine în minte când mă trezesc noaptea; Juan Carlos mi-a spus de mai multe ori că doreşte să fie ars după ce va muri. Eu cred că acest lucru e rău văzut de religia catolică, deoarece catehismul zice că după judecata de apoi va veni învierea trupului şi a sufletului. Eu cum nu merg de ani de zile să mă spovedesc, mi-am şi pierdut obişnuinţa de-a mă duce, însă voi întreba un preot despre asta. Da, doamnă, e sigur că Juan Carlos se odihneşte, dacă nu e cumva deja printre

preafericiţi. Ah, da, da, de asta trebuie să fim sigure, deoarece Juan Carlos n-a făcut niciodată rău nimănui. Bine, aştept scrisoarea dumneavoastră cu multă nerăbdare. Vă îmbrăţişez,

Nélida

Într-un sertar al dulapului de haine, la un loc cu micul şirag de mătănii pentru copii, cu lumânarea şi bileţelul de la comuniune purtând numele copilului Alberto Luis Massa, se află o carte cu coperţi din imitaţie de sidef. O răsfoi până găsi un pasaj ce anunţa venirea judecăţii de apoi şi învierea trupului.

*

Scumpă Doña Leonor,

Astăzi după-amiază, la întoarcerea din centru unde am făcut cumpărături pentru copii, am găsit scrisoarea dumneavoastră. Am simţit o mare uşurare aflând că Juan Carlos s-a spovedit înainte de a muri şi că a fost îngropat creştineşte. E o mare mângâiere după tot ce s-a întâmplat. Dumneavoastră cum vă simţiţi? V-aţi mai revenit? Eu sunt în continuare foarte abătută.

Acum îmi voi permite o îndrăzneală. Când el a fost prima dată în Córdoba, mi-a scris câteva scrisori de logodnic la Vallejos, spunea lucruri pe care niciodată nu le-am uitat, n-ar trebui să vi le spun, pentru că acum sunt o femeie măritată cu doi copii sănătoşi, doi băieţi, unul de opt şi celălalt de şase ani, să mi-i păzească dumnezeu, şi n-ar trebui să mă gândesc la lucruri petrecute înainte, dar, când mă trezesc noaptea, mi se pare de fiecare dată că ar fi o mângâiere să recitesc scrisorile pe care mi le-a scris Juan Carlos. Când am încetat să mai vorbim, şi după ceea ce s-a petrecut cu Celina, noi ne-am înapoiat unul altuia scrisorile. Asta nu s-a întâmplat pentru că aşa am hotărât

noi; pe neaşteptate într-o zi am primit prin poştă toate scrisorile mele, cele pe care i le-am trimis la Córdoba, atunci i-am returnat şi eu toate scrisorile pe care mi le-a scris el. Nu ştiu dacă el le-o fi ars, se prea poate că nu… Eu i le păstram legate cu o panglică albastră, pentru că erau scrisorile unui băiat, el când mi le-a înapoiat erau nelegate, puse într-un plic mare, eu m-am supărat aşa de tare că nu erau legate cu panglica roz cum îi cerusem când încă mai vorbeam, ca să vedeţi la ce lucruri puteam să dau importanţă. Erau alte timpuri.

Acum cine ştie dacă mai există aceste scrisori. Dacă le-aţi găsi, le-aţi arde? Ce veţi face cu lucrurile care au fost ale lui Juan Carlos? Eu ştiu că odată a păstrat o batistă cu ruj de la o altă fată, mi-a spus-o ca să mă necăjească. Aşa că m-am gândit că dacă nu vă supăraţi şi găsiţi scrisorile pe care mi le-a scris el să mi le trimiteţi.

Doamnă, îmi face mare plăcere că dumneavoastră îmi scrieţi, un lucru care m-a surprins este că mai aveţi putere pentru asta; pare scrisoarea unei persoane tinere, vă felicit, şi când te gândeşti că în ultimul timp aţi suferit o pierdere aşa de mare. Cred că n-aţi pus pe altcineva să le scrie, nu-i aşa?

Ţineţi minte că scrisorile mele sunt acelea cu panglică albastră, ajunge pentru a le recunoaşte, pentru că sunt fără plicuri, eu când le-am strâns am fost proastă şi am aruncat plicurile, deoarece mi se părea că fuseseră atinse de alţii, nu vi se pare că aveam puţină dreptate? Prin poştă, plicul e atins de multe mâini, în timp ce foaia dinăuntru n-a fost atinsă decât de Juan Carlos, sărăcuţul, şi după aceea de mine, deci numai de noi doi, aşa că foaia e un lucru intim. Aşa că vă veţi da seama, nu-i nevoie să citiţi începutul pentru a vă da seama care sunt scrisorile mele, după panglicuţa albastră.

Şi acum, doamnă, doresc ca rândurile acestea să va găsească mai liniştită. Vă îmbrăţişez şi sărut,

Nené

Închide plicul, deschide radioul şi începe să se schimbe, înlocuindu-şi rochia de casă uzată cu o rochie de oraş. Emisiunea „De la tango la bolero” de-abia a început. Se aude alternativ un tango şi un bolero. Tangoul povesteşte nefericirea unui bărbat care sub ploaia de iarnă îşi aminteşte călduroasa noapte cu lună când a cunoscut-o pe iubita sa, precum şi noaptea ploioasă în care a pierdut-o, mărturisindu-şi teama că în ziua următoare va răsări iar soarele şi ea tot nu se va întoarce, ceea ce este un posibil indiciu al morţii ei. În final, dacă ea nu se va înapoia, doreşte măcar să nu mai înflorească muşcatele din curte, dacă tot e să se veştejească după puţină vreme. În continuare, boleroul descrie despărţirea unei perechi, în ciuda faptului că amândoi se iubeau foarte mult, despărţire determinată de motive secrete, ale *lui*; nu-i poate divulga *ei* motivele, şi-i cere să-l creadă că se va întoarce dacă împrejurările îi vor permite, aşa cum barca pescărească se întoarce în radă, dacă furtunile din Marea Caraibelor n-o distrug. Emisiunea se termină. În faţa oglinzii în care continua să se privească, după ce a terminat să se rujeze şi să se pudreze, îşi ridică părul, încercând să reconstituie o pieptănătură la modă cu câţiva ani înainte.

Buenos Aires. 22 iunie 1947

Scumpă Doña Leonor,

Voiam deja să vă scriu fără a mai aştepta răspunsul, când din fericire, am primit scrisoarea dumneavoastră. Mă bucur să aflu că sunteţi mai liniştită şi cu mai puţine vizite, oamenii o fac cu intenţie bună, dar nu-şi dau seama că deranjează când sunt atât de mulţi.

Chiar eram pregătită să vă scriu deoarece în ultima scrisoare am uitat să vă întreb dacă Juan Carlos a fost

înmormântat în pământ, într-o nişă, sau în cavoul unei familii. Ţin aşa de mult să nu fi fost îngropat în pământ... Aţi intrat vreodată într-o fântână pe care cineva tocmai o sapă? Pentru că atunci dacă se pune mâna pe pereţii tari ai gropii se simte frigul şi umezeala; cu bulgării de lut zgrunţuroşi şi cu pământul moale e şi mai rău, pentru că acolo-s viermii. Nu ştiu dacă sunt aceiaşi viermi care umblă după ceea ce pentru ei înseamnă hrana, mai bine să nu mai vorbim, şi nu ştiu cum pot intra în sicriul de lemn atât de gros şi de tare. Doar dacă nu cumva, după mulţi ani, sicriul putrezeşte, dar atunci nu ştiu de ce nu se fac sicriele de fier sau de oţel. Dar gândindu-mă acum, îmi aduc aminte că după cât se pare noi purtăm viermii înăuntrul nostru. Mi se pare că am citit aşa ceva că studenţii la medicină, când au cursuri la morgă şi taie cadavrele, văd viermii, nici nu ştiu dacă am citit asta sau mi-a spus-o altcineva. Mult mai bine e să fie pus într-o nişă, deşi acolo nu se pot aşeza multe flori deodată, aş prefera-o unui cavou frumos, doar dacă nu cumva este cel al familiei, pentru că aşa n-ar părea că i se face o favoare. Doamnă, acum îmi amintesc că persoana care mi-a spus lucrul acela atât de îngrozitor cum că purtăm viermii în noi a fost chiar Juan Carlos; de asta ar fi voit el să fie ars, ca să nu-l mănânce viermii. Iertaţi-mă dacă vă impresionează, dar cu cine pot eu vorbi despre aceste amintiri dacă nu cu dumneavoastră?

Ceea ce chiar nu ştiu e cum începeau scrisorile lui Juan Carlos. E un lucru tare ciudat că nu mai au pănglicuţa albastră. Sunt aşa de multe scrisorile pe care le-aţi găsit? Curios, Juan Carlos mi-a jurat că eu eram prima fată cu care coresponda; sigur, după aceea anii au trecut, dar cum asta n-a folosit la nimic pentru că tot aşa am şi terminat, m-am încăpăţânat să cred că pusese cruce intenţiei de a mai coresponda cu o fată. O părere de-a mea, nimic altceva.

Scrisorile pe care mi le-a trimis erau toate din aceeaşi hârtie şi bloc pe care eu i l-am dăruit, împreună cu un stilou, când s-a dus la Córdoba, iar eu mi-am cumpărat alt bloc pentru mine. E un fel de hârtie albă cu valuri mici, care pare de mătase. Schimba deseori titlul, nu punea numele meu zicând că e compromiţător, dacă mi le găsea mama puteam spune că sunt adresate altei fete. Ceea ce mi se pare mai important era că purtau data din iulie până în septembrie 1937 şi dacă vă uitaţi puţin prin ele nu trebuie să credeţi că tot ce scrie e adevărat, erau obiceiurile lui Juan Carlos, căruia îi plăcea să mă necăjească.

Vă rog să faceţi tot posibilul să le găsiţi şi multe mulţumiri pentru trimiterea lor. Sărutări şi complimente de la

Nené

Cu toate că n-a scris adresa, se ridică brusc, lasă călimara deschisă şi tocul deasupra sugativei care absoarbe o pată rotundă. Scrisoarea împăturită ajunge în fundul buzunarului de la şorţ. Închide după ea uşa dormitorului, şterge praful depus pe statueta fecioarei din Luján, cioplită în sare, care împodobeşte comoda, şi se trânteşte cu faţa în jos pe pat. Cu o mână strânge ciucurii de mătase de la marginea cuverturii, cealaltă mână rămâne nemişcată, cu palma deschisă, aproape de păpuşa îmbrăcată în odaliscă, ce ocupă mijlocul pernei. Scoate un suspin. Mângâie ciucurii câteva minute. Din când în când se aud voci de copii urcând scările, dă drumul ciucurilor şi pipăie scrisoarea pentru a se asigura că n-a lăsat-o la îndemâna cuiva.

*

Buenos Aires, 30 iunie 1947

Scumpă Doña Leonor,

Am avut o mare bucurie primind scrisoarea dumneavoastră mai repede decât mă aşteptam, dar apoi, ce surpriză neplăcută: când am citit-o mi-am dat seama că de fapt dumneavoastră n-aţi primit ultima mea scrisoare. Eu v-am scris de mai mult de-o săptămână, ce s-o fi întâmplat? Mi-e teamă să n-o fi luat cineva din cutie, cum faceţi ca Celina să nu ajungă niciodată să caute scrisorile? Sau nu ştie că aveţi o căsuţa poştală? Dacă Celina îmi găseşte scrisorile s-ar putea să le ardă.

Ştiţi ceva, doamnă, dacă e prea mult de lucru pentru ca să descoperiţi care erau scrisorile pentru mine puteţi să mi le trimiteţi pe toate şi eu vi le înapoiez pe cele care nu-mi aparţin. Eu ţin tare mult la acest lucru, doamnă, iertaţi-mi tot necazul pe care vi l-aş putea face, a fost totul din dragoste.

Va rog să-mi răspundeţi repede, vă îmbrăţişează cu drag,

Nené

Se scoală, îşi schimbă rochia, controlează banii din portmoneu, iese în stradă şi merge vreo şase sute de metri până ajunge la poştă.

*

Buenos Aires, 14 iulie 1947

Scumpă doamnă,

Deja sunt mai bine de zece zile de când v-am scris şi n-am primit niciun răspuns. Ce să vă mai spun despre câte gânduri îmi trec prin cap. Scrisoarea pe care n-aţi primit-o cine ştie pe unde-o fi, dar apoi v-am trimis alta; cel puţin pe asta a-ţi primit-o?

Oare v-aţi schimbat dintr-o dată părerea şi nu mă mai

apreciaţi, v-a spus oare cineva ceva în plus despre mine, ceva rău? Ce să vă fi spus? Dacă aţi vedea ce rău o duc, n-am poftă de nimic… Nu pot spune nimic nici soţului, nici copiilor, aşa că azi, nici n-am terminat bine să dau de mâncare copiilor, că m-am dus şi m-am culcat, putând în acest fel măcar să nu mă prefac. Sunt foarte trasă la faţă. Copiilor le-am spus că mă doare capul, în acest fel mă lasă o clipă liniştită. Dimineaţa mă duc la piaţă, fac cumpărăturile şi gătesc, în timp ce fata face curat, apoi vin copiii de la şcoală şi prânzim. Soţul meu nu vine la prânz. De bine, de rău, dimineaţa trece mai uşor, dar după-amiaza, ce tristă e, doamnă. Din fericire, fata se duce acasă îndată după ce spală vasele, dar ieri şi azi a lipsit; ieri am făcut un efort şi am spălat vasele, dar azi nu, am fugit de-a dreptul în pat fără măcar să strâng masa, n-am rezistat dorinţei de-a rămâne puţin singură. Asta-i unica alinare, şi-am făcut întuneric în cameră. În acele momente pot să-mi închipui că sunt cu dumneavoastră şi că mergem la mormântul bietului Juan Carlos şi plângem împreună până ne alinăm durerea. Acum e patru, e un soare ca de primăvară şi, în loc să ies un pic, stau încuiată. Ca să nu mă vadă nimeni. În chiuveta din bucătărie am toate vasele claie peste grămadă, mai târziu am să mă apuc de ele. Ştiţi ceva? Azi a venit o vecină să-mi aducă fierul de călcat pe care i l-am împrumutat ieri şi eu aproape că i-am întors spatele, aşa, fără niciun motiv. Tremur toată să nu ajungă soţul meu devreme acasă, de-ar întârzia, astfel sigur pot să trimit scrisoarea. Dar pe dumneavoastră tare aş vrea să vă văd şi să vorbim despre tot ce aş vrea să ştiu privitor la anii în care nu l-am văzut pe Juan Carlos. Vă jur doamnă, că atunci când m-am căsătorit cu Massa, nu mă mai gândeam la Juan Carlos, îl consideram un simplu prieten şi nimic mai mult. Dar acum nu ştiu ce se întâmplă cu mine, mă gândesc că dacă Celina nu m-ar fi vorbit de rău, poate că azi Juan Carlos ar fi viu şi căsătorit cu o fată bună, sau

cu mine.

Vă trimit această tăietură din ziarul *Oraşul nostru*, cu prilejul Sărbătorii Primăverii, am socotit că era în 1936, desigur, pentru că eu împlinisem de curând douăzeci de ani. Aici a început totul. Dacă nu vă supără, să mi-o înapoiaţi, este o amintire.

„STRĂLUCITOAREA SĂRBĂTORIRE A ZILEI PRIMĂVERII. Urmând un obicei impus de tradiţie, Clubul sportiv, *Social* a inaugurat sezonul de primăvară cu o strălucitoare reuniune dansantă, care a avut loc sâmbătă 22 septembrie, cu plăcuta participare a orchestrei *Los Armónicos* din această localitate. La miezul nopţii, într-o pauză, a fost aleasă Regina Primăverii 1936 încântătoarea Nélida Fernández, a cărei zveltă siluetă împodobeşte aceste coloane. Apare împreună cu strălucitoarea suverană, antecesoarea sa, atrăgătoarea María Inés Linuzzi, Regina Primăverii 1935. În continuare, Comisia serbărilor clubului a prezentat scene de altădată sub titlul de „Trei epoci ale valsului”, desfăşurate sub conducerea pasionatei doamne Laura P. de Baños care, de altfel, la început a şi fredonat simpaticele refrene. Această cavalcadă muzicală s-a încheiat cu un vals vienez de la sfârşitul secolului, executat cu mult patos de domnişoara Nélida Fernández şi domnul Juan Carlos Etchepare, care au demonstrat convingător „puterea dragostei ce trece peste orice obstacol”, cum declama doamna Baños. În special au fost apreciate toaletele, cu adevărat atrăgătoare, ale domnişoarelor Rodríguez, Sáenz şi Fernández, bine secondate de îmbrăţişarea plăcută a cavalerilor şi de fracurile lor impecabile. Pe de altă parte, să amintim că e o problemă spinoasă şi nu uşor de înfăptuit să pătrunzi semnificaţiile istorico-muzicale ca apoi să le redai cu dezinvoltură, după câteva scurte şi grăbite repetiţii, răpindu-ţi din timpul de somn şi de

odihnă. Găsim aici şi reflecţia filosofică: „câţi, vai, câţi dintre noi, obişnuim să trecem prin această lume histrionică, zi de zi, ajungând la sfârşitul drumului fără să reuşim să aflăm ce rol am interpretat pe scena vieţii!” Deşi ultima pereche a cules cele mai multe aplauze, această notiţă îi felicită în mod particular pe toţi. A fost o reuşită şi, din multe motive, o de neuitat reuniune, care a avut meritul să adune numeroase persoane, ce au dansat cu însufleţire până în zorii zilei de 23”

Bine, dar văd că nu v-am spus principalul, motivul pentru care vă trimit această scrisoare: vă rog scrieţi-mi cât mai repede, deoarece mi-e teamă că soţul meu o să bănuiască ceva, dacă mă voi purta în continuare ca o lunatică.

Vă îmbrăţişez, a dumneavoastră

Nené

PS: Oare n-o să-mi mai scrieţi?

Îndoaie scrisoarea, pliază tăietura de ziar în trei şi le pune în plic. Le scoate cu o mişcare bruscă, desface scrisoarea şi o reciteşte. Ia tăietura de ziar şi o sărută de câteva ori. Din nou împătureşte scrisoarea şi tăietura de ziar, le pune în plic, îl închide şi îl strânge la piept. Deschide un sertar de la bufetul din bucătărie şi ascunde plicul între şerveţele. Îşi duce o mână la păr, îşi înfundă degetele în el şi se scarpină în cap cu unghiile vopsite în roşu închis. Aprinde soba de gaz ca să spele vasele cu apă caldă.

FASCICULUL AL II-LEA

„Cât mai poţi zâmbi mai ai o şansă!”

(Reclamă radiofonică pentru o
pastă de dinţi, Buenos Aires.
1947)

Buenos Aires, 23 iulie 1947

Scumpă Doña Leonor,

M-aţi lăsat atâta timp fără veşti! Sper că nu s-a întâmplat nimic rău, deşi au trecut deja aproape patru săptămâni de când n-am mai primit o scrisoare de la dumneavoastră. Cred că a venit vremea să ni se schimbe şi nouă norocul, nu credeţi? Nu ştiu cum voi suporta dacă mi se întâmplă ceva rău. Oare de ce nu mi-aţi scris?

Azi, sâmbătă după-amiază, am fost de acord ca soţul să se ducă cu copiii la meci, aici aproape, pe terenul River, aşa că, slavă Domnului, am rămas şi eu puţin singură; dacă soţul îmi mai făcea reproşuri încă o dată nu ştiu ce i-aş fi răspuns. Zice că am o faţă tare posomorâtă.

Dumneavoastră ce mai faceţi? Când eram în Vallejos, sâmbetele după-amiază întotdeauna veneau fetele să ia ceaiul la mine acasă. Acum mă gândesc că dacă aş face o plimbare pe acolo, din pricina Celinei nici n-aş putea veni la dumneavoastră. De fapt, de unde au pornit toate încurcăturile… numai prostii. Totul a început în perioada când eram ambalatoare la *Al Barato Argentino*, când, fiind prietenă cu Celina şi Mabel, amândouă învăţătoare iar Mabel pe deasupra şi fată cu bani, am început să merg la clubul *Social.*

Să ştiţi, doamnă, recunosc că aici am procedat greşit şi

că totul a început pentru că n-am ascultat-o pe mama. Nu că ea ar fi fost o cotoroanţă; nu dorea însă să mă duc la balurile de la *Social.* Ce fete se duceau la *Social?* Cele care se puteau îmbrăca foarte bine, fie pentru că părinţii aveau o situaţie bună, fie pentru că erau învăţătoare, căci, după cum vă amintiţi, fetele de la magazin se duceau mai degrabă la clubul *Recreativo.* Mama nu mi-a zis altceva decât că intrând acolo unde nu era de mine o să am numai încurcături. Cum s-a şi întâmplat. Chiar în acel an cu ocazia programului pentru Sărbătoarea Primăverii, m-au ales pe mine şi nu pe Celina. Pe Mabel se ştia că o vor alege, deoarece tatăl ei făcea şi desfăcea la club. Ce-a de-a treia fată nu era nici membră, dar asta a fost o încurcătură de un alt gen, n-are importanţă acum, şi la prima repetiţie eram deja alese trei perechi plus nevasta lui Pagliolo, care cânta la pian, şi doamna Baños care ne învăţa paşii după un manual special, cu ilustraţii şi explicaţii. Doamna Baños ne conducea pe toţi de ici-colo şi a ţinut ca mai întâi să ascultam trei valsuri cântate la pian de Pagliolo, când a apărut Celina şi, în loc să mă lase să fiu atentă la muzică, a început să-mi şoptească la ureche. Mi-a spus că nu mai vrea să fie prietenă cu mine deoarece, deşi mă acceptaseră la club datorită ei, acum nu sunt solidară cu ea şi nu protestez pentru că o lăsaseră pe dinafară la serbare. Mi-a cerut să refuz şi eu m-am supărat, deoarece lui Mabel nu i-a cerut acelaşi lucru; nu ştiam de ce Celina îmi cere mie să mă sacrific şi celeilalte nu; de ce nu avea curaj să-i spună şi lui Mabel? Pentru că ea avea bani şi eu nu*?* Sau pentru că ea era învăţătoare iar eu nu ajunsesem decât până în clasa a şasea? I-am repetat Celinei de zeci de ori că nu intenţionat au omis-o, ci pentru că era foarte scundă, iar costumele pe care le închiriaseră de la Buenos Aires nu se potriveau decât la talia mijlocie. Văzându-mă vorbind în loc să ascult muzica, doamnei Baños i-a sărit ţandăra şi din momentul acela m-a luat la ochi.

Furia mea avea însă un izvor precis: Celina dorea să-i aranjeze trampa fratelui ei cu Mabel; ştiţi şi dumneavoastră că Juan Carlos a curtat-o puţină vreme, dar apoi s-au despărţit. Asta înainte de a se logodi cu mine. Se pare însă că Celina nu şi-a pierdut speranţa de a se înrudi cu familia lui Mabel.

În timpul săptămânii eu nu ieşeam de la magazin decât la şapte şi nu mă vedeam cu Celina şi cu Mabel; dar sâmbăta după-amiază ele veneau la mine la un ceai, iar mama îi aranja lui Mabel coafura pentru seară, deoarece ea nu se prea obosea să se pieptene. Îmi amintesc foarte bine că prima repetiţie a fost într-o luni şi până sâmbătă nu m-am mai întâlnit cu Celina pe stradă, când, ciudat, la ceai a venit Mabel singură. Dacă nu venea Mabel atunci eu eram hotărâtă să mă las de repetiţii. Doamne, de n-ar fi venit! Se vede însă că aşa era scris în Cartea Sorţii. E îngrozitor să te gândeşti că în după-amiaza aceea când Mabel a bătut la uşă şi m-a strigat, totul era deja hotărât. Cred că atunci, de mulţumită ce eram, am scăpat totul jos din mână. Iar acum sunt atât de schimbată, încât nu mă mai pieptăn cât e ziua de lungă, şi nu vreau decât să mor.

Dar pentru a încheia cu Celina, voi fi sinceră; atunci mi-a spus la ureche că dacă nu m-ar fi adus ea la *Social*, n-aş fi călcat niciodată pe acolo şi că, de fapt, toată lumea ştia de povestea cu doctorul Aschero. Înainte de a lucra la *Al Barato Argentino* eu primeam bolnavii lui Aschero şi îi pregăteam lui injecţiile, iar când am plecat brusc de acolo, lumea a comentat că s-a petrecut ceva necurat între mine şi el, un bărbat căsătorit şi cu trei copii. Dar, doamnă, e mai înţelept să mă opresc aici, că dacă vine soţul meu şi începe să citească scrisoarea, vă imaginaţi ce urmează. O voi continua luni, când va fi plecat.

Luni, 25

Scumpă prietenă,

Sunt singură pe lume, singură. Dacă eu mor, soacra sau altcineva îmi vor creşte copii mai bine decât mine. Ieri m-am încuiat în cameră, soţul meu a forţat uşa, credeam că mă omoară, dar nu mi-a făcut nimica s-a apropiat doar de pat, m-a înconjurat aşa cum stăteam eu cu capul înfundat în pernă, şi eu, ca o nebună, l-am scuipat în faţă. Mi-a spus că o să i-o plătesc eu, dar s-a abţinut să mă lovească. Am crezut că o să-mi crape capul.

Şi, culmea, azi-dimineaţă mi-am amintit de Aschero făcându-mi sânge rău cu bună ştiinţă, ca şi cum n-ar fi trecut anii. Pe el nu l-am iubit ca pe Juan Carlos, singurul pe care l-am iubit. Aschero a fost un profitor. Necazul e că acum n-o să-l mai văd niciodată pe Juan Carlos al meu, să nu mi-l ardeţi cumva! Aschero şi Celina m-au făcut să-l pierd, ei mi l-au omorât şi acum trebuie să-l suport pe plicticosul de Massa toată viaţa. Celina a fost vinovată de tot ce s-a petrecut, vipera de fiică a dumneavoastră, fiţi atentă cum vă purtaţi cu ea. Şi pentru că tot m-am pus pe confidenţe, o să vă spun cum s-a întâmplat, de am rămas însemnată pentru toată viaţa. Într-o zi, nu era nimeni la cabinet, şi cum eu tuşeam s-a oferit să mă asculte cu stetoscopul. Apoi mâna i-a alunecat şi a început să mă mângâie; eu am fugit în baie, roşie de ruşine, mi-am pus din nou bluza şi i-am spus să mă ierte că e vina mea întrucât am preferat să economisesc banii pentru vizita la un alt medic. Să vedeţi ce proastă. La atâta am rămas atunci, dar toată noaptea l-am visat de frică să nu mă înghesuie şi altă dată.

Într-o zi a trebuit să mergem cu maşina la o fermă şi să facem o transfuzie de urgenţă. Era o femeie care avea o hemoragie după naştere şi, cu multă osteneală, am salvat-o. Când să plecăm, ne-au servit cu vin, eram cu toţii mulţumiţi şi am băut şi eu. Pe la jumătatea drumului Aschero mi-a spus să mă sprijin de geam, să închid ochii şi

să mă odihnesc o jumătate de ceas. Eu îl ascultam în toate şi când am închis ochii el m-a sărutat uşor. N-am spus nimic şi el a oprit maşina. Şi când te gândeşti că stric cerneală ca să vorbesc de porcăria asta, cât de scump am plătit că am fost proastă o clipă!

Apoi am început să ne vedem pe unde apucam, chiar şi în cabinet, perete în perete cu camera în care locuia soţia lui, până şi-a dat seama şi a trebuit să plec ca ambalatoare la magazin. El nu m-a mai căutat.

Şi toate astea pentru ce? Ascultaţi, eu cu viaţa asta de-acum o să mor, nimic altceva decât să trebăluieşti prin casă şi să bombăneşti copiii. Dimineaţa, în fiecare dimineaţă lăsată de Dumnezeu, începi prin a lupta să-i scoţi din aşternut, cel mai mare e mai rău, are opt ani şi e în clasa a doua, cel mai mic, din fericire, merge anul ăsta la grădiniţă. Să le dai laptele, să-i îmbraci şi să-i duci până la şcoală, totul repede, că obositori mai sunt băieţii, când termină unul începe celălalt. La întoarcere îmi fac cumpărăturile din piaţă deoarece e mult mai ieftin, dar şi mai obositor pentru că e de umblat de la o tarabă la alta şi mai stai şi la coadă. În timpul ăsta fata e sosită deja şi face curat, îmi spală şi rufele, în timp ce eu gătesc şi, dacă mai am timp, tot dimineaţa şi calc; după-amiază nu-i pot face să doarmă pe neastâmpăraţii de băieţi, cu totul altfel e când sunt micuţi, cât sunt de scumpi, i-aş mânca; ce divini sunt cei mici, eu când văd copilaşi pe stradă sau în fotografie parcă-s nebună, dar aşa de repede se fac mari, ajung ca nişte sălbatici. Ai mei ţipă toată după-amiaza, la 12 sunt deja acasă, merge fata să-i aducă. E departe şi sunt intersecţii primejdioase.

Ce diferenţă faţă de Vallejos! După-amiaza venea câte o prietenă, flecăream, ascultam teatrul la microfon, asta bineînţeles când nu lucram la magazin, dar aici, ce-am câştigat venind la Buenos Aires? Nu cunosc pe nimeni, vecinii sunt nişte italieni de curând sosiţi, mai neciopliţi

decât nu ştiu ce, şi o blondă care trebuie să fie o întreţinută, cel puţin soţul meu e sigur. Nu ştiu cu cine aş putea vorbi, cu nimeni. Mai cos câte un pic după-amiaza şi între timp supraveghez temele sălbaticilor ăstora. Ştiţi dumneavoastră ce înseamnă doi copii închişi într-un apartament? Se joacă cu maşinuţele făcând curse printre mobile. Bine cel puţin că nu am mobile bune, de asta nici nu chem lumea din Vallejos să mă viziteze să nu mă critice că nu am casa mobilată luxos, cum mi s-a întâmplat deja odată, nu vă spun cine a fost, ce câştigaţi…

Iată, acum e şase după-amiaza şi ca de obicei mă doare capul de simt că-mi plezneşte; când vine soţul e şi mai rău; dacă nu e gata cina, o vrea imediat, dacă e gata doreşte să facă mai întâi o baie, nu e om rău, dar nici nu calcă bine în casă şi îmi vine să sparg totul, simt că turbez. Dar ce vină are că vine, dacă e casa lui, iar dumneavoastră mă puteţi întreba de ce m-am căsătorit, numai că nu-mi lipsea răbdarea când eram proaspăt măritată. Nu mai suport viaţa asta, acelaşi lucru în fiecare zi.

Azi-dimineaţă am fost din nou la grădina zoologică care nu e prea departe, zece minute cu autobuzul; un copil le-a spus băieţilor mei că e un puişor de leu nou-născut şi ne-am dus să-l vedem ieri, duminică, ce minunat! Dacă îmi ajung banii, o să cumpăr la începutul lunii şi eu un căţeluş sau o pisicuţă. Ce minunat era micuţul leu, cum se ghemuia lângă leoaică şi ce se mai jucau. Dimineaţă mi-a venit ideea să mă duc iar să-l văd singură, nu era lume deloc. Micuţul se trântea la pământ cu lăbuţele în sus, se tăvălea şi apoi se ascundea în spatele mamei. Ca un bebeluş de câteva luni. Ar trebui să ies în fiecare zi, că nu mai pot numai cu casa şi copiii, am şi spus-o cuiva, ah, da, îmi amintesc, unei vânzătoare din piaţă, cea de la fructe, o bătrânică, care mi-a reproşat într-o zi că eu sunt totdeauna nervoasă şi n-am răbdare să aştept să mă servească, eu i-am răspuns că ce pot să fac, iar ea zicea că, cu anii, te mai

calmezi. Voia să zică oare că atunci când eşti tânăr te plictiseşti? Şi apoi la bătrâneţe totul e pierdut şi adio… Ascultaţi, eu o să-l dau dracului pe individul ăsta, dacă nu-i atent… credeţi oare că pot întâlni un alt băiat care să-mi ofere o altă viaţă?

Mi-ar place unul din ăia cum erau înainte, că acum toţi au nişte feţe de neisprăviţi. Poate nu chiar toţi, sunt convinsă de asta; într-o zi am văzut nişte băieţi aşa de drăguţi, era multă vreme de când nu văzusem un băiat într-adevăr drăguţ; am fost să vizitez un club pentru a-i înscrie pe ai mei şi acolo erau mulţi băieţi care semănau cu cei de la *Social.* Sigur că toţi erau sub 25 de ani, în timp ce eu merg deja pe 30. Dar să vedeţi ce nenorociţi la clubul ăsta, pretind pe cineva care să te prezinte, un alt membru, şi noi nu cunoaştem aproape pe nimeni la Buenos Aires. I-am spus asta soţului meu şi el nici nu mi-a răspuns, parcă voia să spună: asta-i treaba ta, oh, scumpă doamnă, mă gândesc că dintr-o clipă în alta trebuie să-i văd iar mutra. Oare dacă n-ar fi el, s-ar uita cineva la mine? În ce mă priveşte, eu sunt gata pregătită când o veni potopul şi judecata de apoi, vreau să merg cu Juan Carlos, ce consolare e pentru noi. Doamnă, învierea sufletului şi a trupului! Pentru asta eram eu disperată dacă îl ardeau… Ce drăguţ era Juan Carlos, ce fiu aţi avut, doamnă, şi ce căţea de fată, dacă-ar fi mai aproape aş strânge-o de gât. Mie mi-a făcut-o din invidie, să vedeţi, eu ştiu ce i s-a întâmplat, s-a lăsat aranjată la şaisprezece ani de unul dintre Álvarezi, apoi a trecut din mână în mână şi la douăzeci de ani l-a bal n-o mai lua nimeni la dans că era una din aia de care nu scapi, până când a intrat în gaşca turiştilor după care a găsit şi ea pe cineva care s-o ducă acasă după bal.

I-a rămas însă furia că eu am pus mâna pe fratele ei şi de asta v-a şi spus că am avut ceva cu Aschero. La mine n-a fost decât unul singur, deşi eram o copilă, în schimb ei i-

au târât numele în noroi până s-au săturat. Şi a rămas nemăritată, asta era nenorocirea, a rămas nemăritată! Idioata, nu ştie că a fi căsătorită cu un individ de care nu mai scapi până la moarte e cel mai rău. Eu aş vrea să fiu nemăritată, nu ştie că, până la urmă, cea care a câştigat a fost ea, e liberă să meargă unde doreşte, în timp ce eu sunt condamnată pe viaţă!

Aruncă stiloul cu furie în chiuvetă, ia foile scrise şi le rupe în bucăţi. Un copil ridică stiloul de jos, se uită la el şi îi spune mamei că e spart.

Buenos Aires, 12 agust 1947

Scumpă Doña Leonor,

Sper că aceste rânduri să vă găsească sănătoasă şi împreună cu toţi ai dumneavoastră. După ce am şovăit destul de mult, m-am aşezat să vă scriu, dar înainte de toate e nevoie de o clarificare: eu, mulţumită lui Dumnezeu, am o familie pe care mulţi şi-ar dori-o, soţul meu este o persoană ireproşabilă, foarte apreciat în domeniul său, se îngrijeşte să nu-mi lipsească nimic, iar cei doi fii ai mei cresc frumos deşi ca mamă n-ar trebui să o spun, dar dacă am pornit să fiu sinceră trebuie să spun lucrurile aşa cum sunt. Aşa că n-am de ce mă plânge, cu toate că, poate, din scrisorile mele v-aţi format o idee ciudată, cauzată de un moment de slăbiciune. M-am gândit cât de mult trebuie să sufere o mamă în situaţia dumneavoastră şi de asta am crezut că v-ar mângâia să ştiţi că vă sunt alături în suferinţă. Am fost alături de dumneavoastră, dar dacă nu mai doriţi să împărtăşiţi cu mine durerea, deoarece nu-mi mai scrieţi, o să vă spun aici un adevăr; pe mine nimeni nu m-a tratat ca pe o otreapă.

Nu înţeleg motivul tăcerii, presupun doar că v-a înveninat cineva urechile cu minciuni, aşa că vreau să ştiţi tot adevărul din gura mea, apoi puteţi să mă judecaţi.

Singurul lucru pe care vi-l cer este că, dacă sunteţi hotărâtă să nu-mi mai scrieţi, cel puţin să-mi trimiteţi această scrisoare înapoi, deschisă, se-nţelege, ca dovadă că mi-aţi citit-o. Sau e prea mult ce vă cer?

Sigur, n-ar trebui să vorbesc ca şi cum aţi avea o vină, vinovată este cea care a venit cu poveşti. Şi fiindcă nu vor să vă lase să vedeţi adevărul, vi-l arăt eu. Asta-i viaţa mea…

Tatăl meu n-a putut să mă dea la şcoală, costa mult să mă trimită la Lincoln să studiez pentru a deveni învăţătoare, nu era decât grădinar, dar om cinstit. Mama călca rufe pe la alţii şi tot ce câştiga mergea în libretul de economii, ca să am în casă de toate când mă voi mărita. Le-am avut, dar nu prin sacrificiile mamei, săraca, deoarece totul s-a dus pe doctor şi medicamente, când cu moartea tatei. În sfârşit, Celina studia. Deci era mai sus decât mine.

Foarte bine, era mult de când vorbeam cu Juan Carlos când a avut guturaiul acela de care nu se mai vindeca. Şi s-o mai ştie Celina şi pe asta; cu cât îl ţineam eu mai mult seara, discutând la portiţă, cu atât intârzia el să se ducă la văduva Di Carlo. Mi-au spus mie toţi că Juan Carlos trece prin gardul de sârmă al cantonierului direct la văduva – mâţă blândă. Ea a fost cea care i-a supt sângele, nu eu. Până când nu s-a mai dus, deoarece eu nu mai voiam să-l văd dacă mai continua legătura cu aia, e clar că o făceam din gelozie de logodnică egoistă şi nu pentru că ştiam că radiografiile îi arătau pete pe plămâni. Deci vedeţi şi dumneavoastră dacă, după ce ne-am logodit, Juan Carlos mergea la văduvă era pentru că se purta domneşte cu mine.

Apoi, urmează călătoria la Córdoba. Drăguţ, s-a întors după trei luni. Dar să revin la subiect: ori cât ar fi strigat nevasta lui Aschero în faţa servitoarei că el o înşela cu mine, asta nu dovedeşte nimic. Numai că dumneavoastră

aţi crezut poveştile astea şi v-aţi opus logodnei. Şi dovezile vinovăţiei mele? Niciodată nu le-aţi avut.

Juan Carlos a continuat cu văduva? Nu. Pentru informarea dumneavoastră eu sunt cea care am rămas cu un ghimpe, deoarece într-o zi, cu puţin timp înainte de a ne despărţi pentru totdeauna l-am prins pe Juan Carlos cu o minciună. În buzunarul de la veston, bine ascunsă în buzunar, avea o batistă de femeie, parfumată; n-am reuşit să citesc iniţiala de pe marginea bogat brodată, dar sigur-sigur nu era „E”, ori văduva Di Carlo se numea Elsa. Mie mi-a spus că era a unei fete pe care a cunoscut-o la Córdoba, că el era bărbat şi trebuia să trăiască, dar când i-am cerut să mi-o lase mie, mi-a smuls-o din mână. Înseamnă asta că era una din Vallejos, nu credeţi? Eu nu ştiam de cine să mă leg şi atunci i-am spus că o s-o sugrum pe stricata aia de văduvă; el a devenit serios şi m-a asigurat că nu mai „ţine” cu văduva; oh, şi vorbele astea ale bărbaţilor care sunt aşa de jignitoare pentru o femeie, chiar dacă se adresează unei ca Elsa Di Carlo. Şi am rămas pentru totdeauna cu îndoiala.

După aceea au venit încurcăturile şi ne-am îndepărtat, dar ce păcat că nu mi-aţi mai scris pentru că împreună am fi putut să smulgem masca adevăratei asasine a lui Juan Carlos. Împotriva ei ar fi trebuit să se îndârjească Celina şi nu împotriva mea. Acum că tot e nemăritată şi are timp liber, nici tu casă, nici soţ şi nici copiii de care să se ocupe, Celina ar putea fi folositoare la ceva şi să ajute la triumful adevărului.

Revenind la conţinutul scrisorilor lui Juan Carlos, consultaţi-vă în linişte conştiinţa să vedeţi dacă îmi aparţin sau nu. Vă salut cu respect,

Nélida

P. S. Dacă nu-mi răspundeţi, asta-i ultima scrisoare pe care v-o scriu.

La masă, în faţa ei, un copil umple sârguincios cu creionul patru rânduri din caietul său cu interjecţia *miau!* şi patru rânduri cu interjecţia *ham!* Printre picioarele mesei şi ale scaunelor, celălalt copil căuta maşinuţa de curse.

FASCICULUL AL III-LEA

Ea s-a bătut pentru bărbat ca o tigroaică!
El s-a purtat urât cu ea, şi-a făcut-o fericită!

(Reclamă de ziar pentru filmul *Praful roşu* cu Jean Harlow şi Clark Gable)

ALBUM DE FOTOGRAFII

Coperţile sunt îmbrăcate în piele de vacă de culoare neagră şi albă. Foile sunt din hârtie pergament. Pe prima pagină o inscripţie cu cerneală: *Juan Carlos Etchepare*, 1934; a doua pagină e goală, a treia are imprimate litere rustice, împodobite cu lăncii, *boleadoras*[1], pinteni şi centuri de gaucho, alcătuind cuvintele PATRIA MEA şi EU. În continuare, paginile din dreapta poartă tipărite câte o inscripţie, cele din stânga nu. Inscripţii: „Aici m-am născut, frumoasă pampa…”, „Venerabili[2] mei părinţi”, „Creşte iarba rea”, „La şcoală, ca Sarmiento”, „Creştini da, barbari nu”, „Primul meu pas de bărbat”, „Umblând la tipe”, „Nu-i prima fără a doua”, „Servind drapelu meu”, „Logodna unui gaucho cu fata lui”, „Bomboanele de nuntă” şi „Căţeluşi mei”. Ultimele trei inscripţii sunt acoperite intenţionat de fotografii mari, în timp ce paginile de stânga sunt ocupate cu grupuri de fotografii mai mici. Primul grup de fotografii din stânga: un bătrân şi o bătrână şezând, bustul unei bătrâne, bustul unui bătrân, drum de ţară într-o provincie bască, un copil de câteva luni, o familie într-o trăsură trasă

---

1 Armă de apărare şi atac formată dintr-o frânghie pe care sunt prinse mai multe bile metalice (n.t.).
2 Toate greşelile de ortografie şi exprimare din paginile următoare aparţin textului original (n. t.).

de un cal alb.

Prima fotografie mare din dreapta; un copil de câteva luni, în pielea goală, blond. Al doilea grup din stânga: un bărbat şi o femeie, el îmbrăcat în costum cu redingotă şi vestă, ea în rochie lungă, de culoare închisă; aceeaşi pereche cu câte un copil în braţe, trei fotografii de femei cu rochii lungi împreună cu doi bătrâni şi doi copii. A doua fotografie mare din dreapta; între un portocal şi un palmier aclimatizat se află o fântână înconjurată cu un gard simplu, pe fântână un copil, în pantaloni albi şi desculţ, bea lapte dintr-o sticlă cu biberon, balansându-şi picioarele; lângă băiat o femeie cu rochie lungă albă ţine în braţe o fetiţă în pielea goală care se joacă cu numeroasele şiruri din colierul femeii. Al treilea grup din stânga; diferite fotografii înfăţişând familia la mare, îmbrăcată în haine de oraş şi purtând umbrelă de soare japoneză. A treia fotografie mare din dreapta; o grădină cu mici straturi rotunde având în mijloc câte un palmier pitic, înconjurate cu sârmă împletită de care se agaţă tuberoze şi zambile; palmierii sunt pe jumătate acoperiţi de figurile unui băiat îmbrăcat cu un veston cu revere rotunde, lavaliera cu legătură boemă, pantaloni strânşi sub genunchi, continuaţi cu jambiere de culoare deschisă, şi a unei fetiţe buclate, cu funda mare albă pe vârful capului, costum alb cu fusta scurtă umflată de jupon. Următoarele grupuri din stânga, până la sfârşitul albumului, aparţin diferitelor momente din deceniile ’20 şi ’30 şi în ele apare frecvent un tânăr cu părul lung, castaniu deschis, acoperindu-i urechile, cu o figură atletică şi un invariabil surâs. Paginile din dreapta, care au mai rămas sunt ocupate, cum am mai notat, de câte o singură fotografie, reprezentând, în ordine: un teren viran cu hamace, bare şi inele pentru atletism, în spate un gard de sârmă împletită iar în spatele lui nişte case răspândite în câmpia cu buruieni scurte şi grase; un adolescent cu părul castaniu

sprijinit de o bară şi privind la aparatul de fotografiat: cămaşa descheiată la guler, cravată şi banderolă de doliu, pantaloni trei-sferturi până sub genunchi, ciorapi negri lungi şi sandale; lângă el, un alt adolescent cu părul negru şi creţ ieşind de sub bască, haine uzate şi o expresie de bucurie prostească, se ţine în aer agăţându-se cu un singur braţ de inel, picioarele în unghi drept cu trunchiul; portretul unui tânăr subofiţer de poliţie – păr creţ negru dat cu briantină, ochi negri, nas drept cu nări puternice, mustaţă deasă, gură mare – purtând dedicaţia „Lui Juan Carlos, mai mult decât un prieten, un frate, Pancho”; cei doi tineri de mai sus, aşezaţi la o masă plină de sticle de bere şi patru pahare, zâmbind; pe genunchii lor două femei tinere, cu decolteuri adânci, carnea îmbătrânită, obrajii veştejiţi de fardurile excesive, iar în spatele tejghelei încărcată cu damigene, un butoi de vin, rafturi cu cutii de conserve, pachete de mirodenii, ţigări, sticle: scenă câmpenească sub un roşcov: întinsă pe iarbă, o faţă de masă cu farfurii pline de şniţele, ouă tari, *tortillas*[3] şi fructe, în spate, băieţi şi fete veseli, aşezaţi pe iarbă lângă faţa de masă; o fată cu păr negru scurt şi ondulat, încadrând un oval al feţei perfect, ochi mari negri rimelaţi, expresie absentă, nas mic şi gură mică, bustul strâns în rochia de crep înflorată şi un băiat cu părul castaniu, cămaşă descheiată lăsând să se vadă părul de pe piept, amenințând cu o furculiţă, strânsă în pumn ca un pumnal, farfuria cu şniţele; aceeaşi fată din fotografia anterioară, pozând într-un studio fotografic, dar cu aceeaşi expresie indiferentă, rochia încreţită în jurul taliei, colier de perle, părul mai lung, pieptănat lins şi cu cărare la mijloc, făcut permanent la vârfuri, cu dedicaţia: „Cu simpatie, Mabel, decembrie, 1935”; un grup de trei perechi pozând îmbrăcate în haine de epocă: Restauraţie, al treilea imperiu, sfârşit de secol, mai aproape de obiectiv fiind

3 Turtă de mălai sau, aici, ouă cu şuncă. (n.t.).

tânăra care ilustrează ultima epocă, cu părul blond ridicat la spate, descoperind ceafa, ochii limpezi şi strălucitori, specifici celor care contemplă sau îşi imaginează ceva frumos, nasul uşor acvilin, gât lung, siluetă zveltă; cu un fundal de plopi şi munţi, tânărul cu părul castaniu deschis, îmbrăcat cu *poncho*, cu puloverul băgat în pantalonii albi, largi şi înalţi până mai sus de brâu, mai slab, dar cu tenul bronzat şi cu surâsul său caracteristic, plus dedicaţia: „Cu dragostea dintotdeauna, bătrânei mele surioare, Juan Carlos, Cosquín 1937”; lângă un tort de aniversare, închinând cu un pahar de vin spumos, o tânără de statură mică în ciuda moţului înalt de deasupra capului, rochie cu decolteu pătrat şi cu o broşă în fiecare colţ; o femeie în vârstă sobru îmbrăcată şi tânărul cu păr castaniu deschis, mai slab, cu ochii sensibil mai mari şi înfundaţi în orbite, privind la paharul său cu un surâs abia schiţat; cu un fundal de cactuşi şi munţi, tânărul cu păr castaniu deschis într-o mică trăsură, detaliile nu se disting, deoarece fotografia a fost făcută contra luminii.

UN DORMITOR DE DOMNIŞOARĂ, ANUL 1937

Cum intri, la dreapta, un pat de o singură persoană, cu spătarul lipit de perete, având deasupra un crucifix de lemn şi un Cristos de bronz. În stânga patului, o mică bibliotecă cu patru rafturi pline cu cărţi de şcoală normală şi câteva romane. Cărţile de şcoală sunt îmbrăcate în hârtie cafenie şi poartă etichete pe care scrie „Maria Mabel Sáenz – Colegiul Sfânta Fecioară del Pilar – Buenos Aires”. În dreapta patului, noptiera cu o veioză având un abajur de crep alb cu picăţele verzi, la fel ca perdelele de la fereastră şi cuvertura. Sub sticla de pe măsuţă, o ilustrată cu bulevardul *Perla* din Mar del Plata, o ilustrată cu Podul Incaşului din Mendoza şi fotografia unui tânăr

gras, cu haine îngrijite de fermier, lângă un cal şi un *peón* care ţine frâul. La picioarele patului, o blană de iepure cu dungi negre, albe şi cafenii. Pe peretele opus se află fereastra având într-o parte o consolă ornată cu păpuşi cu păr natural şi ochii mobili, iar în cealaltă parte o comodă cu oglindă. Pe comodă, o trusă cu oglindă de mână şi perii cu mâner de catifea, aşezate jur-împrejurul unui suport de fotografii pe care se află fotografia unei fete şezând, cu rochia făcând creţuri în jurul taliei, colier de perle, păr lins cu cărare la mijloc şi făcut permanent la vârfuri. Alte ornamente, pe perete: o cristelniţă de sidef, un grup de trei embleme studenţeşti, chipul cioplit în lemn al Sfintei Tereza şi un alt grup de patru fotografii înrămate sub sticlă, luate în diferite momente ale unei petreceri câmpeneşti în prezenţa unui tânăr gras cu haine îngrijite de fermier. În mijlocul tavanului atârna un candelabru, iar peretele din partea opusă uşii e în întregime ocupat cu un dulap. Patul, noptiera, comoda, oglinda, candelabrul şi dulapul sunt din lemn de culoare închisă, în stil provensal sau rustic, în timp ce consola şi rafturile pentru cărţi sunt din lemn simplu, deschis la culoare, lustruit. În dulap sunt agăţate rochii, paltonul şi două şorţuri albe apretate şi plisate. De bara pe care atârnă umeraşele e legat un săculeţ de mătase plin cu flori uscate mirosind a levănţică. Într-o altă parte a dulapului se aliniază cutii pline de lenjerie, bluze, batiste, ciorapi şi prosoape. Ascunsă între cearşafurile brodate de in, o învelitoare de lână înflorată cu marginile de dantelă pentru punga de apă caldă. În interiorul învelitorii, două cărţi ştiinţifice intitulate *Educaţia pentru căsătorie* şi *Adevărul despre dragoste.* Între cărţi se află o fotografie unde, împreună cu alţi tineri, se vede o pereche aşezată lângă o faţă de masă pentru picnic; ea cu un aer absent, el ţintind cu o furculiţă spre farfurie. Pe spatele fotografiei se poate citi următorul text „Dragostea mea; aceasta a fost ce-a mai fericită zi din

viaţa mea. Niciodată nam visat că ai putea fi a mea! Ziua primăverii. Ascunde fotografia până când se aranjează totul. Îţi scriu aceste indiscreţii înadins, în acest fel nu ve-i putea să o arăţi nimănui, deoarece în poza asta par un bleg şi un pic „vesel”. Ştii că p-aci vor să-mi facă faima de beţiv.

În această clipă te-aş lua de mână şi te-aş duce până în cer, sau cel puţin undeva departe de aici. Îţi aminteşti sălciile plângătoare de lângă lac? Eu nu le mai pot uita.

Te iubesc tot mai mult şi mai mult Juan Carlos, 21 septembrie 1935.”

În aceeaşi cutie, sub hârtia albă, prinsă în pioneze, care-i acoperă fundul, sunt ascunse două numere din revista *Viaţa femeilor* apărute în 30 aprilie şi 22 iunie 1936. La rubrica „Poşta inimii” sunt publicate întrebările unei cititoare care semnează „Suflet răvăşit” precum şi răspunsurile pe care le dă Maria Luiza Díaz Pardo, redactoarea rubricii. Textul din primul număr este următorul: „Scumpă prietenă; e mai mult de un an de când cumpăr această revistă şi întotdeauna citesc rubrica dumneavoastră, în general pasionantă. Dar nu mi-am imaginat că într-o zi va trebui să recurg la sfatul dumneavoastră. Am optsprezece ani, sunt învăţătoare, de curând absolventă, iar părinţii mei au o poziţie stimabilă. Mă iubeşte un băiat bun, dar cu un viitor nesigur. E foarte tânăr încă şi situaţia sa se poate schimba, dar familia mea nu-l vrea. Lucrează ca merceolog, dar a avut necazuri cu şefii pentru absenţe repetate. A avut o perioadă de răceli şi deseori se simte obosit. Eu îl cred, deşi versiunea care circulă este că îi cam place să se distreze, că e foarte afemeiat, că cel puţin odată pe săptămână se îmbată cu amicii. De câteva luni mă însoţeşte în plimbări şi la baluri, la început eram sigură că-l iubesc din tot sufletul, dar în fiecare zi (seara, după program, el vine până la poartă, eu îl aştept acolo, astfel încât nu trebuie nici să intre, nici să sune, ne învârtim puţin prin piaţă sau pe străzi şi, dacă e

frig, rămânem în vestibul, căci intimitatea noastră nu trece niciodată de acest loc) după ce pleacă şi intru în casă trebuie să suport reproşurile părinţilor mei, reproşuri care sunt asemenea picăturii după picătură care macină piatra. Aşa că aştept cu plăcere în fiecare zi venirea lui, dar nici nu zăresc bine silueta lui elegantă că mă şi enervez la gândul că poate ieşi mama sau, şi mai rău, tata, să-i ceară curtezanului meu o explicaţie sau să-l rănească cu vreo aluzie, fapt pentru care mă găseşte adeseori iritată. Eu îi spun că e nervozitatea firească pentru primul an de exercitare a profesiunii şi încă la clasa a V-a. Adevărul e, însă, că ceea ce mă face irascibilî e îndoiala; îl iubesc sau nu? În ultima vreme a apărut un nou personaj: un tânăr fermier de origine engleză, mai puţin prezentabil decât „el”, dar plăcut, şi-a folosit prietenia cu tatăl meu pentru a se introduce în familie şi a-mi spune vorbe dulci. Şi iată dilema… Ne-a invitat pe mine şi încă pe cineva (o voi alege pe mătuşa din partea tatii) să petrecem la ferma sa cele patru zile de sărbătoare pe care le vom avea începând cu apropiata zi de 25 mai; părinţii insistă să mă duc, dar „el” se opune cu hotărâre. Eu am hotărât… să mă duc pentru că astfel voi afla dacă îi duc sau nu dorul. Dar dacă se ţine de cuvânt şi nu se mai uită niciodată la mine, cum într-adevăr m-a ameninţat?

Prietenă, aştept sfatul tău
preţios, al dumneavoastră
Suflet răvăşit.
(Provincia Buenos Aires).”

Răspunsul redactoarei este următorul: „Suflet răvăşit, demn de invidiat: nu-ţi invidiez îndoiala ci faptul că ai parte de atâtea lucruri în viaţă. Cred că nu-l iubeşti pe cel care te curtează atât de insistent, încât să înfrunţi o ruptură cu familia. Cazul tău este tipic pentru fetele crescute în sânul unui cămin fericit şi prosper. Să continui

cu fericirea ta (iartă-mi termenul ar însemna să distrugi această armonie familială, pe care deja o simţi ameninţată. Şi, crede-mă, o rătăcire nu merită un asemenea preţ. Eşti foarte tânără şi mai poţi aştepta încă venirea unui Făt-Frumos. Îţi doresc să petreci bine la fermă, studiază engleza şi încearcă să înveţi, abia la sfârşit, şi nicidecum la început, cuvântul *yes*, care înseamnă… da! Folosind cât mai puţin acest cuvânt monosilabic vei cuceri lumea şi, ceea ce e mai important, îţi vei asigura fericirea ta şi a părinţilor tăi. Totdeauna la dispoziţia ta,

María Luisa Díaz Pardo.”

Sfatul cerut în numărul din 22 august era următorul: „Scumpă prietenă: viaţa mi-a jucat o festă urâtă. Sfatul pe care mi l-aţi dat a fost bun, dar au apărut complicaţii neprevăzute. Într-adevăr, prietenul meu s-a supărat pentru plecarea la fermă, acest incident ducând la ruperea relaţiilor dintre noi. Vă mărturisesc că şederea la fermă n-a fost ceea ce aşteptam, căci am petrecut lungi momente între patru ochi cu acest tânăr, fără ca el să spună un cuvânt. La despărţire a vrut să-mi smulgă o promisiune, dar eu i-am spus că n-are niciun rost, din moment ce eu nu-i inspir niciun cuvânt sau un gest. Mi-a răspuns că aşa e felul englezilor, taciturni, şi-i invidiază pe latinii vorbăreţi, dar el găseşte că şi fără cuvinte e foarte plăcut alături de mine. Cât priveşte gesturile, voiam să spun că nu-mi culege flori, că nu alege discuri pe gustul meu (de fiecare dată mă făcea să ascult numai ce-i plăcea lui), dar el a înţeles greşit, crezând că-i reproşez că nu încearcă să-şi ia anumite libertăţi faţă de mine. În legătură cu asta m-a lămurit că dacă o fi ca vieţile noastre să se unească, ar mai fi timp şi pentru aşa ceva. Ce lipsit de romantism? Nu-i aşa? Sinceră să fiu, eu aşteptam un sărut pentru a-mi da seama dacă îmi place sau nu. Oricum nu i-am promis nimic – ce vrea să însemne *yes?* Ignor acest cuvânt! Şi, după cum

a-ţi anticipat, procedeul a dat roade deoarece le-a scris părinţilor mei invitându-ne la el pe toţi şi în vacanţa de iarnă pentru două săptămâni, începând din 9 iulie. S-ar putea să acceptăm. Dar ceea ce vreau să vă povestesc acum e aşa de trist, încât mă simt copleşită şi nu ştiu cum să mă exprim.

La puţine zile după ce m-am întors de la ţară, tata m-a chemat în biroul său unde ne aştepta medicul familiei. În cel mai mare secret mi-a spus că fostul meu prieten are ceva la plămâni. Suferă de un început de boală foarte contagioasă. Nu mi-a venit să-mi cred urechilor, bănuind că e vorba de vreun tertip de-al tatălui meu. Medicul a adăugat că trebuie să-i evit tovărăşia şi că, dată fiind supărarea apărută doar cu două săptămâni înainte, să mă folosesc de acest prilej şi să nu-l mai văd până se va vindeca. În ziua următoare, într-un magazin, le-am văzut din întâmplare pe mama şi pe sora fostului meu prieten şi le-am simţit amabile cu mine, dar foarte abătute. M-am convins că totul era, din nefericire, adevărat. În plus, în ziua următoare, fără să mă consulte, mama mi-a spus că la cinci avem programare la medic pentru nişte radiografii. Am văzut deja rezultatul: sunt sănătoasă.

Ei bine, ce să fac pentru a-l ajuta pe scumpul meu prieten? În această clipă mi-e ruşine că l-am făcut să sufere. Poate într-o zi viaţa ne va uni din nou, deoarece cred că-l iubesc cu adevărat, sau poate e numai milă? Vă rog, prietenă sfătuitoare, ajutaţi-mă să-mi limpezesc adevăratele sentimente. Aştept cu răsuflarea tăiată,

Suflet răvăşit
(Provincia Buenos Aires).”

Răspunsul redactoarei este următorul: „Suflet răvăşit, dar generos: am încredere că vei reuşi. Cu siguranţă ceea ce simţi acum pentru el e doar milă, la care se adaugă şi nostalgia zilelor mai vesele. Am consultat un medic şi mi-a

spus că poţi să-l vezi, luând măsurile de precauţie. E vorba să nu te apropii prea mult de el şi să te obişnuieşti, atunci când vă întâlniţi, să-l baţi prieteneşte pe umăr şi numai la despărţire să-i dai mâna, deoarece imediat după aceea vei putea să-ţi speli mâinile cu săpun şi apoi să le cureţi cu alcool. Da, oferă-i prietenia ta, dar nu dintr-o dată sau într-un mod care să dea de bănuit, ci aşteptând o împrejurare favorabilă, căci cei afectaţi de această boală sunt foarte susceptibili. Nu-l lăsa să-şi dea seama că ţi-e milă. Având în vedere caracterul său, acest lucru l-ar răni cel mai mult.

În ceea ce priveşte viitorul tău, nu uita că engleza e o limbă ciudată, dar frumoasă, întotdeauna a ta,

María Luisa Díaz Pardo.”

În acelaşi număr al revistei *Lumea femeilor* pe două pagini imaginile corespunzătoare următoarelor explicaţii lipseau, fiind decupate cu foarfeca: Ţinută cochetă pentru cocktail, confecţionată din mătase moarată, împreună cu caschetă Julieta, după moda nouă inspirată din superproducţia Metro-Goldwin-Mayer, *Romeo şi Julieta* a nemuritorului Shakespeare. Foto M-G-M şi „Noua senzaţie a cinematografului, Deanna Durbin, propune tinerelor acest luminos costum pentru ciclism, realizat din jerse alb croşetat, cu garnitură în zigzag de culoare roşu aprins. Foto Universal Pictures.”

De la fereastra locuinţei deja descrise se vede mai întâi o curte acoperită cu o plasă de sârmă pe care urcă şi se încolăceşte viţa de vie, apoi ronduri de trandafiri şi iasomie şi, în sfârşit, un smochin mai înalt decât gardul ce desparte curtea de terenul pe care se construieşte clădirea cu două etaje a noii secţii de poliţie. Unul dintre zidarii de acolo se apără de soare cu un basc verde de sub care-i iese părul cârlionţat, negru cum îi sunt şi ochii ce tocmai privesc de pe schelă printre ramurile smochinului spre curtea cu trandafiri, iasomie şi viţă, în direcţia ferestrelor acoperite

cu perdele de mătase albă cu picăţele verzi.

AGENDĂ, 1935

MARTIE

Marţi 14, Sfânta Matilda, regină

Agendă veche şi scorţoasă! Azi te încep cu o văduvă.

Miercuri 15, Sfântul Cezar, mucenic Am cerut avans 15 pesos, pentru cadou vecin văduvă, cadou văduvă şi cheltuieli generale.

Sâmbătă 18, Sfântul Arhanghel Gavril Partidă la Criolla, trece Perico cu maşina.

Duminica 19, Sfântul Iosif. Milonga la Club, am invitat pe Pepe şi fraţii Barros, două ture. Îmi sunt datori la următoarea.

Miercuri 22, Sfânta Lea, călugăriţă. Întâlnire la 19, Clarita.

Joi, 23, Sfântul Victorian, mucenic. Întâlnire la Criolla, Amalia, de găsit maşină.

Sâmbătă 25, Bunavestire. Văduva, 2 dimineaţa.

Duminică 26, Paştele. Promis mamei şi Celinei să merg la slujbă, ora 10 (cu targa?).

Joi 30, Fericitul Amadeo. Întâlnire la Criolla, Amalia, să cer maşina lui Perico. A anula, gripă, cer Pancho anunţe Amalia. Nu, Pancho periculos, să aştepte grăsana pe scaun să nu obosească.

APRILIE

Marţi 4, Sfântul Isidor, *mucenic.* Luat salarul fără avans, la dracu!

Joi 6, *Sfântul Celestin, mucenic.* Lipsit la slujbă, gripă, pat, alt acces.

Vineri 7, Sfântul Albert, mucenic. Lipsit la slujbă, gripă, pat.

Luni 10, Sfântul Terenţiu, episcop. Lipsit la slujbă, gripă, sculat din pat.

Marţi 11, León, papa. Înapoi la jug.

Joi 20, Sfânta Adalgisa, fecioara. Câştigat 120 partidă Club.

Sâmbătă 22, Sfântul Anselmo, episcop. Să duc pe Pancho la partidă la Criolla, fraţii Barros mi-au jurat-o.

Duminica 23, Sfântul Albert, mucenic. Să merg ieşire slujbă, cer scuze Clarita. Cu Clarita terminat, s-o roage bunicu nu eu. Jur pe onoarea mea credinţă văduvei, adică liniştită.

Joi 27, Sfintele Ida şi Zita. Lipsit întâlnire văduvă, cauză încurcătură la Criolla. Pancho încurcă-lume vomat masă. De amintit cer scuze văduvei, adică cea bună.

IULIE

Vineri 7, Sfânta Rita. Ajunge la 20,15 tren de Bs. As. Cu copilele în vacanţă. Să arunc o privire.

Sâmbătă 8, Sfântul Adrian, mucenic. Milonga Club Social. Împrumutat parale Pancho partidă la Criolla. A pierdut. Marcat un punct la Social.

Duminica 9, Sfântul Procopie. Lipsit întâlnire slujbă, de neiertat. Tipa cea mai drăguţă din lume abandonată de un biet nenorocit. Ziua întreagă închis în casă, scuza tusea. Adevărul altu, ce bine să dormi până la amiază.

Luni 10, Sfântul Felix, mucenic. Am văzut-o! A crezut povestea soră-mii. Mersi Celina. „Se vede că eşti serios, preferi să rămâi duminica în casă să-ţi revii din răceală, să munceşti luni”. Se vede că eşti o comoară la casa omului…

Joi 13, Sfântul Anacleto, papă. Trei zile de când n-am văzut-o. Întâlnire văduvă ora 23,30.

Vineri 14, Sfântul Bonaventura. Mersi, sfinte Bonaventura. Am reîntâlnit-o la ieşirea de la rugăciune. Mabel, Mabel, Mabel, Mabel. La 22 întâlnire cu Celina şi frate-su (pajul) pentru film. Filmul pe care l-am înţeles cel mai puţin din viaţa mea.

Sâmbătă 13, Sfântul Henric, împărat. Petrecere intimă în casa lui Mabel, despărţire în vestibul. Lumea-i a mea.

Duminică 16, Sfânta Fecioară de la Muntele Carmelo. Mi s-a întors la Buenos Aires. Pot să mă fac călugăriţă şi să intru la internatul şcolii.

Cine mă împiedică? E vocaţia mea.

.....

SEPTEMBRIE

Marţi 10, Sfântul Cazimir, mucenic. Mai sunt 10 zile.

Miercuri 11, Sfântul Herman, rege. Mai sunt 9 zile.

Joi 12, Sfântul Serafim, episcop. Mai sunt 8 zile.

Vineri 13, Sfântul Eduard, rege. Mai sunt 7 zile.

Sâmbătă 14, Sfântul Calixt, episcop. Mai sunt 6 zile. M-au ras de 97 $ la Criolla.

Duminică 15, Sfânta Terezia, fecioară. A împlinit promisiunea să merg la biserică. Mai sunt 5 zile.

Luni 16, Sfântul Gallo, mucenic. Mai sunt 4 zile. Întâlnire Amalia la Criolla să găsesc maşină Perico.

Marţi 17, Sfânta Eduvigis, mucenică. 3 zile.

Miercuri 18, Sfântul Luca, evanghelist. Poimâine…

Joi 19, Sfântul Petru de Alcántara. Mâine!

Vineri 20, Sfânta Irina, fecioară. Tren Buenos Aires ajunge ora 20,15.

E mai frumoasă de cât o ştiam!!! Ne-am luat de mână în faţa bătrânei.

Sâmbătă 21, Sfântul Matei, apostol. Ziua Primăverii, ziua studenţilor, cum aştept să vii! Excursii, picnic ferma Carola. Întâlnire 7,30 în faţa bomboneriei Modern, Celina aduce mâncarea… SUNT CEL MAI FERICIT DIN LUME ŞI PROMIT ÎN FAŢA DOMNULUI să mă COMPORT CA UN BĂRBAT ADEVĂRAT, JUR SĂ NU POVESTESC NIMĂNUI ŞI să mă CĂSĂTORESC CU EA.

Duminică 22, Sfântul Mauriciu, mucenic. Plecarea trenului 10,30. Ce departe e decembrie… Mi-a trimis un sărut cu mâna în faţa mamei ei. Acum trebuie să fie la colegiu.

FASCICULUL AL IV-LEA

Tangoul de atunci era obsesia ce sufletul nesfârşit îmi supunea

simţeam, dansând, cum inima o dulce amăgire că… năştea…

(din *„Tangoul blestemat”* de Raldán).

În ziua de joi, 23 aprilie 1937, soarele a răsărit la 5,50. Un vânt uşor sufla de la nord spre sud, cerul era în parte acoperit cu nori iar temperatura de 14°C. Nélida Enriqueta Fernández a dormit până la 7,45, ora la care mama ei a trezit-o. Nélida avea părul despărţit în şuviţe şi pus pe moaţe, acoperit de un fileu negru ce-i cuprindea întreg capul. Un furou negru îi ţinea loc de cămaşă de noapte. Şi-a încălţat o pereche de sandale vechi, fără baretă. A zăbovit 37 de minute pentru a-şi aşeza părul în pieptănătura obişnuită şi pentru a se machia, întreruptă de mama ei care i-a adus ceai de cinci ori. În timp ce se pieptăna se gândea la vorbele schimbate ziua trecuta cu casieriţa de la magazin, la dezavantajele dejunului alcătuit din cafea cu lapte şi pâine cu unt, la golul din stomac pe care îl va simţi la ora unsprezece, la faptul că e indicat să aibă în buzunar nişte pastile de mentă, la graba cu care trebuie să umble de fiecare dată când se întoarce acasă la amiază, la hârjoana obişnuită cu Juan Carlos din seara precedentă, lângă poarta casei sale, şi la necesitatea de a şterge petele de noroi de pe pantofii ei albi cu o soluţie potrivita. În timp ce se machia, se gândea la însuşirile seducătoare ale feţei sale şi la diferitele păreri despre

efectul pozitiv sau negativ al cearcănelor. La ora 8,30 a ieşit din casă. Era îmbrăcată cu halatul-uniformă de bumbac albastru încheiat în faţă, cu guler rotund şi mâneci largi. L-a ora 8,42 a intrat la magazinul *Al Barato Argentino.* La 8,43 stătea la locul ei în spatele mesei de ambalat, alături de casieriţă şi maşina de înregistrat. Ceilalţi angajaţi, douăzeci şi şapte cu toţii, au început, de asemenea, să-şi aranjeze locurile lor de munca. La ora 9 s-au deschis uşile pentru public. Ambalatoarea a făcut primul ei pachet la 9,15: o duzină şi jumătate de nasturi pentru un costum bărbătesc. Între 11 şi 12 a trebuit să se grăbească pentru a evita aglomeraţia. Uşile s-au închis la ora 12, ultimul client ieşind la 12,07. La 12,21 Nélida a intrat pe uşa casei sale observând că tatăl ei – aflat în şopronul din spate unde ascuţea foarfecele de curăţat via – o văzuse intrând, dar şi-a întors capul fără să o salute. S-a aşezat la masă, cu spatele la soba de gătit cu lemne. Tatăl ei a intrat să-şi spele mâinile la chiuveta ocupată de o cratiţă murdară şi i-a reproşat că noaptea trecută a discutat cu Juan Carlos de la ora 22 şi până aproape de miezul nopţii, cu toate că bătea un vânt rece. Nélida a mâncat supa fără să răspundă, mamă-sa a servit apoi cartofi fierţi şi ficat la grătar. Fiecare a băut câte trei sferturi dintr-un pahar cu vin. Nélida spuse că, la intrarea în magazin casieriţa n-a salutat-o, a luat apoi câteva boabe dintr-un ciorchine de strugure şi s-a dus să se odihnească în camera ei. S-a gândit la responsabilul magazinului, la gulerul său tare şi detaşabil pe care îl punea cu fiece ocazie, la vânzătoarea cunoscută ca fiind amanta lui, la norocul care ar paşte-o dacă i-ar găsi în subsol într-o atitudine compromiţătoare iar ea, asigurându-i de totala discreţie, s-ar face demnă de unele eventuale favoruri, la doctorul Aschero şi la atrăgătorul lui halat cu mânecile scurte, la felul cum îl dezavantaja lipsa halatului respectiv, la capotul de mătase chinezească din import al doamnei

Aschero, la halatul gri al servitoarei Rabadilla, la faţada casei doctorului Aschero, cu bordură de marmură neagră, înaltă de un metru, contrastând cu tencuiala albă a restului peretelui, la faţada netencuită a casei lui Juan Carlos şi la curtea cu palmieri care se zăreau de pe stradă, la gulerul apretat al cămăşii în dungi a lui Juan Carlos, la nemulţumirea lui că gulerul apretat îi irită pielea gâtului, la dorinţa lui ca ea să-i sărute pielea iritată, la îmbrăţişările care au urmat, la posibilitatea ca Juan Carlos să o părăsească dacă află că a fost şi un alt bărbat în viaţa ei, la posibilitatea de-a lăsa ca Juan Carlos să afle numai cu puţine săptămâni înainte de căsătorie, la posibilitatea ca Juan Carlos să o sugrume într-un hotel din Buenos Aires în noaptea nunţii, la mirosul de dezinfectant din cabinetul doctorului Aschero, la maşina lui verde oliv, la bolnava pe care a salvat-o la fermă, la lumina soarelui care intră prin fereastră şi-i îndepărtează somnul, la efortul de-a se scula din pat pentru a trage obloanele, la lumina odihnitoare a unei camere în penumbră. La 13,30 mama ei a trezit-o cu un ceai dulce, la 14 era deja aranjată, la 14,13 intra în magazin răsuflând greu din cauza alergăturii. La 14,15 fix s-a aşezat în spatele mesei de ambalaj. A constatat cu mirare că pe sulul mijlociu a rămas puţină hârtie, a căutat cu privirea pe responsabil şi nu l-a văzut, s-a gândit la posibilitatea ca în timp ce s-ar fi dus după hârtie la subsol tocmai atunci să treacă responsabilul şi să nu o vadă la locul ei. Casieriţa nu se afla încă la locul obişnuit, Nélida a coborât în fugă la usbsol şi n-a găsit hârtie. La întoarcere s-a trezit faţă-n faţă cu responsabilul care imediat a dus mâna la buzunar şi cu un gest sever a scos ceasul. I-a spus Nélidei că a ajuns târziu la slujbă. Nélida a răspuns că s-a dus doar să caute ceva la subsol, dar că nu găsise; când a ajuns la locul ei i-a arătat sulul cu hârtie puţină. Responsabilul i-a spus că era destulă hârtie pentru ziua aceea, iar dacă i se termina putea folosi sulul mare,

calculându-i lăţimea pentru a se putea potrivi cu lungimea pachetului ce urma să fie făcut. Fără să se uite la Nélida, a adăugat că ar trebui să-şi folosească ingeniozitatea, dar, înainte de toate să fie la locul ei la ora fixă. Aceste ultime cuvinte le-a rostit stând cu spatele la Nélida şi în timp ce se îndepărta spre a evita riposta. La 14,30 s-au deschis uşile magazinului. A fost uşor să facă pachetele de metraj şi de articole de la secţia „Mercerie fină" şi greu cu pălăriile. De obicei, cumpărăturile pe care le ambala cu mai multă plăcere erau cele aparţinând aşa-numitei oferte speciale, o duzină de nasturi zornăitori cusuţi pe suporturi pătrate de carton, în schimb îi era frică de ghivecele cu plante din noua secţie „Sera veşnic verde". A schimbat câteva cuvinte politicoase cu clienta care remarca măgulită grija ei de a nu rupe pana în timp ce-i ambala pălăria. Casieriţa a intervenit în conversaţie cu observaţii linguşitoare, iar după ce clienta a plecat, s-a uitat pentru prima oară în acea zi la Nélida zicându-i că responsabilul era un porc. La 18,55 au început să interzică intrarea clienţilor în magazin, iar la 19,10 a plecat ultima cumpărătoare cu un pachet conţinând un fermoar şi bonul de vânzare. Înainte de a pleca acasă, Nélida i-a spus pe un ton impersonal responsabilului că la subsol nu mai sunt rezerve de hârtie pentru sulul mijlociu şi a ieşit fără să mai aştepte răspunsul. Afară atmosfera era plăcută şi s-a gândit că, mai târziu, când va sta la poarta nu-i va fi frig. Când a trecut prin faţa barului „Union" şi-a aruncat, ca din întâmplare, ochii înăuntru. A văzut din spate capul ciufulit al lui Juan Carlos, care era aşezat la o masă de patru persoane şi juca zaruri. S-a oprit o clipă aşteptând ca el să se întoarcă. Nu a rezistat tentaţiei de a se uita şi la celelalte mese. Doctorul Aschero bea un aperitiv cu un prieten şi o privea. Nélida s-a înroşit şi şi-a continuat drumul. Acasă, mamă-sa ştergea pe jos în baie şi i-a spus că n-a mai rămas decât puţină apă caldă, deoarece tatăl ei

tocmai făcuse baie. Nélida a întrebat bosumflată dacă a spălat bine vana. La rândul ei, mamă-sa a întrebat-o dacă crede cumva despre ea că e o batrână ţărancă murdară, aducându-i aminte că de fiecare dată când se întorcea de la magazin găsea pregătită vana curată. Nélida atinse cu scârbă bucata de săpun de rufe. A intrat în vana pe jumătate plină. Numai cu capul afară s-a gândit la un nou produs din secţia „Cadouri pentru ocazii deosebite”: o cutie ovală de celofan incolor plină de tablete translucide verde smarald pentru parfumarea apei de baie. La gândul că săpunul ieftin şi-ar putea lăsa mirosul de dezinfectant în piele s-a speriat, căci în momentul când începu să se clătească pe îndelete, apa de la robinet venea deja rece. După ce s-a şters şi-a mirosit pielea mâinilor şi s-a liniştit. S-a gândit că Juan Carlos nu mai dorise să meargă împreună să danseze la *Social* preferând să o ducă în fiecare duminică la cinema, s-a gândit la Celina, la ochii ei verzi, s-a gândit la posibilitatea de a se împrieteni cu un pisoi, să fie prietena unei pisici, să-i mângâie spinarea, s-a gândit la o pisică bătrână plină de râie, cum să-i vindece râia, să-i dea de mâncare, să aleagă cea mai frumoasă farfurie din bufet şi să o umple cu lapte proaspăt pentru o bătrână pisică râioasă, s-a gândit la mama lui Juan Carlos care întorcându-se de la serviciu i-a salutat fără entuziasm duminică pe când ieşeau de la cinema, s-a gândit la moartea naturală sau într-un accident a soţiei lui Aschero, la posibilitatea ca, recăsătorindu-se, Aschero să o ceară pe ea de soţie, iar ea să-l părăsească după trecerea lunii de miere, la întâlnirea pe care şi-ar fixa-o cu Juan Carlos la o cabană ascunsă în zăpezile Nahuel Huapi, Aschero în tren: îmbrăcat cu halatul de mătase, iese din WC şi se îndreaptă pe coridor spre compartiment, ciocăneşte uşor cu degetele în uşă, aşteaptă în zadar un răspuns, deschide apoi uşa şi găseşte o scrisoare în care ea îi spune că a coborât la staţia precedentă, să n-o caute; între timp Juan Carlos

porneşte spre locul întâlnirii, ajunge la cabană, o găseşte îmbrăcată cu pantalonii negri, cu puloverul negru cu guler înalt, cu părul blond platinat, se îmbrăţişează, în sfârşit Nélida se lasă în voia adevăratei ei iubiri. S-a gândit la posibilitatea de a nu şterge pe jos în baie. După ce s-a îmbrăcat, a şters. Mama a mâncat restul de ficat la grătar, iar Nélida şniţel cu salată verde şi ouă tari. Tatăl ei nu s-a aşezat la masă, cum obişnuia să facă în fiecare seară. La 20,30 au prins un post la radio care transmitea cântece spaniole. În timp ce asculta radioul, mamă-sa a strâns masa. Nélida a şters cu cârpa udă muşamaua şi şi-a adus maşina de cusut şi o rochie la care mai avea de făcut butonierele. La 21,00 s-a terminat programul de cântece spaniole şi a început unul de muzică populară. La 21,20 Nélida a început să-şi refacă machiajul şi coafura. La 21,48 s-a aşezat în faţa casei lângă poartă. La 22,05 l-a zărit pe Juan Carlos la depărtare de câteva case. La 22,10 Nélida şi Juan Carlos au văzut că lumina din dormitorul părinţilor era deja stinsă. Au părăsit strada şi s-au dat câţiva paşi înapoi. Ca de obicei, Nélida s-a sprijinit cu spatele de stâlpul metalic ce susţinea streaşină de tablă. Tot ca de obicei, a închis ochii şi a primit pe gură primul sărut al serii. Pe neaşteptate îi veni în minte gândul că, dacă bătrâna cerşetoare de la uşa bisericii i-ar pune în mână un pumnal, ar ucide-o cu plăcere pe Celina. Juan Carlos a sărutat-o din nou, de data asta strângând-o foarte puternic în braţe. Apoi a mai fost mângâiată, sărutată, i s-au spus vorbe dulci şi a mai fost îmbrăţişată. Cu ochii închişi l-a întrebat pe Juan Carlos dacă a profitat de zilele de concediu spre a se odihni interesându-se de asemenea, ce făcuse în după-amiaza aceea, înainte de a se duce la bar. El nu i-a răspuns. Când a simţit că o lăsase din braţe şi se apropiase un pas spre boschetul de lemn câinesc, tuns prea tare de tatăl ei, Nélida a deschis ochii. I-a deschis apoi şi mai tare văzând că Juan Carlos întinde mâna să

rupă o creangă, spunându-i că ea îi povesteşte întotdeauna ceea ce face şi că nu vede motivul pentru care el nu putea face acelaşi lucru. Juan Carlos a obiectat că bărbaţii trebuie să păstreze tăcere asupra anumitor lucruri. Nélida s-a uitat la părul lui des, cu câteva şuviţe rebele, strălucind în lumina albă a unei lămpi de pe stâlpul din mijlocul străzii şi, fără să ştie de ce, s-a gândit la terenul viran acoperit cu buruieni şi iarbă, luminate de becurile municipalităţii; Nélida s-a uitat la ochii lui de culoare deschisă, nu verzi ca ai Celinei, ci căprui deschis şi din nou, fără să ştie de ce, s-a gândit la nişte frumoase vase cu miere; Juan Carlos a închis ochii când ea l-a mângâiat pe părul nepieptănat, iar când i-a privit genele lui frumos arcuite s-a gândit, nu se ştie de ce, la aripile desfăcute ale unui condor; Nélida i-a privit nasul drept, mustaţa fină, buzele groase, i-a cerut să-i arate dinţii şi, fără să ştie de ce s-a gândit la casele vechi, cu balustrade albe şi colonade umbrite, înalte şi elegante, văzute în cărţile vechi; Nélida s-a uitat la mărul lui Adam, prins între cei doi muşchi puternici ai gâtului, la umerii lui laţi şi, fără să ştie de ce, s-a gândit la arborii noduroşi şi de neclintit ai pampei sălbatice; *ombú* şi *guebracho* sunt copacii ei preferaţi. La 23,20 Nélida i-a dat voie să-şi furişeze mâna sub bluză. La 23,30 Juan Carlos s-a despărţit de ea reproşându-i că e egoistă. La 23,47 Nélida şi-a terminat de pus părul pe moaţe şi înainte de-a adormi s-a gândit că faţa lui Juan Carlos nu are niciun cusur.

În deja menţionata joie, 23 aprilie 1937, Juan Carlos Jacinto Eusebio Etchepare s-a trezit la 9,30, când mama lui a ciocănit la uşă şi a intrat în camera. Juan Carlos n-a reacţionat la vorbele drăgăstoase ale mamei sale. Ceaşca de ceai a rămas pe noptieră. Juan Carlos şi-a îmbrăcat un halat şi s-a dus să se spele pe dinţi. Gustul rău din gură i-a dispărut. S-a întors în camera lui, ceaiul se răcise, a

chemat-o pe mamă-sa şi i-a spus să-l reîncălzească. La 9,55 a băut stând în pat o ceaşcă de ceai aproape fierbinte, cu convingerea că ceaiul cald îi poate face bine la piept. S-a gândit la posibilitatea de-a bea tot timpul lichide fierbinţi, de-a se înveli în prosoape încălzite, de a-şi înfăşură capul cu un fular de lână, lăsând doar nasul şi gura libere, pentru a încheia odată cu necazurile pe care i le făcea aparatul respirator. S-a gândit la posibilitatea de a petrece zile şi săptămâni la rând în pat. Până ce căldura uscată va alunga umezeala din plămânii săi; frigul şi umezeala făceau să-i crească muşchi în plămâni. S-a culcat din nou şi a visat cărămizi roşcate, groapa unde se frământă lutul pentru cărămizi, groapa de stins varul, cărămizile încă nearse, moi, cărămizile care aşteaptă afară pentru noua secţie de poliţie, pe Pancho care îi arată o grămadă de cărămizi sparte, de nefolosit, care sunt din nou băgate în cuptor spre a fi măcinate şi arse din nou, pe Pancho care-i spune că într-o construcţie nu se risipeşte nimic. Mamă-sa l-a trezit la ora 12; Juan Carlos era transpirat. Când s-a sculat s-a simţit foarte slăbit. A întrebat-o pe maică-sa dacă mai era apă caldă la baie şi dacă nu avea barba prea mare ori dacă trebuie să se bărbierească spre a merge la doctor. Maică-sa i-a spus să se bărbierească şi că trebuie să o facă în fiecare zi când se scoală, că noaptea trecută se culcase foarte târziu şi că pe un băiat ca el îl iubesc fetele oricum, chiar dacă nu se bărbiereşte înainte de-a se întâlni cu ele. A mai adăugat că atunci când îşi va relua serviciul ar trebui să se scoale mai devreme şi să se bărbierească, deoarece acolo trebuie să arate bine şi nu în locurile pe unde hoinăreşte. În acel moment sosi Celina purtând sub braţ un halat alb de învăţătoare şi câteva caiete; mamă-sa a schimbat cu ea o privire şi l-a întrebat pe Juan Carlos unde stătuse noaptea trecută până la ora trei şi dacă pierduse bani la zaruri. Juan Carlos a răspuns că nu fusese la zaruri. Mamă-sa a spus că atunci înseamnă că a fost cu

Nélida. Juan Carlos recunoscu. L-a mai întrebat dacă era posibil ca părinţii Nélidei să-i dea voie să stea de vorbă afară până la trei noaptea, dar neprimind niciun răspuns i-a zis lui Juan Carlos că dacă voia să facă baie şi să se bărbierească înainte de masă, atunci să le facă acum. La 12,25 Juan Carlos a ieşit din baie spălat, dar nebărbierit. Intrând în sufragerie, a început să-şi observe simptomele obişnuitelor sale frisoane. Mamă-sa şi Celina erau aşezate la masă. Juan Carlos şi-a tras scaunul, s-a gândit să se întoarcă în cameră şi să se culce, ele l-au privit şi Juan Carlos s-a aşezat. Supă de carne cu tăiţei, apoi carne la grătar şi piure. Friptura lui Juan Carlos, grasă şi în sânge, era puţin prăjită aşa cum îi plăcea lui. Când a început s-o taie şi-a simţit fruntea scăldată în sudoare. Mamă-sa i-a spus să se ducă şi să se culce, deoarece era periculos să transpire şi să stea în frig. Juan Carlos n-a răspuns, dar s-a dus în cameră. Puţin mai târziu i s-a adus tava cu mâncare la pat. Juan Carlos a reproşat că mâncarea e rece. Au pus-o din nou pe grătar, Celina întorcând-o pe-o parte şi pe alta ca să nu se prăjească prea tare. Juan Carlos a găsit că e prea prăjită. Celina şi mamă-sa stăteau în picioare privindu-l şi aşteptând noi ordine. Juan Carlos le-a cerut să plece şi să termine de mâncat. A mâncat totul fără poftă. Când a intrat maică-sa cu desertul, un măr copt, Juan Carlos se simţea deja mai bine şi i-a spus că înaintea suitei de răceli şi bronşite adesea se simţea foarte înfierbântat după ce făcea duş şi că, atât el cât şi restul familiei se alarmau inutil. Mâncarea îi căzuse bine. Cum maică-sa şi Celina se culcau după-masă, a ieşit pe stradă, îmbrăcat în aceleaşi haine – pantalonii gri de flanelă, cămaşa de diftină cu pătrăţele albastre, pulover albastru, cu mâneci largi – iar pe deasupra, o jachetă din piele maro, încheiată cu fermoar. Această costumaţie, tipică pentru bogaţii proprietari de pământ, a provocat pe stradă reacţii diferite. Juan Carlos a zâmbit satisfăcut observând privirea

dispreţuitoare a patronului unei brutării ce tocmai vorbea în stradă cu un furnizor. Deşi era soare, la umbră era răcoare. Juan Carlos a ales trotuarul însorit şi şi-a deschis fermoarul de la jachetă. La 14,48 a ajuns la Unión, cel mai bun bar din oraş. Când l-a văzut intrând, un bărbat cărunt care stătea la o masă şi bea o cafea l-a salutat cu bucurie, fluturând mâna. Juan Carlos a acceptat să-l însoţească până la o fermă din apropierea oraşului, dar înainte de asta a comandat o cafea şi a dat un telefon; ferindu-se să fie auzit de cineva, a inventat o scuză pentru infirmieră anulând consultaţia. Juan Carlos s-a gândit la posibilitatea ca după ce-l va consulta, medicul să-i spună că săptămâna de repaus îi făcuse bine; la posibilitatea ca el să-i impună prelungirea odihnei şi dincolo de săptămâna următoare când se termina concediul; la posibilitatea să fie obligat să se odihnească toată iarna, cum îi dăduse deja de înţeles; la alternativa că s-ar fi descoperit o teribila încurcătură a radiografiilor: ca, de exemplu, aceea că radiografia cu o uşoară umbră pe plămânul drept să nu fie a lui, ci a altuia, a unui sărman sortit să moară în doi sau trei ani, lipsit de femei şi de alte plăceri. La 15,50 Juan Carlos se plimba la soare pe un teren alăturat curţii unde amicul său stătea de vorbă cu lucrătorii de la fermă. Câmpul era arămiu, în jurul unui rezervor de apă creşteau romaniţe pitice cu tulpini verzi şi flori galbene şi albe. Juan Carlos şi-a amintit că de mic şi-a impus să nu mestece flori de romaniţă deoarece erau otrăvitoare. La 16,15 soarele pălise puţin şi el se gândea că, dacă s-ar fi dus la consultaţie, la ora aceasta doctorul i-ar fi spus cum stă cu sănătatea. La 16,30 prietenul său a oprit maşina în faţa clădirii în construcţie a noului sediu al poliţiei, lăsându-l pe Juan Carlos să coboare. S-au despărţit, urmând ca mai târziu să se reîntâlnească la bar. A intrat pe un şantier şi a întrebat pe un electrician unde era Pancho. În viitoarea curte, trei muncitori tencuiau pereţii WC-urilor şi duşurilor pentru

personalul inferior. Pancho i-a strigat că mai erau 15 minute până la terminarea zilei de muncă. Juan Carlos a ridicat din umeri, Pancho nu l-a luat în seamă şi şi-a văzut de treabă, dar numai după câteva secunde a fugit spre el de credeai că cine ştie ce vrea să facă şi i-a întins, ca să se distreze, jucăria cea mai preţuită de prietenul său; o ţigară. Juan Carlos o fumă mergând pe străduţă, savurând fiecare fum. O adolescentă trecu pe lângă el şi-l privi. La 16,55 cei doi prieteni au ajuns la unicul local unde Pancho avea curajul să intre în haine de lucru, o cârciumă vizavi de staţia de cale ferată. Juan Carlos l-a întrebat dacă ar putea trăi fără să aibă femei, fără să bea şi să fumeze. Pancho i-a răspuns să nu înceapă din nou şi şi-a luat paharul de rachiu. Juan Carlos i-a spus că vorbeşte serios. Pancho n-a răspuns. Prietenul său a mai vrut să spună ceva, dar a tăcut; şi-n cazul în care nu i s-ar lua ţigările şi femeile, dar ar trebui să înceteze să mai trăiască precum cei sănătoşi, tot ar prefera să moară decât să lucreze ca un animal întreaga zi pentru patru centavos, iar după aceea să se întoarcă într-o colibă prăpădită şi să se spele sub apa rece de la o pompă. Juan Carlos a mai cerut o ţigară. Pancho i-a dat fără să protesteze. Mulţumit, Juan Carlos a mai comandat un rachiu. Pancho l-a întrebat dacă profitase de împrejurare ca să vadă cum arată construcţia ziua. Juan Carlos l-a întrebat pe Pancho dacă şi el avusese relaţii sexuale noaptea trecută. Pancho a răspuns că şi de-ar veni sfârşitul lumii tot n-ar avea bani să se ducă la „Criolla”. Juan Carlos i-a promis că se va duce cu el pe ziua de întâi şi l-a sfătuit să încerce până atunci s-o agaţe pe Rabadilla, servitoarea doctorului Aschero. Pancho l-a întrebat de ce i se spunea Rabadilla. Juan Carlos i-a răspuns că de mică avea fundul proeminent şi ascuţit ca o târtiţă de găină; aşa au poreclit-o la ferma unde a crescut-o mătuşă-sa. La 17,40 au pus capăt discuţiei despre Rabadilla, Juan Carlos sfătuindu-l să se grăbească să arunce undiţa până nu i-o ia

altul înainte. La 18,00 a intrat singur în barul „Union”. Şi-a dat seama că niciun client nu tuşea. La o masă lângă fereastră stăteau agronomul Peretti, comerciantul Juárez şi veteranul Rolla; adică un încornorat, un nenorocit şi un zgârie-brânză, gândi Juan Carlos. La masa vecină stăteau trei funcţionari de la bancă; trei muritori de foame, gândi Juan Carlos. La o altă masă, doctorul Aschero şi bijutierul-ceasornicar Roig: un pui de târfă cu răsuflarea de câine şi un linge-blide linguşitor, gândi Juan Carlos. Se îndreptă spre o masă din spate, unde era aşteptat la pocher alături de trei fermieri; încă un încornorat, un alt încornorat şi un beţiv norocos, gândi Juan Carlos. Se încălzise, dar când îşi scoase jacheta senzaţia de sufocare îi trecu; gândi că ar putea câştiga ca în ziua precedentă, pentru a-şi acoperi toate cheltuielile de la bar şi cinema din timpul celor două săptămâni de concediu, ceea ce-l făcu să se concentreze asupra jocului. Un ceas după aceea simţi o usturime în gât, îşi reprimă tusea şi-l căută cu privirea pe chelner; a doua ceaşcă de cafea nu mai sosea. Avea picioarele reci, dar de la mijloc în sus simţea cuprinzându-l un val de căldură şi îşi descheie nasturele de la gât. Chelnerul a adus cafeaua. Usturimea din gât s-a accentuat. A desfăcut cu grăbire hârtia de pe cubul de zahăr şi fără a aştepta să se dizolve a dat peste cap ceaşca de cafea. Şi-a pipăit pe furiş fruntea caldă, dar încă uscată, şi s-a gândit că toată vina o are poarta rece de la casa lui Nené. Instantaneu şi-a amintit că ea trebuie să fi trecut deja pe străduţă. La 20,15 după ce pierduse câţiva centavos, s-a întors acasă şi a intrat de-a dreptul în baie. S-a bărbierit folosind săpunul special, pământuful şi un vas cu apă fierbinte adus de mamă-sa. La 20,40 s-au aşezat la masă. Celina a povestit că mama lui Mabel era disperată, deoarece servitoarea lipsea şi asta o obliga să facă ea toată treaba, chiar acum când era sezonul vânzărilor de la fermă şi în plus, fiind în trecere prin Vallejos, logodnicul lui Mabel vine tot timpul la ei în vizită.

După cină, Celina a cântat o piesă din noul album, care tocmai îi sosise de la Buenos Aires, intitulat *Succesele muzicale ale lui José Mojica şi Alfonso Ortiz Tirado.* Juan Carlos le-a atras atenţia că sosise momentul să fumeze singura ţigară zilnică, permisă de doctor. Mamă-sa, încercând să nu bage de seamă, l-a întrebat ce-i spusese doctorul în după-masa aceea. El a răspuns că din cauza unei urgenţe, doctorul a lipsit de la cabinet toată după-amiaza. La 22,00 a ieşit de acasă, a mers câteva sute de metri de străzi nepavate şi s-a întâlnit cu Nélida. Când au fost siguri că părinţii dormeau, s-au îmbrăţişat şi s-au sărutat. Ca de obicei, i-a cerut Nélidei să-i acorde favorurile ei. Tot ca de obicei, ea l-a refuzat. Juan Carlos s-a gândit că Nélida era Regina Primăverii, 1936, a sărutat-o încă o dată, strângând-o cu putere şi lipindu-se de ea, gândindu-se la manevrele care, cu siguranţă, ar fi sedus-o şi pe ea, cum seduseseră pe multe altele. Dar Juan Carlos nu lăsa să-i alunece mâinile mai jos de talia Nélidei. A fost la un pas de a-i spune că nu e un prost, că se purta doar ca un prost; „băiete, eşti plăpând, nu te tot da la femei că dai de dracu, încearcă să te mulţumeşti cu mai puţin, altădată nu-ţi mai spun, cu prima ocazie mă duc la maică-ta şi, ca medic al familiei, îi spun totul”. Deodată, stăpânit de un impuls, Juan Carlos i-a luat mâna şi a dus-o uşor în jos, în faţa şliţului, dar fără să-l atingă. Era prima manevră din obişnuita lui strategie. Mâna lui Nené opunea o rezistenţă destul de slabă. Juan Carlos a şovăit, se gândi că în grădina lui Nené nu creşteau flori sălbatice de romaniţă, otrăvitoare după unii, să fie oare adevărat? În iarna asta o să fie oare frig la poartă, o să-şi poată îndeplini programul secret până se lasă frigul? Toate nopţile de iarnă la poarta asta? Se gândi la un colibri care trece din floare în floare culegând de la toate nectarul, oare vor fi având nectar romaniţele? Păreau uscate. S-a gândit că avea douăzeci şi doi de ani şi trebuia să se poarte ca un moşneag. Deodată

a lăsat-o pe Nélida şi s-a dat un pas spre gardul de lemn câinesc. Cu furie a rupt o ramură. La 23,20 a găsit de cuviinţă că e vremea să-i mângâie sânii, strecurându-şi mâna pe sub bluză şi sutien. Asta deoarece trebuia să-i menţină treaz interesul pentru el. La 23,30 s-au despărţit. La 23,46 a traversat spre şantierul secţiei de poliţie. La casele din apropiere nu erau ferestre luminate şi strada era pustie. La vreo sută de metri distanţă se distingea o pereche ce venea în direcţia lui; în cinci minute au trecut pe lângă el, la colţ au cotit şi au dispărut. S-a uitat din nou în toate părţile. Nu se vedea nimeni. Era deja miezul nopţii, ceasul întâlnirii. Inima a început să-i bată mai repede. A intrat pe şantier, descurcându-se mai bine decât noaptea trecută, amintindu-şi detaliile curţii văzute la lumina zilei. Se gândi că pentru a urca pe zidul de aproape trei metri, un bătrân ar avea nevoie de scară, n-ar putea să se caţere ca şi el printre schele. Pe zid s-a gândit din nou că un bătrân n-ar putea să treacă dintr-un salt în curtea vecină. Fără să ştie de ce, şi-a amintit de adolescenta care s-a uitat la el, provocându-l. S-a hotărât s-o urmărească într-o zi, locuia într-o căsuţă la periferie. Şi-a şters mâinile murdare de praf de jacheta de fermier şi s-a pregătit să sară.

FASCICULUL AL V-LEA

„Pentru femeia modernă, personalitatea e mai importantă decât frumuseţea”

(Reclamă radiofonică pentru un ruj de buze, Buenos Aires, 1937).

În aceeaşi zi de 23 aprilie 1937, María Mabel Sáenz, cunoscută de toţi sub numele de Mabel, a deschis ochii la şapte dimineaţa, când a sunat soneria deşteptătorului de marcă elveţiană. Nu şi-a putut ţine ochii deschişi şi a adormit din nou. La 7,15 bucătăreasa a bătut la uşă spunându-i că micul dejun e servit. Mabel îşi simţea nervii adormiţi, încălziţi, protejaţi de o teacă de miere ori de dulceaţă, fâşâiturile şi sunetele îi atingeau slab, abia perceptibil, craniul, plin parcă numai cu aer cald. Cu nasul în pernă, simţi un miros ascuţit, întâi cel al esenţei de migdale, apoi mirosul de briantină îmbibat în pernă, făcând-o să se înfioare până în vârful unghiilor. La 7,25, singură în sufragerie, a băut cafeaua cu lapte aproape rece. N-a lăsat-o pe menajeră să o reîncălzească, în schimb a comandat pâine proaspăt prăjită, crocantă, pe care a uns-o cu unt. La 7,46, a intrat în şcoala numărul 1, subordonată Ministerului Educaţiei din Provincia Buenos Aires. La 7,55, a sunat clopoţelul pentru formarea rândurilor în curtea şcolii. Mabel s-a aşezat în faţa rândului clasei a V-a B. Directoarea şcolii a spus: „Bună ziua, copii”, iar elevii au răspuns „Bună ziua, doamnă directoare” La 8,01 clopoţelul a sunat din nou şi rândurile s-au îndreptat spre sălile de clasă. La prima oră, istorie, a ascultat lecţia *Incaşii.* Clopoţelul a mai sunat de pauză de trei ori: la 9,00 la 10,00 şi la 11,00; la 12 fix a sunat terminarea lecţiilor. În acel moment Mabel îşi făcuse

datoria pentru dimineaţă: explicase regula de trei simplă, evitase să care caietele de teme acasă, corectându-le în aceeaşi oră, în timp ce elevii rezolvau în maculatoarele de aritmetică probleme suplimentare, o anunţase pe Celina că probabil o să se ducă, după ce ia masa, la ea, evitase discuţiile cu elevii mai mari ce se aşezau în fundul clasei. La 12,20 a ajuns flămândă acasă, maică-sa întrebând-o dacă poate aştepta până la ora 14,00 pentru a mânca împreună cu tatăl său şi, probabil, cu logodnicul ei, Cecil, întors de la licitaţie. Mabel avea pregătit răspunsul. Bucătăreasa i-a fiert separat fidea pentru supa de găină. Maică-sa n-a putut sta cu ea deoarece trebuia să facă baie şi să-şi schimbe rochia; spălase toată dimineaţa şi nu era obişnuită. După supă, Mabel a mâncat pui la cuptor, dar nu s-a atins de desert. A motivat că trebuia să se ducă la Celina pentru a-şi pregăti lecţiile de limbă, ştiind că dacă rămânea acasă va trebui să-i ţină companie lui Cecil până în jur de ora patru, adică între prânz şi coniac. La 13,45 a intrat în casa familiei Etchepare, fără să bată la uşă. Făcându-i pe plac, Celina a condus-o în camera ei. Mabel îşi simţea pleoapele grele şi nu putea fi atentă la plângerile Celinei: Juan Carlos se purta urât cu ea şi cu maică-sa – în mod sigur instigat de Nené – şi nu avea deloc grijă de el; şi noaptea trecută stătuse pe la vreuna până la ora trei şi n-ar fi de mirare să se aleagă cu o tuberculoză. Mabel i-a spus să-i dea voie să se culce în după-amiaza asta la ea, deoarece noaptea trecută dormise mai puţin de patru ceasuri, obligată fiind să-l întreţină pe Cecil, care stătea de vorba cu tatăl ei. Celina i-a oferit patul său, în timp ce ea s-a întins pe pernele moi de pe jos. Mabel a închis ochii la 14,10 şi încă mai dormea când pendula a bătut ora 17. Celina a trezit-o şi i-a oferit un ceai. Mabel a refuzat-o pretextând că trebuie să alerge acasă, întrucât îi promisese mamei sale s-o însoţească la cinema la spectacolul de după-amiază.

De la colţul străzii i-a zărit pe Cecil şi pe tată ei stând de vorbă în faţa porţii, înainte de-a se urca în maşină. Spre a nu fi văzută, Mabel a intrat într-un magazin. Ca să-şi justifice intrarea a cumpărat o cutie mare de biscuiţi, şovăind între două sorturi diferite; cel cu desenul de pe cutie reprezentând o doamnă cu un costum rococo şi altul, înfăţişând o elegantă pereche modernă, îmbrăcată de gală. La 17,15 a intrat în casă mulţumită că-şi ajunsese scopul: scăpase de tatăl ei, care ar fi obligat-o să stea de vorbă cu Cecil şi petrecuse, dormind, o după-amiază reconfortantă. Împreună cu mama au deschis cutia cu biscuiţi, iar la 19,15 au intrat la „Cine-Teatrul Andaluz”, unicul cinematograf din oraş administrat de societatea spaniolă de ajutor reciproc. În holul decorat cu mozaic specific unor asemenea locuri, Mabel privi afişele filmului şi observă că personajele erau îmbrăcate după moda de acum cel puţin trei ani, remarcând dezamăgită că filmele nord-americane soseau cu întârziere la Vallejos. Era vorba de o comedie spumoasă a cărei acţiune se desfăşoară în nişte interioare care au încântat-o; saloane largi cu scări de marmoră neagră şi balustrade cromate, fotolii de atlas alb, draperii albe de satin, covoare groase albe, mese şi scaune cu picioare cromate, prin care se plimba o frumoasă blondă newyorkeză, dactilografa care îşi sedusese elegantul patron şi, prin vicleşuguri, îl obligase să divorţeze de distinsa lui soţie. La sfârşit, îl pierde, dar întâlneşte un bătrân bancher care o cere în căsătorie şi o duce la Paris. Ultima scenă o prezintă pe dactilografă în faţa palatului ei din Paris cu o boa cu pene albe unduioase pe umeri, coborând dintr-o somptuoasă limuzină albă, nu înainte însă de a schimba o privire complice cu şoferul, un tânăr elegant, purtând ghete şi uniformă neagră. Mabel se gândi la intimităţile bogatei foste dactilografe cu şoferul, la posibilitatea ca şoferul să fi fost răcit şi ei să se fi hotărât a face dragoste fără să se sărute, la efortul supraomenesc de

a se abţine – se pot mângâia, dar nu se pot săruta! – îmbrăţişaţi noaptea întreagă şi obsedaţi de dorinţa de a se săruta, tentaţia de a se săruta, promisiunea de a nu se săruta spre a evita molipsirea, noapte de noapte acelaşi chin, noapte de noapte pasiunea îi scoate din minţi în timp ce trupurile strălucesc poleite în întuneric, inima poleită se crapă şi ţâşneşte sângele roşu, curge şi murdăreşte satinul alb, atlasul alb, penele albe; e momentul când metalul poleit nu reuşeşte să pună stavilă ţâşnetului sângelui, când gurile se apropie şi, noapte de noapte, îşi dăruiesc sărutul oprit. La 19,57 Mabel şi maică-sa s-au întors acasă. La 20,35 a intrat tatăl ei împreună cu Cecil, mulţumiţi de a fi aranjat totul în vederea licitaţiei din ziua următoare, ultima din sezonul târgului de toamnă. Cecil a sărutat-o pe Mabel pe obraz. Au băut împreună un aperitiv cu vermut. La 21,00 s-au aşezat la masă. Au mâncat sardele cu cartofi şi maioneză, apoi friptură la grătar, brânză şi îngheţată. Au vorbit mai ales tatăl şi Cecil, comentând împreună vânzările de dimineaţă şi apreciind şansele zilei următoare, încercând să facă şi un bilanţ al întregii săptămâni. Când au ajuns la coniac şi cafea au trecut pe fotoliile din salon, tatăl, în timp ce-l conducea pe Cecil înspre birou, manifestându-şi neliniştea în legătură cu preţul taurului Hereford. Mabel le-a dus cuţitele şi paharele. Rămasă împreună cu mama sa în salon, au comentat, apoi, filmul. La 22,30 Mabel şi Cecil au rămas singuri în salon, aşezaţi pe aceeaşi canapea. Cecil a sărutat-o tandru de câteva ori şi a mângâiat-o pe ceafă. A vorbit despre cât era de obosit, despre odihna care îl aştepta la terminarea târgului, despre cărţile de istorie recent primite din Anglia pe care urma să le citească; lectura lui preferată erau cărţile privitoare la istoria Angliei. A plecat de lângă Mabel la 23,05 după ce băuse trei pahare cu coniac, adăugate celor doua băute în birou, celor două aperitive de vermut şi celor trei pahare de vin

roşu în timpul cinei. Mabel a scos un suspin de uşurare şi s-a uitat spre uşa dormitorului părinţilor să vadă dacă e deschisă. Era închisă. A luat sticla de coniac în camera ei şi a ascuns-o sub pernă. S-a întors în sufragerie, a deschis bufetul şi a luat două pahare de coniac care s-au alăturat sticlei ascunse. A intrat în baie şi şi-a refăcut machiajul. S-a parfumat cu o excelentă loţiune franţuzească. Şi-a pus pudica să cămaşă de noapte din batist cu mânecă scurtă, a căutat două reviste, a întredeschis fereastra, a aranjat sticla şi paharele şi s-a întins pe pat. La 23,37 era comod instalată şi gata să înceapă lectura revistelor *Lumea femeilor* şi *Parisul elegant.* A început cu ultima. A răsfoit rapid paginile cu modelele pentru sport şi oraş, a continuat să se gândească la Cecil zicându-şi că de fiecare dată minutele petrecute cu el i se par tot mai lungi, ceea ce o îngrijora. Paginile următoare erau dedicate modelelor pentru cocktail. Un mic articol i-a atras atenţia: limbajul parfumului. Specialista franţuzoaică recomanda pentru dimineaţă lavande proaspete care ar avea darul să trezească interesul bărbatului pentru femeie; pentru prima parte a după-amiezii (când cutreieri muzeele sau eşti undeva invitată la ceai), recomanda miresmele mai dulci, generatoare ale buchetului ce ar trebui să se accentueze odată cu apropierea orei de cocktail şi, în sfârşit, pentru cină într-un club de noapte, la lumina candelabrelor, trebuie să te afli sub stăpânirea unei alte esenţe, în care să predomine moscul, purtând în ea toată aroma unui balcon încărcată de iasomie şi în care se iveşte femeia fatală de altădată (căutând să se sustragă luminilor şi intrigilor din saloanele mondene), sau acea aromă pe care o emană în zilele de azi o picătură din extractul „*Empire nocturne*”, recomandat femeii moderne. Urmau paginile cu colecţii de blănuri şi podoabele de gală. Mabel s-a oprit la o rochie neagră lungă până la pământ, având o fustă amplă, cu tivul din blană de vulpe argintie. Şi-a amintit că Cecil visa să

organizeze, în viitor, recepţii la ferma sa. Paginile culminau cu un articol despre asortarea blănurilor cu bijuteriile. Se recomandau acvamarine şi ametiste pentru vizonul deschis, pentru şinşila numai diamante, iar pentru vizonul maro-închis inele şi cercei – de preferat în unghiuri drepte – de smarald. Mabel a citit articolul de doua ori. S-a decis ca într-o zi să atace tema bijuteriilor cu Cecil. S-a gândit că Cecil nu are nicio soră şi că maică-sa va muri într-o zi în casa din North Cumberland, Anglia. S-a uitat la ceasul deşteptător; arăta 23,52. A stins lumina, s-a sculat, a deschis fereastra şi a privit în direcţia smochinului. Curtea era învăluită într-un întuneric aproape de nepătruns.

În aceeaşi zi de joi, 23 aprilie 1937, Francisco Catalino Páez, cunoscut şi sub numele de Pancho, s-a trezit ca de obicei la 5,30 dimineaţa, deşi nu era încă ziuă. Nu avea ceas deşteptător. Era lună nouă, cerul cam închis, la capătul terenului pe care se afla casa era cisterna. S-a stropit pe faţă şi pe păr, şi-a clătit gura. Dormise fără maiou, îl stânjenea, afară era răcoare şi a intrat în odaie să-şi pună salopeta. Într-un pat mare dormeau cele două surori, pe un pat de lemn aruncat într-un ungher dormea fratele său. Patul lui Pancho era cu arcuri şi avea saltea de câlţi. Pe jos era pământ, pereţii de chirpici, acoperişul de tablă. Într-o altă odaie dormeau părinţii cu fratele cel mai mic, de şase ani, Pancho fiind cel mai mare dintre copii. Bucătăria era în construcţie. Pancho o începuse cu materiale moderne, obţinute pe sub mână. A aprins mangalul şi şi-a pregătit ceai cu lapte. A căutat pâinea şi n-a găsit-o. O trezi pe maică-sa: în fundul unui sac cu dovleci se aflau doi pesmeţi ascunşi pentru Pancho. Pesmeţii erau albi, din făină şi untură, dinţii lui Pancho erau pătraţi şi mari, înnegriţi de apa sărată de la pompă. S-a gândit că Juan Carlos îşi doarme probabil primul somn şi că putea să

doarmă până la amiază: dar Juan Carlos era bolnav, în timp ce el era sănătos. S-a gândit la învăţătoarea ce trebuia să se scoale la şapte, fără să fi dormit; Juan Carlos spunea că este cea mai frumoasă din oraş, mai ales în cămaşă de noapte. Dar era brunetă. Cealaltă, totuşi, era blondă şi albă. Mama l-a întrebat dacă pesmeţii n-au prins miros de mucegai. Pancho a spus că nu şi i-a privit pielea închisă, de indiană, părul pământiu, rebel, cu fire albe. Pancho o văzuse pe Mabel în tricou, de după gardul ghimpat de la Club, da, era brunetă. Picioarele celeilalte erau albe, mergea la magazin fără ciorapi. Pancho îşi trecu un pieptene gros prin claia de păr negru şi creţ, dar pieptenele intra greu. Mama i-a spus că are părul des ca ea şi ca toţi creolii, şi creţ, asemenea tatălui sau care e valencian. Dar ochii negri nu puteau fi moşteniţi de la strămoşii indieni, ci de la maurii care ocupaseră cu secole în urmă Valencia. Mama i-a cerut să-şi încordeze muşchii braţului şi i-a pipăit; fiul ei nu era prea înalt, dar foarte puternic; mama sa s-a gândit, fără să ştie de ce, la puii de urs dintr-un circ ce trecuse cândva prin Vallejos, şi i-a adus altă ceaşcă de ceai cu lapte. Pancho s-a gândit că Nené se odihnea întreaga noapte, deoarece camera ei era lipită de a părinţilor şi nimeni nu putea intra fără a fi observat. Pancho s-a mai gândit la fetele de la barul-magazin „Criolla”; în spatele pompei de apă, gardul de uluci care despărţea terenul său de al vecinului se vedea părăginit, năpădit de muşchi. Fără să-şi dea seama, Pancho căută altceva la care să se uite, la răsărit se ridica soarele, în înalt se vedeau nori roşii, mai jos alţii ruginii şi galbeni, în spate cerul portocaliu, cu nori roşii şi trandafirii, în partea opusă, orizontul, mascat de gospodărie, era încă negru, apoi se făcu albastru şi, când Pancho ieşi pe drumul ce ducea la şantierul noii secţii de poliţie, orizontul era albastru deschis. Câteva vecine se sculaseră deja, măturau curţile, îşi beau ceaiul. Cealaltă nu avea părul frumos

răsărind de la mijlocul frunţii: părul ei era subţire, blond şi cu surprinzătoare bucle naturale; nu avea puf pe obraji, pe buza de sus, pe bărbie: pielea îi era albă şi lucioasă; nu avea sprâncenele unite ca la bufniţă şi nici albul ochilor îngălbenit; sprâncenele erau două linii curbe subţiri, ochii limpezi, albaştri deschişi, iar nasul puţin acvilin, gura rubinie; nu era scundă, bondoacă, grasă, era cât el de înaltă, aproape că-i cuprindea talia cu mâinile lui mari de zidar; în sus talia se subţia spre bustul alb, în jos cobora uşor până apăreau coapsele. La „Criolla" era o blondă vopsită, dar în goliciunea ei avea puf de culoare închisă; Pancho, fără să ştie de ce şi-o imagina pe Nené dormind cu picioarele puţin depărtate, ca o fetiţa, căci şi vara mergea la magazin fără ciorapi; Nené nu purta sandale; se încălţa cu pantofi cu tocul înalt, nu transpira; nu trebuia să spele toată ziua ca servitoarele; Nené nu era o indiană proastă, vorbea ca o artistă de la radio, nu uita niciodată să pronunţe, atunci când trebuia, s-urile de la sfârşitul cuvintelor. La 6,45, Pancho a intrat pe şantier. Şeful de echipă i-a ordonai să descarce, împreună cu ceilalţi zidari, un camion plin cu cărămizi şi să le care în curte, pe locul unde se va ridica aripa destinată personalului inferior. La ora 8,07, şeful i-a ordonat să sape o groapă în formă de L, lângă zidul din spate. A trebuit să facă un mare efort pentru a reuşi, colegii săi râdeau de ghinionul lui de a fi dat peste o bucată de pământ bătătorit, cel mai tare din pampa. Picioarele albe ale lui Nené, coapsele brune ale fetelor de la „Criolla", părul negru a lui Mabel, dosul brun al Rabadillei, Nené, Rabadilla, goliciunea fără puf şi alb a lui Nené şi apoi praful ce i se lipea de nări îi cobora până în gât. La 11,45 şeful anunţa pauza, bătând cu un băţ în fundul unei tigăi vechi. Pancho se spălă pe faţă la robinet şi se luptă cu pieptenele pentru a-şi aranja părul sârmos. În drum spre casă, făcu un ocol de două sute de metri pe strada unde locuia doctorul Aschero. Rabadilla nu se

zărea. A mai făcut un kilometru până acasă. Sora cea mai mare îl servi cu cartofi, dovleac, câteva bucăţele de carne în ciorbă şi cam atât. Pancho o întrebă cum stă cu reumatismul, când credea că se va putea întoarce la lucru, deoarece trebuia anunţat constructorul, şeful cuptorului de ars cărămizi, sau eventual, Juan Carlos care ar putea-o angaja servitoare. La 13,25 Pancho s-a întors pe şantier. Şeful nu se uită la ceas şi-l trimise, înainte de începerea programului să continue săpatul gropii. Cum nu avea ceas, Pancho s-a supus, şi deşi era sigur că nu era încă ora reluării lucrului, a luat lopata, a înfipt-o în pământul tare, gândindu-se că şeful vorbise frumos despre el de faţă cu constructorul şi comisarul de poliţie. La 14,35 şeful îl schimbă şi-l trimise până la vechiul sediu al poliţiei spre a aduce gratiile pentru ferestrele închisorii, recent sosite de la Buenos Aires, şi păstrate în biroul subcomisarului. Pancho îşi luă inima în dinţi şi-i vorbi comisarului despre dorinţa lui de a intra în poliţie ca subofiţer. Funcţionarul răspunse că ar avea nevoie de băieţi puternici ca el, dar că trebuia să dispună de nişte economii pentru a putea urma cursul de şase luni din capitala provinciei, întrebă dacă trebuia să plătească şi cursul. Funcţionarul îl lămuri spunând că nu, cursul era gratis, că va primi masă şi casă gratuite timp de şase luni, dar Comisariatul din Vallejos nu putea trimite aspiranţi decât dacă aprobau cei din capitală. Pancho ridică zăbrelele, lăsând să se vadă că nu trebuia să facă un efort deosebit pentru asta. Temându-se că subcomisarul ar putea ieşi în stradă să se uite după el, parcurse vreo două sute de metri fără a se opri să se odihnească. La 16,32 primi cu bucurie vizita lui Juan Carlos. La 16,45 şeful bătu din nou în tigaie. Pancho se uită la faţa lui Juan Carlos încercând să descopere semnele bolii sau, poate, semnele vindecării. Aşezaţi la cârciumă, Pancho îi spuse prietenului sau să aibă grija să nu fie surprins în casă străină; de ce nu se mulţumea cu Nené?

Juan Carlos i-a răspuns că de îndată ce va obţine ce dorea o să termine cu Nené, cerându-i totodată, lui Pancho să jure că n-o să spună nimănui de faptul că Mabel i-a promis să-l convingă pe englez să-l aranjeze ca administrator la cele două ferme ale sale. Mai adăugă că un om singur nu putea fi prezent la două ferme deodată, ceea ce ar fi însemnat că administratorul ar urma să fie stăpân la amândouă fermele. Pancho îl întrebă dacă va continua cu Nené în eventualitatea că va obţine această slujbă. Juan Carlos îi răspunse că nu se pricepea deloc la femei din moment ce pusese asemenea întrebare. Pancho i-a răspuns că glumise, dar că voia să înveţe. Juan Carlos i-a spus că Nené era la fel ca toate femeile: dacă te purtai frumos cu ea, îşi lua nasul la purtare, dacă te purtai urât, revenea la normal. Important era ca Mabel să continue să fie geloasă şi să nu uite de promisiunea făcută. La 18,23 Pancho se spălă sub jetul rece de la pompă. La 19,05 intrară mama şi sora lui cea mai mare. Soră-sa simţise după-amiază dureri mari la şale şi se dusese, împreună cu mama ei, la spital după medicamente. Medicul le repetase că e vorba de un reumatism contractat în timpul celor cinci ani cât lucrase ca spălătoreasă, tot timpul cu mâinile în apă; de asemenea hotărât că-şi poate relua lucrul, dar să umble cât mai puţin cu apă şi, mai ales să nu lucreze ca spălătoreasă. La 20,05, ciorba de la prânz era gata încălzită şi mâncară cu toţii la un loc. Pancho aproape că n-a scos niciun cuvânt şi la 20,30 ieşi din casă şi se îndreptă agale spre centrul oraşului. La barul cârciumei şi-ar fi întâlnit, probabil, colegii de muncă de la şantier. Se gândi, însă, că nu era recomandabil să fie văzut acolo de către funcţionarii de la poliţie. Era mult mai bine să fie văzut în centru, împreună cu Juan Carlos care lucra în administraţie. Din dugheana negustorului italian, tocmai ieşea o fată ducând doi pui jumuliţi. Era Rabadilla. Grăbi pasul şi, fără ca ea să-şi dea seama, o ajunse. Mergeau acum alături. Pancho îi spuse

respectuos „bună seara”. Rabadilla răspunse la fel. A întrebat-o cât cerea italianul pe pui. Rabadilla răspunse cu voce joasă, adăugând că trebuia să se grăbească deoarece o aştepta stăpâna. El a întrebat-o dacă permite să o însoţească până la colţ, lângă colegiul de călugăriţe. Rabadilla, bâlbâindu-se, i-a răspuns întâi da, apoi nu. Pancho, totuşi o însoţi şi astfel află că duminică după-masa se va duce la târgul din Prado Gallego, unde se sărbătorea închiderea sezonului de vânzare a animalelor. Urmând sfatul prietenului său, Pancho a sfătuit-o să-şi schimbe stăpânii şi să se angajeze la familia Sáenz. Raba i-a răspuns că nu e bine să-şi părăsească stăpâna. În colţ, la colegiul de călugăriţe, Pancho se gândi la posibilitatea de a străbate cei trei kilometri pe câmp până la barul-magazin „Criolla”. Voia să-şi vadă „prietenele” de-acolo, să închidă ochii şi să se gândească la alta. Cu Juan Carlos s-ar fi dus, dar, aşa, singur, drumul i se părea prea lung. Nu banii îi lipseau, cum îi spusese prietenului său. Ridică de jos o ramură de eucalipt; era flexibilă, îndoind-o uşor de capete ramura cedă. O îndoi şi mai mult, ramura începu să pârâie. Nu era aspră ca şi cărămizile, ci moale, şi nici grea ca zăbrelele de la comisariatul de poliţie, ci uşoară; îşi pierduse coaja cafenie şi pieliţa ei netedă verde-deschis, strălucea; Pancho o îndoi şi mai tare, creanga trosni, slăbi apoi şi din nou o îndoi cu putere până ce ramura nu mai trosni, ci se rupse. La 21,47 se întoarse acasă. Adunaţi în camera mamei, toţi ai casei ascultau la radio un tango. Lui Pancho nu-i era somn şi rămase împreună cu ei. Apoi se culcă, se gândi că soră-sa va obţine foarte greu o slujbă de servitoare dacă nu are voie să spele rufe şi vase, şi că, în capitala provinciei, şase luni fără salariu vor trece foarte greu. Se uită la patul fratelui său, pat de lemn, fără saltea. Patul lui, în schimb, avea arcuri şi saltea de câlţi: îl costase mai mult decât salariul pe o lună, dar, din orgoliu, nu voise să cumpere un pat de ocazie. Regretă că a risipit atâţia

bani, dar, uite, fratele lui dormea pe un pat de lemn, în timp ce el nu. Puţin după aceea adormi.

În ziua de joi, 23 aprilie 1937, Antonia Josefa Ramírez, cunoscută de unii ca Rabadilla iar de alţii ca Raba, s-a trezit odată cu ciripitul pasărilor cuibărite în roşcovul din curte. Primul lucru pe care l-a văzut a fost aglomerarea de obiecte din cameră: sticle şi damigene de vin, cutii de ulei, un butoiaş pentru vin de Porto, funii de usturoi agăţate pe perete, pungi de cartofi şi de ceapă, bidoane de gaz şi bucăţi de săpun. Dormitorul ei servea şi de cămară. În locul băii folosea vechea latrină, prevăzută cu lighean pentru spălat, din fundul curţii. Acolo s-a spălat, la 6,35, pe faţă, gât şi subsuori. După care şi-a dat cu loţiunea roşiatică împotriva transpiraţiei pe care i-o cumpărase stăpâna. Înainte de a-şi îmbrăca halatul gri cu mâneca lungă, şi-a scuturat mâinile, ca o pasăre aripile, spre a-şi îndepărta picăturile roşii; stăpâna îi spusese că acestea pot arde hainele. A aprins focul în sobă, a băut o cană de cafea cu lapte şi a mâncat pâine cu unt. Până la 7,45 a spălat maiouri, chiloţi şi cămăşi de-ale stăpânului. Şi-a trezit stăpâna şi a pregătit micul dejun pentru soţii Aschero şi copiii lor. A pus masa în sufrageria de lângă bucătărie. A pregătit pâine prăjită. A spălat vasele rămase de la micul dejun. A măturat şi a şters praful din cabinet, sala de aşteptare, camera copiilor, dormitorul mare, camera de zi, sufragerie şi, în cele din urmă, a măturat în faţa casei. A fost întreruptă de două ori de către stăpână: o dată pentru a se duce la măcelărie să ia comanda făcută prin telefon şi a doua oară ca să cumpere brânză rasă de la magazin. Unul dintre copii a vărsat o cană cu lapte în camera de primire şi stăpâna i-a dat ideea să profite de ocazie şi să spele mozaicul dându-l apoi cu ceară. La 11,30 stăpâna a întrerupt-o din nou cerându-i ca în timpul cât ea face baie, să aşeze masa pentru prânz. La 12,00 stăpâna şi cei doi copii, un băiat şi o fată, s-au aşezat la masă. La 12,30, cei

trei au plecat spre şcoală unde stăpâna era învăţătoare, iar copiii elevi. Între timp, Raba a curăţat baia, utilată după cele mai moderne exigenţe. La 13,10 stăpânul a ajuns acasă de la spital şi Raba i-a servit mâncarea pregătită de stăpână. Se uita la picioarele ei şi, ca de obicei, Raba a evitat să se apropie prea mult. La 13,45 s-a aşezat şi ea la masă şi a mâncat din abundentele resturi rămase de la prânz. La 15,06 a terminat de spălat vesela şi de curăţat bucătăria. Cele mai grele erau treburile pe care le avea de făcut când era stăpânul acasă, deoarece nu-şi putea ţine de urât cântând, în timp ce dimineaţa fredona tot felul de melodii, de obicei tangouri, milonga şi cântece auzite la filmele actriţei-cântăreţe preferate. Se răcori cu apă din lighean şi se întinse să se odihnească. Se gândi la sfaturile stăpânei. După ea, servitoarele nu trebuiau să se lase însoţite pe stradă, nici să danseze mai mult de un dans cu băieţii dintr-o altă clasă socială în timpul serbărilor populare. Trebuia să evite înainte de toate studenţii, funcţionarii de bancă, călătorii, comercianţii şi băieţii de prăvălie. Se ştia că ei obişnuiau să umble cu oricine – „făcând pe sfinţii, Raba” – pentru ca, după aceea, în întuneric, să încerce să le seducă pe servitoare, fetele cele mai ignorante şi, deci, mai vulnerabile. Doamna Aschero uitase să includă pe listă oamenii căsătoriţi. Îi recomandase în schimb pe orice băiat bun şi harnic, cuvinte prin care se desemnau muncitorii de orice fel. Se gândi la filmul argentinian, cu actriţa-cântăreaţă preferată, văzut vinerea trecută, istoria unei servitoare de la o pensiune, îndrăgostită de un chiriaş, student la drept. Cum de se îndrăgostise de ea? Fata suferise mult până să ajungă să-l cucerească şi Raba îşi dăduse seama de un fapt foarte important: fata nu-şi pusese niciodată în gând să-l determine să se îndrăgostească de ea, pur şi simplu el începuse s-o iubească pentru că o vedea bună şi plină de devotament, mergând până acolo încât se dăduse drept

mama unei fetiţe care nu era a ei, ci a fiicei proprietăresei pensiunii. Când tânărul termină facultatea, ajunge să o apere în faţa justiţiei, terminându-se totul cu bine, deşi fata voia să rămână cu copilul străin pe care-l iubea ca o mamă adevărată. Atunci hotărî Raba că dacă cineva dintr-o clasă superioară ei o va cere în căsătorie, nu va fi proastă să-l refuze, dar nici n-o să fie ea cea care va face primul pas. Pe de altă parte, se găseau foarte mulţi tineri muncitori care-i plăceau; Minguito, distribuitorul de pâine, ţăranul Aurelio, Pancho zidarul, Chiche, vânzătorul de ziare. Din păcate, mâine nu se va putea duce la obişnuitul spectacol de film de la „Vinerile populare”, deoarece stăpânii aveau invitaţi la cină. Deodată, fără să ştie de ce, luă un papuc şi-l aruncă cu putere în raft. O sticlă de lavandă căzu şi se sparse. Raba strânse cioburile, şterse pe jos şi se întinse pe pat. La 16,00 se sculă şi aşează masa stăpânei şi a copiilor. O chemă pe bătrâna care făcea pe infirmiera pe lângă stăpân şi-i oferi obişnuita cană cu ceai. La 17,28 termină de spălat vasele şi plecă la magazinul *Al Barato Argentino* să aducă prosoapele comandate de stăpână. Nené o întrebă cum se poartă cu ea noua infirmieră, a treia de când plecase ea. Raba îşi aminti de vechea bancă de la şcoală, cea de a patra, unde stătea cu actuala servitoare de la administraţia municipală, în cea de a doua stând Nené cu Kela Rodríguez, iar în prima Mabel Sáenz cu Celina Etchepare. Mabel şi Kela sunt ca măritate. Dar oare fratele Celinei se va însura cu Nené, după toată încurcătura ei cu Aschero? Înainte, Nené îi dădea hainele vechi. Câte persoane din Vallejos ştiau despre asta? Se gândi să-i ceară nişte haine vechi lui Nené. Îi dăduse doar atâtea lucruri frumoase, deşi purtate; oare drept răsplată se purtase bine cu ea? Celina îi promisese că o va recomanda mamei lui Mabel pentru a o angaja ca servitoare; familia lor avea deja bucătăreasă, ar fi mai puţin de lucru şi, în plus, n-ar mai fi doctorul Aschero care

să se uite la picioarele ei. Sună clopoţelul de ieşirea în pauză şi Mabel, Celina şi Nené fugeau să sară coarda, unu, doi, patru, o sută, de o sută de ori săreau până suna de intrare. Nené i-a făcut pachetul, a privit-o, dar nu i-a mai vorbit ca înainte. Într-adevăr, Nené o recomandase familiei Aschero, datorită ei, colegei de şcoală, infirmierei, o luaseră servitoare, şi, pe deasupra, câte lucruri uzate nu primise cadou pe când lucra la doctorul Aschero? Un pulover, o rochie, un pardesiu, pantofi… Raba ieşi din magazin fără să ceară ambalatoarei haine vechi. La 17,50 începu să calce cămăşile spălate dimineaţă. La 19,53 a pus masa pentru cina pregătită de stăpână. La 20,21 a plecat spre dugheana italianului ca să aducă găinile primite cadou de către stăpân. La 20,40 Pancho zidarul s-a apropiat de ea şi a intrat cu ea în vorbă. Raba a încercat să-şi ascundă entuziasmul. Pancho avea o cămaşă cu mâneci scurte din care ieşeau două braţe musculoase şi foarte păroase, gulerul îi era descheiat lăsând să se vadă pieptul acoperit cu acelaşi păr abundent. Fără să ştie de ce, se gândi la o gorilă frumoasă, cu sprâncene groase, dar frumos arcuite, cu gene lungi şi mustaţă acoperindu-i o parte a gurii mari. Mergea alături de zidar, aranjându-şi din când în când pieptănătura, părul ce-i răsărea din mijlocul frunţii, întins, abundent, pământiu; stăpâna nu s-ar supăra dacă ar vedea-o dansând cu el la târg. La 20,52 trecu singură pe lângă „Cine-Teatrul Andaluz”, unde era anunţat pentru a doua zi, în cadrul „Vinerilor populare”, un film argentinian comic. Cu toate că nu se dădea un film cu actriţa sa preferată, totuşi s-ar duce la spectacol, ca în fiecare vineri, împreună cu servitoarea de la Administraţia municipală, cinci cenţi femeile, zece cenţi bărbaţii; dar dacă invitaţii zăboveau mai mult şi nu se putea duce la film? Aproape că nu-i mai păsa, dar ieşirea de duminică? La târg s-ar întâlni cu Pancho care şi-a exprimat dorinţa de a dansa cu ea. Fără să ştie de ce, se gândi la păsările din

roşcovul din curte care deja la ora asta sunt în cuiburile lor lipite unele de altele. Simţi şi ea dorinţa de a se cuibări în pat; într-o noapte friguroasă intrase stăpâna în camera ei să caute vinul de Porto ca să-i trateze pe prietenii bărbatului şi, văzând-o culcată, o întreba dacă nu are nevoie de încă o pătură. Această amintire îi stârni dorinţa de a se băga în pat bine învelită iar, dacă intra stăpâna, i-ar fi povestit întâlnirea cu Pancho. La 21,20 se aşează să mănânce ce-a mai rămas de la cină. La 22,15 termină de spălat vasele şi bucătăria. Raba se gândi că avusese o zi uşoară, fără perdele de spălat şi fără parchet de raşchetat. La 22,25 stăpânul i-a cerut să-i cumpere un pachet de ţigări de la bar. La 23,02 se culcă şi se gândi că dacă se mărită cu Pancho, s-ar mulţumi şi cu o singură cameră într-o casă cu acoperişul de tablă, dar n-ar fi de acord ca acolo unde dorm să păstreze obiecte nedorite; i-ar pretinde lui Pancho să construiască măcar un şopron în care să ţină sticle, butoiaşe, damigene, pungi de cartofi, funii de usturoi şi cutii de gaz. Deodată îşi aminti că Pancho era prieten cu fratele Celinei şi că acesta umbla cu Nené. Se gândi că se purtase urât cu Nené, că nu-şi îndeplinise promisiunea. Îşi împreună mâinile şi ceru lui Dumnezeu să o ierte. Îşi aminti de cuvintele lui Nené: „Dacă îmi faci o figură, Dumnezeu o să te pedepsească”.

FASCICULUL AL VI-LEA

Tangourile tale-s fiinţe-abandonate
Ce prin noroiul uliţelor rătăcesc
Când porţile sunt toate încuiate
Şi când nălucile din cânt se tânguiesc.

(Din tangoul „Malena”
de H. Manzi).

TABĂRA PROVIZORIE A CIRCULUI ŢIGĂNESC, CORONEL VALLEJOS, SÂMBĂTĂ, 25 APRILIE 1937.

Nu te cunosc, hai încoa’ şi săraca ţiganca îţi spune tot pentru un peso. Dar să-mi trimiţi şi prietenii, pentru că eu îţi ghicesc totul. Îţi spun trecutul, prezentul şi viitorul. Numa’ viitorul? Atunci îţi ghicesc numa’ viitorul; de prezent sunt întrebată numa’ când îi interesează dacă o să le pice-n laţ porumbiţa: dacă porumbiţa îl iubeşte. Sau eşti aşa de frumos că nu-ţi pasă? Sau eşti prea sigur de ea

La acelaşi preţ, căci nu pot să-ţi zic eu, eşti frumos, dar prăpădit, cărţile o să hotărască. Dar pe tine nu te prea interesează dacă te iubeşte ori nu, pentru că ştii că altul ca tine cu greu va găsi, eşti ca toţi cei care se nasc frumoşi, nici despre moarte nu te interesează să-ţi ghicesc pentru că nu eşti bătrân şi se vede că eşti sănătos, ce vrei să afli sigur e dacă o să ai bani, toţi banii pe care-i doreşti. E adevărat că am ghicit fără să dau în cărţi? Da’ dacă vrei să-ţi ghicesc viitorul, spune-mi dacă vrei să-ţi zic tot, sau numai ce-i de bine

Tu care eşti aşa frumos şi ai jacheta asta scumpă de piele, îi dai la săraca ţigancă cu cincizeci de centavos mai mult? Aşa o să-ţi zic şi ce-i de

bine şi ce-i de rău Taie cărţile în două, cu mâna stângă Acum taie tot cu mâna stângă, da'-n trei: trecutul, prezentul şi viitorul, şi-acu întoarce cărţile şi ne-a ieşit… Craiul de cupă, cu ţurloaiele în sus, ia uită-te cât i-e de-nfundată coroana pe cap, să nu-i cadă, şi capa de catifea care-l apasă, da'-l şi-ncălzeşte – un bărbat brunet, între două vârste, care nu te iubeşte, îţi face rău, ce iubeşti mai mult în viaţă, dacă nu greşesc e… biştarii, e ce nu-ţi dă el – şi lângă, ce ne-a ieşit? Tot cu ţurloaiele în sus e valetul de spade, uite, are mâinile libere, îţi dă ceva, da' ai grija că-i cu labele-n sus, acoperit cu cârpa aia a lui brodată cu aur, e-o cârpă colorată, da' fi atent, la mâneci se vede căptuşeala violetă pentru priveghi; şi părul? Nici blondă, nici brunetă, nici roşcată, ştii vreuna cheală? Nu-i văd părul – şi alături stă, noroc că-i la dreapta! Doi de spade, uită-te ce frumoase şi ascuţite sunt spadele astea, albastre, şi mânerul de argint e de partea ta – asta-ţi vesteşte o călătorie pe uscat – ştii o femeie cu perucă sau vopsită, care-a făcut o călătorie de curând? Ajută-mă, că nu-nţeleg de ce-i cheală… Da, ştiu, în carte are părul negru, da' am văzut-o cheală acuşi, când ai tăiat cărţile Dacă nu cunoşti nicio cheală, ăla de călătoreşte eşti tu, o să faci un drum ca să scapi de ce-ţi pregătesc bătrânul şi cheala. Dacă aş vedea-o că-i fără ochi, ţi-aş spune că-i nenorocirea că te urmăreşte şi te ajunge, pentru ea-i tot una de-s bătrâni ori tineri, ori bieţi copilaşi, frumoşi sau urâţi, nenorocirea e oarbă, dar cheală rar iese cartea asta. Lasă-mă să fac cărţile şi nu te uita la ele când le fac, că plâng morţii. Ştii cine-i bătrânul brunet? Atunci tatăl fetei cu care umbli nu te vrea, iar cheala-l ajută, fata e blondă sau brunetă? Eşti sigur că nu se vopseşte brunetă? Sau că nu-şi pune perucă neagră? Acu taie iar în trei, cu mâna stângă.

Doi de bâtă, două bâte, uită-te ce spini negri, e carte urâtă – cineva te trădează, nu-i nici bătrânul nici Cheala –

dar e lângă asul de spade, care a ieşit la dreapta, ai noroc, mânerul de argint e în întregime de partea ta, şi lamele, uită-te la ele, cum i-ar place lui bulibaşa, să ştii, frumosule, că bulibaşa n-are decât corturile astea murdare, dacă aş fi putut îi dăruiam o spadă ca asta – da, de la cine nici nu te aştepţi o să-ţi facă o figură urâtă, dar când o să ajungi rău o să-ţi dai seama că-n tot răul e şi-un bine – şi ţi-a ieşit o blondă care te iubeşte; valetul de aur îşi arată picioarele, îţi face semne cu mâna dreaptă – ce mai, îţi poartă noroc, dar ai grijă că nu-mi plac blondele, asta aşa, între noi, nu-i nevoie să văd în cărţi, dar blondele au carne albă ca să crezi că şi inima li-e curată, îţi pune inima-n mână, o să vezi, aşteaptă, ceea ce văd e că ea şi-o zmulge din piept şi ţi-o dă, să nu-i dai drumul inimii putrede a blondei, s-o ţii bine! Un duh mi-a povestit că unei blonde i-a crăpat inima şi din ea a ieşit o pasăre urâtă dar – valeţica, aşa arată cărţile, chiar dacă e blondă tot te va ajuta, deşi eu n-o sufăr.

Nu, linia vieţii mai târziu, trebuie să aştepţi să mai tai odată, treişpe cărţi, acuma taie iară în trei ca înainte Şapte de cupă, nuntă! Trimite-mi bomboanele de nuntă, nu ştiu însă dacă tu ai căzut în laţ, mai bine n-ai fi tu, căci cupele sunt răsturnate, frumosule, vinu-i bun pentru sănătate, dar când se varsă pe jos are un miros greţos, tu eşti ăla de se căsătoreşte? Nu, pentru că, uite alături iese o femeie bătrână, valetul de bâtă, cu un baston în mâna dreaptă cu care o să te apere, şi şasele de aur Nu, frumosule, şasele de aur e bani, când iese singur, dar lângă valetul ăsta banii îi iau morţii, rămâne numai sinceritatea Cum îţi plac cele şase cerculeţe galbene, crezi că sunt monede de aur? Numai că atunci când sunt lângă un valet sau un cal înseamnă că ţi-aduc binele, nu-ţi dau bani pentru că nu au, nu-ţi pot da decât sinceritatea, care e aurul sufletelor Nu, nu-i maică-ta, asta-i bătrână şi nu te iubeşte ca pe un fiu, dar e

bună, la tine, frumosule, ies femeile de peste tot, să fie din cauza jachetei? Sau îl ai pe vino-ncoa', frumosule? Uite ce fain eşti, nu ţi-ar place să vii cu circul, ştiu că nu, bulibaşa ne-ar căsători imediat, ţi-o spun că aşa-mi veni, nu de altceva, acum taie iar Acu' da, îţi iese linia vieţii, trebuie să-ţi alegi treişpe din cărţile astea împrăştiate, dar nu le întoarce, c-or să te pedepsească morţii, era o ţigancă mai demult care întorcea cărţile şi morţii i-au pus otravă în mâncare, pentru că, dacă un om viu întoarce înainte de soroc cărţile… poate să cadă un mort din cer Da, cade în iad, şi dacă întorci cărţile înainte de vreme ispiteşti vreun mort să se uite pe pământ şi să vadă pe cineva despuiat că face baie şi iar încep să-l stăpânească gândurile păcătoase şi sfinţii îl pedepsesc trimiţându-l în iad şi arzând acolo din vina ta Acu, da, întoarce-le şi pune-le în ordine, cinci de spadţ înseamnă clevetici, limbile ascuţite te taie ca un ferăstrău, taie şi macină da' ce te interesează pe tine, pe femei le omoară cinciul de spadă, iar ţie cu cât se vorbeşte mai mult, cu atât mai mult îţi convine, n-am dreptate? Şi doi de aur e logodna – e prima dată când te văd îndrăgostit, îţi spun acum nu ţi-a ieşit nicio carte de dragoste, porcule, atâtea femei şi să n-o iubeşti pe niciuna – dar n-o văd pe aia pe care o iubeşti, mi se pare că nu-i nici una dintre cele care au ieşit deja, iar dacă e vreuna dintre haimanalele astea, atunci băiete e foarte schimbată de viaţă şi n-o recunosc Nu, nici doi de aur nu-i bani, e logodnă; astea două mari de aur la fel, sunt inimile, în loc să fie monede mari, aşa cum ţi-ar place ţie – nu! Frumuşelule, de ce ai ales cartea asta aşa de urâtă! Patru de bâtă, e boală grea, dar dacă pe lângă ea iese un valet, un cal sau un crai scapi, aşteaptă numai să ating puţin praf ţigănesc, atinge praful ăsta din punguliţă; acu întoarce cealaltă carte… frumosule, patru de aur e lacrimi,

dar s-ar putea să scapi că poate e pentru altul, hai grăbeşte-te, hotărăşte-te şi întoarce cealaltă…

Îţi spun că nu, singurele cărţi de aur care prezic bani sunt asul şi şasele. Care nu-ţi ies, dacă vreo ţigancă ţi-a spus altceva te-a dus ca să te mulţumească, dar mie mi-ai cerut să-ţi spun şi de bine şi de rău. Acu taci şi întoarce cartea următoare Calul de bâtă! Ai scăpat, scoate-mi pumnalul din inimă, frumosule, deoarece vrând să te salvez se puteau prinde şi de mine nenorocirea şi lacrimile, presară-mi puţin din praful ăsta pe gât şi pe umeri, aşteaptă să mă deschei, repede… De ce ţi-e scârbă…? doar nu-i fi tu demonul pe care mi l-a prezis răposata Caracola, dă-mi repede cu cenuşa asta Ce-ţi pasă că-i cenuşă? Ce-ţi pasă că-i cenuşă de om, cenuşă de căţea… mulţumesc… mulţumesc frumosule, deoarece răposata Caracola mi-a spus să mă feresc de demoni şi, fără să-ţi dai seama unul poate intra în tine, ajunge în cortul meu, şi poate s-o păţească oricine Boala? Care? A, lasă-mă să mă uit, patrul de bâtă, nu ştiu dacă se prinde de un brunet, calul de bâtă, un bărbat foarte puternic, asta-i bine – întoarce cartea următoare… şase de bâtă, uită-te la bâtele astea pline de rămurele proaspete, fragede şi spinii! O, e cu picioarele în sus! Semnul sărutărilor, mângâierilor, dragostei nebune, şi-i cu burta-n sus, trebuie să fie aia care te trădează, da' nu-nţeleg nimic, întoarce şi cealaltă carte… Coţofana! Vai, nu-mi spune că ţi-e moartea, să nu fii tu acela… Ai grijă că cineva moare de moarte violentă. Şasele de spadă, după ciomegele de pe bâtă înseamnă moarte în urlete, e cineva care vrea să te omoare? Întoarce şi cealaltă carte… Iarăşi valetul de cupă! Dar acu iese la dreapta Cum n-a ieşit? Ba a ieşit! Cheala, ţi-am spus că te urmăreşte Ai dreptate, era valetul de spadă, am început să îmbătrânesc, ai văzut, frumosule, de aia nu mă iubeşti… Atunci ce-i cu valetul de cupă? Eu văd o brunetă, bunăăă, dacă ai noroc, ea e cea care o să crape, repede altă carte! Asul de spadă, uită-te la

mine, dragule, uită-te la mine, că vreau să te privesc până-n fundul ochilor să văd dacă pricep ceva, câteodată e nevoie să mă uit într-o ulcică de agă sau de vin, sau într-un geam, ceva care să fie ca o oglindă, nu ştiu… Dar sunt cam multe cărţi urâte laolaltă, dacă asul de spadă ar fi ieşit la dreapta acu' erai salvat de tot, n-a trecut încă primejdia, lasă-mă să mă uit în ochii tăi, îmi plac căpruii, dar nu văd nimic, nu mă văd decât pe mine, frumosule, de ai şti ce frumoasă eram înainte, când intra în cort un frumuşel ca tine, puneam întotdeauna de pază o ţigancă că dacă începeam să strig îi băgam pe toţi în draci!… Trage altă carte şi nu uita că cineva va muri de moarte violentă, ai grijă nu te băga în încurcături că văd sânge şi aud un urlet al cuiva rănit de moarte, trage încă o carte… În sfârşit, ceva bun, trei de cupă e bucurie, o să ai mare bucurie după atâtea necazuri, mai întoarce una… Doiul de spadă, încă un drum Nu, prostuţule, nu-i drumul pe lumea ailaltă, e un drum pe pământ şi nu foarte lung, şi o să-ţi meargă bine, altă pereche, nu mai lipsesc decât două!… cinci de cupă şi încă la dreapta, o carte bună, înseamnă că o să stai mult de vorbă cu cineva şi o să ajungeţi la o înţelegere, şi acum penultima carte, frumosule, se arată că o să fii fericit şi la bătrâneţe o să stai cu cine-ţi place, acu', frumosule, atinge cenuşa, bagă vârfurile degetelor de la mâna dreaptă în punguţă… ultima carte să fie bună… alege… întoarce-o…

Valetul de bâtă, bătrâne!… Şi iar a ieşit la dreapta, băiete draga e bine, înseamnă că o să mori bătrân, lângă nevastă-ta care şi ea o să fie bătrână ca tine, pentru că valetul de bâtă e o bătrână ca mine…

Eşti mulţumit? Ţi se pare mult un peso şi cincizeci pentru că ţi-am ghicit întreaga viaţa? Nu, eu îţi mulţumesc, şi trimite-mi şi prietenii şi să fie toţi ca tine, suflete ce părăseşti trupul

……

Valetul de spadă, cartea cu o femeie cheală, o căţea care mi-a murit cheală? Căţeaua arsă avea păr, focşorul, cenuşica, cheala, sau e o minciună de puicuţă borţoasă, sau e răzbunarea unei puicuţe rele, nu, căpăţâna cheală e rece, nu-i ţine căldurică părul căpăţânii şi căpăţâna cheală nu iubeşte pe nimeni, ca tine frumuşelule, n-a vrut să rămână cu mine că asta nu iubeşte pe nimeni, nici pe mine, nici pe alta, pare sănătoasă chelboasa, dar e pe drumul pierzaniei, e toată putredă pe dinăuntru… Asta-i, era sănătoasă, dar dracu' a făcut-o să deschidă gura şi i-a scuipat înăuntru şi, proasta, nu ştie că scuipatul de drac e puroi… Şi i-a căzut tot părul.

SĂRBĂTOAREA POPULARĂ CARE A AVUT LOC DUMINICĂ, 26 APRILIE 1937 LA PRADO GALLEGO, DESFĂŞURAREA ŞI URMĂRILE.

Ora de deschidere: 18,30

Preţul biletelor de intrare: Bărbaţii un peso, femeile 20 de centavos.

Prima melodie de dans executată de ansamblul „Los Armonicos"; tangoul „Don Juan".

Femeia cea mai admirată în cursul seratei: Raquel Rodríguez.

Parfumul cel mai întâlnit; cel emanat de frunzele eucalipţilor care înconjoară Prado Gallego.

Podoaba graţioasă pe care au purtat-o majoritatea femeilor: funda de mătase, prinzând buclele încreţite ale părului.

Floarea preferată de cavaleri pentru butoniera hainelor: garoafa.

Melodia de dans cu ritmul cel mai vioi: valsul „Din suflet".

Melodia de dans cu ritmul cel mai lent: habanera „Tu”.

Momentul culminant al seratei: în timpul valsului „Din suflet” prezenţa a optzeci şi două de perechi pe ringul de dans.

Cea mai mare sperietură suferită de asistenţă: rafala de vânt de la 21,04, alarma falsă pentru o posibilă furtună.

Semnalul care a indicat sfârşitul seratei: stingerea de doua ori a luminii la 23,30.

Ora de închidere a uşilor: 23,45.

Femeia cu cele mai multe iluzii dintre toate cele prezente: Antonia Josefa Ramírez, cunoscută ca Rabadilla sau Raba.

Însoţitoarea lui Raba: cea mai bună prietenă a sa, servitoarea Administratorului municipal.

Prima melodie dansată de Raba: ranchera „Fata mea de la fermă”, împreuna cu cavalerul Domingo Gilano, cunoscut şi ca Minguito.

Cavalerul care a asistat la târg cu intenţia de a intra în viaţa Rabei: Francisco Catalino Páez, cunoscut ca Pancho.

Prima melodie dansată de Raba şi Pancho: tangoul „El entrerriano”. *Prima melodie dansată de Raba şi Pancho, obraz lângă obraz:* habanera „Tu”.

Băuturi consumate de Raba şi plătite de Pancho: Două sucuri răcoritoare de portocale.

Condiţie impusă de Pancho pentru a-i vorbi despre o chestiune foarte importantă pentru amândoi: să o însoţească până acasă, fără ca prietena să fie de faţă.

Condiţie impusă de Raba; să o însoţească întâi pe prietena ei până la casa Intendentului, de unde vor porni spre locuinţa doctorului Aschero, doar ea cu Pancho.

Locul hotărât de Raba pentru discuţie: poarta de la stradă a locuinţei lui Aschero.

Împrejurări care i-au displăcut lui Pancho: faptul că locuinţa Intendentului se afla în zona asfaltată şi bine luminată a oraşului, la numai două sute de metri de casa

doctorului Aschero, departe de zona cu drumuri neasfaltate, umbrite de pomi şi întunecată, în care se afla Padro Gallego.

Femeia care a fost îngrijorată când a văzut-o pe Raba depărtându-se împreună cu Pancho spre domiciliul doctorului Aschero: servitoarea Intendentului municipal.

Circumstanţele meteorologice care au facilitat împlinirea intenţiilor lui Pancho: temperatură plăcută, răcoare, 18°C, absenţa Lunii.

Împrejurările întâmplătoare care au uşurat pomenitele intenţii: apropierea unui câine vagabond, cu înfăţişare fioroasă, care a speriat-o pe Raba şi a dat ocazia unei demonstraţii de netăgăduit curaj din partea lui Pancho, ceea ce a trezit în Raba o plăcută senzaţie de protejare.

Altă împrejurare întâmplătoare: existenţa în vecinătate a unui şantier de construcţii, unde se putea ajunge făcând un ocol de numai o sută de metri de la drumul drept.

Problema importantă despre care i-a vorbit Pancho lui Raba, în calitate de logodnic: dorinţa de a fi lângă ea, dorinţa care, după cum spunea el, îl obseda ziua şi noaptea.

Pretextul de care s-a folosit Pancho ca s-o facă pe Raba să treacă prin construcţia noului Comisariat: nevoia de a vorbi mai mult împreună, fără să stea la poarta dinspre stradă a locuinţei doctorului Aschero, spre a evita posibilele bârfe.

Gândurile care-l copleşeau pe Pancho alături de Raba în întuneric: păşunea, buruienile care trebuiau cosite, o să vină şeful, ia lopata Pancho, taie iarba cu sapa, e întuneric şi nici pisicile nu te pot vedea, Juan Carlos sare peste zidul din fund, nu se ascunde între buruieni, „când eşti cu o fată într-un loc unde nu te vede nimeni, nu-ţi pierde vremea cu vorbe, la ce-ţi folosesc? Nu face gafe”, rădăcinile buruienilor în pământul crăpat din cauza secetei, pământul e prăfos, de la jumătatea frunţii îţi răsare părul aspru,

pământiu, o să smulg din rădăcină buruienile, o rădăcină ţepoasă cu pământ pe ea, buruienile nu cresc în pământul bătătorit, e mai frumos părul lui Raba decât rădăcinile buruienilor, poate fi mângâiat, fără să nimereşti peste bucăţi de pământ, ce curată e Raba, are braţele maronii, picioarele şi mai maronii, oare are picioare păroase?, nu, doar puţin puf, se duce la magazin fără ciorapi şi dacă o atingi trebuie să aibă pielea moale ca a lui Nené, nu te laşi sărutată, nici nu ştie săruta, are un pic de mustaţă, picioare negre, faţă neagră, s-o mângâi puţin?, suavă, sărmana negresă, cărămizile le trec celuilalt muncitor, le dau jos din camion, două câte două, dacă dau câte trei mă julesc, sunt aspre ca pământul bătătorit, „trebuie să ţi se ia amprentele”, degetul mânjit nu lasă urme pe livretul de recrutare, „dumneavoastră nu aveţi amprente digitale, vi le-a mâncat cărămida”, numai degetul mic, degetul cel mai leneş, te mângâi şi eşti catifelată, „dacă n-o înghesui, o să creadă că eşti un tolomac”, îi voi spune, poate mă crede, că o iubesc cu adevărat, că e frumoasă, că mi-au spus că e fată harnică, că-i ţine stăpânei casa curată, ce-i mai pot spune uneia ca asta?, ce supusă e, nu ştie nimic, mi-e milă să profit, „dacă nu te arunci…”, crede că o iubesc, crede că mâine mă căsătoresc, mustăcioara ei, un puf moale, eu am dus în spate zăbrelele mai multe sute de metri, dacă vreau te strâng şi te frâng, uite ce putere am, dar nu o am ca să te lovesc, ci ca să te apăr de câini, ce supusă e negresa mea, dar dacă faci fasoane eşti pierdută, uite ce putere am…

Gândurile care o copleşeau pe Raba în întuneric în faţa lui Pancho: stăpâna nu mă vede, nu-i povestesc prietenei mele, n-am dansat cu cei de la bancă, n-am dansat cu studenţi, nici cu cine mi-aţi spus să nu dansez niciodată, Pancho nu e din aceia care umblă cu altele, profită de servitoare, e bun şi muncitor, dacă stăpâna îmi dă de lucru nu mai stau pe gânduri, prind cu amândouă mâinile

mătura şi încep să mătur, cu pămătuful şterg praful de pe mobile, şterg pe jos cu cârpa udă, pun săpunul şi albia la locul lor, el a cumpărat un bilet de un peso ca pentru bărbaţi, ce rece era oranjada, şi eu, ca femeie, am intrat plătind numai douăzeci de centavos, fetele care se duc la dans, chiar dacă nu-s decât servitoare tot bilete pentru dame scot, la fel ca o angajată la un magazin, ca modistele, ca învăţătoarele, el are bătături în palme şi mă gâdilă cu bătăturile, cum a alungat câinele!, dacă într-o zi stăpânul vrea să profite de mine, alerg şi-l chem pe Pancho, a uitat să-şi pună balenele la guler, i se ridică vârfurile, altădată o să-i dau balenele stăpânului, ce plăcută gâdilătură, ce sărutări bărbăteşti, o fi adevărat că mă iubeşte?, mi se face pielea de găină după ce mă sărută cu putere şi mă mângâie uşor…

Noile sentimente încercate de Raba în noaptea de 26 aprilie 1937 la despărţirea de Pancho în poarta de la stradă a locuinţei doctorului Aschero: dorinţa de a-l vedea pe Pancho pe o uliţă întunecoasă în noaptea următoare, fără balene la cămaşă pentru a i le putea pune pe cele sustrase de la doctorul Aschero.

Drumul parcurs de lacrimile Rabei: obrajii ei, gâtul, obrajii lui Pancho, batista lui Pancho, buruienile, pământul uscat de pe păşune, mânecile rochiei lui Raba, perna lui Raba.

Florile prematur ofilite în noaptea de duminică 26 aprilie 1937, datorită bruştei scăderi a temperaturii: crinii albi şi trandafirul muscat din grădina doctorului Aschero şi câteva flori sălbatice crescute pe şanţurile de la periferia oraşului.

Insecte nocturne care au avut de suferit: libărcile de pe şantierul de construcţii, păianjenii de pe pânzele ţesute între cărămizile zidului netencuit, cărăbuşii zburând în jurul becului de pe stâlpul aşezat în mijlocul străzii aparţinând iluminatului municipal.

Dr. Juan José Malbrán
Coronel Vallejos, Prov. De Bs. As.
23 august 1937

Dr. Mario Eugenio Bonifaci
Sanatoriul „San Roque”
Cosquín, Prov. Córdoba

Stimate coleg,

Înainte de toate vă cer scuze pentru întârzierea cu care vă răspund, datorată, credeţi-mă, dorinţei de-a mă informa mai bine în cazul Etchepare. Vă mărturisesc că nu înţeleg reacţia băiatului; eu îl cunosc de când s-a născut şi-l credeam mai tare, încăpăţânat desigur, dar întotdeauna în favoarea sa. Nu ştiu de ce nu se supune tratamentului. Nici nu ştiu cărui fapt să atribui graba lui de a se întoarce. Cauza poate fi o încurcătură cu vreo femeie, n-o exclud, îmi amintesc un detaliu curios în legătură cu asta; gravitatea stării lui Etchepare am cunoscut-o graţie unei anonime trimise, evident, de o femeie – căci literele decupate din ziar trădau asta – în care mi se spunea că Juan Carlos nu voia să vină la cabinetul meu ca să nu se afle că e bolnav, şi că eu trebuia să-l îndepărtez pe Juan Carlos de cei dragi şi apropiaţi, lucru pe care ei nu aveau curajul să-l ceară. Mai interesant era că anonima prezenta un fapt ciudat, anume că Etchepare se simţea realmente rău între unu şi trei înainte de masă.

Oricum, cred că deja D-voastră nu mai puteţi face prea mult, pentru că după discuţia pe care am avut-o ieri după-masă cu mama lui, am înţeles că nu vor putea suporta cheltuielile de la sanatoriu mai mult de mijlocul lui septembrie. Vă las pe dumneavoastră să-i comunicaţi lui Etchepare vestea, acum sau mai târziu. Pentru informarea

dumneavoastră; mama lui e văduvă şi nu prea are bani, decât pentru un trai mai modest. El nu are economii, iar concediul nu-i este plătit. Maică-sa mi-a mai spus că băiatul nu i-a dat niciodată niciun centavos din salariu pentru casă, aşa că nu cred că el vrea să părăsească Cosquín-ul aşa de repede spre a economisi banii mamei sale. Acest lucru pare că-l lasă indiferent. Realmente, nu înţeleg de ce nu urmează tratamentul.

Rămân întotdeauna la dispoziţia dumneavoastră, cu cordialitate

Juan José Malbrán
Medic internist

FASCICULUL AL VII-LEA

Tânărul compozitor (străbătând o pădure ce se oglindeşte în lacul Nahual Huapi): E straniu că în ciuda faptului că sufletul dumneavoastră se recunoaşte în ceea ce e frumos, peisajul acesta nu mă impresionează.

Văduva misterioasă (pentru prima dată acolo): Ce ştiţi despre sufletul dumneavoastră meu?

Tânărul compozitor: Cred că încep să-l cunosc.

Văduva misterioasă: Ca să poţi cunoaşte un suflet, trebuie mai înainte să-l domini.

(Dialog din filmul argentinian *Cântecul lebedei).*

Cosquín, sâmbătă 3 iulie 1937

Draga mea,[4]

După cum vezi mă ţin de promisiune, mai era puţin şi îmi expira termenul căci mâine e gata săptămâna. Dar tu ce mai faci? Sigur că deja nici nu-ţi mai aminteşti de subsemnatul deşi ai miorlăit atâta încât părea că o să fie nevoie de un cearşaf să-ţi ştergi lacrimile şi mucii de la despărţire şi în seara asta dacă nu sunt atent, o să te duci

4 Scrisorile care urmează cuprind o serie de greşeli de ortografie sau de exprimare existente şi în textul original (n. tr.).

la dans. La sfârşit n-ai mai plâns atâta, de-abia nişte lăcrimuţe de crocodil care pe o femeie, la urma urmelor, n-o costă prea mult.

Comoaro, ce faci tu la ora asta, azi, sâmbătă? Mi-ar plăcea să ştiu, te odihneşti după masă? De-aş fi o perină ca să fiu mai aproape. Pungă cu apă fierbinte nu mi-ar plăcea să fiu, că de la ea ai picioarele murdare şi mi-e scârbă. Da, mai bine să nu vrei luna de pe cer, mai bine să fiu perina, şi aşa să fiu confident şi cine ştie ce aflu, o ţigancă bătrână mi-a spus să nu am încredere în blonde, la ce te vei fi gândit tu noaptea în pat? Dacă te-i întreba cine te iubeşte ai vedea că eu, cum îţi îndrugă prostii toate gândurile… Bine, copilă, te las o clipă pentru că a sunat clopotul ca să mă duc să iau ceaiul, îmi cade bine, mă mai destind puţin, căci am tot scris la scrisori de când am terminat masa de prânz.

Bun, m-am întors din nou aici, trebuieşte să vezi ce bine sunt îngrijit, am băut două ceşti de ceai cu fel de fel de fursecuri, tu care eşti pofticioasă ai fi aici în largul tău. Mâine duminică o să te duci la cinema? Cine o săţi cumpere bomboane de ciocolată?

Blondina mea, acum îmi îndeplinesc promisiunea de aţi povesti cum e aici. Uite, îţi fac plăcerea asta dacă doreşti. Totul foarte frumos, dar mă plictisesc ca un câine. Sanatoriul e în întregime alb, cu acoperiş de ţigle colorate, ca aproape toate casele din Cosquín. Oraşul e mic şi dacă noaptea vreunul din amanţii aceştia tuşesc se aude la doi kilometri, de linişte ce e. E şi un râu, care îşi adună apele din munţi, să vezi într-o zi am închiriat o şaretă şi am fost până la La Falda, acolo apa lui e rece căci totul e împădurit, dar când ajunge la Cosquín se încălzeşte deoarece aici totul e uscat şi sterp, nu cresc nici buruieni nici plante care să stăvilească soarele. Rândurile astea leam scris la fel în toate scrisorile, altfel simt că o să-mi facă cârcei creierul de atâta gândit.

Şi ce altceva să-ţi mai spun? Se zice că săptămâna viitoare începe vacanţa din iulie şi vin mulţi turişti, dar se pare că aici în localitate nu rămâne să doarmă niciunul, de teamă să nu se molipsească, ori mai putrezi ca ei nu se află alţii, scuzămi expresia. Uite, asta o să se isprăvească repede, pentru că e mulţi bani care se iroseşte din precauţie şi nimic mai mult, ce atâtea precauţi, că dacă şi-ar face toţi radiografii s-ar goli Vallejos dintr-o dată şi i-aş avea pe toţi aici. Bine, totul să fie pentru bătrână, să i se vindece copilaşul. Şi tu, blondino, e mai bine să fii atentă pentru că eu mi-am lăsat paznici bine înfipţi acolo, nicio greşeală, pentru că o să aflu, ori îţi închipui că nu? Dacă te apuci să te fandoseşti în faţa vreunui nenorocit de pe acolo, o să aflu mai repede decât îţi închipui. Nu, vorbesc serios, eu nu ştiu să iert o înşelătorie murdară, asta să nu uiţi niciodată.

Păpuşă, mi s-a terminat hârtia, nuţi mai povestesc cum e viaţa aici deoarece ţio poţi deja închipui; odihnă şi mâncare.

În ce priveşte infirmierele, sunt toate nişte babornițe, cea mai tânără a fost la şcoala cu Sarmiento.

Te sărut atâta, până oi spune gata,

Juan Carlos

P. S. Răspunde cu prima poştă, mă plictisesc mai mult decât crezi. Cel puţin trei pagini cum îţi trimit eu.

Sub soarele din balcon, strânge ciornele, pune la o parte halatul, se scoală din şezlong şi întreabă o tânără infirmieră ce număr are camera bătrânului cu care a băut ceaiul la una din mesele sufrageriei de iarnă. Uşa camerei cu numărul 14 se deschide şi bătrânul profesor de greacă şi latină îl pofteşte să intre. Îi arată fotografiile soţiei, copiilor, nepoţilor. În continuare face referiri la cei opt ani

de şedere în sanatoriu, la caracterul staţionar al bolii sale şi la faptul că nu cunoaşte pe niciunul din cei trei nepoţi, din diverse motive, în principal economice. În cele din urmă ia ciornele vizitatorului şi, cum îi promisese, corectează ortografia celor trei scrisori; prima – de şapte pagini, destinată unei domnişoare, a doua – de trei pagini, destinată familiei şi a treia – tot de trei pagini, destinată altei domnişoare.

*

Cosquín, sâmbătă 27 iulie 1937

Iubita mea,

Am în faţă scrisoarea ta, ah cât am aşteptam, e datată joi 8, dar ştampila poştei din Vallejos e din 10, de ce ai întârziat atâta s-o pui la cutie? După cum vezi mă gândesc la toate.

Mi-a sosit mai întâi scrisoarea sorămi, ar trebui să vezi ce scrisoare râioasă, o pagină şi jumătate scrisă în timpul unei ore de desen, i-or fi desenat şi picioarele ei scurte? Sunt pornit împotriva ei. Bătrâna mi-a spus că în mod sigur o sămi scrie, dar acuma dă înapoi pentru că-i tremură mâinile şi i-e ruşine să-mi trimită mâzgăleli. Dar e scrisul bătrânei mele, ce-mi pasă dacă sunt mâzgălituri. Sora mea o critică şi o bagă-n sperieţi. Problema e că în aproape douăzeci de zile de când sunt aici nam primit decât această scrisoare şi acum pe asta a ta. Şi-acum dă-mi voie să las puşca şi s-o pun pe masă, deoarece vreau să am mâinile libere, în clipa asta îţi trec vârful degetelor peste pufuşorul de la ceafă şi dacă mă laşi îţi deschid şi năsturelul din spate al bluzei şi îţi pipăi pielea ta de mimoză. Ce scrisoare frumoasă mi-ai trimis… E adevărat tot ce-mi spui?

Eu aici ca de obicei, nu-ţi dau amănunte despre ce facem

toată ziua pentru că numi place să vorbesc despre asta. Trebuieşte să vezi ce lucruri se petrec în sanatoriul ăsta, ca cele de la pensiune sunt mai nimic pe lângă ele. Unii mai şi mor, n-aş fi crezut, ieri o copilă de şaptesprezece ani care n-a mai apărut în sala de mese, a murit în camera ei. Şi uite-aşa trebuie să rabd, pe aici o să mă îmbolnăvesc cu adevărat, de sângele rău pe care mi-l fac. Dacă îi las să mă controleze mă dau gata, pentru că nu te lasă să faci nimic şi între atâţia doctori „rămâne copilul cu buricul netăiat" şi ei nu-şi mai amintesc dacă eşti bolnav grav sau ce-i cu tine şi în cele din urmă îi tratează pe toţi la fel ca să nu greşească, te tratează ca şi cum chiar mâine o să dai ortu-' popii. De aceea eu mă scol cu noaptea-n cap şi nu le spun tot ce fac, chiar dacă ce fac e destul de puţin. În concluzie, apa râului Cosquín e călduţă, după-amiaza e cea mai bună, numai că regulamentul spune că după-masă trebuie să dormi sau să te trânteşti pe şezlongul din balconul de iarnă, la soare cu o pătură pe tine de trei ori mai groasă decât ale noastre. Bine, trupul ăsta se bagă-n râu şi face baie. Mă îmbăiez ca Adam pentru că nu mi-am adus costumul şi cum nu pot să-mi duc un prosop trebuie să mă usuc numai la soare. Dacă aş ieşi cu un prosop din sanatoriu, imediat m-ar dibui portarul. Dar soarele de la munte e puternic, dacă nu e vânt ajungi să te usuci fără să dârdâi, mă scutur de apă ca un câine şi gata. Ce rău poate să-mi facă asta? Dacă dorm dupa-masă e mai rău, pentru că noaptea mă răsucesc în pat fără somn şi îmi vine în cap gânduri despre care mai bine să nu vorbesc.

Astea sunt lucruri pe care ţi le spun numai ţie, lui bătrâna nu-i spun nimic, dar aici nu mai rezist, aici nu se vindecă nimeni. Dacă vorbeşti cu cineva, niciunul n-o să-ţi spună că se gândeşte să se întoarcă acasă, doar la cheltuieli se gândesc pentru că e sanatoriul cel mai scump din Cosquín. Mai întotdeauna vorbesc despre o mutare la o pensiune particulară unde să-i îngrijească un medic din

afară, ori să închirieze o căsuţă şi să-şi aducă familia. Mai este încă un spital în Cosquín, într-una din zile am făcut un ocol şi m-am dus să-l văd, ce ştiu eu de ce, poate din pricina lucrurilor foarte plictisitoare pe care le faci aici, viaţa mea.

Îmi place nespus săţi spun viaţa mea, nu ştiu de ce, şi când te voi revedea o să mă faci să uit tot ce-am văzut, pentru că tu eşti altfel, atât de diferită.

O să-ţi povestesc despre spitalul pentru săraci, îţi povestesc doar aşa, să ştii ce este. Dar promite-mi că niciodată nu mai atingi subiectul ăsta, tu care eşti sănătoasă nu-ţi poţi imagina zgomotul pe care-l fac când tuşesc. În sanatoriu se aude puţin tusea în sufragerie, dar din fericire merg difuzoarele de la radio sau la pick-up când mâncăm.

Prima dacă când am fost la spital ieşisem pentru a face o baie în râu. Dar sufla un vânt rece şi atunci am pornit să dau o raită ca să nu dorm după-amiază şi când m-am dezmeticit eram în faţa spitalului, în munţi. Bolnavul din patul de lângă uşă, din rezervă, nu avea vizitatori, aşa că am putut sta de vorbă. Mi-a povestit despre el, cum umblă cu pijamaua şi halatul de baie pe care le-a primit aici, apoi au mai venit doi. M-au luat drept medic practicant şi eu nu i-am contrazis.

Eu nu mai vreau să merg acolo, dar mă duc totuşi să mai vorbesc puţin cu nenorocitul din primul pat şi, poate no să mă crezi, dar de fiecare dată când ajung acolo găsesc pe unul nou, îţi dai seama ce-ţi spun? Şi de vindecat nu se vindecă nimeni, viaţa mea, când e liber un pat înseamnă că unul a murit, da, nu te speria, aici nu vin decât bolnavi foarte gravi, de asta mor.

Tu uită acum de toate astea, pe tine nu te ating, tu eşti sănătoasă, nu te pătrund nici gloanţele, eşti tare ca diamantul pe care îl au la fierărie pentru tăiatul geamurilor, totuşi diamantele sunt fără culoare ca un

pahar fără vin, mai bine plin cu vin, colorat, ca un rubin, viaţa mea. Scriemi repede, fii bună, şi nu întârzia de data asta să pui scrisoarea la cutie.

Te aşteaptă nerăbdător şi te sărută mult,
al tău Juan Carlos

P. S. Am uitat să-ţi spun că am un prieten bun, în prima scrisoare îţi voi povesti despre el.

Sub soarele din balcon, strânge ciornele, dă la o parte halatul şi se scoală din şezlong. Se îndreaptă spre camera numărul 14. În coridor schimbă o abia perceptibilă privire de complicitate cu o tânără infirmieră. Bolnavul din camera 14 îl primeşte cu plăcere. Începe de îndată să corecteze ortografia celor trei scrisori: prima – pe jumătate de pagină, destinată unei domnişoare, **a** doua – pe două pagini – destinata surorii sale şi a treia – de şase pagini destinată altei domnişoare. La sfârşit are loc o lungă conversaţie în care vizitatorul povesteşte, aproape în întregime, istoria vieţii sale.

*

Cosquín, 10 august 1937

Viaţa mea,

Ieri mi-au sosit deodată cea de-a doua scrisoare de la tine şi a doua scrisoare de la sorămea. E clar că e o diferenţă… Şi aşa se face că am citit scrisoarea ta de optzeci de ori, iar a soră-mii de două ori şi gata, ce-am avut şi ce-am pierdut. Oricine îşi dă seama când i se scrie de formă. Dar, viaţa mea, cel puţin îmi scrie, căci n-o să crezi dacă-ţi spun că astea patru scrisori sunt singurele pe care le-am primit de când sunt aici, ce se întâmplă cu

oamenii? Le e teamă să nu se molipsească prin poştă? Te asigur că o să mi-o plătească. Avea dreptate bătrânul meu, când dai de greu toţi îţi întorc spatele. Ţi-am povestit vreodată de bătrânul meu?

Să vezi, bătrânul, împreună cu un alt frate, avea un teren mare la patruzeci de kilometri de Vallejos, care fusese al bunicului meu. Bătrânul meu era contabil, licenţiat la Buenos Aires, cu titlu universitar, mă înţelegi? Nu un pârlit de merceolog ca mine. Aşa că bătrânul a fost să studieze în capitală pentru că l-a trimis bunicul văzându-l un copil deosebit şi cu har la cifre, în timp ce celălalt frate, care era un animal a rămas să pască vacile. Apoi a murit bunicul şi tatăl meu şi-a continuat studiile, între timp celălalt l-a lăsat pe drumuri vânzând terenul, însuşindu-şi totul şi dispărând de parcă l-ar fi înghiţit pământul, până acum când am aflat că e pe undeva prin Tandil cu o fermă mare. O să-i vină şi lui vremea.

Bietul bătrân a trebuit să suporte asta şi s-a instalat la Vallejos, nu-ţi spun că o ducea rău, pentru că avea de lucru din belşug şi eu nu-mi aduc aminte să-l fi auzit plângându-se, dar bătrâna când el a murit dintrun infarct a început să urle ca o nebună. Şi acum îmi amintesc cum a sunat soneria dimineaţa şi bătrâna auzise trenul de la Buenos Aires, care în vremea aceea sosea cam la şapte şi jumătate. Toţi eram aşezaţi, nu spuneam nimic şi se auzea doar pufăitul locomotivei şi şuieratul trenului care sosea din capitală şi se îndrepta spre pampa. Se vede că bătrâna s-a gândit că ar putea sosi fratele tatălui meu cu trenul ăsta, dar cum? Dacă nu-l anunţase nimeni… Fă, atunci după o clipă a sunat soneria şi bătrâna a alergat în magazie să ia puşca; era sigură că e vagabondul şi voia să-l ucidă.

Dar erau cei de la pompele funebre ca să închidă sicriul. Aşa că bătrâna a început să strige şi să se zbată, biata bătrână, şi să spună că infarctul bătrânului era din cauza

sângelui rău pe care şi l-a făcut în viaţă din pricina tâlharului de frate şi acum rămâneau cei doi copii fără pământul care li se cuvenea, că bătrânul fusese nobil şi nu intentase proces împotriva escrocheriei, iar acum trebuia să rămână în pagubă şi soţia şi copiii. Bine, da ce să-ţi mai povestesc! Noaptea când nu pot să dorm, totdeauna îmi vine asta în minte.

Ce departe sunt toate, nu? Şi tu eşti departe, dragă. Şi acum trebuie să-ţi explic de ce nu ţi-am răspuns cu prima poştă, de ce am lăsat să treacă câteva zile. M-am gândit atâta la tine şi la alte lucruri şi mă gândesc că acum când sunt departe îmi dau seama de un lucru... Vreau să ţi-o spun, dar e ca şi cum miar lega mâinile, ce se întâmplă, dragă? Îmi va fi fiind cumva ruşine să nu mint? Nu ştiu dacă înainte simţeam ca şi acum, se poate că simţeam la fel şi nu-mi dădeam seama, pentru că acuma simt că te iubesc mult.

Dacă aş putea să te am mai aproape, dacă aş putea să te văd intrând cu microbuzul care vine de la Córdoba, mi se pare că mi sar vindeca tusea, numai de bucurie. Şi de ce n-ar putea fi aşa, totul din cauza nenorociţilor de bani, pentru că dacă aveam bani de cheltuit imediat îţi trimiteam un mandat ca să fi venit cu mama ta pentru câteva zile. Viaţa mea, îţi simt lipsa, înainte de a primi scrisoarea ta nu eram în apele mele, mă temeam să nu mă îmbolnăvesc de-a adevăratelea, dar acum de fiecare dată când îţi citesc scrisoarea simt că-mi revine încrederea. Ce fericiţi vom fi, blondina mea, o să beau tot vinişorul pe care îl mai ai, şi o să mă pun să trag o beţie, o beţie veselă, după toate astea mă laşi să dorm lângă tine, sub ochii bătrânei, nu te speria, că şi bătrânul o să ne păzească numai, nimeni nu-i calcă florile acum când nu sunt eu acolo?

Bine, dragostea mea, scrie-mi repede una din scrisorile tale frumoase, trimite-mi-o repede, nu te gândi prea mult,

ca mine.

Te iubesc cu adevărat,
Juan Carlos

P.S. Data trecută am uitat să-ţi spun că îţi trimite salutări un domn foarte de treabă, internat aici ca şi mine. Mi-am luat îndrăzneala să-i arăt scrisorile tale, îi plac mult, fii atentă că e o persoană foarte cultă, fost profesor la Universitate. Mie mi-a spus că scriu ca un măgar.

Sub soarele din balcon, strânge ciornele, dă la o parte halatul, se ridică din şezlong şi se îndreaptă spre camera numărul 14. E primit cu amabilitate şi după ce a asistat la corectarea singurei scrisori, vizitatorul a trebuit să se întoarcă în camera să din cauza unei transpiraţii neaşteptate însoţite de o tuse puternică. Bolnavul din camera 14 se gândea la situaţia tânărului şi la posibilele complicaţii ale cazului său.

ÎNTREBĂRI PE CARE ŞI LE FORMULEAZĂ OCUPANTUL CAMEREI 14 LUÂND ÎN CONSIDERARE CAZUL PRIETENULUI SĂU.

Ar îndrăzni Juan Carlos, dacă ar cunoaşte gravitatea bolii sale, să lege o femeie de el cu lanţurile căsătoriei?

e conştient Juan Carlos de gravitatea bolii sale?

ar accepta Nené, în caz că e fecioară, să se căsătorească cu un tuberculos?

dacă într-adevăr Juan Carlos simţea ceva nou pentru Nené, şi ăsta era motivul pentru care se hotărâse să-i propună căsătoria la întoarcerea în Vallejos, de ce îşi tot amintea de stângăcia ei în ziua în care i-a oferit un pahar plin ochi cu o băutură de casă, aşezată pe o farfurioară pentru micul dejun?

de ce repetă de nenumărate ori că Mabel era egoistă şi

rea, dar ştia să se îmbrace şi să servească impecabil ceaiul?

FASCICULUL AL VIII-LEA

Cântecul tău e rece
ca ultima întâlnire…
(din tangoul „Malena”
de H Manzi)

Cosquín, 19 august 1937

Viaţa mea,

Am primit scrisoarea ta la amiază, exact înainte de a intra în sala de mese, şi deja îţi răspund. Azi nu mie ruşine de nimic, o să-ţi povestesc tot ceea ce simt, sunt aşa de mulţumit încât am poftă să sar jos din balcon în grădină, am chef să fac asta de o vreme încoace, e foarte înalt, dar azi sunt sigur că aş cădea în picioare şi aş putea alerga imediat, ca o pisică cu toate oasele întregi.

O să-mi spui că sunt rău, dar ceea ce îmi place în scrisoarea ta este că te-a certat responsabilul pentru că mergi aşa des la toaletă, să te ascunzi când îţi vine să plângi din cauza mea. Prostuţo, nu trebuie să plângi, dar oare mă iubeşti aşa de mult?

Azi fac o făgăduială: să urmez toate indicaţiile doctorului care ieri mi-a făcut tot felul de reproşuri, ca să nu stăm despărţiţi din cauza mea, în aşa fel încât când mă vezi că apar prin Vallejos să fim siguri că m-am vindecat de tot şi nu trebe să mă mai întorc aici, unde în realitate nu-i rău, dar e rău că-i departe de tine. Atunci trebuie să-mi promiţi ceva: că o să înduri fără să începi să plângi pe ascuns, chiar dacă trebuie să rămân aici până la sfârşitul anului, dar fi sigură că când o să plec de aici o so fac pentru că voi fi absolut sănătos. O să ne coste cam scump, dar sănătatea nu are preţ. La întoarcerea în Vallejos o să începem o viaţă nouă şi uniţi pentru totdeauna, mă accepţi? Apucăte să faci

planuri.

Adevărul e că am cam făcut pe nebunul cu tratamentul, dar de azi totul se va schimba, ce o să mă coste mai mult e să nu merg la râu să fac baie, pentru că a aflat doctorul şi aproape că ma scos cu picioare-n spate din cabinet, dar acum sunt aşa de bucuros, ce chestie, îmi amintesc ziua când bătrânul mi-a dat voie să merg cu bicicleta cinci leghe până la terenul care fusese al bunicului. De atâtea ori îl pomeniseră că doream săi văd cum arăta, eu aveam cam nouă-zece ani, şi când am ajuns, lângă ferma de curând construită se afla un copil. Copilul era cu un mânzuleţ, singur pentru că nu-l lăsau să se joace cu ţăranii, era fiul stăpânului, şi s-a apucat să se joace cu mine şi mi-a cerut jumătate din piftelele care mi lea pregătit bătrâna. Şi când l-au chemat la masă, dădaca şi-a dat seama că a mâncat şi m-a chemat şi pe mine să termin de mâncat. Când mă văzură că nu eram un indian sălbatic, m-au aşezat la masă, da' m-au pus prima dată să-mi spăl mâinile.

Sub soarele din balcon, îşi întrerupe scrisul, dă la o parte halatul, se scoală din fotoliu şi se îndreaptă spre camera 14. E primit cu cordialitate. Ca de obicei îi predă ciorna, dar mai adaugă o variantă; înafară de corectarea din punct de vedere ortografic, solicita ajutor pentru redactarea respectivei scrisori. Dorinţa lui este să trimită o scrisoare de dragoste foarte bine scrisă, dorinţa care e primită cu entuziasm. Profesorul îi propune pe loc să compună o scrisoare în care să o compare pe fată cu Lete, explicându-i amănunţit că e vorba de un râu din mitologie, situat la ieşirea din Purgatoriu, în care se îmbăiază sufletele purificate spre a face să se şteargă amintirile neplăcute înainte de a-şi lua zborul spre Paradis. Tânărul râde ca de o glumă bună şi respinge propunerea considerând-o prea „din cărţi". Interlocutorul său se supără şi adaugă că un bolnav e necesar să nu aibă

încredere în promisiunile femeilor, căci dacă ele oferă mult e posibil să o facă din milă şi nu din dragoste. Tânărul lasă ochii în jos şi cere permisiunea să se retragă în camera lui să se odihnească, poate între timp îi vine vreo idee de cum să compună scrisoarea. Ajungând la uşă, ridică ochii şi-l priveşte pe bătrân în faţă. Acesta profită de ocazie şi adaugă că e nedrept să obligi o fată la o asemenea soartă. Ajuns în patul său, tânărul încearcă să doarmă somnul prescris de medici. Reuşeşte o destindere relativă, starea nervoasă nepermiţându-i decât un somn tulburat de coşmaruri.

Imagini din cuvintele care au trecut prin mintea lui Juan Carlos în timp ce dormea: un cuptor de cărămizi, oase omeneşti cu crustă şi pete de grăsime, o frigare în mijlocul câmpului, coaste frigându-se la un foc lent, ţărani căutând cărbune şi crengi uscate pentru a le pune pe foc, un ţăran rămas să păzească focul bea o sticlă întreagă de vin şi adoarme, lăsând să se ardă friptura, carnea se usucă, vântul înteţeşte focul şi flăcările aruncă scântei, un mort înfipt în frigare şi pus pe foc, o ţeapă de fier îi trece prin inimă şi se înfige în pământ, o altă ţeapă îi trece prin coaste şi îi ţintuieşte braţele desfăcute, mortul se mişcă şi se tânguie, au rămas din el numai oasele acoperite din loc în loc cu piele uscată şi arsă, oase omeneşti pătate de grăsime neagră, un coridor lung şi întunecat, o pivniţă fără ferestre, mâini de femeie care ţin o cârpă udă şi un săpun, o cană plină cu apă stătută, o femeie merge la râu să aducă apă, Nené freacă între mâini cârpa şi scoate spuma foarte albă, spală cu grijă oasele căzute în cenuşa de sub frigare, „gândeşte-te, Juan Carlos. Ce frumoasă ideea acestui râu Lete unde sunt lăsate amintirile neplăcute, sufletele vin neîncrezătoare, totul le aminteşte dureri trecute, văd durerea unde nu există, pentru că o duc înăuntru, la trecerea lor totul se răstoarnă, se murdăreşte”, o seringă cu ac gros pătrunde adânc între

coastele unui torace viril şi puternic, bolnavul nu suferă datorită anesteziei şi mulţumeşte infirmierei Nené, deodată tânărul urlă de durere pentru că o altă mână i-a făcut o injecţie în gât, Nené smulge pieliţa de pe oase şi cineva îi mulţumeşte, doctorul Aschero o înghesuie pe Nené în coridorul spitalului şi îi ridica poalele cu forţa, un alt coridor mai lung e întunecat şi are împrăştiate pe jos oase, Nené caută o mătură şi le curăţă cu grijă ca să nu se deterioreze, Nené e singură în viaţă, „sufletele ies din cavernele astea negre fără de viaţă şi îngeri luminoşi le arată un râu cu apă cristalină. Sufletele se apropie cu teamă”, oasele sunt goale şi uşoare, se stârneşte vântul şi le ia pe sus, oasele zboară prin văzduh, vântul le târăşte împreună cu frunze putrede şi gunoaie, „sufletele în cele din urmă se afundă în apă, orbite de un văl de pedepse care le ascunde totul, dar acum ridic privirile şi văd pentru prima dată cerul. Smulge-ţi, Juan Carlos, vălul de pedepse, s-ar putea să-ţi ascundă ceruri mai limpezi”, se simte fum de la arderea gunoiului, vântul puternic ridică gunoiul în vârtej şi îl duce departe, vântul smulge acoperişul caselor, arborii din rădăcini, zboară foile de tablă, oase împrăştiate printre buruieni, baltă stătută, apa e puturoasă, cineva îi cere un pahar cu apă lui Nené, Nené nu aude fiindcă e departe, cineva îi cere lui Nené să fie aşa de bună să-i aducă un pahar cu apă deoarece nu mai poate suporta setea, Nené nu aude, cineva îi cere lui Nené să schimbe faţa de pernă, Nené priveşte petele de sânge de pe pernă, cineva o întreabă pe Nené dacă asta-i face greaţă, un bolnav o asigură pe Nené că n-a tuşit şi că perna e stropită cu cerneală roşie, Nené nu poate să-l creadă, cineva îi spune lui Nené că e vorba de cerneală roşie sau suc de roşii şi nu de sânge, o femeie îşi înăbuşă râsul, nu-i Nené, această femeie necunoscută râde de şorţul de infirmieră al lui Nené cu pete mari de sânge, cineva o întreabă pe Nené dacă atunci când lucra ca infirmieră îşi murdărea şorţul cu

sânge, cu cerneală roşie sau cu suc de roşii, Nené aduce un pahar cu apă bolnavului însetat, bolnavul îi promite că nu va mai face baie în râu, bolnavul îi promite mamei sale că se va bărbieri înainte de a merge la slujbă şi că va mânca toate felurile pe care i le serveşte, trenul venind de la Buenos Aires ajunge într-o dimineaţă răcoroasă în Coronel Vallejos, trenul ajunge, dar e întuneric. Juan Carlos e mort în sicriu, mama lui Juan Carlos aude şuierul locomotivei şi schimbă o privire cu Celina, Juan Carlos îi explică mamei sale că în timp ce tuşea s-a înăbuşit cu propriul său sânge şi din cauza asta este perna sicriului în care zace pătată de sânge, mama şi sora se duc în magazie, Juan Carlos încearcă să-l avertizeze că îl paşte un pericol, unchiul intră şi Juan Carlos observă că seamănă cu cel din camera 14, Juan Carlos îl asigură pe unchiul său că s-a îndreptat mult şi se rade dimineaţa şi că e foarte harnic, unchiul are nişte acte în mână şi în Juan Carlos se înfiripă speranţa că ar fi hârtiile care l-ar putea face stăpânul fermelor unchiului, Juan Carlos ascunde unchiului ceea ce gândeşte şi se oferă să fie administrator, unchiul nu răspunde, dar surâde cu bunătate şi se retrage să se odihnească în camera numărul 14, Juan Carlos se gândeşte să-i povestească când se trezeşte că mama şi sora să au vorbit totdeauna rău de el, unchiul se întoarce fără veste şi Juan Carlos îi reproşează că s-a stabilit în camera 14 în loc să rămână la ferma lui, Juan Carlos aude paşi, mama şi sora lui se apropie cu puşca, Juan Carlos încearcă în zadar să-l avertizeze pe unchiul său de pericolul ce-l paşte, Juan Carlos mort în coşciug şi nu poate face nimic, ţeava puştii e groasă şi capul celui din camera 14 crapă în bucăţi ca o coajă de ou, petele sunt de sânge, Juan Carlos se gândeşte că nu va fi nevoie să mintă pe nimeni şi va spune tuturor că sunt pete de sânge şi nu cerneală roşie sau suc de roşii.

Cosquín, 31 august 1937

Viaţa mea,

Aşteptam să primesc azi scrisoarea ta, dar na ajuns. Totuşi mă apuc să-ţi scriu pentru că am primit o scrisoare de acasă şi sunt puţin încurcat. Se pare că o să fie nevoie să mă întorc în Vallejos şi apoi să revin aici ca să-mi completez cura, ca înainte. Pe lângă asta, bătrâna vrea ca eu personal să mă însărcinez să discut cu chiriaşii din cele două case ca să încerc să le ridic chiria.

Ştii ceva? Medicul spune că sunt mai bine, acum îl ascult în toate.

Te sărut cu drag,
Juan Carlos

Ia foaia scrisă, fără ciornă, o pune în plic şi se grăbeşte să o ducă portarului înainte de trimiterea sacului cu corespondenţă de la ora 16,00. Temperatura e ridicată pentru perioada aceasta a anului, vântul nu bate. Se gândeşte la apa călduţă a râului. Se îndreaptă spre camera 14 spre a-i propune bătrânului o partidă de cărţi, pentru a petrece mai repede timpul până la ora ceaiului.

*

Cosquín, 9 septembrie 1937

Viaţa mea,

E posibil să ajung înainte ca aceste rânduri săţi fi sosit, dar totuşi trebe să vorbesc puţin cu tine. Nu mă simt bine, sufleteşte vreau să spun.

Acum îţi cer ceva, şi foarte serios, să nu spui, te rog, la nimeni, nici la tine acasă, că mă întorc fără sămi fi terminat cura. Până în ultimul moment am avut speranţa că sora şi bătrâna mea o să aranjeze lucrurile fără să fie nevoie să vin pe acolo, dar na fost aşa. Cei de la

Intendenţă vor să-mi prelungească concediul, ce să le fac, oricum era neplătit.

Mă gândesc că dacă aranjez totul, mă voi întoarce cât mai repede posibil. Uite, blondino, după ce am vorbit puţin cu tine, deja mă simt mai bine. Ce o să fie când te voi vedea! Azi a fost una din cele mai rele zile din viaţa mea.

Pe curând, te sărut şi te îmbrăţişez,
Juan Carlos

Sub soarele din balcon, îşi strânge ciornele, dă la o parte halatul, se ridică din şezlong şi priveşte în jur, căutând ceva nou pe care să-şi odihnească privirea. Nu găseşte nimic. Se gândeşte că în noaptea asta tânăra infirmieră Matilde va fi de gardă, gata să sosească imediat la chemarea pacienţilor. Doreşte tare mult o ţigară. Priveşte cerul. Nu sunt nori, nu suflă vântul. Cu toate că e foarte aproape ora ceaiului, hotărăşte să se ducă la râu să facă o baie; va fi una dintre ultimele ocazii de a înota, căci plecarea îi era fixată peste trei zile.

MINISTERUL SĂNĂTAŢII PUBLICE
PROVINCIA BUENOS AIRES

Spitalul regional al districtului Coronel Vallejos

Data 11 iunie 1937
Sala Clinica de interne
Medic Dr. Juan José Malbrán
Pacient Antonia Josefa Ramírez
Diagnosticul Sarcină normală
Simptome Ultima menstruaţie în a doua săptămână din aprilie, vomitări, greţuri, cadrul clinic general confirmă
Observaţii Internare prevăzută în sala de naşteri pentru ultima săptămână din ianuarie. Pacienta domiciliată pe strada Alberti, 488, servitoare a D-lui Antonio Saénz,

necăsătorită, n-a spus numele tatălui prezumtiv.
Al doilea exemplar în sala de naşteri

Poliţia Provinciei Buenos Aires

Secţia Coronel Vallejos
Destinatar Arhiva locală
Data 29 iulie 1937
Cuprins Prin prezenta se consemnează plecarea cu trenul personal, destinaţia Capitala Federală, în ziua susmenţionată, la ora 19,15, a aspiranţilor pentru şcoala de subofiţeri, numiţi mai jos: Narciso Ángel Bermúdez, Francisco Catalino Páez şi Federico Cuello. Îi însoţeşte comisarul Romualdo Castaños, purtătorul documentelor necesare ca: livretul de recrutare şi dosarul de înscriere a fiecărui candidat. Comisarul Castañes îi va însoţi în timpul transbordării din staţia a 11-a a Căii Ferate de vest la staţia *Constitución* a Căii Ferate de Sud, unde se vor urca în primul tren cu direcţia oraşul La Plata, unde se vor prezenta imediat la Secţia a II-a a Poliţiei Provinciei. S-a prevăzut începerea cursurilor la 1 august, pentru o durată de şase luni.

Benito Jaime García
Subcomisar de serviciu

MINISTERUL AGRICULTURII ŞI ZOOTEHNIEI
DIN PROVINCIA BUENOS AIRES

*

La Plata, 12 septembrie 1937

Ordin administrativ
Cerere de apel – Copie pentru arhivă
Cu data de azi au fost prezentate la Biroul III Certificatul

de vânzare şi proces verbal încheiat în faţa Comisarului din Coronel Vallejos în urma reclamaţiei d-lui Cecil Brough-Croydon, cu domiciliul la ferma „Percival” din districtul Coronel Vallejos, împotriva d-lui Antonio Saénz, proprietarul oficiului de licitaţie, domiciliat pe strada Alberti, nr. 468, Coronel Vallejos, acesta din urmă fiind acuzat de a fi vândut primului o turmă prezentând vicii care anulează contractul: dalac şi paraziţi.

… autobuzul, hurducăturile, prăfăraia, câmpia, gardul de sârmă, vacile, păşunea, şoferul, chipul, geamul, calul, o fermă, stâlpul de telegraf, stâlpul de telefon, speteaza scaunului din faţă, picioarele, dunga de la pantaloni, hurducătura, scaunele, fumatul interzis în acest vehicul, guma de mestecat, geamul, câmpia, vacile, ştiuleţii, lucerna, o şaretă, o fermă, un magazin, o casă, barul-magazin „Criolla”, câmpul cu floarea soarelui, Club *Social* – sediul sportiv, ferma, casele, geamul, felinarele, pământul, asfaltul, Agent de vânzări Antonio P. Sáenz, Cabinetul Dr. Aschero, străduţa pietruită, luminile, magazinul *Al Barato Argentino,* Banca Provinciei, întreprinderea de Transporturi „Săgeata Vestului”, frânele, picioarele, cârceii, pălăria, *poncho,* frigul, tusea, drumul, valiza, sora mea, îmbrăţişarea, bujorii din obraz, vântul, Pancho, frigul, tusea, drumul, valiza, magazinul *Al Barato Argentino,* Cabinetul Dr. Aschero, Barul „Unión”, transpiraţia, subsuorile, picioarele, vintrele, usturimea, vecinii, străduţa, poarta de la drum deschisă, mama, fularul negru, îmbrăţişarea, lacrimile, veranda, vestibulul, valiza, pământul, *poncho*-ul, tusea, pielea bronzată, cinci kg în plus, Cosquín, Intendenţa, mărirea chiriei, concedierea, sanatoriul, bugetul, medicul, diagnosticul, tratamentul, radiografia, camera, patul, noptiera, soba cu gaz, dulapul, baia, apa caldă, cada, chiuveta, canalizarea, cuierul, prosopul, soba, oglinda, tuberculosul, atletul, organul sexual, pielea bronzată, transpiraţia, usturimea,

cârceii, săpunul, spuma, parfumul, Nené, infirmiera Matilde, Mabel, Nené, Nené, Nené, inelul de logodnă, apa călduţă, grătarul de lemn, papucii, picăturile de apă, prosopul, soba, flăcările, fiorul, lenjeria, briciul, săpunul, barba, apa de colonie, pieptănul, şuviţa de păr, moţul, masa, mama mea, sora mea, farfuriile, şerveţelul, ştirile din Vallejos, dalacul, dalacul, scandalul, Mabel, englezul, acuzaţia, falimentul, Mabel, supa, lingura, degetarele, dalacul, escrocheria, pâinea, o lingură de concentrat în supă, logodna ruptă, ferma, fermele, vinul, sifonul, apa, biftec cu piure, pâinea, vinul, mama mea, concediul, salariul, bugetul, picnicul, Mabel, suspinele, lacrimile, cuţitul, furculiţa, biftecul, piureul, vinul, falimentul, slujba de învăţătoare, escrocheria, ruşinea, femeiuşca mea, picnicul, îmbrăţişarea, sărutul, durerea, sângele, păşunea, obrajii roşii, buzele, lacrimile în gură, englezul, denunţul, escrocheria, falimentul, dezonoarea, sărăcia, piureul, mărul copt, siropul, mama mea, sora mea, cafeneaua, nouă şi un sfert seara, frigul, *poncho*-ul, străduţa, uliţele nepietruite, colţul, poarta, lemnul câinesc, blonda. Nené, logodnica mea, mama, tata, bucătăria, masa, muşamaua, Cosquín, tratamentul, vindecarea, Intendenţa, slujba mea, proiectele, intenţiile, tatăl grădinar, cărarea, poarta, Nené, tata, lemnul câinesc, cărarea pe pământ, casa netencuită, slujba de ambalatoare, pielea albă, buzele, frigul, vuitul, poarta, lumina în bucătărie, mama în bucătărie, promisiunile femeilor, „nu eşti vindecat de tot? Dar mai e numai puţin, sunt sigură că până la sfârşitul anului te vindeci de tot, a fost obositoare călătoria cu autobuzul?”, camera numărul 14, bătrânul, ai curajul să te căsătoreşti cu un bolnav?, „mie nu-mi pasă de nimic, dar mai bine nu… ia mâna, Juan Carlos”, doctorul Aschero, sora mea, bârfa, „mai bine în noaptea nunţii, aşa suntem cuminţi încă câteva luni şi te vindeci şi tu, dar mi-e frică să nu se vadă aici la intrare, şi apoi o să mă mai iubeşti?, să mai

aşteptăm o clipă să adoarmă, Juan Carlos, dar să-ţi aminteşti că tu mi-ai cerut-o”, mă dau afară de la Intendenţă?, o dau afară de la şcoală?, singură într-o căsuţă, pâine şi ceapă prăjită, nu, dacă nu-mi ceri tu eu nu-ţi ating nici mâinile, cere-mi-o tu, Nené, arată-mi că mă iubeşti pentru veşnicie, că nu-ţi pasă de nimic, „nu, iubite, dacă ţi-o cer eu o să spui că sunt din alea, asta niciodată, şi pot să apară tata şi mama şi mi-e frică, Juan Carlos, de ce sunt bărbaţii aşa?, nu te mulţumeşti că mă ţii în braţe?”, poarta, lemnul câinesc, vântul, frigul, „Juan Carlos, nu pleca supărat!”, colţul, străzile cu asfalt, felinarele, străduţele, casele, ferestrele închise, uşile închise, colţurile, întunericul, şantierul, noul comisariat, intrarea terminată, lacătul, lanţul, lanţul, Mabel, Mabel, Mabel!, vreau să te văd mâine dacă se luminează, merg să-ţi spun că m-am întors… Pentru că sunt deja vindecat! Şi că nu mă interesează că aţi dat faliment, după tot răul vine şi-un bine, ce noroc că m-am întors!, felinarul, străduţa, asfaltul, vântul, frigul, întunericul, şantierul, intrarea terminată, lacătul, lanţul, după tot răul vine şi un bine

II

GURIŢE ALBASTRE,

VINEŢII, NEGRE

FASCICULUL AL IX-LEA

De vină-i doar tangoul blestemat
Ce-al meu adorator m-a învăţat
Şi care-apoi în mod neaşteptat
Mi-a dat de înţeles că m-a abandonat.

(din „Tangoul blestemat” de Roldán)

RECAPITULARE: La întoarcerea de la Cosquín, Juan Carlos Etchepare a încercat zadarnic să o vadă pe María Mabel Sáenz, căci tânăra plecase din oraş, nu înainte de a cere învoire de la Consiliul şcolar. I s-a acordat imediat un concediu plătit. Părinţii au însoţit-o până la gară şi au rămas pe peron până când trenul spre Buenos Aires nu s-a mai văzut. Discuţiile între doctorul Malbrán şi Intendentul municipal au decis, puţină vreme după aceea, soarta lui Juan Carlos: tânărul nu era într-o stare care să-i permită reluarea lucrului şi nici nu i se putea prelungi concediul. Fără multe ezitări a fost pus în disponibilitate şi acest lucru a avut o urmare imediată în casa Nélidei Enriqueta Fernández, unde s-au auzit, printre altele, următoarele acuzaţii: „Eu, ca tată a lui Nené, am dreptul să-ţi pun asemenea întrebări „Dacă dumneata nu te poţi întoarce la serviciu, înseamnă că nu eşti sănătos!” „Cum îndrăzneşti să te apropii de fiica mea dacă nu eşti sănătos?” „Eşti inconştient? Dacă mi-o molipseşti?”, Juan Carlos s-a supărat, fiind convins că un grădinar n-are dreptul să-l certe. Dar zilele petrecute în bar deveneau tot mai lungi şi nu avea poftă să-şi mărturisească nimănui tristeţea: simţea lipsa lui Pancho. Juan Carlos ar fi dorit ca prietenul lui să părăsească şcoala pe care o făcea în capitala provinciei şi să se întoarcă pentru a-i ţine de urât, fapt pentru care, vorbind cu comisarul în timpul unei partide de poker, fără

să vrea a făcut aluzie la sarcina servitoarei familiei Sáenz.

Ziua de 27 ianuarie 1938

Permiţându-şi un moment de respiro după toate sâcâielile zilnice, la ora 12,48 Nélida Enriqueta Fernández, îşi şterse buzele cu şerveţelul, îl împături, şi terminând de mâncat, se gândi să doarmă o oră. Ajunsă în camera ei, îşi scoase pantofii şi uniforma albastră de bumbac. Dădu la o parte cuvertura şi se întinse pe cearşaf. Temperatura era 39°C la umbră. Căută o poziţie comodă, pe o parte. Perna o deranja şi o puse alături. Se întinse pe burtă. Cu toate că îşi scosese pantofii, picioarele continuau să o doară, pielea dintre degete era iritată şi rănită de transpiraţia acidă. Sub degetul mare de la piciorul drept, usturimea unui început de băşică începea să cedeze. Cu o mână îşi aranja agrafele de păr spre a-şi elibera gâtul de căldura acumulată sub coama de păr, ridicând-o în sus. Gâtul îi era umezit de o transpiraţie, abia perceptibilă, de pe pielea capului alunecă o picătură rotundă de sudoare, apoi alta. Bretelele de la sutien şi combinezon, umede, îi intrau în piele şi le trase peste umăr. Trebuia să-şi lipească braţele de corp ca să nu forţeze cusăturile.

Picăturile răsărite la subsuori se împrăştiară şi apărură altele noi. Îşi puse bretelele la locul lor şi se aşeză cu faţa în sus, cu braţele depărtate de trup. Îşi bărbierise puful de pe axile şi pielea îi era înroşită din cauza spray-ului antisudorific. Spatele, în contact cu patul, încălzea cearşaful şi salteaua. Se trase spre marginea patului, căutând o fâşie mai răcoroasă. O usturime neplăcută, de piele transpirată, începu să o supere. Respiraţia îi era grea, aerul îi împingea diafragma, încet şi cu putere, până jos. Gâtlejul încordat, cu contracţii nervoase, lăsa să treacă cu greutate saliva. Zvâcniturile din tâmple se accentuau,

probabil şi din cauza celor două pahare de vin cu lămâie pe care le băuse la prânz. În jurul ochilor, o vibraţie interioară îi inflama pleoapele: se gândi că un şuvoi de lacrimi era gata să se reverse pe faţă. Ceva, ca un bolovan, o apăsa tot mai tare pe mijlocul pieptului. Care era în această clipă dorinţa ei cea mai puternică? În această clipă dorinţa ei cea mai puternică era ca Juan Carlos să-şi recapete postul de la Intendenţă.

De ce se temea ea cel mai mult în această clipă?

În această clipă teama ei cea mai puternică era că cineva se va simţi obligat să-l informeze pe şeful oficiului de licitaţii, un tânăr sosit de curând în Vallejos – şi cu care dansase la chermeza de Crăciun – de legătura ei neclară cu doctorul Aschero.

În pomenita zi de 27 ianuarie 1938, aşezat, într-un moment de relaxare, în grădina casei lui, Juan Carlos începu să fumeze unica ţigară la care avea voie zilnic. Înainte de apusul soarelui, mama sa stropise straturile şi aleile pietruite şi un aer proaspăt se ridica în sus, împreună cu un pătrunzător miros de pământ umed. Bricheta făcu o flacără mică, tutunul luă foc şi scoase un fum alb, călduţ. Fumul mai întunecat pe care îl răspândi Juan Carlos formă un norişor transparent*;* în spate se aflau straturile, rondurile de zambile având în mijloc un palmier, patru ronduri, patru palmieri, în fund coteţul şi gardul, dincolo de gard eucalipţii şi magazia de fier vechi, munţii din depărtare nu se vedeau. Pampa fără sfârşit, vânt şi ţărână, abia dacă apucase să o zărească prin norul de praf ridicat de autobuz; tatăl şi mama tocmai ieşeau cu maşina, stârnind un vârtej de praf. Ţigara ajunsese un chiştoc, o azvârli pe un strat. Mâna dreaptă pipăi mecanic pachetul din buzunarul cămăşii. Să-şi aprindă alta? Salariul unei învăţătoare varia între 125 şi 200 de pesos, iar un concediu plătit era greu de obţinut dacă nu intervenea intendentul municipal, prieten cu domnul Sáenz. 250 de

pesos i-ar ajunge pentru a plăti sanatoriul şi micile cheltuieli personale; nici măcar un concediu fără plată? Actul de punere în disponibilitate a funcţionarului Etchepare era semnat de intendent, de secretar şi de contabilul municipalităţii; fumul cald de la cea de-a doua ţigară îi umplea plămânii, dându-i o senzaţie plăcută.

Care era în acest moment dorinţa lui cea mai puternică?

În acest moment cea mai puternică dorinţă a lui era să facă rost într-un fel sau altul de bani ca să părăsească oraşul şi să-şi continue cura în cel mai scump sanatoriu din Cosquín.

De ce se temea cel mai mult în acest moment?

În acest moment cel mai mult se temea de moarte.

În menţionata zi de 27 ianuarie 1938, într-o clipă de răgaz sustrasă curgerii obişnuite a zilei, la ora 17,30, după întoarcerea de la coafor, unde se supuse unui obositor „permanent” Maria Mabel Sáenz ceru mătuşii sale ziarul de dimineaţă şi se retrase în camera ei să se odihnească. Îşi scoase rochia de stradă şi-şi îmbrăcă un halat răcoros. Puse ventilatorul pe noptieră, ridică storurile pentru a permite luminii să pătrundă în încăpere spre a putea citi programul cinematografelor, publicat în ziar. Nimic mai bun decât să aleagă o sală cu ventilaţie, potrivită pentru a scăpa, împreună cu mătuşa ei, de căldura sufocantă din Buenos Aires. Cel mai mare sacrificiu ar fi fost să ia metroul unde căldura era înăbuşitoare şi să facă zece minute până în centrul oraşului, locul unde se aflau cele mai bune săli prevăzute cu ventilatoare. Căută rubrica specială, începând cu prima pagină a ziarului. Programul nu era în pagina a doua, nici în a treia, nici în a cincea, a şasea, a şaptea, a opta, simţea că se enervează pe măsură ce răsfoia şi hotărî să răsfoiască ziarul de la sfârşit, dar pe ultima pagină şi pe penultima nu erau decât anunţuri imobiliare, la fel în următoarele. Iritarea se transformă în isterie, făcu un ghemotoc din ziar şi-l azvârli cu putere în

ventilator. Dădu vina, pentru starea ei nervoasă, pe orele petrecute sub casca de la coafor. Scânci fără lacrimi, îşi afundă faţa în pernă şi se opri chibzuind. De ce era aşa nervoasă, coaforul să fie de vină sau nu? Învinui lungile zile de inactivitate şi nopţile de insomnie, nemişcată în pat. Când îşi recapătă calmul, netezi foile ziarului şi-şi reluă căutarea paginii. Exista ventilaţie la cinematograful „Opera”: *Lăncierul spion,* cu George Sanders şi Dolores del Río; la fel la „Gran Rex”: *În culise*, cu două actriţe preferate, Katharine Hepburn şi Ginger Rogers, dar oare, fiind premieră, s-or mai fi găsind bilete?; la „Monumental”: *Trei argentinieni la Paris* – filme argentiniene văzuse numai la Vallejos când nu avea altceva mai bun de făcut – cu Florencio Parravicini, Irma Córdoba şi Hugo de Carril; la „Marele Cinema Florida”, un program de filme europene**;** *Secretul doamnei de Pompadour c*u Kathe von Nagy şi Willy Eicherberg, film german şi *Suzana cea castă*, cu Henri Garat şi Meg Lemonnier, alt program dublu la „Rose Marie”: *Saratoga*, cu Jean Harlow „blonda platinată în succesul ei postum” şi *Nu poţi avea totul* cu Alice Faye, Don Americhe şi Fraţii Ritz. Care era cinematograful care, după părerea mătuşii sale, atrăgea publicul cel mai distins? „Ambasador”: „ventilaţie, Metro-Goldwin-Mayer prezintă o excelentă comedie cu intrigă romantică, cu Luise Rainer, William Powell şi Maureen O’Sullivan”, *Candelabrele împăratului:* Nu rula nicio premieră cu Robert Taylor? Nu.

Care era în acest moment dorinţa ei cea mai vie?

În acest moment dorinţa ei cea mai vie era să-l vadă intrând, furişându-se pe uşa camerei sale, pe Robert Taylor sau, în lipsa lui, pe Tyrone Power, cu un buchet de trandafiri roşii în mână şi în ochi cu sclipiri voluptoase.

Care era în acest moment cea mai mare teamă a sa?

În acest moment, teama ei cea mai mare era ca tatăl său să nu piardă procesul intentat de detestatul ei ex-logodnic

Cecil, ceea ce ar pricinui importante pagube situaţiei economice şi sociale a familiei Sáenz.

În pomenita zi de 27 ianuarie 1938, în timpul pauzei, la ora 17,45, Francisco Catalino Páez se trânti pe patul din cazarmă. Exerciţiile de instrucţie şi tragerea la ţintă se sfârşiseră pentru ziua aceasta şi el se distinsese din nou, la fel ca la lecţiile teoretice care aveau loc dimineaţa. Pânza groasă a cămăşii aspre i se lipise de corp, udă de transpiraţie. Hotărî să-şi acorde o favoare şi se îndreptă spre baia căzărmii. Apa duşului ţâşnea rece asemeni celei de la pompa din spatele casei şi, pe deasupra, nu trebuia să pompeze, deschidea numai un robinet şi ea curgea din abundenţă, puteai s-o şi risipeşti. După-amiaza aceasta era învoire, dar nu putea pierde cina de la cazarmă şi nici nu-şi permitea să cheltuiască bani pe tramvai, căci centrul oraşului La Plata era departe. Totuşi, îşi scoase din dulap strălucitoarea uniformă de subofiţer de poliţie, trecu vârful degetului peste stofa vestonului şi a pantalonilor, peste pielea lucitoare a ghetelor, peste firele aurite ale epoleţilor, peste nasturii de metal, perfect egali şi fără defecte de fabricaţie, strălucitori, cusuţi de stofă cu fir dublu. Se îmbrăcă încet, temându-se să nu plesnească vreo cusătură ori să nu se zgârie pielea ghetelor. Era singur în clădire, toţi ceilalţi plecaseră. Se duse în baie şi-l privi pe îndelete pe subofiţerul din oglindă: lipsa mustăţii de ţăran şi tunsoarea militărească, fără perciuni, îi schimba fizionomia, descoperind trăsături aproape adolescentine. În schimb, când îşi puse chipiul, forţa privirii sale, ochii de bărbat, cu câteva riduri în jur, se accentua; avea obiceiul să strângă din pleoape când îl lovea şuvoiul rece de la pompa din curte, când prindea perechea de cărămizi pe care şi-o treceau din mână în mână zidarii în timp ce descărcau camionul, când înfigea târnăcopul sau lopata cu toată puterea în pământul tare şi când băga de seamă din întâmplare, uitându-se într-o oglindă pe stradă, că

pantalonii căpătaţi, pe lângă faptul că erau uzaţi, mai erau şi largi sau strâmţi. Îşi scoase chipiul cu cozorocul strălucitor, îl puse apoi din nou, probându-l când mai pe frunte, când mai pe ceafă.

Care-i era, în acest moment, cea mai mare dorinţă?

Cea mai mare dorinţă, în acest moment, era să dea un tur pe străzile principale din Vallejos, îmbrăcat în uniforma lui strălucitoare.

De ce se temea cel mai mult, în acest moment?

Cea mai mare teamă a lui, în acest moment, era că Raba l-a denunţat la comisariatul din Coronel Vallejos ca fiind tatăl copilului pe care îl poartă în pântec.

În mai sus menţionata zi de 27 ianuarie 1938, în ceasurile 23,30 ale zilei, Antonia Josefa Ramírez se odihnea pe un pat din spitalul regional al districtului Coronel Vallejos. Fusese transportată de urgenţă cu o oră mai înainte, după ce a parcurs, copleşită de durere, un kilometru şi ceva de la ea de acasă până la prima locuinţă cu telefon. Mătuşa sa era, ca de obicei, la casa din oraş unde era angajată ca servitoare. Infirmiera crezu că e o alarmă falsa şi aşteptă până reveni doctorul de la o vizită din sala de prim-ajutor spre a o consulta şi a hotărî dacă o internează sau îi dă drumul acasă. Infirmiera intra şi ieşea, lăsând uşa deschisă. Raba se ridică şi văzu în curtea luminată de un bec slab câţiva bărbaţi, desigur soţii femeilor internate, şi bătrâne cu părul alb, desigur mame sau soacre, aşteptând, dintr-un moment sau altul, veştile. Pancho era departe, dar acest lucru era spre binele lor: se făcea subofiţer, când se va întoarce va câştiga bine, se dusese în 29 iulie, erau aproape şase luni de când nu-l mai văzuse şi ea îşi ţinuse promisiunea, nu spusese nimănui nimic. Când îşi va lua postul în primire, lucrurile se vor putea aranja, dar de ce nu-i răspunsese la scrisori? Să se fi pierdut? Scrisul ei era aşa de urât încât nu-l înţeleseseră poştaşii? Unul dintre băieţii din curte semăna cu Pancho,

poate din pricina mustăţilor groase şi a părului lung şi creţ, era nervos, se plimba fumând. Raba dorea cu tărie să strângă cu putere mâna mare a lui Pancho căci el atunci, desigur, ar săruta-o uşor. Ar simţi înţepătura mustăţii lui groase şi i-ar mângâia părul lung şi creţ. În jurul becului mic din curte, atrase de căldură, zburau mai multe gângănii, ca de obicei: tăuni, rădaşte, cărăbuşi.

Care era în momentul acela, cea mai mare dorinţă a sa?

În acel moment cea mai mare dorinţă a sa era ca pruncul să se nască sănătos.

Care era în momentul acela, teama ei cea mai mare?

În acel moment, teama ei cea mai mare era că Pancho se va întoarce şi nu va vrea să ştie nimic de ea şi de copil.

Buenos Aires, 10 noiembrie 1938

Scumpă Mabel,

Îmi îndeplinesc promisiunea făcută scriindu-ţi scrisoarea pe care cu atâta insistenţă mi-ai poruncit-o, şmecheriţo. Înainte de toate doresc ca aceste rânduri să te găsească sănătoasă pe tine şi familia ta. Cred că eram în clasa a VI-a când ne-am făcut această promisiune: aveam abia doisprezece ani şi de pe atunci nu ne gândeam decât la logodnici. Bine, mi-a fost dat mie să fiu prima care face călătoria de nuntă, aşa că încep eu.

Înainte de toate, mii de mulţumiri pentru cadoul tău aşa de drăguţ; ce veioză frumoasă şi ce frumuseţe e tivul alb al abajurului. Aşa ceva mi-aş fi dorit pentru rochia de mireasă, dar n-am avut noroc să găsesc, trebuia adus din import. De asemenea, înafară de ceea ce ţi-am spus, cadoul ăsta semnifică pentru mine şi altceva; că, de fapt, n-am încetat niciun moment să fim prietene. Nu că aş fi materialistă, măcar de-aş fi, dar tu deja mă opriseşi pe stradă ca să mă feliciţi cu sinceritate şi atunci mi-am dat seama că redevenisem prietene ca altădată, iar când am

primit veioza, cu o zi înainte de căsătorie, o priveam mereu şi am chemat-o pe mama ca să-i arăt că fosta mea colegă de şcoală nu m-a uitat. Şi ce alegere bună ai făcut! Încă odată mii de mulţumiri.

Cu ce să încep? De la biserică, ne-am întors acasă, am ciocnit un pahar cu rudele apropiate şi cu socrii veniţi de la Trenque Lauquen, iar la nouă şi jumătate eram deja schimbată, îmbrăcată cu *deux-piece*-ul de care ţi-am vorbit şi gata să ne urcăm în maşină, care e o rablă, dar merge. Până aici nu avusesem vreme să fiu emoţionată din pricina nervilor pe care mi-i făceam cu rochia lungă şi cu valizele care nu se închideau, până în ultima clipă certându-mă cu mama ce insista să-mi îmbrac rochia de mireasă la Buenos Aires, ca să-mi fac fotografii. Eh, până la urmă i-am făcut pe plac, cu toate că nu ne-am mai fotografiat, mâine dimineaţă urmând să mă duc să văd preţurile la atelierele foto de pe strada Callao, pardon, bulevardul Callao, Massa se supără când fac asemenea confuzii, pentru că acolo am văzut ateliere bune. Cum îţi spuneam, tot timpul ceremoniei de la biserică şi dimineaţa, la starea civilă, eram nervoasă, din cauza rochiei lungi şi coafurii, a vălului de tul care îmi venise aşa de rău la probe, şi nu simţeam nimic altceva decât nervi, plus gura uscată, muream de sete, până după ce mi-am îmbrăcat costumul de călătorie, când am început să mă simt ciudat, deosebit, iar la urcarea în maşină şi la despărţirea de mama, aşa de tare m-am emoţionat, Mabel, încât plângeam ca o nebună. Plânsul izvora din piept, aş zice că de-a dreptul din inimă. Când a pornit maşina, soţul s-a uitat la faţa mea şi a râs, dar şi el era emoţionat căci o văzuse şi pe maică-sa plângând, săraca, pare tare cumsecade. Mi-am coborât vălul pălăriei şi l-am tachinat căci nu voiam să mă vadă cu machiajul stricat. Din fericire, drumul era desfundat de ploaie şi abia aproape de douăsprezece am ajuns la Lincoln. Aici am petrecut noaptea, în după-amiaza zilei următoare

continuându-ne drumul spre Buenos Aires. La şapte seara intram în Buenos Aires, pe bulevardul Rivadavia, o, ce de lumini! Soţul meu îmi spunea numele cartierelor pe care le traversam: Liniers, Flores, Caballito, drăguţe nume, nu-i aşa? Unsprezece, unde se află şi hotelul, frumos, cu patru etaje, enorm, vechi, dar bine întreţinut, şi aproape, nici mai mult nici mai puţin, decât de Congres.

Eu mai fusesem doar de două ori la Buenos Aires: o dată când eram copil şi altădată când am internat-o în spital pe bunica, când se afla deja în stare gravă. Eram în doliu şi nu ne-am dus nicăieri. Primul lucru pe care l-am făcut acum a fost să-i duc flori, deşi asta m-a costat o discuţie cu Massa care vrea să facă totul în felul său, cu toate că e foarte cumsecade, nu mă plâng. Bine, ce voiam să-ţi spun e că eu nu cunoşteam aproape nimic. Să vezi, hotelul e cam pipărat, dar merită, soţului meu îi convine să stea aici şi pentru că trebuie să se întâlnească cu persoane cu care are de tratat afaceri.

Pentru asta am şi venit la Buenos Aires în luna de miere, pentru afacerile astea, şi, uite, deşi se zice că n-ai noroc dacă spui altora înainte de-a face ceva, eu tot o spun, nu mai rabd. Lui Massa nu-i place Vallejos deloc. Zice că n-a văzut un alt oraş mai plin de bârfe şi mai scârbos din pricina invidiei oamenilor decât Vallejos; după el, Trenque Lauquen, deşi nu-i aşa de dezvoltat, are oameni mai cumsecade. Astfel încât locul pe care l-a ales el pentru a se stabili este… aici. Nici una, nici alta. Închipuieşte-ţi ce ambiţios a devenit, grăsunul. Are nişte prieteni de la el din oraş cărora le merge bine şi zice că pe aici o să ne înnodăm şi noi. Deocamdată ne-am hotărât să mai rămânem o săptămână, în loc să facem nişte cumpărături pentru casa la care ne gândim: împreună cu darurile ar fi deja nişte lucruri frumoase, problema e numai să le aşezăm cum trebuie.

O să zici că-ţi povestesc multe, dar, de fapt, nimic

despre luna de miere. Înainte de toate, Mabel, e un băiat foarte, foarte bun. Cu asta nu vreau să spun că nu are personalitate, dar deocamdată nu vorbeşte decât de viitor, să avem, adică, tot confortul, el gândindu-se de fiecare dată la ceea ce-mi place ca apoi să-mi cumpere, ca să nu am de lucru în casă, iar când are o după-amiază liberă, pentru că dimineaţa e întotdeauna ocupat cu treburile lui, ieşim să ne uităm la frigidere, veioze, una din acestea din urmă am şi ales-o deja, şi dacă îl conving unul din primele lucruri pe care-l vom cumpăra va fi un ventilator dintre cele mici, o noutate, de culoare crem. Şi când mă gândesc că nu va mai trebui să merg la magazin, nu-mi vine să cred, ciupeşte-mă Mabel, să fiu sigură că nu visez.

Sigur, când mă voi întoarce la Vallejos voi avea foarte mult de lucru, deoarece cu măritişul meu grăbit îmi închipui ce-au spus cei din Vallejos, crăpa-le-ar limba, cum îţi spuneam, din grabă n-am pus nici perdele noi la camera mea. Ah, ce lucruri murdare vor spune, cum că Massa n-ar avea nici măcar unde să pună capul, că o să trăim în casa mamei. Şi vor vedea, fiindcă dacă aştept noutăţi înainte de trecerea celor nouă luni, e clar că vor avea: mutarea în capitală, iar dacă asta nu ne reuşeşte atunci avem în vedere închirierea unei vilişoare în oraş, pe o stradă asfaltată. Îţi spun toate intimităţile acestea deoarece tu şi familia ta aţi simţit pe propria piele răutatea oamenilor în lunile acestea, când cu supărarea aceea, de asta ţi le şi spun pentru că tu mă poţi înţelege.

Soţul meu mă întreabă ce aş prefera la Buenos Aires, un apartament central sau o căsuţă cu grădină, la margine. Nu, Mabel, sunt aşa de încântată, încât doresc să rămân în centru. Bun, să-ţi povestesc ce fac dimineaţa. Massa ţine să luăm micul dejun în cameră, şi aşa şi facem, acesta fiind momentul cu care m-am obişnuit cel mai greu: să mă prindă dimineaţa cu mutra somnoroasă, of, ce ciudă mi-e! Bun, deci el pleacă şi eu îmi cos perdelele, chiar dacă o să

dureze puţin şederea în casa mamei, n-are importanţă, îi vor rămâne ei, căci are mare nevoie de ceva care să o înveselească puţin, presupun că ştii şi tu că tata nu-i prea bine. Bine, să nu vorbim despre lucruri triste, îţi spuneam că fac perdelele pentru camera care a fost a mea de fată, am găsit un material frumos şi deloc scump, aşa că le-am cumpărat şi le fac. Mă aranjez pentru prânz şi dacă îl conving să nu doarmă – după-amiaza, când e liber, ieşim aşa cum ţi-am mai spus – iar dacă sunt singură cutreier locurile din capitală pe care vreau să le văd. În cele din urma, e foarte simplu, aproape că ştiu deja numele străzilor, am fost de una singura până la Primărie, Turnul Englezilor, cu blocul zgârie-nori din faţă, staţia Retiro, portul, unde am urcat pe o navă militară ce se poate vizita. Mâine voi vedea staţia Constituţiei şi soţul meu bun (pe care încă nu m-am obişnuit să-l numesc soţul meu), soţul meu mi-a promis că mă duce la Boca; de una singura nu mă duc deoarece sunt mulţi golani. La şapte, îl aştept, întotdeauna la hotel, pentru că uneori vine cu câte un comerciant şi mergem să bem un vermut undeva. Săptămâna asta am avut ideea fericită de a întreba la hotel dacă nu ne-ar da pensiunea şi fără cină aşa că putem cina altundeva, a ieşit cum am dorit eu. Să vezi, a fost o idee foarte bună, pentru că dacă luam cina la hotel, unde ni se serveşte o mâncare foarte gustoasă, ne ghiftuiam ca nişte animale şi, cum îţi închipui şi tu, în luna de miere bărbaţii nu prea vor să iasă seara.

Bun, Mabel, de luni, de când am început să cinăm în oraş, situaţia s-a schimbat, pentru că dacă trebuie să plăteşti nu mai mănânci din pură lăcomie ca la hotel, te saturi, dar nu te ghiftuieşti. Bun, iar eu îl duc de fiecare dată în preajma obeliscului, mergem aşa, începetişor, ca oamenii fără o treabă precisă, şi când vrea să ne hotărâm unde intrăm, domnul Massa e deja la obelisc. Şi aici e plin de restaurante, îţi dai seama unde vreau să ajung? Imediat

ce terminăm de cinat, pe la nouă şi jumătate, şi în plin cartier al teatrelor şi cinematografelor, nu mă mai poate refuza. Luni, la teatre nu sunt spectacole şi am fost la film, *Argelia*, minunat, cu Charles Boyer şi o tipa nouă, nu-mi amintesc cum o cheamă, dar e femeia cea mai grozavă pe care am văzut-o în viaţa mea, şi în treacăt am văzut cinematograful „Opera”, despre care mi-ai vorbit atâta. Ah, aveai dreptate, ce lux, nu-ţi vine să crezi, la intrare am văzut balcoanele alea ca la palatele cele mai luxoase, cu podoabele teribil de îngrijite şi vibralii colorate şi deasupra ecranului curcubeul, şi am rămas mută când soţul meu mi-a dat cu cotul şi mi-a arătat tavanul… Aproape că am ţipat când am văzut stelele strălucind şi norii alunecând, ce mai, un cer adevărat! Filmul era bun, cu toate acestea eu mă uitam din când în când în sus, unde norii continuau să alunece tot timpul filmului. Pe drept cuvânt încasează aşa de mult!

Marţi, am insistat până l-am convins pe Massa să mă ducă la un spectacol de revistă, am nimerit la Maipo, unde se juca *Good-bye obelisc;* de acolo am programul cu Pepe Arías, soţia lui, Aída Oliver, pe care n-o ştiam pentru că nu joacă în filme, fiind o foarte bună dansatoare, Sofia Bozán care e ca o regină, Alicia Barrié şi cu bruneta aia drăguţă care totdeauna face pe răutăcioasa, Victoria Cuenca. Ce chestie s-o pot revedea în carne şi oase! Dar mi-a părut rău că m-am dus, că erau numai glume cam fără perdea şi eu mă tot foiam pe scaun. Şi, culmea, glumeau pe seama tinerilor căsătoriţi: am asudat de parcă aş fi cărat pietre de moară. Apoi, miercuri, la Teatrul Naţional am văzut trupa lui Muiño Alippi în *Ferma lui tata*, foarte bună, în final cu o serbare câmpenească, optzeci de persoane pe scenă, aşa cred că spunea în program. Aseară, atâta i-am împuiat capul soţului cu marionetele lui Podrecca încât ne-am dus, dar spectacolul era într-un teatru de cartier, Fenix, din cartierul Florilor, pe drumul care duce la Vallejos. Nu-ţi

pot spune, Mabel, tristeţea mea la gândul că peste câteva zile vom porni pe drumul ăsta… până la capăt. Ce ingrată, o să zici, toată viaţa a trăit în Vallejos şi acum nu mai vrea să se întoarcă. Dar, Mabel, ce mi-a oferit mie Vallejos în afară de deziluzii? Voi păstra programul de la marionete, ceva divin, îţi voi povesti totul după ce mă voi întoarce. Şi, n-o să mă crezi, dar ştii cine debutează în seara asta la teatrul „Smart” într-un spectacol ce se numeşte *Femei?* Nici mai mult nici mai puţin decât Mecha Ortíz! M-am gândit imediat la tine şi mi-am amintit că e singura actriţă argentiniană pe care o suporţi. Dacă puteam obţine bilete mergeam chiar în seara asta, dar am încercat de la hotel să rezervăm locuri şi n-am reuşit, dar dacă o pierd mor. Zicea recepţionera că e o premieră importantă şi că o să vină o serie de actriţe de film.

Bun, Mabel, măcar de ne-am fi putut duce împreună, până una alta îţi doresc numai bine iar tatălui tău să-i treacă supărarea pentru tot ce i s-a întâmplat căci, zice Massa, comerţul e comerţ. El mai zice că începând cu astă seară trebuie să se destindă, e clar că dacă ar fi după el ar rămâne la hotel să cineze şi apoi să se culce, în timp ce eu îmi bat capul să-mi petrec seara încercând să văd cât mai multe lucruri din acest Buenos Aires, o nebunie. Mâine vrea să o vadă pe Camila Quiroga în *Cu aripile frânte*, căci lui îi plac mai mult dramele tari. Mie nu prea, după cum ştii, nu?

Cum vezi, m-am ţinut de cuvânt, te sărut mult şi pe curând.

Nené

Se uită la ceasul brăţară – dăruit de părinţi în ziua căsătoriei – şi constată că mai sunt câteva ore până la întoarcerea soţului. Se gândeşte cu plăcere la toate lucrurile pe care le-ar putea face în totală libertate şi nespionată de nimeni într-un oraş ca Buenos Aires. Caută

ziarul pentru a se uita unde e teatrul „Smart”. Se opreşte fără să vrea la titlurile de pe prima pagină *„Italia şi Marea Britanie nu pot să cadă de acord asupra retragerii voluntarilor din Spania* – La Londra, este considerată insuficientă plecarea a 10.000 de combatanţi ordonată de Mussolini. Londra (Reuter). În timpul după-amiezii de ieri…” Se gândeşte că tatăl său cu siguranţă va citi ştirea asta când va ajunge ziarul la Vallejos, în ziua următoare. El e bolnav şi citeşte toate ştirile din Spania. Poate mulţumirea de a o şti bine măritată îl va ajuta să suporte boala. Se aud zgomote la broasca uşii şi se gândeşte cu plăcere că o fi fiind camerista – atât de amabilă – venită să-i schimbe, aşa cum obişnuieşte la ora asta, prosoapele, singura femeie cu care poate sta de vorbă la Buenos Aires, dar întotdeauna înconjurată de bărbaţi. În schimb îl vede pe soţul ei intrând surâzător şi dezlegându-şi cravata. Îl priveşte şi când constată că începe să se dezbrace, ca să se culce probabil, ea, fără să piardă o clipă, îi cere două aspirine spre a-şi calma o violentă durere de cap. El scoate din buzunar portmoneul unde are grijă ca întotdeauna să păstreze un plic cu aspirine.

FASCICULUL AL X-LEA

Ochii mei erau două oglinde
fericirea-n ei s-a reflectat
dar le stinse noaptea ale lor lumine
oglinzile în beznă s-au sfărâmat.

(din tangoul „Te plâng ochii mei”
de Manzi).

— Alo…
— E Raba!
— Alo? Cine-i la telefon?
— E Raba! Doamna Nené, nu-i acolo?
— Ba da, dar cine vorbeşte?
— E Raba. Rabadilla. Vorbesc cu Nené?
— Eu sunt, ce mai faci, Raba? E zece-jumătate noaptea, m-ai speriat.
— Am venit la Buenos Aires să lucrez, îţi mai aminteşti de mine?
— Cum să nu-mi amintesc, eşti cu copilul?
— Nu, l-am lăsat la mătuşă-mea în Vallejos pentru că ea nu mai lucrează ca servitoare, acum spală rufe cum făceam şi eu şi, stând toată ziua acasă, îmi ţine copilul.
— Ce vârstă are acum copilul tău?
— E puţin, o săptămână, de când nu l-am văzut, dar n-o să pot să stau fără să-l văd pe negruţul meu, doamnă Nené.
— Nu, eu te întreb cât are, a împlinit deja un an…
— A, da, când se va împlini un an de când sunt aici mă voi duce să-l văd…
— Nu mă înţelegi, de unde vorbeşti?
— Sunt la telefonul de la barul din colţ şi e mare gălăgie.
— Acoperă-ţi o ureche cu mâna, aşa o să auzi mai bine,

încearcă.

— Da, fac cum spuneţi, doamnă Nené.

— Raba, nu-mi spune doamnă, prostuţo.

— Dar dumneata eşti acum măritată.

— Ascultă-mă, ce vârstă are copilul tău?

— Merge pe un an şi trei luni.

— Cum îl cheamă?

— Panchito, vi se pare că am făcut rău că i-am pus numele ăsta? Dumneata ştii că…

— Ce ştiu eu**,** Raba… şi pe el nu l-ai mai revăzut?

— Îşi face casa chiar acolo unde are gospodăria, chiar el şi-o construieşte; ştii, Nené, că Pancho e foarte harnic, vrea ca înainte de căsătorie, înainte de orice să-şi facă o casă, aşa că-i înhămat ca un catâr, după ce termină serviciul se duce acasă şi începe lucrul.

— Şi când o să fie gata, ţi-a promis ceva?

— Nu, nimic, nu vrea să vorbească cu mine pentru că zice că am umblat cu vorba cum că el e tatăl copilului. Asta fiindcă îi jurasem că n-o să spun nimănui până ce el nu se va vedea angajat definitiv în poliţie.

— Şi e adevărat că ai umblat cu vorba?

— Nici mătuşii nu i-am spus nimic. Şi dumneata nu aştepţi copii?

— Mi se pare că e ceva… Dar povesteşte-mi ceva din Vallejos, n-ai văzut-o pe mama?

— Ba da, am văzut-o pe stradă, mergea împreună cu tatăl dumitale, ce are de merge aşa încet?

— E foarte bolnav, Raba, se pare ca o să ne părăsească. Are cancer, sărăcuţul de el. E foarte slab, Raba?

— Da, săracul domn, numai piele şi os.

— Unde mergeau, nu ştii?

— Se pare că la doctor… Mamă ta mi-a dat numărul tău de telefon.

— A, ea a fost.

— Mi-a cerut să aflu dacă dumneata îi răspunzi, dacă o

să-i trimiţi bani sau nu. Mi-a spus mama ta că ţi-ai cumpărat garnitură de sufragerie şi de asta nu vrei să-i trimiţi bani.

— Şi pe Celina n-ai văzut-o, cu cine umblă?

— Nu ştiu dacă umblă cu cineva, lumea zice că în fiecare seară iese la poartă şi vine cineva şi stă la taifas cu ea.

— Dar e ceva sigur?

— Toţi zic de Celina că-i o uşuratică, dar încă nimeni nu i-a făcut un copil. Dacă îi face cineva un copil, oamenii n-o mai salută, cum au făcut cu mine.

— Şi pe Juan Carlos nu l-ai văzut?

— Ba da, tot umblă de ici-colo fără treabă. Nu lucrează nicăieri. Se zice că acuma iar se ţine cu văduva Di Carlo. Nu ştiai?

— Cine ţi-a spus asta?

— Ei… toţi o spun. Nu pot să vin într-o zi în vizită la tine?

— Raba, ba da, trebuie să mă vizitezi, dar să nu vii înainte de a mă suna.

— Da, o să te sun, dacă n-o să mă dai afară, pentru că mi s-a întâmplat asta.

— Ce tot spui?

— Da, că nu m-am măritat şi am un copil.

— Nu fi proastă, Raba, mă supăr dacă mai spui aşa ceva. Asta nu înseamnă că n-o să-ţi spun câte ceva despre neruşinatul ăsta.

— Cine, Juan Carlos? Sau doctorul Aschero?

— Nu, neruşinatul care ţi-a turnat un copil.

— Dumneata crezi că a făcut-o din răutate? Nu-i oare pentru că i-e teamă că o să-l dea afară din poliţie dacă se însoară cu una ca mine?

— O să-ţi deschid ochii, Raba. Sună-mă săptămâna viitoare şi vom sta de vorbă. Sună-mă în una din zile.

— Da, doamnă, o să vă sun.

— La revedere, Raba.

— Mulţumesc, doamnă.

*

— Alo…
— E Raba!
— Da, ce spui…
— Cine e? Nené?
— Da, ce mai faci? De unde vorbeşti?
— Tot de la telefonul de la bar, dar soţul tău?
— Bine. Data trecută am vorbit despre atâtea lucruri şi nici nu mi-ai spus unde lucrezi.
— Într-o fabrică, Nené. Nu-mi place, vreau să mă întorc la Vallejos.
— Unde locuieşti?
— Într-o cameră, cu o prietenă a mătuşii mele care m-a adus aici. Ea lucrează deja de anul trecut la fabrica de săpun. Dumneata nu ai vrea să fii stăpâna mea?
— Aici, în casa mea vrei să zici? Nu, când o să am un copil poate o să am nevoie de ajutor, dar acum nu. Soţul nici măcar nu vine acasă la prânz în zilele de lucru.
— Vrei să vin să te vizitez?
— Azi nu, Raba, pentru că trebuie să plec. Dar într-o zi vreau să vii, să-mi vezi casa. Păcat că mama nu-mi poate vedea casa, garnitura nouă din sufragerie, *living*-ul, puţini au în Vallejos o casă ca a mea, mama nici nu-şi închipuie.
— Teresa, azi, că e duminică, s-a dus în oraş cu o altă bătrână ca ea, care nu mă prea place; m-au invitat, dar cealaltă totdeauna râde de mine că nu ştiu să trec strada, de asta mai bine rămân singură.
— Soţul meu a plecat la stadion la meci, iar după aceea să văd dacă nu mă scoate undeva, altfel îţi spuneam să vii.
— Măcar o clipă, acum? La ce oră vine?
— Nu, Raba, pentru că dacă te vede o să creadă că mi-am petrecut duminica foarte bine şi n-o să mai vrea să

iasă.

— Unde te va duce?

— La film sau la teatru, dar principalul e că nu am de gătit cina, că mă plictisesc să gătesc în fiecare seară şi apoi să mă culc imediat.

— Unde e casa dumitale? E departe de unde sunt eu? Dacă dumneata ai vrea să vii aici, e locul care are în faţă un ghiveci mare cu spinii lui Crist. Sunt şi nişte plante mari în curte… să bem un ceai. Şi o să-ţi tai o creangă din spinii lui Crist.

— Nu, Raba, îţi mulţumesc, dar soţului meu nu-i place să ies singură.

— Să-ţi povestesc ceva despre donşoara Mabel?

— Ce a făcut?

— Nimic, decât că înainte de a veni eu aici, a apărut logodnicul s-o viziteze, a venit din Buenos Aires ca s-o vadă. E scund, la fel de înalt ca donşoara Mabel, ea trebuie acuma să poarte numai tocuri joase.

— S-au logodit?

— Nu, aş fi auzit aşa ceva, fiindcă după încurcătura lui Don Sáenz nu au prea multe de pus la cale acolo. Şi vrei să-ţi spun ceva de doctorul Aschero?

— Raba! Nici să nu-mi amintesc de neruşinatul ăla!

— Şi soţul tău nu zice nimic?

— Despre ce?

— Ei… de nimic.

— Mai povesteşte-mi de Mabel, cu ce se ocupă logodnicul?

— Când donşoara Mabel era aici, la Buenos Aires, doamna îmi povestea că a cunoscut un băiat care o cerea în căsătorie, dar donşoarei Mabel nu-i plăcea, zicea că n-are caracter.

— Nu-ţi aminteşti dacă nu era învăţător băiatul?

— Da, mi se pare că da, parcă Mabel zicea că are o slujbă de femeie… Şi eu, cât timp am alăptat copilul am

rămas în Vallejos, oricât mi-a cerut mătuşa mea n-am plecat. O fi îmbrăcat oare, acum că începe frigul?

— Sigur, cum să nu fie?

— Nené, vreau să-l văd pe Panchito. Când l-ai văzut tu?

— Când avea o lună.

— Şi n-ai mai venit niciodată pe acolo, nici tu, nici domnişoara Mabel n-a mai venit, eu vă tot aşteptam, dar n-aţi mai venit. Şi soţul tău unde o să te ducă?

— Nu ştiu, Raba. Pe deasupra nici măcar nu sunt sigură că o să ieşim, cheamă-mă curând, Raba, în altă zi, ei?

— Şi i-ai trimis bani mamei tale sau nu? Nu ţi-am spus nimic, dar mama ta mi-a povestit tot.

— Ce anume?

— Că tu ai spus că o să-i trimiţi bani ca tatăl tău să-şi facă tratamentul într-un sanatoriu plătit, iar acum trebuie să-l ducă la spital.

— Da, dar mama mi-a spus că la fel de bine o să-l îngrijească şi la spital, iar eu, oricât aş dori, nu pot, pentru că m-am pus pe cheltuială cu *living*-ul. Apoi, după aceea, chiar din capriciul ei l-a transferat la sanatoriu, asta tu n-o mai ştii şi, ce să mai vorbim, să scoată bani de pe libret, oare economiile nu pentru asta sunt, pentru zilele negre?

— Ea mi-a spus că eşti rea cu tatăl tău şi că n-o să-ţi mai scrie. Ţi-a scris?

— Sigur că mi-a scris.

— Şi când o să te văd?

— Sună-mă curând. La revedere.

— La revedere.

În ciuda durerii de cap şi a proastei dispoziţii ce începea s-o cuprindă, începu să facă patul, pentru a doua oară în ziua aceea, ca de altfel în toate duminicile. În toate duminicile şi sărbătorile, soţul ei, după ce ia masa, desface patul ca să se culce înainte de a se duce la meciul de fotbal, ceea ce provoacă discuţii nu numai în legătură cu desfacerea patului. Nené se gândeşte la asta şi încearcă să

se gândească la constatarea că, din fericire, el nu vine acasă la prânz decât duminica şi de sărbători.

*

— Alo…

— E Raba!

— Da, ce faci?… Vai, Raba, cât îţi mulţumesc pentru ceea ce mi-ai adus, am presimţit că nu trebuie să ies în după-amiaza aia, din întâmplare am ieşit, uite-aşa ca să ies puţin. Dar îţi spusesem să mă suni înainte de a veni.

— Eu… să-ţi fac o surpriză. Îţi place creanga?

— Da, când am intrat imediat am văzut-o. Apoi portăreasa mi-a spus că ea ţi-a deschis.

— Ea nu voia să-mi deschidă uşa, nu voia în ruptul capului, dar i-am spus că e o plantă delicată, dacă nu ştii n-o plantezi, sigur se usucă. Îţi place unde am pus-o?

— Da, şi se pare că s-a prins bine.

— Eu plec la Vallejos. Mâine plec.

— De ce, ce s-a întâmplat? Să nu-i spui mamei că mi-ai văzut casa!

— Am adunat bani pentru bilete şi azi a fost ultima zi de lucru în fabrică.

— Şi acolo ce-o să faci? O să speli din nou?

— Nu, că donşoara Mabel a vorbit cu mătuşa mea spunându-i că dacă aş vrea să mă întorc mă ia din nou, că acum pot angaja servitoare şi bucătăreasă, eu şi cu mama ei o să facem tot. Şi îmi dau voie să merg să-l văd pe Panchito în fiecare după-amiază.

— Şi aici nu-ţi găseşti niciun logodnic?

— Nu, mi-e frică să umblu cu bărbaţi pe care nu-i cunosc.

— O să-i povesteşti mamei că ai fost la mine?

— Dacă nu vrei, nu-i povestesc nimic.

— La ce oră pleacă trenul mâine? Dacă vrei îţi aduc

nişte haine vechi de-ale mele.

— La zece dimineaţa pleacă. Dar mai bine dacă ai ceva nou pentru Panchito. Are mai multă nevoie decât mine.

— Mult timp n-o să am pentru asta, dar dacă găsesc ceva îi cumpăr. Dar mâine vin precis să te văd la gară. La nouă şi jumătate voi fi acolo. Să mergi mai devreme ca să-ţi găseşti un loc bun.

— Nu uita să vii, iar dacă ai ceva vechi şi pentru mine, nu mă uita.

— Raba, promite-mi că nici lui Mabel n-o să-i povesteşti că mi-ai văzut casa.

— Îţi promit. O să aduci un fular pentru Panchito? Că de acum e frig…

— O să văd. La revedere, Raba, să văd ce pot face.

— Bun, la revedere.

— La revedere, să ajungi mai devreme.

— La revedere.

Din nou regretă că a cerut instalarea unui telefon de culoare albă pe care tot timpul se văd urmele degetelor murdare. Măcar de-ar avea un scaun în camera asta ca să nu trebuiască să se aşeze pe pat de fiecare dată când îl şterge. Hotărăşte să lustruiască ferecătura mobilei din dormitor, chiar în ziua aceea. În drum spre bucătărie, traversează o cameră destinată să fie sufragerie unde nu se află decât o cutie de carton având în ea o veioză cu abajurul de tul alb. Nici în micul vestibul de la intrare, destinat să fie *living,* nu se află nicio mobilă; priveşte locul gol întrebându-se dacă vreodată o să strângă atâţia bani ca să cumpere totul cu bani gheaţă, scăpând în acest fel de plata dobânzilor necesare la cumpărarea în rate.

— Dacă tot eşti aici, n-ai vrea să-mi culegi nişte smochine? *Coaja catifelată verde, înăuntru miezul din bobiţe roşii dulci le sparg cu dinţii.*

— Bună ziua, nu vă văzusem. *Unghiile de la picioare vopsite se văd din papuci, picioare subţiri, şolduri late.*

— Bună ziua.

— Scuzaţi-mă că umblu la gard pe aici, dar dacă nu punem o antenă nu auzim nimic la radio şi arestaţii o să mă sâcâie cu plângerile lor. *Arestaţii nu văd niciodată o femeie.*

— Şi dumneata vrei să asculţi, să nu spui nu… *negru de doi bani, îi strălucesc gâtul şi urechile, se spală să se albească.*

— De ce să zic nu… Vi le culeg mai coapte, nu prea coapte, sau pe jumătate verzi?… *Uniforma mea de gabardină şi ghetele strălucitoare.*

— Nu, mai puţin coapte, într-o zi vin eu cu un par şi le scutur pe cele care s-au făcut mai vinete. *Le mănânc, una câte una şi mă întind în grădină, nu-mi pasă că mă pişcă gâzele din iarbă.*

— Chemaţi-mă pe mine, pun scara pe partea cealaltă şi sunt imediat pe gard. *Mă caţăr, sar, urc, cobor, o ating.*

— Şi aveţi ceva de făcut? Sau numai ascultaţi radioul? *O servitoare a făcut un copil din flori.*

— Nu-i vina mea că nu-i niciun hoţ pe aici. *Sigur, un foc, să-mi crape ţeasta.*

— N-o să vă creadă.

— De ce?

— Pentru că e perete în perete cu Comisariatul, un coteţ bine păzit. *O găină alba pentru un cocoş negru, nu-i niciun cocoş în ogradă, noaptea o să dea vulpea iama prin coteţ.*

— Mare noroc, adevărat… Păcat că nu poţi să opreşti furnicile, uite cum îţi strică trandafirii… *Catifelate, petale proaspete roze, se deschid, un bărbat le mângâie, soarbe parfumul, taie trandafirul.*

— Ce le puneţi?

— Otravă pentru furnici. *Negre, mici, rele, matahală neagră cu mâini de zidar, o fi avut-o pe Raba?* De Juan

Carlos nu ştii nimic, dumneata erai prieten cu el?

— Da, mi-a scris*… Juan Carlos întreabă de o puiculiţă.*

— Niciodată n-a vrut să se îngrijească şi dumneata care îi erai bun prieten, dacă nu mă înşel… *care dintre ei e mai bărbat? Care e mai puternic?*

— Juan Carlos îmi era cel mai bun prieten şi aşa va rămâne totdeauna pentru mine. *Zidarul are casă de cărămidă şi-i dă târcoale învăţătoarei.*

— Unde e? Tot în sanatoriul acela luxos de mai înainte? *Ochii castaniu deschis*, *îi închidea când mă săruta.*

— Nu, cred că într-o pensiune şi merge la un medic dinafară.

— Sanatoriul era foarte scump?

— Da, se pare că da… Rup astea de aici?

— Astea… da, sunt numai bune de mâncat, mănâncă şi dumneata. *Dinţii maro şi galben.*

— Sunt greu de curăţat. *Te curăţ, coajă verde, miez dulce colorat.*

— Mi-e frică să nu cazi.

— N-o să cad, dacă le ajung, arunc… Aşa merge… foarte bine… s-a zdrobit? *Găinile se sperie, cotcodăcesc, îşi lovesc aripile de gardul de sârmă, îşi zdrobesc aripile, vulpoiul scapă printr-o gaură din gard.*

— Aşteaptă să mănânc una… Povesteşte-mi cum te-ai împrietenit cu Juan Carlos. *Un indian negru, el era alb, braţele nu aşa puternice, spatele nu aşa lat.*

— Într-o zi, când eram copii, l-am provocat la bătaie**.** *Nimeni nu ştie unde au vulpile vizuina, vizuina vulpii.*

— Şi e mult de când eşti în poliţie dumneata?

— De când am terminat şcoala în La Plata şi până acum, cam un an şi jumătate.

— Trebuie că le place fetelor uniforma, nu? *Raba se întoarce de la Buenos Aires, o să sară negrul gardul ca s-o mai aibă odată?*

— Nu, e o poveste. Dumitale cine ţi-a spus asta? *Albele*

da, că indienele sunt negre şi păroase.

— Ştiu eu că unele fete au slăbiciuni pentru uniformă. Când eram copilă, la Buenos Aires colegele mele se îndrăgosteau totdeauna de cadeţi. *Un cadet, nu un subofiţer negru oarecare.*

— Şi dumneata, nu? *ba da, ba da, ba da, ba da.*

— *Ba da, şi eu.* Nu, eu mă purtam frumos, eram o sfântă. Şi nu-ţi face griji, am un logodnic şi te asigur că e ceva foarte serios. *Bun băiat, un pigmeu comparat cu o matahală neagră.*

— Care? Cel care vine seara din capitală?

— Da, care altul ar putea fi?

— Cam scund, bărbatul… *vulpe, unde ţi-e ascunzătoarea?*

— Trebuie să-mi placă mie, nu dumitale…

— Vreţi să vă mai culeg smochine?

— Bun, alea care-s mai în vârf. *Nu pleca, totuşi…*

— *Şi mama? Unde stă?* Dar nu ajung. Ar trebui să cobor în curtea dumitale şi să mă urc în pom, vrei?

— Nu, pentru că te vede mama şi o să mă certe, dar dacă vei dori vreodată, când o să fii la comisariat, poţi să treci şi să te urci în copac, când nu te vede mama. *Mama nu zice nimic, nimic, nimic şi Raba vine peste câteva zile.*

— Dar mama dumitale e totdeauna acasă sau nu? *Vulpea o înşfaci de coadă.*

— Da, mama e acasă tot timpul, aproape că nu iese.

— Atunci… când o să pot coborî? *Noaptea, no*ap*tea…*

— *Noaptea, noaptea…* Nu ştiu, mama mea e totdeauna acasă.

— Nu doarme după-amiaza?

— Nu, nu doarme după-amiaza.

— Dar noaptea trebuie să doarmă… *Când sar gardul nu fac zgomot, găinile nu se vor trezi.*

— Da, dar noaptea nu se vede bine ca să te urci în copac. *Un tip puternic, se caţără când vrea într-un*

smochin.

— Ba da, văd şi noaptea.

— Dar nu poţi vedea care smochine sunt coapte şi care nu *vino, vino.*

— Ba da, pentru că le pipăi şi cele coapte sunt mai moi şi lasă o picătură de dulceaţă, cred că o să le mănânc eu pe toate, dacă vin în noaptea asta. La ce oră adoarme mama dumitale? *Am înhăţat-o, n-o mai las.*

— Pe la douăsprezece sigur doarme… *A avut-o cu forţa pe Raba? Oare are atâta putere pentru aşa ceva? Vine Raba şi mă găseşte cu un cioroi din mahala.*

— Atunci la douăsprezece în noaptea asta vin negreşit. *Logodnica bondocului.*

— Şi antena ai aşezat-o deja? *Sunt moartă să sărut un bărbat adevărat ca prietenul tău.*

— Mai e timp pentru asta, mai întâi să mănânc o smochină. *Să merg pe stradă, prin faţa oamenilor, cu o învăţătoare.*

FASCICULUL AL XI-LEA

Ca mii de stele care nu se sting
În inimă-ţi străluce amintirea
Iluzia luminii ele îmi aduc
În noaptea tristă a orbirii mele

(din tangoul „Te plâng ochii mei”
de Manzi).

Iunie, 1939

Batistele albe, toţi chiloţii şi maiourile, cămăşile albe, în partea asta. Cămaşa asta albă nu, pentru că-i de mătase, dar toate celelalte în partea asta, câteva picături de leşie, o săpunea lă şi, la lighean. Cearşafuri albe n-am niciunul, în schimb furoul alb, atenţie, e de mătase; dacă-l pun în leşie bucăţi se face. O cămaşă albastră, batistele colorate, şerveţele cu pătrăţele în cazan, dar înainte de toate chiloţii şi cămăşile pentru că nu sunt colorate, batistele albe şi corsetul ăsta, cum o să rabd eu azi fără să-mi văd băiatul? E spre binele lui, ce rece-i apa asta, fir-ar să fie! O săpunea lă în albie, mătuşa mea spală afară, cu apă de la pompă şi îngheaţă de frig, dar în spălătoria asta a donşoarei dacă închid uşa nu intră vântul, dacă îl găsesc mâine dormind îi trezesc pe Panchito al mămichii!… Mâine după-masă cumpărăturile, după o noapte întreagă cu trenul de la Buenos Aires la Vallejos, ce departe era Buenos Aires de băieţelul meu! Mâine fac cumpărăturile şi mă duc pe jos până la el, ne jucăm cu mingea şi la întoarcere spăl farfuriile rămase de la cină; Panchito e tăticu din cap până-n picioare, după gard Francisco Catalino Páez în uniformă, ce face? Îl plezneşte pe un deţinut şi toţi se ghemuiesc de frică, când termină serviciul îşi pune mantaua şi, când dă colţul, îl aşteaptă surpriza. Cu

cârligul ăsta întind furoul, pentru cămaşa albă de mătase alt cârlig, să nu se atingă de şerveţelele cu pătrăţele, mâine vor fi deja uscate, o fi frig la colţ îmbrăcată cu rochia cea nouă? Pe rufele întinse în spălătorie n-o să se depună însă praful. Cum te cheamă? O să-l întrebe pe Panchito, „mă cheamă Francisco Ramírez şi o să mă fac subofiţer", când o să fie bătrân, tatăl o să-l lase pe fiu subofiţer în locul lui. Într-o zi o să merg pe stradă cu Panchito, care umblă deja singur, o să rămână oare cu picioarele strâmbe? Eu îl duc ţinându-l de mână, dar toţi copilaşii sunt crăcănaţi şi după ce cresc li se îndreaptă picioarele, pe taică-său îl întâlnesc din întâmplare, iar dacă merge pe străduţa din faţă îi ies în drum şi i-l arăt, sigur o să-i placă! Sunt ca două picături de apă, şi uite aşa ne căsătorim într-o zi oarecare, fără tămbălău, de ce să cheltuieşti atât? Aşa Pancho va vedea că m-am întors de la Buenos Aires, dimineaţa după liturghia de la ora şase nu se duce nimeni la biserică, prin uşa mică din spate intră întâi Pancho, apoi eu, naşa, naşu, pe doamna şi domnu' o să-i chem naşi, domnişoara Mabel e dimineaţa la şcoală, „… *şi* gaucho *îi spune: nu plânge căluţule, că stăpâna noastră tot nu se întoarce…*" e un tango foarte trist, deoarece când îi moare iubita *gaucho* rămâne numai cu calul şi îi vine tare greu: „… *poate de prea bună şi curată a luat-o domnul de pe lumea asta…",* dar nu spune că i-a rămas un copil, lui Pancho i-ar rămâne Panchito dacă mor eu, unde, la el sau la mătuşa? Stăm singuri în cameră şi eu prind de mânecă bluza albastră cu cârligul, batistele colorate sunt deja întinse aşa că nu trebuie să mai întind cămaşa albă de mătase, dacă mor şi rămâne singur cu Panchito, n-o să fie chiar aşa de trist, că cel puţin îi rămâne un fiu sănătos şi frumos „… *A intrat la el liniştit şi două lumânări a aprins la picioarele fecioarei ca să-i asculte rugăciunile, spune-i fecioară iertătoare, să nu mă uite, spune-i că al ei gaucho a rămas cu sufletul pustiu, poate, de prea bună şi curată a*

luat-o Domnul de pe lumea asta..." Îl văd că plânge şi se roagă pentru mine, îi iert totul, nu-i aşa, fecioară că trebuie să-l iert? Şi rufele le scot din leşie când mă întorc, mai am de clătit odată şi gata; chiar dacă mor, el se poate căsători cu alta, dar cel puţin îşi va fi ţinut cuvântul însurându-se cu mine, şi dacă mor nu-i vina lui, e voia Domnului, ce trist e gaucho, nu i-a rămas decât calul *„... şi două lumânări a aprins la picioarele fecioarei ca să-i asculte rugăciunile..."* Şi pentru Nené o să mă rog într-o zi, să fie fericită şi să aibă copii mulţi, că a venit la gară cu un material de mătăsică frumoasă pentru vară, la spate cu un decolteu frumos ca donşoara Mabel, o să plângă Panchito că azi nu mă duc să-l văd? E spre binele tău, negruţul lui mama, uită-te la mama în oglinda asta, îţi place cum îi stă rochia cea nouă? Că *„... într-un atelier lucram eu fericită, niciodată n-am vrut să dansez..."* cele din atelierul de la Buenos Aires câştigă mai bine, dar râdeau de mine *„... până când un tânăr care s-a îndrăgostit de mine, într-o zi cu el m-a dus ca să dansăm..."* o fi fost brunet, de aia m-o fi strâns aşa de tare Pancho ca să nu mai scap?... de ce-o fi lăsat-o logodnicul pe fata aia de la atelier? Îmi pun pieptănul ăsta în păr ca să nu mi se zburlească părul, cu frigul ăsta să-mi pun oare paltonul cel vechi? *„... tangoul de atunci era obsesia, ce sufletul neliniştit îmi supunea, simţeam, dansând cum inima, o dulce amăgire îmi năştea..."* un pas, o oprire, el face pasul înainte şi îmi împinge şi mie piciorul, nu ştiu să dansez bine tango, totdeauna rămân în urmă, el făcea pasul înainte şi când să-l fac şi eu îl făceam înapoi, picioarele lui se împiedicau de ale mele, şi când se oprea sperând să prindă din nou ritmul, noroc că nu-mi dădea drumul că el se oprea dintr-o dată şi eu puteam să cad, dar mă agăţam de el, pe cea de la atelier logodnicul a lăsat-o pentru că nu avea rochie nouă! *„Era atât de dulce armonia, atât de stranie melodia şi plină de bucurie inima mea visa... inima mea sângera"*

sângerându-i inima putea să moară, săraca fată, şi să-şi lase copilul singur, n-a murit nimeni de plâns *„muzica mă subjuga, ritmul ei mă fascina, unde va ajunge săraca-mi viaţ ă, rostogolindu-se neîncetat”* de la atelier au dat-o afară şi ea s-a angajat servitoare *„… tangoul blestemat doar poartă vina, tangoul ce cu al meu adorator l-am învăţat, şi care apoi în noaptea neagră, fără remuşcare m-a abandonat…”* are mânecile destrămate, la fel reverele, iar dacă îmi pun paltonul nu se vede că rochia e nouă *„… şi unde va ajunge săraca-mi viaţă, rostogolindu-se neîncetat…”* cum se necăjeşte degeaba! Ce ştiu alea din fabricile din Buenos Aires, pentru că sunt din capitală se cred mai cu moţ decât servitoarele, eu niciodată n-o să plec din casa domnişoarei Mabel! Îmi dă voie să mă duc să-mi văd copilul în fiecare după-amiază şi când mă întorc rufele din albie sunt deja înălbite, o să iasă petele de cafea? Dacă nu ies, le frec din nou cu săpun, ce noroc că mi-am amintit de pieptănul ăsta, vânt murdar şi scârbos! Şi la şapte ca-n fiecare zi, Pancho dă colţul, o să fie nemulţumit că mă vede după atâta vreme, nu spune că am fost rea că nu am venit mai devreme să te aştept, doream să mă vezi cu rochie nouă, deja sunt două săptămâni de când m-am întors de la Buenos Aires, ţi-a spus cineva sau nu ştiai nimic? Materialul mi l-a dat Nené, îţi mai aduci aminte de ea? Pancho îmi cere să-i arăt copilul iar eu îi spun că nu mă pot duce la mătuşa mea pentru că n-am terminat de clătit rufele albe, dar dacă el vrea poate să meargă până la mătuşa unde e Panchito, îi place numele? Îl înfăşurăm cu fularul pe care mi l-a dat Nené Fernández şi nu va răci şi astfel tatăl sau îl va vedea, ne ducem apoi la biserică pentru că eu îi spun că nu-i botezat, Pancho crede minciuna asta şi mergem la biserică să-l botezăm iar acolo se hotărăşte să ne şi căsătorim. Uniforma, ghetele, chipiul, dar e grăsanul ăla, comisarul! O fi deja şapte? O fi venit oare să mă aresteze pentru că am un copil din flori şi

materialul mi-a fost dăruit, crede că l-am furat? comisarul s-a dus la cofetărie! Dacă într-o zi mă arestează am să le spun pe unde am lucrat şi n-au decât să vorbească cu stăpâna şi donşoara Mabel, de ce întârzie Pancho*?”… din ziua în care am văzut pe bancă o fetiţă oarbă şi lângă ea o bătrânică ce o însoţea şi fiind şi singura ce o iubea…”,* se vede furoul, donşoara Mabel nu mi-a spus că rochia-i prea scurtă *„… şi am observat că micuţa cu ochi mari şi fără de lumină ascultă strigătele copiilor ce se jucau…”* se jucau Celina, Mabel, Nené, au urmat până în clasa a şasea, în recreaţie săreau coarda *„… şi am auzit-o întrebând-o pe bătrână cu glas de jale, eu de ce nu mă joc?…*” mătuşa mea are păr pe picioare şi mustăţi, dacă se rade îi creşte tot mai des, are mâinile negre şi varice vinete, dar e o servitoare, la administraţia municipală e una care e albă, dar şi Pancho e negru la fel cu toţi cei ce trăiesc în locurile alea *„… micuţo, am spus eu, vino cu mine, şi am sărutat-o şi fetiţa şi-a găsit cu cine să se joace…*” şi tatăl fetiţei oarbe? Într-o zi trece prin piaţă şi se uită cu dispreţ la ea, dar însoţitoarea n-are putere pentru că-i foarte bătrână, să înfigă cuţitul în omul ăsta aşa de rău, dar femeia bună a venit s-o ajute pe bătrână *„… şi aşa s-a întâmplat că zilnic când ajungea cu bătrâna în parc micuţa mă căuta nerăbdătoare… ce fericită era săraca când eram împreună…”* imediat ne căsătorim, copilul e într-un leagăn alb şi tatăl ajunge obosit în pat, e subofiţer şi a făcut o groapă ca să înceapă construcţia peretelui pentru baia căsuţei, acum se spală cu apa rece de la pompă, în curând va avea duş, Pancho se întinde în pat obosit, dar curat, Panchito se ridică singurel în pat, agăţat de margine, ce mă interesează că *rancho*-ul n-are bucătărie? Întâi să-şi facă Pancho hatârul şi să ridice baia, apoi poate va face şi bucătăria*,* uite*,* eu îmi spăl în aer liber farfuriile şi oalele, resturile le dau la găini, intru în cameră obosită, iar cei doi se joacă *„… dar într-o zi, ţin bine minte, n-a mai venit*

decât bătrâna, care mi-a spus că fetiţa e pe moarte, am alergat la patul ei şi dându-şi sufletul mi-a spus: «cu cine-o să te joci acum?... »” şi femeia aia aşa de bună care se juca cu fetiţa îl vede într-o zi pe tatăl acesteia îl întreabă de ce n-o iubeşte *„... vai, fetiţo! N-o să te pot uita fiindcă-mi aminteşti de fiica mea care şi ea era oarbă şi nu se putea juca...”* negruţule, nu te îmbolnăvi... Mănâncă toată păpica pe care ţi-o dă mătuşa, negruţul meu, mănâncă toată păpica, numai aşa n-o să te îmbolnăveşti acum că e aşa de frig... Să rămân oarbă eu, înaintea copilaşului, mă duc să-mi arunc leşie în ochi, rămân oarbă, Pancho se căieşte şi se însoară cu mine, mătuşă-mea face mâncarea *„ca două oglinzi ochii mei erau, fericirea-n ei se reflecta*” leşia arde ochii *„noaptea i-a pedepsit şi ochii fără de lumină au rămas, oglinda lor în beznă s-a sfărâmat...”* se sparg ferestrele? Pielea ca de găină căci am venit fără palton *„... ceaţa mi-a acoperit ochii, în întuneric m-am rătăcit ascultându-ţi vocea... şi în singurătatea tenebrelor nu pot face altceva decât să te plâng...”* şi orbii plâng? Au lacrimi cei ce n-au ochi? Şi cei ce au un ochi de sticlă? *„... ca sutele de stele ce niciodată nu se sting, strălucesc amintirile-n inima mea...”* n-o să te las, Raba, îţi promit că niciodată n-o să te părăsesc, sunt zidar, dar sunt bun *„... ele îmi dăruiau iluzia zorilor...”* te iubesc, Raba, te iubesc pentru veşnicie *„... în noaptea tristă a orbirii mele...”* el profită de faptul că sunt oarbă şi aduce una mai albă, servitoarea de la administraţia municipală, îmi spune că e bătrână *„... ca două oglinzi ochii mei erau, fericirea-n ei se oglindea, noaptea m-a pedepsit şi ochii fără de lumină au rămas, oglinda lor în negură s-a sfărâmat...”* Sar ţăndări de sticlă, ţâşneşte sângele fetei de la atelier; un ciob mare i-a tăiat ca un cuţit carnea, a pătruns printre coaste şi i-a crăpat în două inima! Dintr-o lovitura am tăiat aripa unui pui golaş, capul şi labele, i-am scos ficatul, am jumulit o găină, am tăiat-o, era plină de ouşoare, fierte cu ulei şi

sare îi plac lu’ doamna, inima unei găini e mai mare decât a unui pui? Şi nu-i nicio supărare că nu-mi cere iertare, eu ştiu că poţi avea pretenţii mai mari, de pildă o fată care să nu fie servitoare, dar dacă nu se uită la mine când trece? Dacă se supără şi mă scuipă? ghetele şi chipiul… vine! Are manta nouă! Şi rochia mea e scurtă! Pancho, priveşte-i partea de sus, decolteul pătrat şi mânecile scurte, nu te uita la tivul prea scurt de sub care se vede furoul! de ce trece strada? Nu m-a văzut? Ba da, m-a văzut! Pancho! A intrat în cofetărie! E prieten cu comisarul? Băiatul nostru o să rămână orb! Şi eu înhaţ leşia şi o vărs toată pe mine, mă opăresc toată, de necăjită ce sunt că n-am avut grijă de copilaşul meu fără tată şi orb, într-o zi o să cadă din leagăn, că nu ştie să stea pe picioruşele alea strâmbe, cade şi îşi sparge capul, îi crapă în două căpşorul şi-mi moare, asta o să fie pedeapsa! Tatăl o să se căiască prea târziu, rămâne singur şi se întoarce acasă, unde se află o lumânare aprinsă şi se roagă fecioarei; i-a murit femeia, i-a murit copilul, s-or fi albit rufele, să le scot din albie? Nu, mai trebuie puţin, merg să-mi văd copilaşul? Apoi mă întorc în fugă şi scot rufele din leşie! Azi n-o să avem timp să ne jucăm deloc, gândăcelule, dar mâine după masă mama o să-ţi pună fularul cel nou şi o să te ducă până în piaţă ca să vezi trecând maşinile, îţi place să te uiţi la ele, într-o zi o să te duc să vezi canarii din colivia lui Mabel, în altă zi, după ce iau banii, îţi iau ghetuţe, la şapte şi jumătate închide la încălţăminte? tatăl tău nu m-a salutat pentru că era grăbit, se ducea la magazinul de încălţăminte să-ţi facă o surpriză? De atâta umblat fără ghetuţe mi-e frică să nu rămâi crăcănat pe viaţă, deşi toţi gândăceii ca tine sunt crăcănaţi până ce împlinesc doi ani, Panchito! Cât de departe eşti şi cum nu te pot săruta! Eşti un gauchito, gândăcelul meu? Îţi promit să-ţi cumpăr ghetuţe când iau banii, şi dacă ne vede tatăl tău când trece pe acolo şi, de faţă cu oamenii, se uită cu dispreţ la tine…

I-o fi fost frică că-l înjunghii de a traversat la cofetărie?… Cu satârul am tăiat aripile unui pui golaş şi gâtlejul şi labele, i-am scos ficatul şi inima să le pun în cratiţă, toate bucăţile, odată tăiate, trebuie puse în cratiţă, nu şi puiul fript, îl fugăresc prin coteţ, îl prind, îi întind gâtlejul şi dintr-o lovitură îi tai capul, totuşi mai bate puţin din aripi şi după ce-i tai capul, îi mai clipeşte şi ochiul, îi smulg toate penele şi cu toată puterea înfig cuţitul, îi desfac pieptul, îi scot maţele, le arunc şi-l spăl sub robinet cu apă rece…

Iunie 1939

… smochina coaptă, pieliţa verde fără gust, sub ea miezul roşu cu picături de zeamă, am mâncat tot ce mi-am dorit, consola cu păpuşile, părul natural, ochii mobili, dacă vreau le răsucesc braţele, picioarele, capul până le va durea căci noaptea păpuşile nu pot striga, cele trei steguleţe, crucea de lemn şi Cristul de bronz, suportul de fotografii, comoda, dulapul, faţa pernei parfumată, capul meu negru pe perna albă, cearşaful e brodat cu floricele ce nu există, o cusătură le leagă de la un capăt la altul, cuvertura de lână tunsa de pe vreo oiţă blândă, lasă să se apropie berbecul; păpuşa în mărime naturala, bine învelită, o trezesc când vreau, în întuneric gura şi părul negre, păpuşile de pe consolă, fixe, le răsucesc şi le întorc capul, braţele, picioarele, nu pot striga că vine tata şi mă vede; le răsucesc un braţ, le răsucesc celălalt braţ, nu mai suportă durerea, dar dacă strigă sunt descoperite, carnea neagră de creol murdăreşte cearşafurile brodate? Ţi-am înnegrit gura şi urechile, trupul întreg, de la douăsprezece până la trei-patru dimineaţa, ţi-am murdărit conştiinţa? N-ai remuşcări? Şi ciorapii ăştia deja transpiraţi, unde-i maiorul? Bag cârpa în cremă şi când se face ziuă îmi ung pielea ghetelor şi centura, ea ar trebui să mi le lustruiască,

goală, doarme păpuşa cu ochii mişcători, trezeşte-te, mă duc deja, trebuie să închizi fereastra după ce ies, e frig, luna şi stele, curtea, o să-mi strălucească ghetele, guriţa ta cu gust de caramele asortate, de lămâie, de miere, de eucalipt, mâine o să-mi dai mai multe caramele, în noaptea asta o să îngheţe broaştele în baltă, a îngheţat apa în conducte şi o să plesnească, luna face să-mi strălucească ghetele! Broaştele, balta, viţa, servitoarea doarme, straturile, trandafirii, furnicile, roua, bruma, smochinul, pământul, iarba, gardul, luna asta face să-mi strălucească epoleţii, nasturii metalici, o pisică, tremur de frig, e o pisică… nu e nimic… cine calcă frunzele uscate?… De frig tremur, mie nu mi-e frică de nimic… trece o pisică… nu te apropia!… Am crezut că e o pisică, în mână îţi străluceşte ceva, unghiile ascuţite de pisică? Cuţitul de bucătărie.

Cosquín, 28 iunie 1939

Dragă,

O să te surprindă că ţiam[5] răspuns aşa de repede. Azi am primit scrisoarea ta cu vestea îngrozitoare pe care numi vine s-o cred, săracul băiat. Am fost prieteni foarte buni, deşi întro vreme nu era decât un negru zdrenţăros. Dar nu-mi dai niciun amănunt, te rog insistent ca în următoarea scrisoare să-mi povesteşti totul. Ce zarvă o fi în oraş.

E o chestie nemaipomenită că a apărut cineva interesat de casă, nul lăsa să-ţi scape, vinde-o şi aşa vei fi curând împreuna cu mine. Încă n-am început să mă interesez de preţul caselor de pe aici, sunt lefter, ce să-i faci, dar sigur se putea cumpăra convenabil şi o să fim împreună. Pensiunea asta îngrozitoare mă oboseşte.

Dar vezi cum e viaţa, sărmanul băiat se bucura de o sănătate de fier şi acum e mort. Te asigur că sunt mult mai

5 Vezi nota de la pag. 115.

bine, azi am dormit vreo patru ore după-amiază şi m-am trezit cu cearşafurile complet uscate, în loc să fi dormit rău din cauza veşti, căci cu cât sunt mai nervos cu atât transpir mai mult, dar azi nu. Se vede că mă vindec.

Graso, te sărut şi te îmbrăţişez.

Juan Carlos

Lasă storurile, se ridică în picioare şi deschide fereastra să împrospăteze aerul greu din cameră. Se priveşte în geam, zâmbind fără motiv. Se uită la ceas, e cinci după amiază, cerul e negru, în întuneric nu se văd munţii. Se gândeşte la prietenul mort care, poate, îl priveşte dintr-un loc necunoscut. Se gândeşte la posibilitatea ca prietenul mort să observe că ştirea asasinatului în loc să-l întristeze l-a înveselit.

FASCICULUL AL XII-LEA

Nimic vieţii nu îi datorez
şi nici iubirii nu îi datorez nimica
În singurătate vreau să mor,
nespovedit şi fără Dumnezeu
pe durerea-mi numai răstignit,
de parcă doar invidia m-ar fi-ndrăgit.

(din tangoul „Nu-i datorez nimic
vieţii” de Flores).

POLIŢIA PROVINCIEI BUENOS AIRES

Comisariatul sau secţia: Coronel Vallejos
Destinaţia: Tribunalul pentru prima instanţă din Ministerul Justiţiei al provinciei Buenos Aires şi Arhiva locală
Data: 17 iunie 1939

ACTUL ORIGINAL (EXTRASE)

În ziua de 18 iunie 1939, subsemnatul comisar Caledonio Gorostiaga, în prezenţa subcomisarului Benito Jaime García, care contrasemnează potrivit prevederilor legale, se consemnează fapta violentă prin care şi-a pierdut viaţa subofiţerul de poliţie Francisco Catalino Páez, fost salariat al comisariatului.

Crima a fost săvârşită în zorii zilei de 17 ale lunii iunie, cum depune mărturie caporalul de garda Domingo Lonati care, aflându-se în bucătăria situată în spatele clădirii, a auzit strigăte. Sus-pomenitele strigăte proveneau de la o casă vecină, lucru care nu s-a putut preciza în acel moment, deoarece bucătăria avea ferestrele închise din

cauza temperaturii scăzute dominantă în districtul Coronel Vallejos în ultimele zile, dar când a ieşit în curte, strigătele încetaseră şi nu se auzea decât un geamăt care a încetat şi el. Caporalul s-a urcat pe gard folosindu-se de o scară ce se afla sprijinită de perete şi a pornit spre curtea gospodăriei învecinate a domnului Antonio Sáenz. În menţionata curte se găseşte un smochin mare care îi împiedica total vederea, dar i s-a părut că vede siluete mişcându-se lângă uşa bucătăriei din menţionata gospodărie. Caporalul Lonati s-a gândit că ar putea fi vorba de o încăierare de animale, pisici sau câini, şi cu toată temperatura scăzută, a rămas postat de pază pe gard. După puţin timp a văzut lumini aprinzându-se în bucătărie. A văzut mişcându-se diferite persoane şi atunci caporalul, strigând din toate puterile, şi-a oferit ajutorul, dar nu i-a răspuns nimeni, deoarece uşa spălătoriei era închisă. Caporalul s-a gândit că era mai bine să se întoarcă în camera de gardă pentru cazul că ar fi sunat telefonul şi, într-adevăr, înainte de-a ajunge în cameră acesta suna deja. Era domnul Sáenz, care cerea ajutorul poliţiei, deoarece subofiţerul Páez zăcea fără viaţă în curtea sa, cum a constatat apoi medicul în drept, dr. Juan José Malbrán.

În continuare, subsemnatul, comisarul Caledonio Gorostiaga, locuind la etajul clădirii comisariatului, a fost convocat de caporalul Lonati şi împreună s-au îndreptat spre domiciliul d-lui Sáenz. Acesta ne aştepta îmbrăcat în pijama şi un halat de cameră, la fel ca soţia sa, doamna Augustina Barraza de Sáenz şi fiica sa, domnişoara María Mabel Sáenz. Săriseră îngroziţi din somn la strigatele subofiţerului Páez, rănit în grădină de către servitoarea casei, Antonia Josefa Ramírez, pe care de acum o vom numi „inculpata”.

… A constatat că trupul era deja fără viaţa, l-a declarat mort, conform legii. Infirmierul, cu ajutorul caporalului, au

transportat brancarda din ambulanţă până în numita grădină. Înainte de-a deplasa cadavrul, cel care subsemnează a trebuit să-şi impună autoritatea pentru că medicul legist insista să ridice cadavrul fără să permită întâi celui ce subsemnează, să ia toate măsurile cerute de situaţie, ca: a arăta pe scurt poziţia cadavrului în locul căderii şi de asemenea de-a observa în ce stare se aflau plantele din jur, care în acest caz erau trandafiri. Infirmierul Launero, într-o atitudine aproape insultătoare la adresa autorităţii a lăsat să cadă brancarda pe strat „strivind florile, dar, după cum observase" subsemnatul, trandafirii ce mărgineau aleea din partea stângă erau intacţi, înainte de intervenţia infirmierului, în timp ce trandafirii din dreapta au fost striviţi de căderea mortului. Din asta se deduce că n-a fost vorba de o luptă, subofiţerul a fost atacat din faţă, dar prin surprindere, pentru că altfel nu se explică cum n-a apucat să scoată revolverul din toc, deşi mâna dreaptă strângea tocul revolverului, pe care din anumite motive, n-a ajuns să-l scoată.

… La acestea subcomisarul, care contrasemnează prezentul proces verbal, doreşte să adauge că asta dovedeşte că prima lovitură a fost cea din abdomen, în timp ce aceea din inimă i-a fost aplicată când deja era la pământ.

… O lovitură de cuţit de bucătărie cu lama ascuţită, de douăzeci şi opt de centimetri lungime care i-a pătruns printre coaste drept în inimă, lovitură pe care o femeie n-ar putea s-o dea dacă victima era în poziţie verticală, dar putea în poziţie orizontală, permiţând femeii să înfigă cuţitul de sus în jos într-un corp deja, atunci, fără apărare.

… Şi acolo era întinsă pe pat fără cunoştinţă. Alături de ea se afla domnişoara Sáenz. Inculpata era îmbrăcată numai cu lenjeria intimă, furoul avea resturi de pete de sânge, spălate cu apă, dar, după cum a explicat domnişoara Sáenz, când au auzit strigătele au găsit-o pe

inculpată lângă cel ucis, în picioare, răsucind arma şi bolborosind. Imediat a leşinat şi a fost condusă la patul ei de domnişoara Sáenz cu ajutorul părinţilor ei. Au aşezat-o pe inculpată în pat şi au spălat petele de sânge cu un burete. Cum era rece au învelit-o cu pături şi au procedat imediat la chemarea medicului şi a poliţiei, după care…

Conform declaraţiei domnişoarei Sáenz, inculpata s-a plâns cu câteva zile înainte că victima (care nu-i mai vorbise după ce a rămas însărcinată) a oprit-o pe drum ordonându-i să lase uşa dinspre curte deschisă ca să intre noaptea să o viziteze, la care inculpata a reacţionat dispreţuitor căci, datorită dezinteresului victimei pentru fiul său, îi purta o mare ranchiună. Întâmplarea din această noaptea nu a putut însă să o detalieze pentru că inculpata fusese găsită în grădină într-o stare de puternica zdruncinare nervoasă şi nu-i mărturisise nimic.

Imediat după aceea, conform procedurii, doctorul Malbrán a examinat-o pe inculpată constatând că nu sunt urme de violenţă sexuală, dar a recomandat să nu fie trezită ci lăsată să-şi revină în mod firesc. S-a hotărât să rămână în cameră caporalul Lonati, în timp ce domnişoara Sáenz s-o vegheze stând aşezată pe pat.

A fost necesar, de asemenea, să inspectăm dispunerea camerelor, după care a reieşit că accesul în curtea mare se face printr-o singură uşă mărginită de două ferestre: la dreapta fereastra camerei domnişoarei Sáenz, iar la stânga fereastra spălătoriei, ambele având orientarea spre grădina ce se ţinea până la gardul învecinat cu Comisariatul. După cum afirmă d-l Sáenz sus-numita poartă de acces în curte era de obicei închisă cu zăvorul, dar că uneori rămânea deschisă, mai ales de când fusese inaugurată clădirea nouă a Comisariatului care acorda un sentiment de siguranţă celor ce locuiau în casă.

Aproape de ora opt şi treizeci ieri dimineaţă, adică în ziua de 16, inculpata s-a trezit, fiind îngrijită de d-ra

Sáenz. La nouă şi patruzeci şi cinci, doctorul Malbrán a considerat că inculpata putea face faţă interogatoriului. În urma acestuia au rezultat declaraţiile de mai jos:

Antonia Josefa Ramírez, în vârstă de două zeci şi patru de ani, a mărturisit că l-a omorât pe subofiţerul de poliţie Francisco Catalino Páez cu un cuţit de bucătărie. Mărturisirea a fost întreruptă de câteva ori de crize de plâns şi de fiecare dată d-şoara Sáenz a trebuit s-o ţină pe inculpată oprind-o să se dea cu capul de pereţi. D-şoara Sáenz, căreia, inculpata îi povestise deja întâmplările de cum se trezise, a ajutat-o să completeze lacunele pe care memoria ei le prezenta la fiecare moment. Faptele s-au precipitat în zorii zilei de 16 când inculpata a văzut-o pe victimă intrând în camera ei, îmbrăcat cu uniforma de subofiţer. Acesta a ameninţat-o cu revolverul şi i-a cerut să-i cedeze chiar acolo, cu toate că stăpânii erau aproape. Inculpata plină de ură pentru că fusese părăsită cu un copil după ce fusese sedusă pe baza unor promisiuni vane, a rezistat pretextând că-i e teamă că se vor trezi stăpânii, şi după cum a adăugat oportun d-şoara Sáenz, d-na Sáenz avea obiceiul să se scoale în toiul nopţii şi să meargă la bucătărie, din cauza aciditătţii la stomac. Detaliu: susnumita bucătărie comunică cu cămăruţa servitoarei fără o uşă propriu-zisă, ci numai cu o perdea din material negru, căci numita cameră a fost construită iniţial pentru cămară. Cu acest argument inculpata a convins victima să iasă în curte unde ea urma să facă ceea ce el îi ceruse. El nu voia să accepte, dar inculpata îl ameninţă că va ţipa. Atunci victima, cu toate că era băut – amănunt descoperit la autopsie – a fost de acord şi împreună s-au îndreptat spre curte. Dar înainte au trebuit să treacă prin bucătărie de unde inculpata, pe furiş, a luat cuţitul şi l-a ascuns. Victima dorea să o ducă până în spatele casei, cu gândul să-şi mai bată joc odată de ea. Când inculpata a crezut că a sosit momentul potrivit, îi arătase deja în curte cuţitul ca să-l

alunge, dar Páez, beat, n-a dat importanţă ameninţării, dimpotrivă…

… S-a trecut la cercetarea actului de naştere al copilului Francisco Ramírez, născut în ziua de 28 ianuarie 1938 în spitalul districtual Coronel Vallejos, în acesta fiind menţionat că are tată necunoscut. În continuare, a fost convocată mătuşa inculpatei, domnişoara Augusta Ramírez, de 41 de ani, de profesie spălătoreasă. Aceasta, sub jurământ, a declarat de mai multe ori că a primit bani de la Páez pentru îngrijirea copilului şi a adăugat că de mai multe ori, adică de fiecare dată când îl vedea pe cel ucis, adică atunci când îi ducea copilul ca să-l vadă, o făcea cu condiţia, impusă de victimă, de a nu spune nimic despre aceasta mamei, adică inculpatei. După spusele menţionatei spălătorese, era foarte drăguţ cu băieţelul căci acesta îi semăna mult adăugând că se vedeau în locuri îndepărtate de oraş deoarece victima se temea să fie văzut cu copilul. Numita victimă o amenința pe spălătoreasă că nu-i mai dă bani dacă spune inculpatei că el vede copilul. Cu o ocazie, victima s-a prezentat cu o minge de cauciuc, cadou pentru copil, cu condiţia ca spălătoreasa să spună că o cumpărase ea cu banii daţi de el, dar spălătoreasa a preferat să spună inculpatei că o găsise pe drum într-un şanţ, deoarece inculpata n-ar fi văzut cu ochi buni această cheltuială.

… În casa vecinilor spălătoresei şi a fost condus, împreună cu mingea de cauciuc, în clădirea Comisariatului pentru a fi văzut de funcţionarul care contrasemnează şi de subsemnatul. S-a declarat asemănarea cu victima ca fiind zdrobitoare. În ce priveşte mingea, printr-o anchetă operativă, s-a constatat că fusese achiziţionată la barul-magazin „Criolla” de către victimă la o dată nedeterminată, între lunile decembrie şi ianuarie trecute, poate cu ocazia zilei Regilor Magi[6] după cum a declarat

6 Zi în care se fac copiilor daruri, corespunzătoare zilei de Sf. Nicolae în calendarul ortodox (n. tr.).

sub jurământ proprietarul magazinului, Dl. Camilo Pons.

S-a procedat apoi la strângerea unor date de la câţiva vecini asupra moralităţii inculpatei, la foştii ei stăpâni, învăţătoarea, doamna…

În schimb o curioasă observaţie a caporalului Lonati aruncă nişte îndoieli asupra nepremeditării sângeroasei fapte: îşi aminteşte că l-a văzut pe subofiţerul Páez sărind gardul în direcţia proprietăţii d-lui Sáenz într-o altă noapte, cu puţine zile înainte, şi la fel îşi aminteşte de unele glume ale subofiţerului despre nişte presupuse incursiuni secrete în orele de gardă, glume care nu erau niciodată prea desluşite şi nimeni nu le prindea sensul. De aici se deduce că victima ar fi putut s-o viziteze pe inculpată şi în alte dăţi, ceea ce ar dărâma mărturisirea inculpatei, deşi se poate deduce că victima a mai sărit gardul, dar a găsit uşa de la intrarea în casă închisă, înainte ca, spre propria-i pedeapsă, s-o găsească deschisă, în zorii zilei de ieri.

N-a fost posibil nici să se găsească în încăperile comisariatului sticla din care a băut victima băutura alcoolică, căruia…

Cu aceste date considerăm completă informaţia culeasă referitor la cazul care ne preocupă. Inculpata se află actualmente sub îngrijire medicală în celula nr. 8 a acestui comisariat, cu regim de izolare, în afara intrărilor şi ieşirilor medicului legist.

Facem prezenta declaraţie sub jurământ, conform procedurii legale.

Caledonio Gorostiaga
comisar

Benito Jaime García
subcomisar

*

POLIŢIA PROVINCIEI BUENOS AIRES

Comisariatul sau secţia Coronel Vallejos
Destinaţia documentului Arhiva locală.
Data: 19 iunie 1939

Au fost reţinuţi minorii Celestino Páez, de 17 ani, şi Romualdo Ántonio Páez, de paisprezece, ambii fraţi ai defunctului subofiţer de la acest comisariat, Francisco Catalino Páez, pentru că au aruncat cu pietre în acuzata de omor Antonia Josefa Ramírez, în timp ce aceasta urca în trenul cu destinaţia oraşul Mercedes, unde o aşteaptă procesul, întovărăşită de agentul Arsenio Linares. Acuzata a fost atinsă de o piatră şi rănită la baza craniului, totuşi nu în mod grav, şi a fost imediat îngrijită de serviciul de prim ajutor al trenului, care a plecat cu întârziere datorită faptului menţionaţii minori s-au ascuns în spatele unuia dintre vagoane. Imediat ce au fost prinşi, trenul a plecat. Ambii minori rămân la dispoziţia judecătorului de pace din districtul Coronel Vallejos.

Benito Jaime García
subcomisar de serviciu

— E voie? *Mi se întoarce stomacul pe dos.*

— Da, intraţi vă rog. Vă aşteptam, *ce pusă la punct a venit pipernicita.*

— Ce plante frumoase aveţi… *dar casa îţi face greaţă.*

— E singurul lucru după care-mi pare rău, dacă plec din Vallejos… *ce tot te uiţi atâta la mozaicul crăpat de pe jos? e îmbrăcată impecabil, palton din lână scumpă, pălărie de fetru.*

— Ce frig e, nu? *Nu are sobă, jigodia asta.*

— Da, mă scuzaţi că e aşa rece casa, *veniţi pe aici să trecem în salon. O să găseşti murdărie doar dacă eşti vrăjitoare… uite ce curăţenie.*

— Nu mă deranjează, să stau în bucătărie, dacă e mai

cald… *Nu are sobă, are bărbia căzută, trebuie să aibă vreo patruzeci şi cinci, şi pungi sub ochi.*

— Bine, dacă nu vă deranjează, să mergem, e totul curat din fericire. *Credeai că mă prinzi cu casa murdară, eşti o pitică! O pitică! Chiar dacă ţi-ai pus pălăria să te lungească.*

— Înghite multe lemne soba asta? *Trebuie să o frece toată ziua, mizeria asta de femeie.*

— Destule, dar cum îmi petrec aici toată ziua, nu contează. *Da, sunt o femeie simplă, ce-ţi pasă?*

— Aţi primit o scrisoare de la fiica dumneavoastră? *grasa.*

— Da, e foarte bine, mulţumesc. *A pus laba pe un bărbat nu ca tine.*

— Unde s-a dus să locuiască, la Charlone? *Patru case prăpădite în câmp.*

— Da, băiatul face comerţ în Charlone. E aşa micuţ Charlone, nu? *Dar căsătorită, căsătorită***,** *nu nemăritată, ca ştim noi cine…*

— Faceţi bine că plecaţi din Vallejos, ce să faceţi aici singură? *Şi pe drojdie.*

— Da, fata mi-a plecat, ce o să fac aici singură, *când ai o dragoste, de ce să pierzi timpul singură…*

— De câţi ani aţi rămas văduvă? *Ce-o fi văzut la ea fratemeu? Oarecare, rău îmbrăcată.*

— Se fac doisprezece ani. Fetiţa avea opt ani când a murit el. Eu am suferit mult în viaţă, domnişoară Celina. *Mi-a venit timpul s-o duc bine, ce crezi…*

— Ce vârstă aveaţi când a murit soţul? *Mărturiseşte.*

— *Să-i spun*? Fetiţa avea opt ani… *nu, nu, nu, n-o să-ţi fac plăcerea.*

— Uite, doamnă, cum v-am comunicat, am ceva foarte important de vorbit cu dumneavoastră. *Are o tunsoare á la garçon care-ţi face greaţă şi cerceii ăştia ca nişte belciuge pe care-i poartă toate neisprăvitele.*

— Da, spuneţi cu toată încrederea. *Ţine-mă doamne, că asta-i în stare de orice.*

— Uite, înainte de toate, vreau să-mi promiteţi că n-o să spuneţi nimănui. *Neisprăvită mizerabilă, o să crapi dacă nu-i povesteşti vecinei.*

— Jur pe ce am mai sfânt. *Oare Domnul n-o să mă pedepsească dacă jur?*

— Pe cine? *Dacă juri pe fratele meu, te scuip.*

— *Pe Juan Carlos n-am curaj.* Pe fericirea fiicei mele.

— Bine. Uite, am primit o scrisoare de la fratele meu care-mi povesteşte ce v-aţi gândit să faceţi.

— Ce spune? *Cu ce-o să vină asta? o să mă ameninţe că-i povesteşte fiică-mi?*

— De ce vreţi să repet? *Ţi-am zis-o.*

— Şi dacă acolo spune ceva ce nu-i chiar adevărul, nu vreau să zic că ar fi mincinos, dar mi-e teamă să nu fie vreo neînţelegere. *Să fii sigură.*

— Zice că ştiţi că noi, mama şi eu, *nu tu, haimanao,* nu mai putem să trimitem atâţia bani la Córdoba pentru noul tratament şi că pensiunea unde stă nu e bună, că una mai bună e scumpă ca ochii din cap, bine, că dumneavoastră i-aţi scris propunându-i că aţi dori să vindeţi casa şi să vă mutaţi la Cosquín, să vă cumpăraţi o căsuţă acolo şi să-l luaţi şi pe el în pensiune. *Cum te poate suporta fratele meu, zdreanţă veşnic pe tocuri înalte şi bondoacă.*

— Da, totul e adevărat, şi, dacă pot, am să iau şi pe cineva în pensiune ca să acopăr cheltuielile.

— Mama e foarte supărată pe toate astea… *să trateze cu haimanalele.*

— De ce? Nu-i spre binele fratelui asta? *Toate moţatele astea au inimă de piatră.*

— Ba da, dar suferă că nu poate să-l ajute cum ar dori.

— *Mai bine i-ai trimite nişte bani, în loc de atâtea paltoane şi pălării.* Dar cel puţin să nu fie aşa de mândră, nu-i bine.

— Mama mea nu-i mândră, nu se cade să vorbiţi aşa. Ceea ce se întâmplă e că mama a fost crescută în aşa fel încât să nu-i lipsească nimic şi acum o doare, e firesc, nu? *Înghite-o şi pe asta! Înghite-o!*

— *Cum ai curajul să mă jigneşti, căţea…* Da, aşa sunt mamele.

— Bun, atunci mama şi eu dorim să vă cerem ceva.

— Spuneţi-mi. O să *mă distrugă de tot? O să-mi pierd iubitul?*

— O să vindeţi mobila la licitaţie?

— *Am scăpat?* Nu, pentru că nu iau aproape nimic pe ea şi apoi dacă trebuie să cumpăr mobilă nouă în Cosquín va fi foarte scump. Şi, culmea, nu ştiu dacă au acolo magazin de mobilă, închipuiţi-vă ce-ar fi dacă ar trebui să merg să o cumpăr din oraşul Córdoba?

— Mama şi eu ne-am imaginat că o să le trimiteţi pe cele de aici.

— Da, o să le trimit. Am deja o ofertă pentru casă, ştiţi? *Nimic*, *nimic n-o să mă oprească.*

— Bun, mama şi eu, va cerem un lucru: n-o să aveţi nicio piedică din partea noastră, dar vă cerem să nu spuneţi nimănui că mergeţi la Cosquín; *neruşinata*, *să se înhăiteze cu un băiat mai tânăr.*

— Nicio grijă, nici eu nu mă gândeam să spun cuiva, şi cu atât mai puţin fetei mele. Ştiţi ce limbă rea au cei de pe aici. Uitaţi-vă ce se spune despre Mabel*… na, înghite-o, că* e *prietena ta.*

— *Ce vrei să insinuezi tu şi guşa ta?* Nu cred aşa ceva. O fată de familie bună ca Mabel nu se încurcă cu oricine.

— *Sunt toate nişte haimanale şi ea mai rea decât toate.* Se poate să fie scorneli. Dar se pare că se contrazice în declaraţii.

— O fi fost foarte nervoasă… În sfârşit, să ne întoarcem la ale noastre, deşi n-o să vorbiţi de Cosquín, lumea o să-şi dea seama dacă nu procedaţi cu multă grijă. De exemplu

mobilele, nu le trimiteţi aici.

— Dar cum se fac?

— Dacă le trimiteţi prin compania de transport de aici, imediat o să afle toată lumea. Trimiteţi-le de aici la fiica dumneavoastră la Charlone şi de acolo la Cosquín. Şi luaţi şi pentru celelalte aceleaşi precauţii.

— *Pe Juan Carlos nu mi-l iei.* Ce fel de precauţii?

— Toate. În aşa fel încât nimeni să nu ştie că sunteţi acolo cu fratele meu. Trebuie să înţelegeţi că pentru familia noastră e o ruşine. *Ţi-am zis-o!*

— *Nu, ruşine e să furi.* Dacă Dumnezeu i-a trimis boala asta înseamnă că a fost voinţa lui, nu câştigă nimic cu ruşinea.

— Dar îmi promiteţi c-o să faceţi aşa cu mobilele şi cu actul de vânzare a casei? Să daţi, adică, pentru toate formalităţile adresa fiicei dumneavoastră din Charlone. Îmi promiteţi?

— Promit. *Şi tu care o să te urci în maşina celor care sunt în trecere pe aici, pitico, cu ce drept îmi vorbeşti pe tonul ăsta?*

FASCICULUL AL XIII-LEA

Suflete-al meu,
De poţi vorbi cu Dumnezeu
Întreabă-l de vreodată eu
Voi înceta să te iubesc

(din boleroul „Perfidie” de Lecuona).

Era o după-amiază de toamnă. Pe această stradă din Buenos Aires copacii creşteau înclinaţi. De ce oare? De-o parte şi de alta a străzii, înaltele blocuri opreau razele soarelui şi crengile se întindeau înclinate, parcă rugându-se, spre mijlocul străzii… căutând lumina. Îndreptându-se spre casa unei prietene pentru a lua ceaiul, Mabel îşi ridică privirea spre coroanele lor bătrâne, spre trunchiurile puternice înclinându-se, umilindu-se.

O vagă presimţire parcă îi cuprindea gâtul cu o mănuşă de mătase şi Mabel, strângând la piept un buchet de trandafiri şi respirând parfumul lor dulce, se gândi deodată, de ce oare? Că toamna a sosit în oraş spre a nu-l părăsi niciodată. Faţada blocului i se părea luxoasă, dar absenţa unui covor la intrare o linişti: clădirea unde urma să locuiască ea în curând era dotată cu acest accesoriu, decisiv când e vorba să defineşti categoria unei case. Totuşi cabina ascensorului avea oglindă, da, şi îşi examina machiajul prin vălul subţire, din celofan, al pălăriei negre de fetru, împodobită cu ciorchini de vişine. La sfârşit îşi netezi blana din cozi de vulpe aşezate în jurul gâtului.

Etajul III, apartamentul B; cu pieptănătură înaltă şi cu umbra din priviri, prietena ei Nené i se păru, când deschise uşa, îmbătrânită.

— Mabel, ce plăcere să te văd! şi se sărutară de câte două ori pe fiecare obraz.

— Nené, vai ce îngeraş, umblă deja comoara asta! şi când sărută copilul îl descoperi puţin mai încolo, într-un ţarc, pe băieţelul mai mic al prietenei sale, şi micuţul, ce scump e!

— Nu… Mabel… nu-s deloc drăguţi, nu ţi se pare că sunt urâţei? spuse sincer mama.

— Nu, sunt frumoşi aşa grăsuţi şi cârni, cât are cel mai mic?

— Gândăcelul are opt luni; cel mai mare un an şi jumătate împlinit… Dar, din fericire, sunt băieţi, nu? Nu interesează dacă nu sunt drăguţi… Nené se simţi săracă, nu avea de arătat altceva decât doi copii nu prea înzestraţi de natură.

— Ei, dar sunt unul după altul… N-ai pierdut vremea, eh?

— Ah, ştii că-mi era teamă că o să treacă zilele astea, fără să vii să mă vezi, cum merg pregătirile?

— Să vezi, sunt înnebunită, cu toate că nu fac nici nuntă şi nici masă mare!… Ai o casă foarte drăguţă, vocea lui Mabel suna crispată de ipocrizie.

— Ţi se pare?

— Cum să nu-mi placă? Cum mă întorc din luna de miere, trebuie să vii să-mi vezi cuibuşorul, sigur, apartamentul meu e foarte, foarte mic.

— O să fie o bijuterie, replică Nené admirând trandafirii parfumaţi în timp ce-i aşeza în vază, nu-i aşa că ai uitat să-mi aduci fotografia logodnicului?

Amândouă se gândiră la ovalul perfect al feţei lui Juan Carlos şi câteva clipe ezitară să se privească în ochi.

— Nu, de ce, e scund şi nu prea bine făcut…

— Mor de curiozitate să-l cunosc, ei lasă, pentru ceva tot te căsătoreşti tu cu el… Arată-mi fotografia bondocului… şi încă înainte de-a termina fraza, Nené se căia că o pronunţase.

— Sunt comode scaunele astea; nu dragule, nu te mai

atinge de ciorapii mei.

— Luisito! Uite că-ţi dau una, na-na. Stai liniştit acolo, că imediat îţi dau o prăjitură, şi Nené se îndreptă spre bucătărie să pună apa pentru ceai.

— Tu eşti Luisito? Dar pe frăţiorul tău cum îl cheamă? Mabel zâmbi copilului şi căută în fizionomia lui o asemănare hotărâtoare cu soţul lui Nené.

— Mabel, vino să-ţi arăt casa.

Aflându-se amândouă în bucătărie, nu putură evita năvala amintirilor. Atâtea după-amieze petrecute în cealaltă bucătărie a lui Nené, în timp ce afară sufla vântul prăfos al pampei…

— Ştii ceva, Nené? Mi-ar place un *maté*[7] ca pe vremuri… cât timp o fi trecut de când n-am mai băut un *maté* împreună?

— Ani lungi, Mabel. Cam de când am ieşit Regina Primăverii… Iar acum suntem în aprilie ’41…

Tăcură amândouă.

— Nené, se zice că ceea ce-a trecut a fost mai bun. Oare aşa să fie?

Tăcură din nou. Amândouă aveau răspuns la această întrebare. Acelaşi: da, trecutul fusese mai bun, deoarece atunci mai credeau în dragoste. Tăcerea fu urmată de altă tăcere. Lumina slabă a asfinţitului pătrundea prin ferestruică şi colora pereţii cu umbre violete. Mabel, deşi nu era ea gazda, dar nemaisuportând asaltul melancoliei, aprinse becul ce atârna de tavan, fără să ceară voie. Şi întrebă:

— Eşti fericită?

Nené simţi că o adversară mai şireată, o atacase prin surprindere. Nu ştia ce să răspundă, era să zică „nu mă pot plânge” sau „totdeauna rămâne ceva neîmplinit” sau „da, am copii”, dar preferă să ridice din umeri surâzând enigmatic.

---

7 Ceai argentinian.

— Se vede că eşti fericită, ai o familie pe care nu oricine…

— Da, nu pot să mă plâng. Ceea ce aş dori ar fi un apartament mai mare ca să pot lua o servitoare şi să am unde să o culc, că dacă doarme în living mai mult încurcă. Dar ştii câtă bătaie de cap îmi dau copiii ăştia? Acum vine iarna şi încep cu răcelile… Nené prefera să nu pomenească de alte nemulţumiri: că nu fusese la niciun fel de club de noapte, că nu se urcase niciodată într-un avion, că mângâierile soţului nu erau… mângâieri…

— Dar sunt aşa de voinici… Ieşi mult?

— Nu, unde să mă duc cu ăştia doi care plâng tot timpul? Sau fac pipi sau caca. Fă copii şi o să vezi cum e.

— Nu te plânge, dacă nu i-ai avea i-ai dori, adăugă Mabel fără convingere deoarece nici ea nu-şi dorea viaţa asta ternă de mamă şi soţie, dar era, oare, preferabil să rămână nemăritată într-un oraş ca Vallejos, continuând să fie ţinta tuturor bârfelor?

— Şi tu, povesteşte-mi de tine… Vrei să ai mulţi copii?

— Ne-am înţeles cu Gustavo să nu facem copii până ce nu-şi ia diploma. Mai are de dat câteva examene, că nu şi le mai dă şi el odată…

— Ce studiază?

— Ştiinţele economice.

Nené se gândi cu cât era mai important un licenţiat în ştiinţe economice decât un agent care se ocupă cu vânzările la licitaţie.

— Povesteşte-mi ceva de Vallejos, Mabel.

— N-am nicio veste proaspătă, e mai mult de o lună de când sunt la Buenos Aires cu pregătirile astea.

— Juan Carlos e tot la Córdoba? Nené simţea că i se îmbujorează faţa.

— Da, se pare că-i mai bine. Mabel privea flacăra albastră de la soba cu gaze.

— Şi Celina?

— Mai mult sau mai puţin bine. Ce să vorbim de asta, poţi a-ţi închipui. A luat-o pe un drum greşit, ştii că dacă te încurci cu cei ce stau o zi-două prin oraş ajungi rău. Nu asculţi nicio piesă după-masă?

— Nu, e vreuna frumoasă?

— Divină! N-o asculţi pe cea de la cinci?

— Niciodată. Nené îşi aminti că prietena ei descoperea întotdeauna prima care era cel mai bun film, cea mai bună actriţa, cel mai bun june prim, cel mai bun teatru radiofonic, de ce se lăsa acum depăşită?

— Am pierdut multe episoade, dar când pot o ascult.

— Ce păcat, o să pierzi şi azi unul. Nené ar fi vrut să vorbească mai multe cu Mabel, să-şi povestească amintirile, o avea oare curaj să deschidă subiectul Juan Carlos?

— Nu ai radio?

— Ba da, dar e trecut de cinci.

— Nu, e cinci fără zece.

— Atunci am putea-o asculta, dacă vrei. Nené îşi aminti că e gazdă şi trebuie să facă pe plac musafirei.

— Da, minunat! Nu te superi? Tot aşa de bine însă am putea şi să stăm de vorba.

— Da, dar mai bine spune-mi, cum se cheamă piesa?

— *Căpitanul rănit*, mai sunt patru episoade şi se termină, iar pentru luna următoare e anunţată *Făgăduiala uitată.* Vrei să-ţi povestesc ce s-a întâmplat până acum?

— Da, dar după aceea să nu uiţi să-mi povesteşti de Raba. Ce face?

— Foarte bine. Uite, îţi povestesc cum începe, că altfel se face cinci şi n-o să pricepi nimic. Sunt sigură că o să-ţi placă şi o să-l mai asculţi.

— Bine, grăbeşte-te.

— În timpul războiului din nouă sute paisprezece, un căpitan din armata franceză, un băiat tânăr, dintr-o familie foarte bună, cade rănit pe undeva pe la frontiera cu

Renania şi când îşi recapătă cunoştinţa, se trezeşte în tranşee alături de un soldat neamţ mort; auzind că regiunea a căzut în mâinile inamicului, îşi îmbrăcă uniforma mortului şi se dă drept neamţ. Cum toată regiunea era în mâinile nemţilor, ajung până într-un sat, intră la o fermă şi cer de mâncare. Fermierul e cam încuiat dar nevastă-sa e o femeie foarte frumoasă şi le dă de mâncare nemţilor numai să plece, când deodată îl vede pe căpitan şi-l recunoaşte. Aflăm acum că ea era dintr-un sat apropiat de castelul unde trăia familia băiatului şi că atunci când el îşi începea cariera militară şi venea să-şi petreacă vacanţa la acest castel, se întâlnea mereu cu el în pădure, ea fiind adevărata lui dragoste din tinereţe.

— Dar ce fel de fată era? Serioasă sau o uşuratică?

— Ei bine, ea se îndrăgostise de el când era abia o copilă, fugeau de la castel să facă baie în pârâu, culegeau flori şi, în mod sigur, i-a cedat.

— Atunci aşa-i trebuie. Dacă i-a cedat.

— Nu, pentru că de fapt el o iubeşte cu adevărat, dar cum era o ţărancă s-a lăsat influenţat de familia care dorea ca el să facă o căsătorie convenţională cu o alta aristocrată. Dar, Nené, nu luăm ceaiul?

— Ah, cu povestea ta am uitat de ceai, acum e gata, vrei *maté*? Dar el o iubeşte pe aristocrată sau nu?

— Păi... E o tânără foarte fină care de asemenea e foarte îndrăgostită de el, i-o fi plăcând şi lui. Dar lasă, să bem ceaiul…

— Cu adevărat însă nu poate să iubească decât pe una.

Mabel prefera să nu răspundă. Nené deschise radioul, Mabel o observă nu prin vălul pălăriei, ci prin cel al aparenţelor, ajungând să citească în inima ei. Nu încăpea îndoială: dacă ea credea că e imposibil să iubeşti mai mult decât un bărbat, e limpede că pe bărbatul ei nu-l iubeşte, deoarece pe Juan Carlos îl iubise.

— Şi el se întoarce la ea din convenţie.

— Nu, căci el o iubeşte cu adevărat, în felul lui, Nené.

— Cum adică în felul lui?

— Pentru el înainte de toate e patria, căci e un căpitan care fusese de multe ori decorat. Apoi urmează un episod în care un cumnat de-al ei, fratele brutei, un trădător, mă-nţelegi?, un spion al nemţilor, vine la fermă şi-l descoperă pe băiat ascuns în hambar; acesta e obligat să-l omoare pe spion şi să-l îngroape noaptea în grădină, câinele nelătrând pentru că fata îl învăţase să-l iubească pe cel ascuns.

„L.R. 7 – programul 7, radio Buenos Aires, postul dumneavoastră preferat… prezintă… Teatrul radiofonic al după-amiezii…”

— Între timp servesc ceaiul… Le-o fi foame şi copiilor.

— Da, dar nu asculţi? Dă-mi voie să-l dau mai tare.

O melodie executată la vioară îşi risipeşte primele note. Apoi, imediat, intensitatea muzicii scade şi face loc unei voci modulate de povestitor:

„În acea dimineaţă rece de iarnă, Pierre a zărit, din podul hambarului, focul încrucişat al armelor. Cele două armate se înfruntau la puţini kilometri de fermă. Măcar de-aş putea veni în ajutorul alor mei, s-a gândit el. În hambar se auziră zgomote neaşteptate. Pierre rămase nemişcat în culcuşul sau de fân:

— Pierre, eu sunt, nu te teme.

— Marie… aşa devreme…?

— Pierre, nu-ţi fie frică.

— Singura mea teama e că visez şi trezindu-mă n-o să te mai văd aici… în chenarul uşii, cu zorii trandafirii în spate…”

— Mabel, să nu-mi spui că este ceva pe lume mai frumos decât să fii îndrăgostit.

— Sst!

— Pierre… ţi-e frig? Câmpul e plin de rouă, dar putem vorbi în linişte, că el s-a dus în sat…

— De ce aşa devreme? Nu se duce întotdeauna la

amiază?

— I-e teamă că n-o să poată merge mai târziu, dacă bătălia continuă. De asta am şi venit acum să-ţi schimb bandajul.

— Marie, lasă-mă să te privesc… ai ochi ciudaţi, ai plâns cumva?

— Ce tot spui, Pierre. N-am timp de plâns.

— Şi dacă ai avea?

— Dacă aş vrea… aş plânge în linişte.

— Cum ai şi făcut azi.

— Pierre, lasă-mă să-ţi schimb bandajul, aşa, să-ţi scot pânza asta cu tot felul de ierburi, o să vedem dacă leacul meu primitiv te-a lecuit.

Maria scoase bandajul care înconjura pieptul iubitului. La fel cum pe câmpurile Franţei se ducea o bătălie, şi în inima ei se luptau două forţe opuse; deşi nu avea încredere în puterea vindecătoare a bietelor ierburi de câmp, dorea foarte mult să descopere rana cicatrizată, ceea ce însemna că îngrijirile ei au dat roade; pe de altă parte, dacă rana era vindecată… Pierre ar părăsi ascunzătoarea şi ar pleca, poate pentru totdeauna.

— De câte ori o fi înfăşurat bandajul ăsta, te doare când ţi-l scot?

— Nu, Marie, tu nu-mi poţi face niciun rău, eşti prea dulce pentru asta.

— Ce prostii spui! Totuşi n-am uitat gemetele tale din ziua în care ţi-am spălat rana.

— Marie… în schimb tu nu te-ai plâns niciodată. Spune-mi, ce-ai simţi dacă aş muri în luptă?

— Pierre, nu vorbi aşa, îmi tremură mâinile şi pot să greşesc… Mi-a mai rămas doar să scot legăturile înmuiate în ierburi. Nu te mişca.

Şi deodată în faţa ochilor Mariei apăru, fără bandaj, hotărârea destinului.”

După o cortină muzicală ritmată şi modernă, se aude o

reclamă comercială pentru pasta de dinţi cu efect igienic îndelungat

— Îţi place, Nené?

— Da, piesa e frumoasă, dar ea nu joacă prea bine. Nené se temea să laude jocul interpretei, amintindu-şi că lui Mabel nu-i plăceau actriţele argentiniene.

— Dar e foarte bună, mie-mi place! replică Mabel, aducându-şi aminte că Nené nu ştiuse niciodată să aprecieze un film, o piesă sau o emisiune la radio.

— Ea i s-a dat prima dată în hambar, sau când era încă nemăritată?

— Nené, înainte! Nu vezi că e o dragoste veche?

— E clar, că nu-şi mai poate face nicio iluzie în legătură cu el întrucât i se dăduse deja; mă gândeam că dacă nu i s-ar fi dat înainte, când erau tineri, iar în hambar nu se putea întâmpla nimic pentru că el era rănit, atunci s-ar fi întors la ea cu mai multă plăcere.

— Asta n-are nicio legătură, dacă o iubeşte, o iubeşte…

— Eşti sigură? Ce crezi că ar trebui să facă ea pentru ca el să se reîntoarcă după terminarea războiului?

— Asta depinde de bărbat, dacă e sau nu un om de onoare… Taci, că începe!

„În faţa ochilor sta scris, limpede ca lumina zilei, destinul ei. Maria văzu cu bucurie, cu surpriză, cu durere că… rana se cicatrizase. Alifia îşi făcuse efectul, iar organismul robust al lui Pierre făcuse restul. Dar dacă Marie ar fi vrut… cicatricea putea să se redeschidă, era suficient să-şi apese puţin unghiile în pielea nouă şi fragedă, încă transparentă, care unea marginile rănii profunde.

— Marie, spune-mi s-a vindecat?… De ce nu spui nimic?

— Pierre…

— Da, spune-mi pot pleca să-mi caut trupa?

— Pierre… poţi pleca, rana s-a închis.

— O să mă duc să lupt împreună cu ai mei, apoi o să mă

întorc şi dacă va fi nevoie mă voi bate corp la corp cu el… ca să te eliberez.

— Nu, asta nu, niciodată, el e o brută, o fiară josnică în stare să te atace pe la spate.”

— Mabel, de ce s-o fi căsătorit cu bărbatul ăsta aşa de rău?

— Nu ştiu, am pierdut cam multe episoade, o fi făcut-o şi ea pentru a nu rămâne nemăritată şi singură.

— Era orfană?

— Chiar dacă avea părinţi, voia să-şi facă un cămin al ei, nu? Lasă-mă să ascult.

„— Cum poţi fi aşa de sigur că o să te întorci?”

După o cortină muzicală modernă şi ritmată, se auzi reclama comercială pentru un săpun de toaletă produs de aceeaşi firmă care făcea reclamă şi pentru pasta de dinţi deja elogiată.

— Te omor, Nené, nu m-ai lăsat să ascult, nu… am glumit, să-mi mănânc acum prăjitura asta! Şi să ajung cât un butoi.

— Şi Raba ce mai face?

— Foarte bine, n-a vrut să se întoarcă să lucreze la noi, nici nu se mai uită la mine, după tot ce-am făcut pentru ea.

— Şi din ce trăieşte?

— Spală pentru alţii acasă la ea, împreună cu mătuşă-sa. Vecinului lor, un fermier, i-a murit soţia şi ele îi gătesc şi-i îngrijesc copiii, se descurcă. Dar e o nerecunoscătoare, unor astfel de oameni cu cât le faci mai mult bine, cu atât e mai rău…

Povestitorul descrie în continuare situaţia trupelor franceze. Erau încercuite şi din ce în ce mai slăbite. Dacă Pierre ajunge la ele n-ar fi făcut altceva decât să îngroaşe numărul morţilor. Dar căpitanul puse la cale o stratagemă extrem de îndrăzneaţă; să-şi îmbrace uniforma duşmană şi să semene confuzie pe frontul inamicului. În acest timp, Marie îşi înfruntă soţul.

— Tu ai fi în stare de asemenea sacrificiu, Mabel?

— Nu ştiu, cred că i-aş fi redeschis rana, în felul acesta nu se mai întorcea în luptă.

— Numai că dacă el îşi dădea seama ar fi urât-o pentru totdeauna. Sunt cazuri în care eşti între ciocan şi nicovală, nu?

— Uite, Nené, eu sunt fatalistă, cred că ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus, poţi să-ţi spargi capul gândindu-te şi făcând planuri, că până la urmă totul îţi iese pe dos.

— Crezi asta? Eu cred că oricine trebuie să joace totul pe-o carte, chiar dacă o face o singură dată în viaţă. Cât voi trăi o să mă căiesc că n-am ştiut să risc.

— Ce, Nené? Să te căsătoreşti cu un om bolnav?

— Ce tot spui? De ce aduci vorba de asta când eu mă gândeam la altceva?

— Nu te supăra, Nené, cine se gândea că Juan Carlos va ajunge în halul ăsta?

— Acum are mai multă grijă de el?

— Eşti nebună! Tot timpul şi-l petrece umblând după femei. Ceea ce nu-mi explic eu e cum de nu le e teamă că se molipsesc.

— Unele n-or fi ştiind… Şi cum Juan Carlos e aşa frumos…

— Toate sunt nişte stricate.

— Ce vrei să spui?

— Ar trebui să ştii.

— Ce? Nené se simţi ca şi cum o prăpastie s-ar fi deschis înaintea ei, ameţeala o făcu să se clatine.

— Nimic, se vede că tu…

— Vai, Mabel, ce vrei să spui?

— Tu n-ai avut cu Juan Carlos… bun, ştii tu ce.

— Eşti grozavă, Mabel, mă faci să roşesc, sigur că n-am avut nimic. Că îl iubeam da, nu neg, aşa ca logodnică, vreau să spun.

— Ei, nu te supăra, eşti prea nervoasă.

— Parcă doreai să-mi spui ceva. Ameţeala puse stăpânire pe ea, dorea acum să ştie ce se afla în fundul prăpastiei.

— Păi, se pare că femeile după ce au ceva odată cu Juan Carlos nu mai vor să-l părăsească.

— Pentru că-i un băiat foarte frumos, Mabel. Şi foarte galant.

— Of, nu vrei să înţelegi.

„— Dacă trupele franceze înaintează, trebuie s-o luăm din loc, femeie. Şi încă repede, cu baloturile astea de fân şi cu calupurile de brânză. Pe zi ce trece eşti tot mai amorţită şi tremuri de frică, proastă ca oaia!

— Încotro ne ducem?

— La fratele meu, nu înţeleg de ce n-o fi trecut pe aici.

— Nu, nu la el.

— Nu mă contrazice, că-ţi scap o palmă… şi ştii deja ce grea e.”

— Cum, asta se lasă lovită? Ce proastă!

— Ei şi tu, Mabel, o fi făcând-o pentru copii, au copii?

— Cred că da. Eu l-aş omorî pe cel care ar îndrăzni să mă lovească.

— Ce porci sunt bărbaţii, Mabel…

— Nu toţi, draga mea.

— Bărbaţii care lovesc, vreau să zic.

Povestitorul îşi ia rămas bun de la ascultători până în ziua următoare, întrerupând scena plina de violente ameninţări dintre Marie şi soţul ei. Urmează o cortină muzicală şi la sfârşit o altă reclamă pentru pasta de dinţi şi săpunul deja elogiate.

— Dar ce, Mabel, ce? Ce nu vreau să înţeleg când vorbeşti de Juan Carlos? Nené continuă să se joace cu propria-i suferinţă.

— Că femeile nu vor să-l părăsească pentru… ceea ce se întâmplă în pat.

— Dar, Mabel, nu-s de acord. Femeile se îndrăgostesc de

el pentru că-i un băiat foarte frumos. Nu pentru ceea ce se petrece în pat, cum spui tu, pentru că, sincer vorbind, odată ce se stinge lumina nu mai vezi dacă soţul e frumos sau nu, toţi sunt la fel.

— Toţi la fel? Atunci tu, Nené, nu ştii că nu există doi la fel. Nené se gândi la doctorul Aschero şi la soţul ei, nu-i putea compara, momentele întâlnirilor amoroase cu nesuferitul doctor fuseseră scurte şi în condiţii neprielnice.

— Ce ştii tu, Mabel, o fată nemăritată…

— Vai, Nené, toate colegele mele de şcoală sunt măritate şi cu ele, fetiţo, sunt intimă şi îmi povestesc tot.

— Dar tu ce ştii despre Juan Carlos, nu ştii nimic.

— Nené, tu nu ştii ce faimă avea Juan Carlos?

— Ce faimă?

Mabel făcu un gest obscen cu mâna.

— Mabel! Zău că mă faci să roşesc! Nené îşi simţi deodată toate temerile ei violent confirmate. Temeri pe care le simţise prima dată în noaptea nunţii; ar fi dat orice să uite imaginea aceea îngrozitoare.

— Şi se pare că asta are multă importanţă, Nené, pentru ca o femeie să fie fericită.

— Mie soţul mi-a spus că nu.

— Se pare că ţi-a spus poveşti. Prostuţo, te necăjesc, nu asta mi-au povestit despre Juan Carlos, ţi-am spus-o numai ca să te necăjesc. Altceva mi-au povestit.

— Ce anume?

— Iartă-mă, Nené, dar când mi-au povestit, am jurat că niciodată, dar niciodată, să nu spun nimănui. Aşa că nu-ţi pot spune, iartă-mă.

— Mabel, asta-i foarte nepoliticos. Din moment ce ai început, termină.

Mabel privea în altă parte.

— Iartă-mă, dar când fac un jurământ îl respect.

Mabel tăia cu furculiţa o prăjitură în două. Lui Nené i se părea că furculiţa e un trident, că din fruntea lui Mabel

răsăreau două coarne de diavol şi că, sub masă, coada îmbârligată se încolăcea pe după unul din picioarele scaunului. Făcu un efort şi sorbi o înghiţitură de ceai; viziunea diabolică se împrăştie şi Nené plănui pe neaşteptate o lovitură care să-i răzbune toate afronturile suferite în timpul vizitei la prietena sa; privind-o drept în ochi, o întrebă pe neaşteptate:

— Mabel, eşti cu adevărat îndrăgostită de logodnicul tău?

Mabel se bâlbâi, scurtele secunde de ezitare îi trădară jocul; comedia fericirii se încheiase. Nené constată cu satisfacţie că-şi vorbeau de la egal la egal, ca între farsori.

— Nené… ce vorbuliţă…

— Ştiu că-l iubeşti, dar uneori mai întrebi aşa, din prostie, câte ceva.

— Sigur că-l iubesc, numai că nu era adevărat.

Mabel se gândi că poate, cu timpul, va învăţa să-l iubească, dar dacă mângâierile logodnicului nu vor reuşi s-o facă să le uite pe ale altor bărbaţi? Cum vor fi fiind mângâierile lui? Trebuia să aştepte noaptea nunţii, altfel era riscant. Bărbaţii…

— Tu, Nené, îl iubeşti acum mai mult pe bărbatul tău decât când eraţi logodiţi?

Ceaiul, fără zahăr. Prăjiturile, cu cremă. Nené spuse că se delecta cu bolerourile cântăreţilor din America Centrală care erau acum la modă. Mabel o aprobă. Nené adăugă apoi că o entuziasmau de-a dreptul, i se păreau scrise pentru toate femeile şi, în acelaşi timp, pentru fiecare femeie în parte. Mabel completă că acest lucru se întâmpla pentru că bolerourile conţin multe lucruri adevărate.

La şapte seara, Mabel trebui să plece. Regretă că pleacă fără să-l vadă pe soţul prietenei sale – reţinut la birou pentru afaceri – şi, prin urmare, fără să vadă cât îl desfiguraseră multele kilograme puse pe el. Nené controlă faţa de masă, aşa de greu de spălat şi călcat, şi o găsi

curată, fără nicio pată. Apoi controlă fotografiile, nici ele nu se pătaseră; începu să le pună husele.

Mabel ieşi în stradă, se întunecase deja. După cum îşi propusese, o să folosească acest moment liber înainte de cină, spre a se uita la vitrinele marelui bazar din cartierul lui Nené şi să compare preţurile. Totdeauna a fost chibzuită, n-a pierdut niciodată timpul, reflectă ea; şi ce obţinuse cu calculele şi precizia ei? Poate ar fi fost mai bine să se lase purtată de un impuls, poate că oricare bărbat care trecea pe lângă ea pe stradă ar putea să-i ofere mai multă fericire decât dubiosul ei logodnic. Şi dacă ar lua un tren spre Córdoba? În munţi se afla cel care a iubit-o odată făcând-o să vibreze ca nimeni altul. Pe strada asta din Buenos Aires copacii creşteau înclinaţi atât ziua cât şi noaptea. Ce umilire inutilă, era noapte, nu era soare, de ce trebuiau să se aplece? Părăsiseră pomii aceştia orice demnitate, orice amor propriu?

În ce o priveşte pe Nené, ea terminase de pus husele la fotolii şi strânsese masa. Când împături faţa de masă, descoperi că scrumul ţigării lui Mabel, singura care fumase, găurise pânza.

— Ce neglijentă şi egoistă! bolborosi ca pentru sine Nené, şi ar fi vrut să se revolte, să urle, dar în faţa copiilor nu putu decât să-şi ducă mâinile la urechi spre a-şi înăbuşi vocea obsedantă a lui Mabel Sáenz: „… şi asta se pare că are mare importanţă, Nené, tu nu ştii ce faimă avea Juan Carlos?… prostuţo, te necăjesc. Altceva mi-au povestit… dar când mi-au povestit, am jurat… am jurat… am jurat că niciodată n-am să spun nimănui. Ceea ce ţi-am zis a fost numai ca să te necăjesc, Nené. Altceva mi-au povestit.”

Copaci înclinaţi ziua şi noaptea; broderii superbe cărora le e suficientă o scânteie de la ţigară ca să le distrugă; ţărănci care se îndrăgostesc pentru o zi în pădurile Franţei şi de cine nu trebuie. Destine…

FASCICULUL AL XIV-LEA

Mâinile tale ca doi porumbei
înfrigurați…

(din tangoul „Malena” de H. Manzi).

Părinte, am multe păcate de mărturisit de mai mult de doi ani n-am avut curajul să vin. Fiindcă doresc să primesc binecuvântarea pentru căsătorie, asta m-a îndemnat să vin Da, ajută-mă părinte, căci numai cu ruşinea nu obţin nimic. Părinte ajută-mă să mărturisesc tot ce-am greşit. Am minţit, l-am minţit pe viitorul meu soţ că am avut relaţii cu un singur bărbat cu care trebuia să mă mărit, dar că el s-a îmbolnăvit şi nu-i adevărat părinte, l-am minţit. Ce trebuie să fac părinte?

Dacă-i spun îl fac numai să sufere şi nu-i niciun folos nici mie nici lui Chiar dacă adevărul nu aduce decât suferinţă, tot trebuie să-l spui?

O să fac, părinte, dar mai am o minciună groaznică de mărturisit, o minciună aşa de mare… părinte, păcatul de preacurvie l-am mărturisit, de păcatul ăsta m-a iertat, m-a iertat un alt părinte Am minţit în faţa justiţiei, înaintea judecătorului de la tribunalul provinciei Buenos Aires. Nu! Asta n-o pot face, părinte Nu, adevărul n-ar folosi decât la a mă face să sufăr şi mai tare pe mine şi pe ceilalţi Părinte, o să vă povestesc totul, da, dumneavoastră o să vă povestesc tot Da, părinte De ce, părinte?

Pe când trăiam cu familia într-un oraş de provincie, noaptea venea în camera mea un bărbat care lucra la comisariat Nu, părinte, nu eram îndrăgostită de el Ajută-mă părinte, nu ştiu de ce-o făceam Da, părinte, ca să-l uit pe celalalt Da, părinte, pe celălalt îl iubeam, dar l-am părăsit de frică să nu mă molipsesc. El ascundea faptul că

scuipă sânge I-am făcut un bine, părinte, nu vi se pare?

Lângă el? Nu ştiu, părinte. Da, îl iubeam, dar când am văzut că e bolnav nu l-am mai iubit. Trebuie să fiu sinceră, părinte, altfel de ce-am venit, nu?

Ei, bine, eu doream să am o casă, familie, să fiu fericită, sunt eu vinovată, părinte că nu l-am mai iubit? Da, părinte, sunt slabă, cer iertare Bărbatul despre care spuneam, venea noaptea în camera mea Nu bolnavul, nu, celălalt, poliţistul Nu, bolnavul nu era poliţist într-o noapte călduroasă când lăsasem fereastra deschisă l-am văzut că se uita la mine din grădină: intrase în curtea mea. Nu, n-am avut putere să-l alung, şi a început să vină când avea poftă, ce trebuie să fac ca să fiu iertată, părinte? Nu, am minţit justiţia din alt motiv. Păi, băiatul ăsta era tatăl unui copil din flori a servitoarei mele, care se întorsese din Buenos Aires după ce eu deja îi cedasem. Nu, nu s-a întors pentru că am chemat-o eu, mai bine zis mama mea Nu, ea mai lucrase pe la noi înainte, când a rămas gravidă.

Nu, nu puteam să spun nimic, deoarece în vremea aceea eu încă nu-l cunoşteam, după aceea l-am cunoscut, când a început să lucreze la poliţie. Nu, nu în timpul procesului, înainte l-am cunoscut, pentru că la proces era deja mort, procesul era pentru asasinarea lui O iau de la capăt. Când s-a întors servitoarea De la Buenos Aires, de unde a chemat-o maică-mea, mi-am dat seama că ne paşte primejdia să fim văzuţi de ea. Nu, nu mama mea, ea avea camera departe, servitoarea! Pentru că ea avea pică pe băiat. I-am spus că mi-e frică, dar el a continuat să vină să mă vadă. Servitoarea a auzit zgomote, dar nu şi-a dat seama de unde vin, a auzit şi în altă noapte aceleaşi zgomote şi a ieşit în curte. A apucat să-l vadă când sărea gardul întorcându-se la comisariat şi a auzit zgomotul când am închis fereastra la mine

Da, pentru că era iarnă Ea şi-a dat seama şi în noaptea următoare a rămas în curte pe un frig teribil, aşteptând ca

el să iasă din camera mea.

El pleca înainte de a se face ziuă. În noaptea aceea fatală, eu adormisem şi el m-a trezit înainte de a sări afară ca eu să închid fereastra. A fost iarna aceea grozavă din ’39 când a fost foarte frig. Eu mă culcasem din nou să-mi continui somnul, când am auzit nişte urlete de durere înspăimântătoare. Dintr-un salt am fost sus şi am deschis fereastra. Deja nu se mai auzea nimic, servitoarea avusese curajul să-l aştepte şi să-l răpună cu două lovituri de cuţit.

Da, i-am strigat pe mama şi pe tata, desigur îmi era teamă că servitoarea va veni şi mă va omorî Dar l-am văzut pe tata apropiindu-se de locul unde se găsea ea, îngenuncheată lângă mortul care avea cuţitul înfipt în inimă. Stătea liniştită, tata s-a apropiat şi i-a cerut să scoată cuţitul şi să i-l dea. L-a ascultat şi tatăl meu a apucat cu grijă cuţitul cu două degete de lamă, iar pe ea a condus-o ţinând-o de braţ în casă. Mama a întrebat-o ce făcuse, dar servitoarea stătea ca prostită, nu reacţiona nici într-un fel. Mama mi-a cerut să-i aduc parfum şi alcool ca să-i dea să miroase. Eu eram moartă de teamă că ai mei o să-şi dea seama de ce se petrecuse. În baie am zărit flaconul cu pastile de dormit, „Luminal”. Am luat două pastile şi le-am ascuns în pumn. I-am spus mamei că nu le găsesc pentru că mama într-adevăr are mania să păstreze tot felul de lucruri şi chiar ce cauţi nu găseşti, şi s-a dus ea să caute alcoolul şi parfumul. Între timp eu am băgat pastilele în gura servitoarei şi am forţat-o să le înghită. Dar s-a înecat, a sosit mama şi i-a dat un pahar cu apă, fără să-şi dea seama ce s-a petrecut, cu toate că mama nu-i deloc proastă. Într-o clipă servitoarea a adormit. Când poliţia m-a întrebat ce s-a întâmplat nu ştiu de unde mi-a venit curajul… şi i-am minţit. Le-am spus că băiatul dorise să abuzeze de servitoare şi că ea se apărase cu cuţitul. Vai, părinte, eu prevăzusem totul, îmi închipuisem că se va întâmpla aşa, dar el nu mă ascultase.

Nu, servitoarea s-a trezit dimineaţa următoare devreme, eu mi-am petrecut toată noaptea lângă ea, medicul, de mult ce l-am rugat, n-a dat voie să fie dusă la poliţie, au lăsat un caporal de pază care se ducea des la bucătărie să mănânce. Pentru că, nu ştiu dacă dumneavoastră aţi observat, poliţiştii şi medicii sunt obişnuiţi cu nenorocirile şi nu se tulbură. Şi popii, iertaţi, preoţii au puterea să se stăpânească. Când s-a trezit nenorocita, i-am zis că dacă spune adevărul o s-o condamne pe viaţă şi n-o să-şi mai vadă copilul. I-am explicat până ce a priceput să nu spună că băiatul a fost în camera mea, ci că sărise gardul ca s-o vadă pe ea, să abuzeze de ea, că nu merita să se răzbune pe mine, i-am spus ce trebuia să facă ca să se salveze pentru a putea îndeplini toate dorinţele – un fel de a zice – copilului, explicându-i foarte clar ce trebuia să spună în declaraţie. A înţeles că trebuia să mintă ca să scape. Şi totul a ieşit bine. Toţi au crezut că a fost în legitimă apărare. Adevărul nu l-a ştiut decât ea, avocatul şi eu şi, bineînţeles, cel mort cel care a murit Care bolnav?

Nu, cel pe care l-am părăsit n-a murit, încă mai trăieşte sărmanul băiat; spun celălalt cel pe care l-a omorât servitoarea! Nu, părinte, la ce-ar folosi? Dar pentru ce, din moment ce sărmana a făcut-o de ignorantă ce e? Dumneavoastră credeţi că Domnul n-a iertat-o? Dumnezeu nu are cum s-o pedepsească? trebuie neapărat s-o pedepsească justiţia? Da, părinte, aveţi dreptate, adevărul trebuie să iasă la iveală Bine, părinte, promit, o să spun tot adevărul, cui trebuie să-l spun? Nu-mi amintesc numele judecătorului Cred că a murit de la prima lovitură, la cea de-a doua E posibil să mai fi trăit câteva clipe. Dumnezeu iartă şi dacă te căieşti o secundă? Atunci o s-o facă părinte, în felul ăsta o să i se scurteze suferinţa în purgatoriu Părinte, credeţi că el a avut acest moment de căinţă? Pentru că dacă nu, s-a dus în infern şi acolo nimeni nu-l poate ajuta, chiar dacă ne rugăm noi, cei vii, pentru asta.

Ce? Şi ce pot face pentru el?

Da, sunt foarte săraci Trebuie să aibă vreo trei-patru ani Da, din casele astea ies vagabonzi, hoţi Asta când o să aibă anii de şcoală? Da, promit Până când o să pot? Da, părinte vă promit cele două lucruri, voi merge să mărturisesc tot adevărul şi îmi voi lua obligaţia de a mă ocupa de educaţia copilului Da, părinte, mă căiesc De tot

Câte zece Tatăl nostru, zece Ave Maria şi câte două mătănii în fiecare noapte Da, părinte, îmi dau seama, ştiu că sunt slabă Dar ce vină am avut eu dacă nu l-am mai iubit?

Trebuia să mă căsătoresc cu un bărbat bolnav, chiar dacă nu-l iubeam? Nu e păcat să te căsătoreşti cu un bărbat fără să-l iubeşti? Nu înseamnă că-l înşeli? Să-l înşeli nu-i păcat? Da, sunt convinsă Mulţumesc, părinte, vă promit în numele tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin!

În ziua de sâmbătă, 18 aprilie 1947, la ora 15, Juan Carlos Jacinto Eusebio Etchepare a încetat din viaţă. Lângă el se aflau mama şi sora lui, pe care, aşa cum făcea în fiecare an, venise să le vadă în Săptămâna mare, începutul toamnei fiind perioada recomandată de medici pentru scurtele şederi în Coronel Vallejos. Nu părăsise locuinţa în timpul ultimelor patru zile, datorită unei mari epuizări fizice. La amiază, mâncase cu mai multă poftă ca de obicei, dar o durere ascuţită în piept îl trezi din somnul de după-masă, o strigă pe mamă-sa şi în câteva secunde încetă să respire, asfixiat de o hemoragie pulmonară. Ajuns după zece minute, Dr. Malbrán l-a declarat mort.

În pomenita zi de sâmbătă, 18 aprilie 1947, la ora 15, Nélida Enriqueta Fernández de Massa ştergea pe jos, cu o cârpă săpunită, bucătăria apartamentului ei din capitala federală. Terminase de spălat farfuriile şi tacâmurile pentru prânz şi era satisfăcută că reuşise să se impună, cu toată opunerea soţului. Acesta se plânsese a nu ştiu câta

oară că servitoarea are liber sâmbăta, şi îi ceruse soţiei să amâne spălatul vaselor până după siestă. Nené i-a răspuns că grăsimea rece şi întărită era mult mai greu de spălat, dar, el, prost dispus, continuă discuţia invocând motivul că intrarea ei în dormitor l-ar deştepta şi nu şi-ar mai găsi somnul de care avea atâta nevoie ca să-şi calmeze nervii. Nené i-a răspuns, punând capăt discuţiei, că spre a evita supărările, după ce-şi va termina treaba, se va culca în patul unuia dintre copii.

În deja menţionata zi de sâmbătă, 18 aprilie 1947, la ora 15, María Mabel Sáenz de Catalano, profitând de prezenţa mamei sale în capitala federală, pentru a sărbători împreuna săptămâna mare, a lăsat-o singură cu treburile bucătăriei, în timp ce ea s-a dus cu fetiţa la plimbare în piaţă. După cum presimţea, magazinul cu articole pentru bărbaţi de la colţ, unde lucra tânărul pe care ea atât de mult îl simpatiza, era închis.

În menţionata zi de sâmbătă, 18 aprilie 1947, la ora 15 rămăşiţele pământeşti ale lui Francisco Catalino Paéz zăceau în groapa comună a cimitirului din Coronel Vallejos: rămăsese din el numai scheletul, acoperit de alte cadavre în diferite grade de descompunere, cel mai recent păstrând încă urmele giulgiului în care-l înfăşuraseră înainte de a-l arunca în groapă prin gura de acces. Aceasta era acoperită cu un capac de lemn pe care vizitatorii cimitirului, mai ales copiii, aveau obiceiul să-l scoată pentru a se uita înăuntru. Giulgiul se macera puţin câte puţin în contact cu materia în putrefacţie, şi, după un timp se arătau vederii oasele descărnate. Groapa Comună se afla la marginea cimitirului, învecinată cu cele mai sărăcăcioase morminte; pe o bucată de tablă scria „Osuar” şi tot felul de buruieni creşteau în jurul lui. Cimitirul, foarte îndepărtat de localitate, avea o formă dreptunghiulară şi era înconjurat, de jur împrejur, de chiparoşi. Smochinul cel mai apropiat se afla într-o

gospodărie situată la mai puţin de un kilometru şi, dată fiind perioada anului, era încărcat de fructe coapte.

În amintita zi de sâmbătă, 18 aprilie 1847, la ora 15, Antonia Josefa Ramírez se hotărî să taie puiul roşcat din ogradă, deoarece cel pe care-l prinsese, aştepta cu labele legate într-un colţ al curţii, era cam slab, iar clienta îi comandase unul mai gras. Îi ceru unei fetiţe de şapte ani, desculţă, să fugă după el şi să-l prindă. Era fata mai mică a văduvului, vecinul mătuşii sale, cu care trăia în concubinaj de aproape doi ani. Raba nu voia să-l ia de la treabă pe băiatul mai mare, de doisprezece ani, care săpa în grădină, iar ceilalţi doi, de unsprezece şi de nouă ani, erau plecaţi în oraş spre a îndeplini comisioanele pe care le aveau de făcut pentru un magazin şi, respectiv, pentru un bufet. Băiatul ei, Francisco Ramírez, avea nouă ani şi lucra ca vânzător de ziare. Aşadar, Raba trebuia să se folosească de fata cea mică, întrucât graviditatea ei avansată o împiedica să alerge prin curte după păsări.

*

Sicriul care conţinea rămăşiţele pământeşti ale lui Juan Carlos Jacinto Eusebio Etchepare a fost aşezat într-una din nişele zidului, special ridicat în acest scop cu câteva luni înainte, în cimitirul din Coronel Vallejos, nu departe de intrarea principală. Zidul număra patru rânduri de nişe, sicriul fiind depus în cel de-al treilea, cotat drept cel mai preţios din cauza faptului că se afla la înălţimea privirii vizitatorului. Puţine nişe erau ocupate.

Placa de marmură albă era flancată de două vaze de sticlă aşezate pe câte un suport de bronz, înşurubat în marmură. Inscripţia cu numele, data naşterii şi a morţii defunctului era scrisă în basorelief, alături, înghesuite într-un spaţiu strâmt, luceau patru plăci comemorative de bronz, având diferite forme. Cea aşezată în stânga sus

avea forma unei cărţi deschise aşezate pe ramuri de *muérdago*, pe pagini fiind scris, cu litere înclinate textul; „JUAN CARLOS! PRIETENIA a fost deviza vieţii tale. Primeşte acest omagiu de dragoste sinceră în cel din urmă lăcaş al tău. Pentru marea ta camaraderie, colegii tăi de la Liceul nr. 1 nu te vor uita niciodată, sperând ca imensa nenorocire de a te fi pierdut să nu ne facă să uităm fericirea de-a te fi cunoscut… Amintirea ta e un rozar a cărui numărătoare începe şi se termină la infinit.”

Placa aşezată în dreapta sus, avea formă dreptunghiulară. Alături de relieful unei torţe era săpată, în rânduri drepte, paralele, inscripţia: „JUAN CARLOS J. E. ETCHEPARE odihnească în pace, a murit la 18–4–1947. Această viaţă e vis, adevărata deşteptare e moartea care îi face pe toţi egali. Superiorii, colegii şi prietenii de la Intendenţa municipală, în amintirea sa.” Placa din partea stângă jos era pătrată şi nu avea ca ornament decât o cruce: „JUAN CARLOS! Odată cu plecarea ta am pierdut nu numai pe fratele meu iubit ci şi pe cel mai bun prieten al, de acum, sărmanei mele vieţi. Amintirea ta de neuitat are în inima mea un templu în care va arde tămâia lacrimilor mele. Veşnic sufletul tău bun, oriunde ar fi, va fi călăuza surioarei tale. A FOST VOIA DOMNULUI, CELINA.”

Ultima placă aşezată în dreapta jos, avea gravat un înger plutind pe un nor înconjurat de raze, având ochii închişi şi braţele încrucişate pe piept. Inscripţia spunea: „Linişte! Copilaşul meu doarme. Mama.”

*

Când mă întorceam acasă, după ce făcusem cumpărăturile şi treceam pe lângă bar, el se uita la mine… Domnul să te aibă în pază, María, Domnul fie cu tine, binecuvântată eşti între toate femeile, binecuvântat fie

rodul pântecului tău, Isus Hristos. Sfântă Maria, maica lui Dumnezeu, roagă-te pentru noi păcătoşii, acum şi în vecii vecilor, Amin… Să plouă şi să nu se usuce iarba, să se însănătoşească bunica, să nu se întoarcă lăcustele care distrug totul, să nu mai fie invazie, la treisprezece ani sfântă Marie, Maica Domnului, ce puteam eu şti despre bărbaţi! Şi de atunci în fiecare zi m-am rugat să moară, ţie mă rog şi-ţi cer iertare, cu sufletul plin de căinţă că am dorit moartea sărmanului bărbat care a murit ieri, pe care atâţia ani l-am urât! La 14 septembrie 1937, acum nouă ani, mamă, s-a întâmplat ceva pe care nu ţi l-am povestit niciodată, dar promite-mi că vei fi bună cu mine şi după ce ţi-l spun şi că nu-l vei zice nimănui! El mă privea de fiecare dată când treceam pe lângă bar, şi azi, înainte de orice, cer sănătate pentru familia mea, să fie ploaie să răsară sămănăturile, să fie recolta mai bună decât anul care a trecut, după ce făceam cumpărăturile. Să ştii, mamă, când treceam pe lângă bar şi el nu mă vedea, mă uitam la el, până într-o zi când n-a mai apărut şi au trecut nu ştiu câte luni şi o vecină l-a văzut coborând din expres ars de soare; unde a fost atâta timp?… Într-o seară, iarna, pe la cinci, pe o străduţă întunecoasă, la câţiva paşi de bar, m-o fi urmărit? „Eşti de la ferma de dincolo de drum, nu-i aşa? Eşti o domnişoară deja” şi a început să-mi spună… că fusese într-o staţiune de odihnă… ştii, mamă, sosise de o zi cu expresul şi era foarte supărat spunând că avusese o mare dezamăgire… Înainte de a ajunge acasă, în câmp îmi povestise despre Balul Primăverii şi zicea că e sigur că eu o să fiu aleasă Regina Primăverii când o să împlinesc cincisprezece ani, era foarte supărat în seara aceea, se certase cu Nené, ţi-o aminteşti mamă? Era o ambalatoare la *Al Barato Argentino*, nu mai stă de mulţi ani aici, „ce amărât sunt”, îmi zicea, şi nu-mi amintesc altceva, îmi luase minţile? Am fost beată? adormită? Avea figura de om cumsecade, mamă; îţi aduci aminte, aveam treisprezece

ani, când am intrat în casă te-ai supărat că întârziasem, am curăţat cât am putut de repede cartofii şi usturoiul, l-am tăiat în bucăţele, am tăiat ceapa, tu te uitai la mine, mamă, îţi aminteşti că am intrat în casă tremurând? Alergasem puţin că era târziu, asta a fost minciuna pe care am spus-o mamei mele, dar oare nu te necăjesc prea tare dacă-ţi povestesc tot? Băiatul care a murit ieri a profitat de mine, înţelegi mamă? Mi-a făcut cel mai mare rău pe care-l poate face un băiat unei fete, mi-a furat cinstea pentru totdeauna, nu mă crezi? Mă rog cerului ca înainte de orice, să-mi fie sănătoasă familia şi să pot rezista să nu-i spun nimic mamei, ce bine ar fi, a doua zi, la cinci după-masă, iar am trecut pe acolo? Ca să-l întreb atâtea… Dacă se supărase definitiv pe Nené… Dar nu m-a salutat, nu m-a urmărit şi niciodată nu mi-a mai vorbit, mamă, o singură dată mă însoţise, îşi făcuse pofta nenorocitul, să moară!… Maică Precistă i-am dorit moartea, dacă m-o fi auzit cineva… Vreau să mă curăţ de păcat, el n-a fost de vină, eu m-am lăsat sedusă, să nu fie vina mea că a murit! Mamă nu-ţi voi povesti nimic, de ce? Să te supăr şi pe tine? Dacă m-ajută dumnezeu, o să tac. Oare ce i se întâmplase în ziua aceea băiatului? „Ce necăjit sunt” îmi spunea mergând alături de mine, dar după ziua aceea nu mi-a mai vorbit niciodată…

Dumnezeule, ajută-mă în această clipă, mi-am pierdut copilaşul şi nu mai pot răbda durerea, o să mor şi eu, te rog să-l iei la tine că n-a ajuns să se împărtăşească şi era plin de păcate, ascultă-mă, doamne sfinte, o să mă rog câte zile voi avea şi sfintei Maria, Maică a Domnului, Fecioara Maria Adorata, care înţelege durerea de-a pierde un băiat tânăr, dar fiul meu nu era un sfânt ca al tău, Maică a lui Isus, dar nu era rău, eu i-am spus întotdeauna să se ducă mai des la slujbă şi să se spovedească, cel mai rău e că era aşa… Copilăros încât nu voia altceva decât să umble după fete, ele sunt mai vinovate decât el, Sfântă Fecioară, noi

două suntem femei şi nu putem condamna un băiat pentru că se purta aşa, nu-i adevărat? Femeile stricate sunt de vină… Eu nu pot şti, dar Dumnezeu care e sus şi vede tot ştie adevărul despre banii aceia, Sfântă Fecioară, tu care eşti patroana acestei biserici, ajută-mă pentru că mă tem că fiul meu nu are odihnă şi suferă din cauza banilor pe care i-a luat de la porcăria aia de Intendenţă fără să se mai spovedească după asta, de nu s-o fi spovedit în Córdoba vreodată, eu nu l-am întrebat şi el… pentru că este un copilăros… mi-a spus că nu, dar n-o fi vrut să se dea de gol. Sunt atâtea biserici frumoase în Córdoba, mi-a spus copilaşul meu, o fi intrat în vreuna să se roage, să ceară iertare? Dar m-a minţit că nu intrase niciodată în biserică numai ca să nu-mi dea mie satisfacţie, dar mă tem că Dumnezeu nu-l iubeşte pentru că e hoţ, adevărul e că vreo stricată l-o fi îndemnat să facă asta, în sfârşit, încetul cu încetul sora sa a restituit totul, dacă dai înapoi ce-ai furat mai e păcat? Sfântă Marie, spune-i Domnului şi explică-i că sărmanul meu copilaş era orb de furie pentru că nu-i dăduseră concediu, a profitat de o neatenţie şi a luat banii, bani murdari, sigur că i-i cerea vreuna… Sfântă Fecioară de pe Muntele Carmel, nu ştiu dacă tu ai fost mamă ca Maica Domnului, atunci ai şti cât sufăr când mă gândesc că acum nu i-e bine, a suferit atât cu tusea pe lumea asta, Fecioară, să continue să sufere şi pe lumea cealaltă?

Dumnezeule Atotputernic, Făcător al Cerului şi al Pământului, mă rog pentru odihna săvârşitului meu soţ, e atâta vreme de când m-a lăsat singură pe lumea asta, cu ce-am greşit de trebuie să suport singură atâtea nenorociri, Doamne, cât de deosebită ar fi fost viaţa mea dacă n-aş fi rămas singură! Dar asta ţi-a fost vrerea, poate că suferind o să-mi dau seama de ce am pierdut, dar un om bun nu poate fi înlocuit de nimeni. El va fi binecuvântat, dar te rog aminteşte-ţi şi fă ca fiica mea să fie o soţie şi o mamă bună, că e foarte cumsecade şi aşa o să rămână, e

bună ca tatăl ei, şi pe cei doi nepoţi ai mei fă-i să fie sănătoşi şi cuminţi, cum te rog în fiecare zi. Pentru mine nu cer nimic, dacă pensiunea se vinde să se vândă, nu mă mai interesează, dacă se scoate la licitaţie să se scoată, până la urmă sunt sătulă de stat la munte, singurul lucru pe care ţi-l cer e sănătatea, să pot munci şi să nu fiu o povară pentru fiica mea, că nu vreau să afle că am rămas pe drumuri… Dă-mi sănătate, iar dacă se scoate pensiunea la licitaţie să-mi rămână şi mie ceva după ce plătesc ipoteca, să-i dau fetei şi s-o răsplătesc cu ceva pentru puţinul pe care i l-a lăsat tatăl ei… Mi-e ruşine să cer altceva pentru sărmanul băiat, că am trăit în păcat cu el, şi acum nu mai este. Şi eu îl iert, Doamne, că era un cap sec, nu vreau să ţin mânie, a murit, nu mai poate face rău la nimeni, eu nu mă plâng de nimic, o să rabd, dacă am făcut o prostie, o să rabd pentru că merit pedeapsa. Pentru că una e să arunc în vânt ce-i al meu, dar să arunc ceea ce e al copilului meu nu-mi pot ierta. Dacă ştiam că nu se pricepe la bani, de ce l-am ascultat şi am ipotecat ceea ce era şi al fetei? Eu nu cer nimic pentru mine, nimic decât sănătate, ca să nu fiu o povară pentru ginerele meu, să pot lucra, fie ce-o fi. Nu cer decât să fie bine pentru fata mea şi pentru copii, şi pentru că acest sărman băiat să aibă odihnă, deoarece eu chiar că nu-i port deloc pică.

Tatăl nostru carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta, precum în Cer aşa şi pe Pământ…

Dar nu pot face asta, Doamne, nu pot, pentru că n-a fost vinovat cu nimic, a fost vina altora, fratele meu era bun şi acum suntem singure, eu şi cu mama, şi când o boală vine din voinţa sorţii e altceva, dar când vine pentru că altcineva o provoacă atunci nu mă pot supune, dacă aia nu l-ar fi momit… nu s-ar fi întâmplat asta. Isuse Hristoase, mă rog să se facă dreptate, ca femeia aia să primească ce merita, un băiat debil, răcit, şi ea îl ţinea ceasuri întregi în

poartă, cu vrăjile ei îl făcea să stea până dimineaţa! Mă rog ca femeii ăleia să i se dea ceea ce merită, pentru că altfel n-o să mai pot trăi din cauza urii şi, de asemenea, sunt sigură că pentru ea a furat de la Intendenţă, ea i-o fi cerut! Ca să fugă cu ea, de aceea s-o fi prefăcut că s-au certat, şi niciodată să nu dea Dumnezeu să-mi iasă în cale deoarece nu răspund de ceea ce fac, nu vreau să ştiu unde se află, de trăieşte sau a murit, dar să nu-mi iasă în cale că o fac praf…

FASCICULUL AL XV-LEA

Mâinile tale,
două porumbiţe-nfrigurate

(din tangoul „Malena”
de H. Manzi).

Coronel Vallejos, 21 august 1947

Scumpă Nené,

Sper ca rândurile mele să te găsească sănătoasă. Mai întâi te voi ruga să-mi ierţi întârzierea cu care-ţi răspund la scrisori, dar poţi să-ţi dai seama şi singură care ar putea fi motivele, dacă stai să te gândeşti la vârsta mea. Beteşuguri, deh, care nu mă lasă să fac tot ce aş vrea, din ce în ce mai rău.

Vezi, am fost un pic răcită şi nu puteam să merg la poştă şi nu vream să mă destăinuiesc nimănui, aşa că abia acum câteva zile am luat scrisorile tale de la căsuţa poştală, trebuie să mă păzesc atât de Celina… nu cumva să bănuiască ceva. Şi ce tare mă mâhneşte faptul că te ştiu necăjită că el, cel nevinovat s-a dus dintre noi iar vinovata mai e încă vie, dar cred că trebuie să lăsăm soarta să ia asupră-şi pedepsirea aşa cum merită a femeii aceleia stricate, să nu ne mai gândim la cine ar fi putut să fie, de ce s-o mai dăm de gol, răul tot a fost făcut.

Mai bine să ne scriem despre ale noastre şi să ne apropiem tot mai mult una de cealaltă. Eu, draga mea, ce-aş mai putea să-ţi spun, viaţa mea e ca şi sfârşită, mai mult îmi ajută prietenele ca tine, care sunt atât de bune şi-şi mai amintesc de mine şi-şi amintesc de Juan Carlos, fie-i ţărâna uşoară.

În ultima ta scrisoare îmi pari puţin supărată, dar acum îţi dai şi tu seama că dacă nu ţi-am scris a fost din cauză că nu mă simţeam prea bine. Atât de mult aş vrea să-ţi meargă bine în familie. Ce se petrece cu voi doi? Poate că eu, cu experienţa mea aş putea să-ţi dau vreun sfat. Eu aş crede că poţi să fii chiar fericită lângă un bărbat pe care nu-l iubeşti. Ajunge să înţelegi şi să ierţi. Are vreun cusur prea mare? Mă gândesc la cele de caracter. Şi pe mine mă cuprinde seara tristeţea ceasuri lungi care nu se mai sfârşesc, între patru şi opt, de pe când începe să se întunece şi până la ora mesei pierd vremea cu tot felul de prostii, cârpesc, mai cos câte ceva mai uşor. Nici copiii nu-ţi fac viaţa mai liniştită? Te-au decepţionat cumva?

Iartă-mă că mă amestec atâta, dar am început să te îndrăgesc şi aş vrea să ştiu mai multe despre tine şi să pot să te ajut fie chiar şi numai rugându-mă pentru tine.

Încă o dată te rog să mă scuzi că te-am făcut să aştepţi atâta răspunsul. Te rog să-mi scrii cât mai repede.

cu multă dragoste,
Leonor Saldívar de Etchepare

P.S. Uitasem să-ţi mulţumesc pentru că mi-ai adus aminte de dorinţa lui Juan Carlos de a fi incinerat. Trebuie să uităm orice egoisme şi să-i facem pe voie, chiar dacă asta nu e pe măsura părerilor noastre, nu-i aşa?

Înainte de a scrie adresa îşi priveşte mama, care tricotează într-un fotoliu la câţiva metri. Ritmul cusutului este destul de normal, nu se vede oboseala, lucru care o face să creadă că bătrâna o să mai stea aşezată vreo câteva minute. Se grăbeşte să scrie pe plic înainte de-a fi descoperită şi apoi pleacă la poştă după ce-i spune mamei sale că se duce la farmacie.

*

Coronel Vallejos, 10 septembrie, 1947

Scumpă Nené,

Nu ştii cât m-a bucurat scrisoarea ta plină de gânduri bune. Mă bucur să aflu că mi-ai iertat întârzierea cu care ţi-am scris şi îţi mulţumesc pentru încrederea cu care îmi destăinuieşti necazurile tale; căci şi eu am nevoie de cineva de încredere, Nené, căci fiica mea îmi dă atâta bătaie de cap. Vezi, a venit doctorul Marengo, un medic tânăr de la Buenos Aires, care lucrează acolo într-un sanatoriu nou, un băiat foarte simpatic şi cu un viitor strălucit, băiat cumsecade că toate fetele se ţin după capul lui, şi vezi, ieri a venit să-mi ceară mâna Celinei. Dar este un necunoscut şi eu sunt aşa îngrijorată că i-am cerut câteva luni de aşteptare, măcar lunile de doliu, ca să pot să mă hotărăsc să primesc sau nu. Celina e foarte ascultătoare şi a primit condiţiile mele. Crezi, oare, că am făcut bine? Măcar de-ar fi un băiat bun; Celina s-ar mărita atunci cu una dintre cele mai bune partide de pe aici.

Te rog să nu te necăjeşti pentru incinerarea lui Juan Carlos, când o s-o facem o să-ţi spunem şi ţie. A fost dorinţa lui şi trebuie s-o respectăm oricât de rău ne-ar părea. Ştiu că treci prin clipe grele, greu e să fii mamă de băieţi! Dar nu-mi spui nimic despre soţul tău, nu-l pomeneşti nici măcar o dată, oare se petrece ceva neplăcut? Ştii că în mine poţi avea încredere.

În scrisoarea dinainte am uitat să-ţi spun că acuma caut şi aranjez toate scrisorile lui Juan Carlos găsite, aşa că poţi fi liniştită: am să ţi le trimit foarte curând.

Acuma, te-aş ruga ceva, spune-mi te rog adresa de la serviciul soţului tău, dacă eşti atât de bună, căci pe aici, doamna Piaggio vrea să vină curând în capitală; vrea să cumpere ceva teren şi eu i-am spus că soţul tău e

mijlocitor de licitaţii. Ea ar fi mult mai liniştită dacă ar avea de-a face cu un cunoscut. Îţi mulţumesc de pe acum.

Nu prea mai am ce să-ţi povestesc aşa că te las până la scrisoarea următoare. Îmi fac bine veştile de la tine, mai ales acum când mă gândesc că fiică-mea o să plece la casa ei, oare o să găsesc în tine o altă fiică? Spune-mi şi ce crezi despre posibila căsătorie (nici nu vor să audă de logodnă), cu băiatul ăsta, deşi nu vorbeşti cu Celina, ştiu că eşti bună la suflet şi o să te bucuri, nu-i aşa? Măritată cu un doctor! E tot ce-şi doreşte orice fată.

Te îmbrăţişez şi te sărut,
Leonor Saldívar de Etchepare

Scrie îmbrăcată numai în cămaşa de noapte, a pătruns-o frigul şi dârdâie. Se gândeşte la boala fratelui ei, care începuse cu o răceală. Maică-sa doarme în patul de alături. Ascunde plicul într-unul din caietele cu exerciţii ale elevilor ei. Se culcă şi caută cu picioarele punga cu apă caldă. A doua zi, când se va întoarce de la şcoală, o să treacă pe la poştă să pună scrisoarea.

Coronel Vallejos, 26 septembrie, 1947

Domnule;

Vă trimit aceste scrisori ca să aflaţi şi dumneavoastră cine vă este soţia. Mie mi-a făcut un rău atât de mare încât n-am s-o mai las să facă vreunul şi dumneavoastră sau altcuiva fără să-şi primească pedeapsa meritată.

Nu are importanţă cine sunt deşi ar fi destul de uşor să vă daţi seama. Ea crede că o să-i meargă tot timpul, dar trebuie s-o pună cineva la punct.

Cu respect,

O prietenă adevărată.

Uşa este încuiată cu cheia, şuvoiul de la robinetul de apă

rece acoperă toate zgomotele. Aşezată pe marginea cadei se apucă să scrie adresa pe plicul mare: „Dl. Donato José Massa, Societatea B.A.S.I. Str. Sarmiento no. 873, etajul 4, Buenos Aires”. Ia două scrisori care încep cu „Scumpă Doña Leonor” şi semnătura „Nené”. Din prima scrisoare subliniază următorul, paragraf*;*

„Uneori, când stau să ascult toate prostioarele nevinovate pe care mi le tot spun copiii îmi dau seama de lucruri la care nu m-am gândit niciodată. Cel mai mititel mă copleşeşte totdeauna cu întrebări, pe mine şi pe frăţiorul mai mare, ne întreabă care este animalul care ne place cel mai mult, şi care este casa care ne place cel mai mult, şi mitraliera sau pistolul sau puşca, sau ieri mi-a spus, mie (eram singuri căci pe la liceu bântuie gripa iar el e răcit) dintr-o dată, „mami, care-i lucrul care ţi-a plăcut cel mai mult pe lumea asta” şi mie mi-a trecut îndată prin minte un răspuns pe care bineînţeles că nu i l-am putut da: chipul lui Juan Carlos. Căci pentru mine, ceea ce mi s-a părut cel mai frumos lucru din lume a fost chipul lui Juan Carlos, fie-i ţărâna uşoară. Şi copiii mei, aşa de urâţei, pe când erau mai mititei erau drăguţi, dar acuma au ochi mici, nasul borcănat, seamănă tot mai mult cu tatăl lor şi uneori mi se năzare că nici nu mai vreau să-i văd când mă gândesc că-s aşa de urâţi. Când trece pe stradă vreo mamă cu copii frumoşi m-apucă furia… Uneori e mai bine când merg înaintea mea, mi-e ruşine că au ieşit atât de urâţi.”

Din cea de-a doua scrisoare subliniază următoarele;

„… şi cum îi aud paşii pe coridor îmi vine să mor. Tot ce fac eu lui i se pare rău, dar e atât de grozav? Nu ştie ce se petrece cu el, poate că-şi dă seama că nu-l iubesc şi de aceea se poartă atât de urât cu mine… însă, Doña Leonor, vă jur că fac tot ce pot ca să nu vadă câtă silă îmi face, dar fireşte că dacă se poartă urât cu mine şi cu copiii, atunci, recunosc că aş vrea să-l ştiu mort. Nu ştiu cum face Dumnezeu atunci când hotărăşte cine trebuie să moară şi

cine să trăiască. Cât trebuie să suferiţi, dumneavoastră că v-a fost dat să vă moară copilul.

Oare e adevărat că dacă ceri ceva şi mai spui şi altora nu ţi se mai împlineşte dorinţa? Totuşi, dumneavoastră am să vă spun totul căci este ca şi cum mi-aş spune mie însămi. Să vedeţi, copiii când văd vreun cal alb strigă „căluţul alb, norocul meu” şi-şi spun încet două dorinţe iar ieri, când mă întorceam de la piaţă am văzut şi eu un cal alb şi am cerut două lucruri. Oare Dumnezeu o să-mi mai împlinească vreun vis dacă vi le spun? Fie, întâi am cerut ca, dacă pe lumea cealaltă, după Judecata de Apoi, Dumnezeu mă iartă, căci pe Juan Carlos fireşte c-o să-l ierte, atunci o să mă întâlnesc cu el în cealaltă viaţă. Al doilea lucru pe care l-am cerut a fost ca şi copilaşii mei când or mai creşte să se facă mai frumuşei, ca să pot să-i iubesc şi eu mai mult, nu spun frumoşi ca Juan Carlos, dar nici aşa urâţi ca ta-su. Când m-am măritat nu era aşa de urât, dar pe măsură ce trec anii se tot îngraşă, aproape că nu-l mai recunoşti. Dar niciodată nu poţi să ştii cum vor fi copiii când vor creşte mari, nu-i aşa? Nu poţi să fii sigur.

Măcar dacă aţi fi mai aproape de mine ca să putem să ne uşurăm sufletul împreună. Tot ce mă mai mângâie e gândul că într-o bună zi am să mor, fiindcă de asta pot să fiu sigură, nu-i aşa, într-o bună zi totul o să se termine, că o să mor.”

Împătureşte din nou cele două scrisori şi împreună cu cea pe care a scris-o ea le pune în plicul mare pe care îl avea la îndemână. Ia alt plic de aceeaşi mărime şi scrie adresa: Doamnei Nélida Fernández de Massa, Str. Olleros, no. 4328, etajul 2, apart. B, Buenos Aires. Ia şase scrisori care încep cu „Draga mea”, etc, şi semnate Juan Carlos. Le pune în al doilea plic şi termină. Iese din baie cu plicurile ascunse în sân, sub halat.

— De ce-ai întârziat atât?

— Mi-am pensat sprâncenele. Ţi-au mai rămas doar

mânecile?

— Da, aprinde focul draga mea. Mi-e frig.

— Dar a venit primăvara, mamă.

— Nu mă interesează calendarul. Mi-e frig.

— Mamă, am aflat ceva... Ceva ce m-a bucurat foarte mult.

— Ce-ai aflat?

— Am aflat că scârba aia de Nené are necazuri cu bărbatul.

— De unde ştii?

— Se mărturiseşte păcatul, dar nu şi numele păcătosului.

— Ei hai, nu fi aşa, spune-mi.

— Nu, am jurat să nu spun nimic, mulţumeşte-te cu cât ţi-am spus.

— Ce s-o fi ales de ea? O fi ştiind că a murit Juan Carlos?

— Da, mamă, trebuie să fi aflat.

— Ar fi putut scrie o scrisoare de condoleanţe. Mabel a scris. O fi având multă bătaie de cap cu copiii, câţi are, doi?

— Da, mamă, doi băieţi.

— Atunci n-o să rămână niciodată singură. O să aibă întotdeauna un bărbat în casă... Eu n-o mai înţeleg pe mama ei, de ce-o mai fi rămas aici când are doi nepoţi la Buenos Aires? Dacă tu te-ai fi măritat ar fi fost altfel...

— Mamă, iar începi? Am să-ţi spun ceva, dar să nu te superi.

— Nu mă supăr, spune.

— Nené a scris, dar eu nu ţi-am arătat scrisoarea ca să nu-ţi mai aduc aminte de lucrurile dinainte.

— Şi-a amintit deci sărăcuţa?

— Da, mamă, şi-a amintit.

— Ei... Dacă aş avea şi eu nepoţi n-aş mai fi aşa cum sunt... Băiatul mi l-a luat Dumnezeu şi doamne fereşte să nu-mi rămână singură şi fata, când oi muri, ştii care o să-

mi fie necazul…

— Mamă…

— Ce, mamă, mamă, trebuie să fii mai isteaţă cu băieţii, cunoşti atâţia şi cu toţii numai prieteni. Fii şi tu un pic mai cochetă.

— Dacă nu le plac ce pot eu să fac?

— Şi doctorul ăla, Marengo? Nu mi-ai spus că a dansat mult cu tine?

— Da, dar numai ca un prieten.

— Bine, dar eu am aflat că te-au văzut în maşina lui, de ce nu mi-ai spus şi mie?

— De ce, ar fi fost o nerozie, era cu câteva zile mai înainte de… Juan Carlos. Cred că ploua şi când am ieşit de la biserică mi se pare că m-a însoţit.

— Aş vrea să-l cunosc, se spune că e foarte simpatic.

— Da, mamă, dar e logodit, şi logodnica lui e la Buenos Aires…

— Bine, dar de ce vorbeşti aşa?

— Mamă, mă scoţi din sărite!

— Eşti prea nervoasă, o fată aşa de tânără şi nervoasă.

— Nu mai sunt aşa de tânără şi isprăveşte odată!

— Ei, hai, nu te supăra pe mine… Iar te-ai încuiat în cameră…

— Bună ziua, m-au trimis aici de la hanul „San Roque”. Aici a locuit domnul Juan Carlos Etchepare?

— Da, ce doriţi?

— Dar pe dumneavoastră mi se pare că vă cunosc.

— Poate… Dumneavoastră cine sunteţi?

— Doamna Massa şi cei doi copii ai mei.

— Dumneavoastră sunteţi Nené… Vă mai aduceţi aminte de mine?

— Nu se poate!… Elsa di Carlo!…

— Da, eu sunt stăpâna Pensiunii. Rămâi câteva zile la Cosquín?

— Nu ştim… cred că nu… Am lăsat bagajele la staţia de microbuze.

— Am o cameră cu două paturi, dar luaţi loc. Cum aţi găsit casa?

— M-au trimis de la han, m-am dus acolo şi am întrebat unde a locuit Juan Carlos în ultima vreme.

— Ştiţi, dacă vreţi vă mai pun încă un pat în camera asta şi puteţi să staţi comod toţi trei, soţul dumneavoastră nu a venit?

— Nu, a rămas la Buenos Aires. Cred că o să ne continuăm drumul până la Falda, chiar azi, mai e vreun microbuz?

— Da, dar trebuie să vă grăbiţi. Pleacă peste o jumătate de oră.

— Da, ar fi mai bune să-l iau pe ăsta.

— Ce drăguţi sunt copiii, bag de seamă că aveţi tot ce vă trebuie, dar copiii nu merg la şcoală? Au plecat de mult în plimbarea asta?

— Copii, duceţi-vă în curte, am treabă cu doamna.

— Cred că ştiţi că Juan Carlos a murit la Coronel Vallejos. S-a dus acolo la sfârşitul lui martie ca să-şi petreacă vreo câteva zile cu familia şi nu s-a mai întors…

— Da ştiu de o jumătate de an că a murit. Dumneavoastră sunteţi de mult aici?

— Da, de vreo câţiva ani, am deschis pensiunea asta şi el a venit aici. Familia îi trimitea foarte puţin şi dacă îi ajungea pentru pensiune nu îi ajungea pentru tratament. De aia am deschis pensiunea asta, dar nu-mi închipuiam în ce mă vâr. Treburile într-o pensiune nu se mai termină niciodată… Ce ciudat, vacanţă în octombrie, aţi făcut bine fiindcă e lume puţină şi nici nu e prea frig sau prea cald.

— Juan Carlos îşi amintea de mine?

— Da, vă pomenea uneori.

— Şi… vă iubea?

— Nu mă întreba aşa ceva, Nené.

— Poate că ştiţi că l-am iubit din toată inima, nu?

— Da, dar nimeni n-are dreptul să mă întrebe nimic, eu sunt o femeie care-şi câştigă singură pâinea cea de toate zilele şi nu cer nimănui nimic. Iar dumneata eşti o femeie măritată care are tot ce-i trebuie, aşa că vezi. Nu vreau să vorbesc despre Juan Carlos, fie-i ţărâna uşoară.

— Nu mai sunt o femeie măritată. M-am despărţit de bărbatul meu de aia am venit aici.

— Nu ştiam… şi, de ce ai venit aici?

— În scrisorile lui, Juan Carlos îmi vorbea mereu despre Cosquín şi vreau să cunosc pe cineva cu care să vorbesc şi care să-mi povestească despre el.

— Era foarte slăbuţ, Nené. Şi era neschimbat, mergea mereu la bar şi până la urmă mi-a dat multă bătaie de cap, deşi nu se cade să spun asta… Juca mult, căci la urma urmelor era singurul lucru care îi plăcea, dar nu ştii cât trebuie să robotesc aici la pensiune, trebuie să fiu atentă la toate, Nené, căci altfel bucătăreasa risipeşte, şi eu fac curăţenie şi cumpărături şi trebuie să fii, aşa cum se spune, în mijlocul tuturor lucrurilor. Numai în felul ăsta o pensiune poate să-ţi aducă un pic de câştig, dacă stăpâna e atentă la toate. Mă găseşti foarte îmbătrânită, nu-i aşa?

— Păi, au trecut mulţi ani.

— Dar ce rău îmi pare de cele petrecute cu soţul tău… Ce s-a întâmplat? Poţi să-mi povesteşti?

— Trece totul… S-a întâmplat acum două săptămâni, de curând, de aia am venit aici. Dar el ne-a părăsit aşa că eu n-am de ce să-mi fac griji.

— O fi vreo femeie la mijloc?

— Dar şi-a dat seama că între noi totul s-a sfârşit. Acum îi pare rău şi a venit să ne însoţească la gară, dar cred că e mai bine aşa. Chiar dacă copiii pierd câteva zile de la şcoală este mai bine că am venit aici căci altfel m-aş fi înduioşat de el şi aşa m-aş fi înmuiat.

— Şi copiii, nu vor suferi de pe urma lipsei tatălui?

— Mai rău ar fi să ne vadă toată ziua precum câinele şi pisica.

— Ştii dumneata mai bine ce faci.

— Singurul bărbat pe care l-am iubit vreodată a fost Juan Carlos.

— În ultimul an s-a chinuit mult, bietul băiat… Trebuia să mă scol noaptea să-i schimb cearşafurile leoarcă de sudoare, şi să-i aduc schimburi curate, şi mâncare tot timpul, i se făcea foame la orice oră şi pe urmă lăsa jumătate în farfurie. Dar pe aici partea cea mai grea e treaba cu servitoarele, căci cordobezele astea sunt leneşe şi ce-mi trebuia mie cel mai mult era o spălătoreasă, căci cu atâtea haine şi cearşafuri schimbate niciodată nu aveam destule, Nené, şi mi s-ar fi părut nu ştiu cum să-l las cu aceleaşi cearşafuri. A fost o vreme când îi schimbam cearşafurile în fiecare zi. Vrei să-ţi arăt camera lui? El avea o cameră separată, cu divan, vrei s-o vezi?

— Fie…

— Şi el te pomenea deseori, Nené.

— Şi pe care alta o mai pomenea?

— Pe Mabel. Şi pe ea o pomenea des.

— Da?

— Da, dar pe ea n-o iubea, zicea că e o egoistă. În vreme ce de dumneata vorbea numai de bine, că erai singura cu care se gândise să se însoare, asta ţi-o spun fără nicio gelozie din parte-mi, Nené, viaţa are atâtea întorsături, nu-i aşa?

— Şi ce mai spunea despre mine?

— Mai spunea că eşti o fată bună, şi că la un moment dat era să se însoare cu dumneata.

— Şi, nu ştiţi dacă îi era dor să mă vadă în ultima vreme, ca prietenă, bineînţeles…

— Păi, vezi… De fapt eu mă supăram când vorbea despre fete aşa că multe lucruri nu mi le mai spunea… Ai să vezi camera căci s-a cam făcut vremea să pleci la staţia de

microbuz, altfel îl pierzi.

— Nu ştiu dacă să plec sau să rămân.

— Nu, mai bine să pleci, Nené, vezi ce drăguţă e camera asta albă? Ăsta era patul lui, nu-i aşa că e mai bine să nu mai scotocim lucrurile dinainte? Nu mi-o lua în nume de rău…

— Stătea mult în cameră?

— Când se simţea rău… Don Teodoro, aşteaptă un pic… Uite Nené, trece un taxi, vrei să-l iei?

— Da…

— Ce îmbătrânită trebuie să-ţi fi părut, nu-i aşa Nené?

— Nu, anii trec pentru toată lumea.

— O clipă numai, Don Teodoro!

— Copii, haideţi că e târziu.

— Ai avut noroc, căci pe aici trec aşa puţine taxiuri.

— Doamnă… eu aş vrea să rămân…

— Nu, Nené, mai bine nu, nu vreau să vorbesc despre lucrurile de pe vremuri, vreau să uit tot ce s-a petrecut.

— Voiam să-mi povestiţi mai multe…

— Nu, uite, sunt şi aşa destul de necăjită de ce să te mai necăjesc şi pe dumneata?… O clipă, Don Teodoro, acum soseşte şi doamna… s-o duci repede la staţia de microbuze…

„… În vreme ce despre dumneata nu vorbea decât de bine, căci ai fost singura cu care a avut de gând să se însoare…” Tatăl Nostru, carele eşti în ceruri, Tu ai să mă asculţi, nu-i aşa că Tu nu uiţi? FALDA 40 KM fără ţintă merg, încotro? Fără ţintă.” „Şi ce mai spunea despre mine? …” „Păi, şi că erai o fată bună şi că la un moment dat s-a gândit să se însoare cu dumneata…” Cu mine? Da, cu mine, căci numai eu l-am iubit pe lumea asta, CONDUCEŢI ÎNCET. CURBĂ LA 50 DE METRI, şi sufletul cine-l conduce, fiindcă fără să ne dăm seama se va auzi în depărtare o trâmbiţă, şi când au să apară îngerii cei buni

pe cerul albastru, cu părul lor de aur şi îmbrăcaţi cu toţii în borangic „CE-I MAI BUN LA CÓRDOBA? APA MINERALĂ DE SERRANITA”. Ce-i mai bun în ceruri? Foarte curând îngerii au să-mi arate, încotro mă las purtată? Pământul a rămas jos, dintr-o dată soarele se eclipsează şi cerul domnului e negru. În depărtare se aude o trâmbiţă? Vesteşte oare că aceia care au iubit mult nu vor avea a se teme pentru fiinţa iubită? Neguri fără de sfârşit ale spaţiului, şi îngerii au şi plecat de lângă mine… *„GRAPPA MARZOTTO, PREFERATĂ ÎN ARGENTINA”* şi pe mine cine mă preferă? Oare mă va prefera cineva în moarte dacă nu s-a putut în viaţă? Lumea a murit, trupurile voinice ale rudelor mele au rămas jos, cel care ar vrea să se ciupească pentru a se deştepta dintr-un posibil vis ar încerca zadarnic cu degetele lui de vată sau de nori să-şi atingă pielea, căci toată carnea s-a topit! Şi în numele acestei iubiri şi spre binele lui îi propun Domnului un schimb „CONDUCEŢI ÎNCET CURBĂ LA 70 METRI” oare dacă eu mă voi mântui înainte de-a se mântui el, se va afla aproape sau departe? Norii aceştia de tăciune lasă să se vadă printre ei un cimitir alb, cred că-l recunosc… pământul pampei… cu floricele de pădure pe care odinioară le-am cules, oare prin ce poruncă străină mie voi fi ajuns aici? Oare acesta nu-i un cimitir aproape de Coronel Vallejos? Alături de un mormânt sărăcăcios, în picioare stă tata, se apropie de mine şi-mi spune că în numele lui Juan Carlos şi spre binele meu îmi spune adio, cu o sărutare pe frunte s-a şi depărtat de mine şi la braţul mamei se îndepărtează încetişor, e adevărat oare ce văd? Paşii lor ridică praful, morţii şi-au recăpătat trupul? Unde mă aflu? Cine sunt? Cine am fost? Domnul mi-a mântuit sufletul de orice vină şi pedeapsă? Am trăit printre spini, rănită fără ca să cunosc nici măcar o clipă de dragoste, dacă Juan Carlos se apropie de mine şi-mi spune „iubito” mă va culege încă sângerândă, precum o floare. Juan

Carlos, dacă tu poţi să vorbeşti cu Domnul, căci n-am putut să te uit, îţi va răspunde; viaţa, cu farfuriile murdare şi scutecele şi sărutările celuilalt pe care a trebuit să le ocolesc, oare să fi vrut viaţa să şteargă, în felul acesta, iubirea ta? Ha, ha… dar tu, cine ştie încotro te îndrepţi, cine ştie pe care dintre fostele tale logodnice ai alege-o azi, mi-o preferi pe bătrâna asta? Oare se cuvine să fie ea şi nu alta mai frumoasă ca mine? Linişte! Lumea păleşte fiindcă el apare iarăşi cu pasul sigur… Pe chipul lui frumos se răsfrânge dorinţa de căutare… Nu de-a găsi, merge pe străzi pustii, pe cine va fi căutând? Eu mă ascund temătoare, încotro-şi îndreaptă paşii? Apar femei foarte grăbite, le priveşte şi le lasă să treacă, unde ne aflăm? De ce nu a venit să mă caute la magazin? Uniforma îmi stă aşa de rău, uite că la asta chiar trebuia să mă aştept… văduva în negru îi taie calea printre două tejghele… el o priveşte… îi mulţumeşte îndelung pentru sacrificiile ei… ea nu-l lasă să treacă… el, uşor dar hotărât, o dă de o parte… şi în spatele tejghelei apare dintr-o dată Celina, şi în spatele ei Mabel, foarte bine pusă la punct! Celina era ascunsă de aia n-o găsea nici necuratul! Dar pe unde trece ea pământul se cutremură, se deschide şi le învăluie pe amândouă vâlvătaia neagră, au dispărut! Nu mă încumet să privesc la asta… Mâinile îmi tremură, da, tremur toată… De ce ţi-ai pus tocmai azi jacheta asta? Tata râdea de tine… „Fermierul”… ai văzut că nu trebuie să ne îngrijorăm atâta? Ai văzut că până la urmă tot împreună suntem? Boala asta despre care credeai… O barieră, a fost numai drumul ocolit care astăzi ne-a unit… Sora ta care mă ura… Azi nu mai are nicio importanţă, mama ta dispreţuitoare a rămas departe… Şi murdarul de Aschero, oare el mai are importanţă? Totul a rămas în urmă… în viaţa cealaltă… Soţul meu? Nu era rău… niciodată nu l-am iubit, copiii? Slavă Domnului… împreună cu ceilalţi îngeri sunt un dulce cor, mama? S-a dus, s-a dus şi tata odată cu ea; au lăsat

pentru noi căsuţa asta… Dă-mi mâinile tale, vino, ia-le pe ale mele, în curând o să se răcorească, se sfârşeşte ziua… Am adus perdele noi de la Buenos Aires… Ai dreptate, e curent sub poartă, să fim prudenţi şi să mergem înăuntru, căci aşa a început totul… Cu o răceală, nu mai ai nici măcar un mic guturai? Uite, stăteam în cămăruţa asta când încă nu mă măritasem… Puteam să ne petrecem aici restul zilelor, o viaţă plină de iubire? Cum o vrea Domnul! Juan Carlos suntem în faţa Domnului, aşa cum ne spunea şi Catehismul, asta este învierea şi este urmarea Judecăţii de Apoi, nu eşti mulţumit? Deci, asta este Reînvierea Trupului, dar, oare nu visez? Cum să fac să mă trezesc din visul acesta fără să sufăr? Dacă m-aş ciupi? Cum? Degetele mele nu mai sunt de vată moale, nu, ajunge cu atâta teamă, degetele mele ating carnea mea aşa că dacă mă ciupesc am să mă trezesc, Domnul ne dă înapoi viaţa cu trup şi suflet! Este voinţa Domnului, ţi-e ruşine? Şi e foc în sobă, probabil mama gătea când a auzit trâmbiţile îngerilor… Juan Carlos! Câte surprize… În atâţia ani cât am trăit departe unul de celălalt am învăţat să gătesc! Da! Pot să-ţi fac orice-ţi place ţie, Juan Carlos spui să vin lângă tine şi să mă culc? Ca să dorm cel mai odihnitor somn de zi? Ţii minte că într-o scrisoare mi-ai spus să mă culc îmbrăcată în uniformă. Şi ce e sărutarea asta? Ce înseamnă? E îngăduit să mă săruţi? Juan Carlos, acum văd limpede, în sfârşit îmi dau seama de ceva!… Domnul te-a făcut aşa frumos fiindcă a văzut sufletul tău bun şi te-a răsplătit, şi acum îngenunchiaţi şi ţinându-ne de mână să privim către slava cerului, printre faldurile perdelelor noi, lângă patul acesta, biet pat de fată singură, cuibuşorul nostru? Şi să-l întrebăm pe Domnul, Tatăl Nostru, dacă el ne hotărăşte, pentru vecie, eu femeia ta şi tu bărbatul meu…

— Mami, vreau să fac pipi!

— Mai e puţin şi ajungem, aşteaptă dragule.

— Mamă, nu mai pot!

— Imediat ajungem la Falda, mergem la closetul staţiei cum ne dăm jos… Aşteaptă un pic.

— Mami, mă plictisesc.

— Priviţi pe fereastră, uite ce frumoşi sunt munţii, vedeţi ce lucruri frumoase a lăsat Dumnezeu?

FASCICULUL AL XVI-LEA

Cel mai frumos tango din lume
pe care l-am dansat cândva...

(din tangoul „Cel mai frumos
tango din lume” de C. Lago).

ANUNŢ MORTUAR

Nélida Enriqueta Fernández de Massa, r.i.p., a încetat din viaţă la 15 septembrie 1968. Soţul ei, Donato José Massa, fiii, Luis Alberto şi Enrique Rubén; nora Mónica Susana Schultz de Massa; nepoata María Mónica; viitoarea noră Alicia Caracciolo; socrul Luis Massa (absent), cumnaţii Esteban Francisco Massa şi Clara Massa de Iriarte (absenţi); nepoţii şi celelalte rude vă roagă să însoţiţi trupul neînsufleţit la cimitirul Chacarita la orele 16.

Nélida Enriqueta Fernandez de Massa r.i.p., a încetat din viaţă la 15 septembrie 1968. Întreprinderea Massa & Cia vă roagă să însoţiţi trupul neînsufleţit la cimitirul Chacarita azi la orele 16.

În ziua de 15 septembrie 1968, la orele 17, Nélida Enriqueta Fernández de Massa a încetat din viaţă, după ce a suferit capriciile unei boli foarte grave. Avea cincizeci şi doi de ani... De câteva luni nu se mai ridicase din pat, dar numai în ultimele zile îşi dăduse seama de sfârşitul ei apropiat. Cu o zi înainte primise ultima grijanie după care a cerut să rămână singură cu soţul ei.

Au ieşit din cameră fiul mai mare, doctor în medicină, Luis Alberto de Massa, nora ei care îngrijea de bolnavă de când analizele arătaseră o tumoare canceroasă a coloanei vertebrale; fiul şi nora i-au însoţit pe preot şi pe băiatul care-l ajuta până la uşă şi apoi s-au dus la bucătărie unde

nepoata de doi ani bea un pahar cu lapte cu vanilie sub supravegherea servitoarei: aceasta i-a întrebat dacă vor cafea şi ei au acceptat.

Când Nené a rămas singură cu soţul ei, cu durerile potolite de morfină, dar cam amorţită, i-a explicat cu greutate că atunci când au cumpărat apartamentul fără etaj în care locuiau de doisprezece ani, atunci când s-au întâlnit cu notarul pentru semnarea anumitor hârtii, ea i-a încredinţat în taină un plic. Plicul conţinea indicaţii referitoare la ultima ei voinţă şi nişte scrisori de acum treizeci de ani. Documentul consemna în primul rând faptul că Nené nu voia să fie incinerată şi apoi, cerea ca, în sicriu, între giulgiu şi pieptul ei să se pună numitul teanc de scrisori.

Dar aceste lucruri nu mai erau pe măsura voinţei ei. Acuma, dorinţa ei era ca în sicriu să i se pună, într-un pumn, alte obiecte; o şuviţă de păr de la singura ei nepoată, micul ceas de mână pe care fiul ei cel mic l-a primit ca dar din partea ei la prima comuniune, şi inelul de logodnă al soţului ei. Acesta a întrebat-o de ce îi lua inelul, căci acesta ar fi singurul lucru care i-ar rămâne de la ea. Nené răspunse că voia să ia ceva de la el, şi nu ştia de ce anume îi cerea anume inelul, dar i-l cerea, îl ruga. În afara de asta, voia ca scrisorile păstrate de notar să fie distruse şi însuşi soţul ei trebuia să facă lucrul acesta căci se temea ca altcineva, vreun tânăr insolent să nu le citească cândva şi să-şi bată joc. Soţul i-a făgăduit să-i îndeplinească toate dorinţele. Puţin după aceea a intrat în camera cel de-al doilea fiu, inginerul în construcţii civile Enrique Rubén Massa cu logodnica lui, Alicia Caracciolo. Nené a repetat în faţa lor dorinţa ei în legătură cu ceasul de mână, de teamă ca nu cumva soţul ei să uite. Apoi, încetul cu încetul şi-a pierdut cunoştinţa şi le-a cerut s-o cheme pe mama ei care murise cu ani în urmă. Nu şi-a mai venit în fire.

În ziua aceea de joi 15 septembrie 1968, la orele 17, nişa

de la cimitirul din Coronel Vallejos, unde se odihneau rămăşiţele pământeşti ale lui Juan Carlos îşi arăta cele două vaze fără florile pe care le aveau de obicei. Îngrijitorul tocmai luase din ele două buchete ofilite. O nouă placă, întru aducere aminte, se mai alăturase celor vechi, dreptunghiulară, cu un desen în basorelief reprezentând un soare care răsare sau apune la suprafaţa mării şi o inscripţie lângă ea: „JUAN CARLOS – NUMAI BUNĂTATE Azi se împlinesc douăzeci de ani de când ai plecat dintre noi sora ta care nu te-a uitat CELINA 18.4.1968”. Celelalte nişe ale zidului erau ocupate şi într-o parte se mai ridicaseră două ziduri; printre ele se citeau următoarele nume: Antonio Sáenz, Juan José Malbrán, Leonor Saldávar de Etchepare, Benito Jaime García, Laura Pozzi de Baños, Caledonio Gorostiaga etc

În ziua aceea, joi 15 septembrie 1968, la orele 17, María Mabel Sáenz de Catalano se grăbea să primească la ea acasă pe ultima elevă din ziua aceea. În toate după-amiezele, după ce lucra ca învăţătoare dimineaţa la o şcoală particulară din cartierul Caballito, dădea la ea acasă lecţii particulare pentru copiii din clasele primare. A sunat soneria şi fiica ei, María Laura Catalano de García Fernandez, de douăzeci şi patru de ani, a deschis uşa. A intrat o elevă care a zărit într-un colţ al camerei de zi pe nepotul învăţătoarei şi a cerut îngăduinţa să-l ia în braţe. Mabel şi-a privit nepotul cu partea stângă a corpului prinsă în aparate ortopedice, surâzător în braţele elevei. Fusese bolnav de paralizie infantilă şi Mabel, deşi avea o pensie de pe urma celor treizeci de ani lucraţi într-o şcoală de stat, muncea cât putea mai mult pentru a ajuta la achitarea cheltuielilor medicale. Nepotul ei era tratat de cei mai buni specialişti.

În ziua aceea, joi 15 septembrie 1968, la orele 17, resturile pământeşti ale lui Francisco Catalino Páez zăceau în groapa comună a cimitirului din Coronel Vallejos. Nu

mai rămăsese decât scheletul, acoperit de alte cadavre în diferite grade de descompunere, din care cel mai recent mai păstra urmele giulgiului în care erau înfăşurate înainte de-a fi aruncate prin gura de acces. Aceasta era acoperită cu un capac de lemn pe care vizitatorii, mai ales copii, îl ridicau de obicei ca să privească înăuntru. Giulgiul se ardea încetul cu încetul în contact cu materia putrezită şi după câtăva vreme oasele descărnate rămâneau descoperite. Groapa comună se afla la marginea cimitirului, învecinându-se cu cele mai sărăcăcioase morminte; pe o tablă scria „Osuar" şi împrejurul ei creşteau tot felul de buruieni. Cimitirul, foarte îndepărtat de aşezare, era dreptunghiular şi mărginit de chiparoşi pe toate părţile. Smochinul cel mai apropiat se afla pe un ogor situat la vreun kilometru şi ceva, şi dat fiind anotimpul era încărcat de muguri de un verde deschis.

În ziua aceea, joi 15 septembrie 1968, la orele 17, Antonia Josefa Ramírez Lodiego, văduvă, mergea cu trăsurica de la ea la centrul comercial din Coronel Vallejos, vreo paisprezece kilometri. O însoţea fiica ei, Ana Maria Lodiego de douăzeci şi unu de ani. Se ducea la prăvălii ca să mai facă nişte cumpărături pentru trusoul fetei, care urma să se mărite cu un cârciumar vecin. Raba era bucuroasă de drumul pe care-l făcea, acolo stăteau cei patru fii ai ei, vitregi, părinţi deja a unsprezece copii care îi spuneau bunică. Dar bucuria ei cea mai mare era că merge la fiul Pancho, instalat într-o vilă de curând ridicată. Raba o întrebă pe Ana María dacă ar fi bine să cumpere cearşafurile şi prosoapele la *Casa Palmero* sau la *Al Barato Argentino.* Fiica ei îi răspunse că o să cumpere ce-o să-i placă mai mult, nu ce e mai ieftin, nu voia să facă economii la cearşafuri şi prosoape. Raba se gândi la Nené ambalatoarea, pe care n-o mai văzuse de atâta vreme, de când venise s-o conducă la gară la Buenos Aires, acum treizeci de ani? Se gândi că dacă Nené ar fi fost la Vallejos

ar fi invitat-o la nunta fiicei ei. Apoi se gândi la Panchito şi la sacoşa cu verdeţuri şi la cutia cu ouă pe care i le ducea în dar. Panchito avea o casă nouă iar Ana María mai avea puţin până să se mărite, se gândi Raba cu mulţumire. Diseară o să mănânce la Panchito şi n-o să fie privită ca o povară căci venea cu daruri. Trăsurica o scutură trecând printr-o hârtoapă. Raba privi cutia cu ouă iar fiica ei îi reproşă că ducea atâtea ouă. Raba se gândi că Ana Maria era invidioasă pe casa lui Panchito; totul mersese ca pe roate de la intrarea băiatului la atelierul mecanic. Patronul începuse să-l preţuiască iar fata patronului se îndrăgostise de el. Fireşte că Panchito, privit de fete ca un băiat grozav pentru înfăţişarea lui atletică şi ochii lui mari, negri, ar fi putut să aleagă de nevastă o fată mai frumoasă, dar fata patronului se arătase a fi o bună gospodină, nu era frumoasă şi mai avea şi defectul acela, privirea, dar niciunul dintre cei trei copii drăgălaşi nu se născuse saşiu ca mama lor. Casa lui Panchito fusese construită de socrul lui în fundul terenului unde se ridica lângă trotuar, atelierul mecanic. Ca dar de nuntă, casa fusese trecută pe numele celor doi.

Întors la el acasă după întâlnirea cu notarul, Donato José Massa era foarte obosit. Servitoarea plecase la trei după-amiaza ca de obicei iar fiul lui mai mic avea să se întoarcă doar mai târziu. Deşi insistase foarte mult, fiul cel mare nu voise să rămână aici cu fiica şi soţia lui, aşa cum făcuse în ultimele luni ale bolii lui Nené. Acest prim an era cel mai greu de suportat – se gândi domnul Massa – apoi fiul lui cel necăsătorit o să se însoare şi o să-şi aducă nevasta să locuiască în apartamentul acesta prea mare pentru doi bărbaţi singuri. Aprinse lumina la o veioză mare şi veche cu abajur de tiul şi s-a aşezat pe sofaua camerei de zi. Garnitura de mobile fusese tapiţată cu atlas franţuzesc şi nu mai era apărată de husele de stofă maro. Ca să evite

uzura lor, Nené scotea husele numai în ocazii deosebite. Nora ei le scosese în noaptea priveghiului şi uitase să le pună la loc. Domnul Massa avea în mână un plic. Îl deschise, înăuntru erau două pachete cu scrisori: unul legat cu panglică albastră şi altul cu panglică roz. Îndată băgă de seamă că acelea legate cu panglică roz purtau scrisul lui Nené... Dezlegă panglica albastră şi despături una dintre scrisori, dar nu citi decât câteva cuvinte. Se gândi că Nené ar dezaproba, fără nicio îndoială, amestecul acesta. Privi atlasul sofalelor, părea nou, şi cele câteva pete de cafea sau lichior din noaptea priveghiului erau aproape invizibile. Casa era cufundată în linişte. Se gândi că Nené lăsase în casă un gol pe care nimeni nu avea să-l umple. Îşi aminti de cele două luni cât stătuseră despărţiţi din cauza unui incident penibil, cu mulţi ani în urmă. Nu-i părea rău că trecuse peste orice orgoliu şi se dusese s-o caute la Córdoba, unde ea se refugiase cu copiii. În faţa crematoriului din locuinţă, instalat lângă lift, puse scrisorile în plic şi le aruncă prin tubul negru.

Scrisorile legate cu panglică roz căzură în foc şi arseră fără să se împrăştie. În schimb celelalte scrisori, fără panglica albastră care să le ţină la un loc, se răsuceau arzând şi se împrăştiau prin cuptorul crematoriului. Foile se desfăceau iar flacăra, care avea să le înnegrească şi să le distrugă, întâi le lumina în fugă „... mâine se şi termină săptămâna..."

„... să am încredere în blonde, zici că noaptea e un sfetnic bun?..." „... nici lacrimi de crocodil..." „... la cinema?

Cine o să-ţi cumpere bomboane de ciocolata?..." „... fără treburi anapoda că tot aflu..." „... te sărută până când zici că ajunge, Juan Carlos..."

„... aici o să mă îmbolnăvesc cu adevărat, de atâta sânge rău cât îmi fac..."

„... Când se eliberează câte un pat înseamnă că a murit

cineva…” „… Îţi jur blondo că o să mă mulţumesc numai să-ţi dau o sărutare…” „… să nu spui la nimeni, nici măcar la ai tăi de-acasă că mă-ntorc fără să-mi fi terminat tratamentul…” „… Azi îţi fac o făgăduială, şi anume că o să mă port frumos, de-adevărat…”

„… Păpuşico, mi se termină hârtia…”

„… fiindcă acum îmi dau seama cât de mult te iubesc…” „… Uite blondo, am stat doar un pic de vorbă cu tine şi parcă mă simt ceva mai bine. Dar ce-o să fie când te-oi vedea…” „… E şi un spital la Cosquín…” „… cum am primit veştile de la tine ţi-am şi scris din nou…”

„… Apa râului este călduţă…” „… şi tu eşti departe…” „… Dar de câte ori citesc scrisoarea ta îmi recapăt încrederea…”